6
14-d
11

6
6 K
14

oogle

BB.7.

6.14-d.11

Digitized by Google

171

Digitized by Google

XXIV. 14. 4

Digitized by Google

APOTHEOSIS
VEL
CONSECRATIO
HOMERI.
SIVE,

Lapis antiquiſſimus in quo Poëtarum Principis HOMERI Conſecratio ſculpta eſt,

COMMENTARIO ILLUSTRATUS

A

GISBERTO CUPERO.

ACCEDUNT

Explicatio Gemmæ Auguſteæ: Numiſmata antiqua explicata: Inſcriptiones & Marmora antiqua expoſita & illuſtrata: nec non Utilitas quam ex numiſmatis Principes capere poſſunt;

AUCTORE EODEM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

AMSTELODAMI,

Apud HENRICUM, & Viduam THEODORI BOOM, 1683.

Digitized by Google

66 K. 14

Digitized by Google

LECTORI.

OCcupatione mea & publicis negotiis factum eſt, ut nunc exeat demum Commentarius in Marmor antiquum, in quo Poëtarum Principis Homeri conſecrationem Archelaus Prienenſis ſtatuarius ſculpſit artificioſe. Et licet, poſtquam in Illuſtriſſimum Præpotentium Fœderatorum Belgarum Ordinum Conſeſſum delegatus ſum, vix detur vacare ſtudio, cui ab ineunte adoleſcentia me dedi, tamen ut promiſſis exhiberem fidem, amiciſque, quorum in poteſtate vivo, morem gererem; diutius premere non potui, quæ digeſſeram ex variis auctoribus collecta; quæque arbitrabar ſi non omnem, at ſaltem haud pœnitendam partem Lapidis eruditiſſimi illuſtratura. Non longis verborum ambagibus opus hoc commendare tibi, Lector, conabor; ſed tamen ſpero inventurum te, quæ ab aliis vel non interpretata, vel male explicata ſunt. Neque tamen præſtare velim, omnia mea ex Apollinis, ut eſt τὸ λεγόμενον, tripode profecta eſſe. Si quod enim ſtudium divinationibus & conjecturis eſt obnoxium; illud profecto eſſe, quod ab Humanitate ſtudiiſque politioribus nomen habet, fatebuntur omnes, qui non plane hoſpites in eo ſunt; maxime, quando in nummorum, gemmarum & marmorum, quæ plurima à me illuſtrantur, abſtruſum reconditumque ſenſum inquiritur. Ut autem exemplo architecto-

rum brevi in tabella formam operis exhibeam, ecce tibi, quæ mea de tam eleganti lapide ſit ſententia. HOMERUS *barba & capillo decorus, inferiorem corporis partem tectus, diademate caput cinctus, ſceptrum ſive haſtam tenens, nec non comitem habens aquilam, tamquam Novus Jupiter, inſidet monti Olympo. Hinc ſequuntur Muſæ dulci vocum concordia ejus, uti Iovis apud Heſiodum, animum demulcentes, variis veſtibus, ut tunica palliolata,* χιτῷ, *epomide, exomide,* ἐπρομασχάλῳ, *ſupparo, aliiſque exornatæ. Undecim numero ſunt, quia Ilias atque Odyſſea illis adſcriptæ, ſtant in antri oſtio, quemadmodum patet ex pileo, Ulyſſis ſive Odyſſeæ, atque arcu cum pharetra, Iliadis inſignibus. Prope antrum baſi inſiſtit vir pallio quadrato amictus, ſive ille ipſe ſit Homerus carmina ſua canens, ſive Linus, ſive Lycurgus, ſive Piſiſtratus, uti cenſebat Clariſſimus Heinſius, an vero Pittacus, quemadmodum Illuſtriſſimo viſum fuit Spanhemio. A tergo viri poſita eſt machina, cujus ſupremæ parti adjicitur character Ægyptiacus, vel littera, ut vocant, Tautica; qua, ſi figura hæc Homerum repræſentat, videtur notare artifex Ægypto illum oriundum eſſe; id quod nonnullos veterum memoriæ mandaſſe conſtat. Hinc aperit ſe clarior rerum ſeries, & quem modo Olympo inſidentem conſpeximus Homerum, in templo ſedet, variis Artibus ipſi ſacrum facientibus.* ΕΥΜΕΛΙΑ *deſignat divinam carminis pangendi artem, modulationem aptam, & veteribus to-*

toties laudatum noſtriſque auribus ſere incognitum rhythmum. Sed cum me illuſtriſſimus nec non eruditiſſimus Abbas Raphaël Fabretti certiorem ſecerit in ipſo marmore reperiri ΚΟΥΜΕΝΗ, *& figuræ muliebri caput turritum eſſe; melius erit intelligere, Orbem terrarum teſtari, Homerum Principem eſſe Poëtarum.* ΧΡΟΝΟΣ *ſignificat tempus mythicum uſque ad bellum Trojanum tantum extendi, atque ab eo temporum & annorum ordinem, veramque hiſtoriam initium habere; vel poëſin Homeri in omne ævum duraturam loquitur; alaſque tergo affixas habet, quia nihil tempore velocius. Hinc occurrit* HOMERUS *ſceptrum manu tenens; atque latera ejus cingunt* ILIAS *&* ODYSSEA *parvulis virginibus adumbratæ, quia libri Poëtarum* filiæ, θυγατέρες, κȣ̑ραι, *illique horum* parentes *ſolent appellari.* ILIAS *armatur* enſe *propter bella & cædes;* ODYSSEA *vero* apluſtre *propter errores Ulyſſis tenet.* MURES *prope* ὑποπόδιον, *chartulas rodentes, vel notant Batrachomyomachiam ab ipſo ſcriptam; vel invidos, inſtar murium corium, chartas, ſimileſque res rodentium, ejus famam vellicaſſe & laceraſſe.* ΜΥΘΟΣ, *additur, quia fabulæ & fictiones ex ſententia plurimorum veterum proprius poëſeos character;* HISTORIA, *quia bellum Trojanum geſtum, & Troja deleta eſt; aliæque inſuper in utroque opere hiſtoriæ recenſentur;* ΠΟΙΗΣΙΣ, *quia verba ligata ſunt, & Homerus non modo Heroico carmini, verum etiam aliis omnibus originem dedit.* ΜΥΘΟΣ

præterea puer eſt, quia in fabulis omnia perſpici nequeunt, ſed inſtar puerorum ſemper in iis explicandis hæremus; nec non quia pueri ſacrificiis adhiberi ſolent; unde & guttum ſive gutturnium ad vinum aræ infundendum cum patera tenet, non ſecus ac HISTORIA ex acerra ſumptas micas thuris duobus primoribus digitis aræ injicit. Miræ adſtat bos formæ; ſed ejuſcemodi Cariam, cui Priene artificis Archelai patria vicina, gignere Plinius & alii docent. TRAGOEDIA viro, COMOEDIA muliere, id quod abſque ratione factum non eſt, repræſentata ſequuntur; quia poëta noſter Τραγικῶν ἡγεμὼν καὶ διδάσκαλος, nec non Comœdiæ πατὴρ exiſtimatus eſt; argumentaque & operis regulam ac normam Tragicis & Comicis quaſi præſcripſit. ΦΥΣΙΣ denotat ſingularem rerum naturalium cognitionem Homerum habuiſſe, naturæ fuiſſe, ut Macrobius loquitur, conſcium; & cælum, ſtellas, mare, terram, animalia, plantas additis convenientibus epithetis deſcripſiſſe diligenter; Mathematicum, Aſtronomum, Aſtrologumque eundem fuiſſe, καὶ τῶν φυσικῶν κατὰ στοιχεῖα ἀρχηγόν. Puerilis illi habitus, quia in myſteriis illis & abſtruſis indagandis rebus, propter plurima incognita, pueri veluti & infantes ſumus, atque uti loquitur eleganter Seneca; in veſtibulo ejus hæremus; illa arcana non promiſcue nec omnibus patent; reducta & in interiore ſacrario clauſa ſunt; ex quibus aliud hæc ætas, alia quæ poſt nos ſubibit, adſpiciet. ΑΡΕΤΗ ſignificat

Digitized by Google

ficat illam Philoſophiæ partem, quæ virtutem colit & mores format, ab Homero luculenter deſcribi; quo reſpicit Horatianum illud:

> Trojani belli ſcriptorem, maxime Lolli
> Dum tu declamas Romæ, Præneſte relegi
> Qui quid ſit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non
> Plenius ac melius Chryſippo & Crantore dicit.

ΜΝΗΜΗ *adeſt; quia belli Trojani memoriam tradit, & plurimas hiſtorias vetuſtiores, antiquitates, vocabula antiqua, nec non priſcum loquendi ſervat characterem. Per* ΠΙΣΤΙΝ *intelligo Rhetorum contentionem, quam Latini* probationem *appellant; arbitrorque auctorem marmoris nos docere velle Rhetorices, artiſque bene ac ornate dicendi regulas apud Homerum inveniri.* ΣΟΦΙΑ *tandem agmen claudit, quia poëtæ* σοφοὶ *vocantur, antiquiſſimique Poëtæ & Muſici Philoſophi fuerunt; eorumque omnium poëta noſter* σοφώτατος*; ut & Philoſophorum princeps,* προπάτωρ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους λόγων*, & geographiæ* ἀρχηγέτης*; unde multi olim de Philoſophia Homerica ſcripſerunt, & philoſophi placita ſua ejus, tanquam certiſſima auctoritate, defendebant. Hinc ſequitur pars operis ſecunda; inque ea de veſtibus, quibus Muſæ, artes & diſciplinæ ornantur, de chlamyde Macedonica, Alexandriæ vera forma, diis alatis, aliiſque rebus veneres ſuas & elegantias habentibus, ago. Adjicitur* Explicatio gem-

mæ

mæ Auguſtææ, *in qua Auguſtus currui inſidet fulmen tenens*; *varia* numiſmata antiqua; Inſcriptiones & Marmora antiqua explicata *ſequuntur*; *nec non tandem* UTILITAS QUAM EX NUMISMATIS PRINCIPES, *ſive ſummæ Reip. admoti viri*, CAPERE POSSUNT. *Patientia tua, Lector, abuterer, ſi breviter tibi ob oculos ponere animum inducerem, quas res in hiſce diſſertationibus explicare aggreſſus ſim; inſpice & evolve, ſi tanti, illos; erroreſque, quos credo irrepſiſſe quamplurimos, dona homini, quem negotia patriæ & urbis occupant; vel comiter atque ut eos, qui Humanitatis ſtudia profitentur, decet, corrige & emenda. Atque ut dies diem, hora horam, ut eſt* τὸ λεγόμενον, *docet; ita poſt animadverti inſcriptionem, quam explico pag.* 234. *ita interpretari in Inſcriptionum volumine Reineſium; quæ pag.* 243. *de Anaxagora Philoſopho moneo, occupaſſe Joannem Pearſonium, Illuſtriſſ. & doctiſſimum virum; & tandem lapidem Græcum, qui exſtat pag.* 295. *ſimiliter fere explicari in Marmoribus Oxonienſibus. Monenda hæc duxi, ne quis forte exiſtimet, me ex eorum numero eſſe, qui inſtar avis Æſopiæ ſe alienis exornant plumis. Quod ſi forte aliæ explicationes, id quod facile accidere poteſt, ab aliis occupatæ ſint; jurato crede, Lector, me inſcio & ignaro illud factum eſſe. Cum autem, dum opuſcula hæc eduntur, nonnulla, quæ ut addantur digna ſunt, obſervaverim; ea, pace quod fiat tua, ſupponam. pag.* 5. *lin. pen. poſt* auctorem,

ad-

Digitized by Google

adde, Propertius per excellentiam, primum: *pag.* 9. *lin.* 18. *poſt* ἤδετο: *Quò pertinet Pauſaniam narrare in Bœoticis apud Thebanos Heſiodi ſtatuam ſedentem genibus citharam ſuſtinere. Nam cum illa non fuerit* οἰκεῖον *Poëtæ* φόρημα, *atque ad lauri ramum cecinerit, patet non obſcure, heroica carmina ad lyram vel citharam fuiſſe decantata. pag.* 13. *l.* 18. *poſt*; neque enim: *cum Viro antiquitatis peritiſſimo capite nono Hiſtoriæ numiſmatum comminiſci debemus hoc ex loco, vicum vel oppidum, quod Homeri nomine vel Homereium vocabatur, quodque utebatur pecunia, cui poëtæ vultus & nomen erat inditum*; *neque pag.* 27. *l.* 20. *poſt*, diſtinctæ: *Operæ tamen pretium erit inſpicere ſarcophagum marmoreum in villa Matthæi Romæ exſtantem*; *& exhibitum à Jacobo Sponio in Miſcellaneis Eruditæ Antiquitatis, in quo novem Muſæ cum ſuis inſignibus expreſſæ, atque à viro doctiſſimo eleganter admodum & breviter explicatæ ſunt. pag.* 30. *l.* 5. *poſt*, tribuant: *Varro quoque in Seſqui-Ulyſſe apud Nonium ſcribit*; Diogenem poſtea pallium ſolum habuiſſe: & habere Ulyſſem meram tunicam, pileum ideo non habere. *pag.*115. *lin.*1. *poſt* Euſtathio: *nec non Varronem in fragmentis*: Marcum Odyſſeam Homeri ruminari incipere; cum περὶ τρόπων ſcripturum ſe ſerio receperit. *pag.* 116. *l. ult. poſt* CONIUGI KAR. *Statius libro* IV. *Sylv. carm.* 6. Myronem doctum, *& Lyſippum* doctum artificem *vocat*; *Martiali celebratur* docti Myos labor in phiala; *& Propertius lib.* 2. *El.*13. *celebrat* doctam falcem;

Et vitem docta ponere falce comam; *ubi Scaliger non bene* doctam *ſcribit. pag.* 126. *l.*30. *poſt*, præbent: *& Benjamin Tudelenſis huc reſpiciens ſcribit, urbem ſuperiori loco eſſe conditam, ab inferiori parte convexam, innitentem fornicibus. pag.*127.*l.*30.*poſt*, Politianus; *nec non M. Antonius Majoragius & Nicolaus Majoranus. pag.* 135. *l.*36. *poſt* appellant: *Neque aliter Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis, qui floruit ſæculo* VIII. *exeunte, appellat Angilbertum poëtam tunc temporis celebrem, lib.* 3. *carm.* 3.

Pſittacus & variis imitatur voce Camœnas
Commaculans Muſas, vatis Homere, tuas.

Alcuinus Flaccus carm. 250. *ad eundem*,

Dulcis, Homere, precor, Flacci memor eſto poëtæ.

Imo Carolus Rex, cum ad illum de profectione ad Leonem ſcriberet, epiſtolæ titulum fecit, Homero Auriculario; *eandemque his verbis concluſit*; Vade reverſurus cum ſalute Homeriane puer: *ubi videtur ſcribendum*, Homeriana; *id eſt, ſalute, quam tibi dabit Homerus ille auricularius, vel Angilbertus, niſi forte puer vel ſervus, per quem epiſtolam mittebat, fuerit Angilberti: pag.*140.*l.*29. *poſt*, antiqui: *quem parum abeſt, quin ipſum Battum fuiſſe affirmem; quià ita canit Catullus*:

Quam magnus numerus Libyſſæ arenæ
Lacerpiciferis jacet Cyrenis
Oraculum Iovis inter æſtuoſi
Et Batti veteris ſacrum ſepulchrum.

Pag. 170. *lin.* 9. *poſt* legi; *niſi quod Ovidius lib.* V. *Metam. canit Muſas, cum vim Pyrenæi, à quo tecto erant receptæ, effugere vellent, alas ſumpſiſſe*:

Im-

Digitized by Google

Impetus ire fuit. claudit ſua tecta Pyreneus
Vimque parat, quam nos ſumtis effugimus alis.

Euſtathius quoque ad Il. α. notat Muſas victis Sirenibus pennas evulſiſſe, colligaſſe funiculis, capitibuſque inde ſingulas impoſuiſſe στέφανον πλέξαντες; *& neſcio ex quo auctore Comes Natalis obſervat; illa de cauſa poſtea Muſas alatis capitibus, præter illarum matrem fuiſſe. pag. 205. lin. 7. poſt, Stradam: & Domitianus in alio elegantiſſimo, quem exhibet Buchelius in notis ad Wilhelmum Hedam: nec non Apollo Actius in eo, quem exhibet Illuſtris Spanhemius ad Juliani Cæſares; quos cum hæc ſcribo, commodum dono mihi mittit Vir Excellentiſſimus: imo Antiochus Epiphanes, qui Bacchi vel Dionyſi cognomen ſumpſit, corona hederacea & radiata inſignis eſt apud Johannem Vaillant, virum antiquariæ rei peritiſſimum, in Hiſtoria Regum Syriæ pag. 237. Notandum Artemiſiæ in nummo, ſi ad genuinum effictus eſt, litteram* Σ. *poſſe denotare* Σώτειρα *id eſt,* Servatrix: *quod nomen antea deabus, & poſtea Ægypti Reginis fuit datum. pag. 284. in Inſcriptione, quæ apud Gruterum exſtat* Eucleia *vel ad Venerem poteſt referri, quomodo Diana eodem cognomine inſignitur apud Pauſaniam in Bœoticis: vel erit peculiaris Deæ nomen: quemadmodum apud eundem in Atticis legimus Athenienſes exſtruxiſſe victis in campo Marathonio Medis vel Perſis* ναὸς Εὐκλείας. *In Diſſertatione tandem de* Utilitate, quam ex nummis, *&c. obſervandum eſt, omnes voces, quæ quadratis litteris ſcribuntur, ex nummis deſumptas eſſe: excepta una aut altera, quæ in Lapidibus vetuſtis exſtant: Vale, & hiſce fruere.*

§ § 2 Εἰς

Εἰς τὴν

ΟΜΗΡΟΥ

ΑΠΟΘΕΩΣΙΝ,

Καὶ τὰ πολυμαθέστατα

Ἀνδρὸς ἐνδοξοτάτου

ΓΙΣΒΕΡΤΟΥ ΚΟΥΠΗΡΟΥ

Εἰς τὴν αὐτὴν

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ.

Ζῶν πάντεσσιν ἀπόβλητος μερόπεσσιν Ὅμηρος
  Γείνετ' ἀποθνήσκων ἑπτὰ πόλεσσιν ἔρις.
Λήγετε δ', Ζεὺς εἶπε, καὶ ἀθανάτων καλὸν ἐς δῶ
  Μουσάων κύκνον ἤγαγ' ἀοιδόπολον.
Καὶ νῦν ναιετάει ἄλλην πόλιν, ἀντὶ δὲ γαίης
  Ἔλλαβεν Οὔλυμπον πατρίδα Μαιονίδης.
Θαυμάσθη μὲν γαῖα, θεὸν ὅταν, οὗ ὀλιγώρει
  Θνητοῦ ἐν ἀνθρώποις, εἶδεν ἐν οὐρανίοις.
Τὸν δὲ τάχιστα θεῶν πάρεδρον μέγαν οὐρανιώνων
  Οὐρανίοισιν ἴση τίμαεν Εὐσεβίη·
Εὐσεβίη, πολλός τε τρόμος, πολλή τε σιωπὴ
  Πάντας ἔχει θνητοὺς, πάντας ἔχει μακάρους.
Ἱστορίη, Μῦθος, Σοφίη, Μνήμη, Φύσις αὐτὴ
  Σπένδουσιν θεῖον τῷδε θεῷ λίβανον.
Εὐμελίη μετόπισθε νέον στέφει Ἀπόλλωνα,
  Τῆς Δάφνης ἱεραῖς χερσὶν ἔχουσα κόμας.
Αἱ δ' ἄρα ἐννέα κοῦραι, ἑῆς λήθουσαι ἀοιδῆς,
  Πίνουσιν ταύτην οὔασιν εὐεπίην.
Αὐτὰρ ὁ Ζεὺς κορύφαισιν ἐν ἀκροτάταισιν Ὀλύμπου
  Μελπομένου θείῃ τέρπεται ἁρμονίῃ.

Ταυ-

Digitized by Google

IN
CONSECRATIONEM
HOMERICAM,
ET
In eam erudititiſſima
GISBERTI CUPERI
Viri ampliſſimi
COMMENTARIA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DEſpectus cunctis dum vixit, morte peremptus
Septem Mæonides rixa fuit populis.
Deſinite hujus, ait Divûm pater, inque ſereni
Templa poli cycnum ducit Apollineum.
Jamque his diſſimiles urbes habet. omnis Olympus
Pro terra vati patria Mæonio eſt.
Obſtupuit tellus, poſt funera, quem modo vivum
Sprevit in humanis, vidit ut in Superis.
Illi continuo Divûm comitique Deoque
Sacra facit, Divis debita, Relligio.
Relligio, multuſque metus, multumque ſilentiûm
Continet ora hominum, continet ora Deûm.
Mnemoſyne, Hiſtorie, Sophie, Natura, Poëſis,
Huic ſpargunt plenis thura Deo manibus.
Eumelie poſt terga novo diademata Phœbo
Imponit gemina, laurea ſerta, manu.
Aſt Heliconiadum, modulorum oblita ſuorum,
Turba bibit dulces illius aure modos.
Ipſe Pater ſummo recubans in vertice Olympi
Cantantis numeris ducitur æthereis.

Ta-

Digitized by Google

Ταῦτα μὲν οὐρανίων προμαθοῦσα παρ' ἐννεατήρων
Ἔξεσε τεχνίτου χεὶρ σοφὸς Ἀρχέλεω.
Ἡ δὲ λίθος πολλοὺς περιτελλομένους ἐνιαυτοὺς,
Ὡς Κρόνος, ἐν γαίῃ ἤλαθεν Αὐσονίῃ.
Ἀλλά μιν Αὐσονίης μέγα φῶς Κιρχῆρος ἀρούρης
Ἐς φάος ἠελίου λαμπρὸν ἔπεμψε πάλιν.
Ἐλλόγιμος Γίσβερτος, ἀγαυῶν δόξα Σικαμβρῶν,
Τῇ προτέρης δόξαν δῶκεν ἀρειοτέρην.
Χαῖρε λίθος, χαῖρ' Ἑλλαδικῆς κειμήλιον αἴης,
Μαρτύριον τέχνης χαῖρε παλαιοτάτης.
Σοὶ μὲν ὁ δῶκε βίον· σὺ δὲ τῷ. Πέλον εἰσαναβαίνει
Τὸν διὰ Κυπῆρος, τὸν διὰ Μαιονίδης.
Θείαν Μαιονίδης φύσιν ἔλλαχεν· ἔλλαχε θεῖον
Οὔνομα Κυπῆρος, καὶ κλέος ἀθάνατον.

ΠΕ'ΤΡΟΣ ΦΡΑ'ΓΚΙΟΣ.

Digitized by Google

Talia jam dudum, divos edocta per ipſos,
Docta manus magni fecerat Archelei.
At lapis innumeros annos, Saturnus ut olim,
Delituit terra conditus Auſonia.
Illi autem, lux Auſoniæ clariſſima terræ,
Kircherus lucem rurſus habere dedit.
Magna Sicambrorum Gisbertus fama ſuorum
Majus ei primo donat honore decus.
Salve telluris Grajæ dos inclita; ſalve
Artificum veterum pignus & arrha, lapis.
Hic tibi, tu vitam das illi. Debet Olympum
Illi Mæonides, Mæonidæ ille ſuo.
Mæonides cœleſte ſolum: cœleſte, nec ullo
Cuperus moriens tempore nomen habet.

PETRUS FRANCIUS.

Digitized by Google

INDEX AUCTORUM,

QUI

EMENDANTUR & ILLUSTRANTUR.

A.

ÆNeas Gazæus, pag. 125
Albricus Philoſophus, 245
Amm. Marcellinus, 139
Ammonius, 157
Anacreon, 174
Anton. Liberalis, 37
Apollon. Dyſcolus, 16
Apollonius Smyrnæus, 85
Ariſtophanes, 242
Ariſtoteles, 140
Arnobius, 172, 253, 277
Auctor anonymus cum Cenſorino editus, 32
Paſſionis SS. perpetuæ & Felicitatis, 150
Avienus, 32

C.

CAlpurnius, 71, 216
Catullus, 175
Cedrenus, 6, 161
Chronicon Orientale, 162
Cicero, 117, 274
Conſtantinus Manaſſes, 97

D.

DIog. Laertius, 243
Diogenianus, 270

E.

EUſebius, 254, & 255
Euſtathius, 22, 130, 145, 181. & alibi paſſim.

F.

FEſtus, 139, 200

G.

GEmmæ antiquæ, 8, 86, 174, 192, 203
Gloſſæ, 180, 191

H.

HErodotus, 45, 39
Heſiodus, 25, 26
Heſychius, 80, 150, 152

I.

INſcriptiones, 108, 134, 171, 207. & à pag. 265, uſque ad pag. 304
Inſcriptiones ineditæ, 116, 266, 267, 271
Juſtinus, 59
Juvenalis, 187

L.

LActantius, 4, 322
Lactantius Placidus, 249
Livius, 16
Lucianus, 12, 59, 80, 81, 82, 168, 180, 283

M.

MAnilius, 214
Marmora figuris decorata, 151, 168, 178, 244, 261

N.

NOnnus, 12, 172
Nummi veteres, 8, 44, 72, 74, 130, 138, 141, 143, 152, 166, 170, 173, 176, 185, 188, 190, 205, 209, 211, 210, 213. atque à pag. 223. uſque ad pag. 258. quibus plurimi tam editi quam inediti illuſtrantur, 261, 280, 287, 289, 294

O.

OVidius. 54, 163, 182

P.

PAuſanias, 28, 143
Petronius, 58
Plautus, 53
Plinius, 10, 73, 186
Plutarchus, 23, 75, 140, 157, 158
Polyænus, 75
Pollux, 70, 81
Porphyrius, 170
Proclus Archiepiſc. Conſtantinop. 269
Propertius, 11

Q.

QUintilianus, 113, 191

S.

SIdonius Apoll. 68
Silius Italicus, 20, 128
Simmias Rhodius, 62
Stephanus, 251
Suetonius, 149, 204
Suidas, 59, 144, 161, 270

T.

TAcitus, 219
Tatianus, 2, 111, 166
Tibullus, 21

V.

VArro, 82, 139, 153
Vitruvius, 239

Z.

ZEnobius, 161, 263

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.

[illegible] Sophoclis & Æſchyli; Iſocratis circa Hadriani Olympium ; Pindari prope Martis

A ædem;

Digitized by Google

Digitized by Google

APOTHEOSIS
SEU
CONSECRATIO
HOMERI.

MAgno ſemper honore fuerunt illuſtri ingenio præditi, & optimarum artium ſtudiis exculti viri; omniſque ætas admirata eſt & ſuſpexit vivos non modo; verum etiam in mortuos honores ampliſſimos, qualeſque jure debebantur optimis præceptoribus generis humani, & ad omnia præclara certiſſimis ducibus, ſumma alacritate contulit. Non meum eſt longo ordine, quamvis voluptatis hæc plena ſint, recenſere maximos Reges, Principes cives, clariſſimas urbes excellentia ſuorum temporum ingenia coluiſſe & foviſſe; tantaque eſt horum ſeries, & tam latus aperit ſe differendi campus; ut nimis à re, quam elucidandam ſumpſi, abducerer & lectori alia exſpectanti tædium ac nauſeam crearem. Præcipua autem eruditorum præmia; & æterna quaſi doctrinæ, laboris, vigiliæ monumenta ejuſmodi ſunt, ut majora vix quiſquam ſperare audeat, vel alia melius commemorationem nominis cum omni poſteritate adæquare poſſint. Statuas; expreſſos auro, argento, ære vultus; & omnium honorum apud gentiles cumulum, inter Deos vel Heroas relationem, quibus rebus optime mortuorum memoriam æternitati ſe conſecrare exiſtimabant, loquor. Gorgiæ Leontino ſtudiis literarum cunctis præſtanti ab univerſa Græcia in Apollinis Delphici templo ſtatuam poſitam eſſe ſcribit Maximus Valerius; Anacreontis in arce Athenarum; Tragicorum, Comicorum, interque eas Menandri, Euripidis, Sophoclis & Æſchyli; Iſocratis circa Hadriani Olympium; Pindari prope Martis

 ædem;

ædem; Poëtarum in Helicone; Polybii apud Mantinenſes
in Latonæ templo, in foro Megalopolitarum, & alibi ejuſ-
dem nec non aliorum ſtatuas variis Pauſanias celebrat locis.
Apud Himerenſes Steſichori poëtæ ſtatua ſenilis, incurva
cum libro, & ſummo artificio facta, teſte Cicerone libro in
Verrem ſecundo, fuit: *Æſopo*, uti Phædrus canit, *ingentem*
ſtatuam poſuere Attici, Servumque collocarunt æterna in baſi. Eundem
honorem Cornelio Frontoni habuit M. Antoninus, & diu
ante ipſum, ne alios recenſeam, Tiberius Imperator Eu-
phorioni, Rhiano, & Parthenio; eorumque imagines
publicis bibliothecis inter veteres ac receptos auctores dedi-
cavit; quin & Libera Reſp. in comitio Pythagoræ, ut Græ-
corum ſapientiſſimo; Hermodoro Epheſio, XII. interpreti
tabularum; Accioque poëtæ in æde Camœnarum ſtatuam
poſuit; quemadmodum Suetonius, Capitolinus, & Pli-
nius memoriæ mandant. Numeriani quoque Principis ora-
tio tantum habuiſſe fertur eloquentiæ, ut illi non tanquam
Cæſari, ſed quaſi Rhetori in Bibliotheca Ulpia, decerne-
retur ſtatua, cui ſubſcriptum erat; NUMERIANO CÆ-
SARI, ORATORI SUIS TEMPORIBUS POTEN-
TISSIMO, apud Vopiſcum. Hodie inſuper non ſine ſin-
gulari proculdubio peregrinantium voluptate in Italia con-
ſpicere licet Ariſtophanis, Ariſtotelis, Euripidis, Demoſthe-
nis, quem etiam ex ære ſe vidiſſe in Bruti Tuſculano teſtatur
Cicero, Herodoti, Heſiodi, Menandri, Senecæ, Socra-
tis, Theocriti, Perſii, Pindari, Ciceronis, aliorumque
ſtatuas, quas Titi Pomponii Attici, & M. Varronis (quo-
Corn. rum ille libro complexus eſt virorum vultus, *qui honore rerum-*
Nep. *que geſtarum amplitudine ceteros Romani populi præſtiterunt: ita ut ſub*
c. 18. *ſingulorum imaginibus facta magiſtratuſque eorum quaternis qui-*
Plin. *niſque verſibus deſcripſerit*; hic vero *benigniſſimo invento inſertis*
l.35.c.2. *voluminum ſuorum fœcunditati non nominibus tantum DCC. Illuſtrium,*
ſed & aliquo modo imaginibus non paſſus eſt *intercidere figuras, aut ve-*
tuſtatem ævi contra homines valere) imitatione ediderunt varii
Antiquarii. Et ne fœminis eruditis ſuus honor deſit, Tatia-
nus celebrat ſtatuas Praxillæ, Sapphus, Erinnæ, Myrus By-
zantinæ, Anytæ, Teleſillæ & Corinnæ; quæ omnes poëti-
Lib. De ces ſtudio claræ fuerunt; quarumque Erinna, ut hoc obiter
Poet.Gr. moneam, male *amica* Sapphûs dicitur fuiſſe à viro doctiſſi-

mo;

Digitized by Google

mo; & Euſebius pari jure accuſatur, quia illam memoriæ mandat floruiſſe olymp. cvi. hanc vero olympiade xlii. quod tamen fieri nequaquam, ut ipſi videtur, potuit, cum altera alterius ſocia, amica vel ἑταίρα fuerit. Verum nihil tale Tatianus tradit; ſed tantum Silanionem ære expreſſiſſe Σαπφὼ τὴν ἑταίραν; Naucydem vero Ἤρινναν τὴν Λεσβίαν; & ἑταίρα ibi eſt *meretrix*; unde & paulo poſt eandem poëtriam appellat γυναῖκα πορνικὴν ἐρωτομανῆ; & Seneca tradit quæſitum fuiſſe num Sapphus *publica i. e.* ἑταίρα fuerit. Sed ne ſignatos metallis Ep. 88.
vultus omittam, Alcæus, Pittacus, Sappho Mitylenenſium; Anacreon Tejorum; Aratus & Philemon Solenſium ſive Pompejopolitarum: Pytheus Colophoniorum: Hippocrates Cojorum; Pythagoras Samiorum, alii aliorum populorum in numiſmatis occurrunt. Et quaſi hæc parva præmia forent, nec penſarent tot res præclare traditas, non dubitarunt alii viros eruditos aris, templis, omnique Deorum cultu colere; id quod ipſum eorum concilium ratum facit atque de- Lib. 2.
cernit apud Martianum Capellam; *Sed poſtquam Jupiter finem* lib. 1.
loquendi fecit, omnis deorum ſenatus in ſuffragium concitatur, accla- extr.
mantque cuncti fieri protinus oportere: adjiciuntque ſententiæ Joviali, ut deinceps mortales, quos vitæ inſignis elatio & maximum culmen meritorum, INGENIUMQUE *in appetitum cælitum, propoſitumque ſidereæ cupiditatis extulerit, in* DEORUM NUMERUM *cooptentur. Ac mox inter alios quos aut Nilus dabat, aut Theba, Æneas & Romulus, aliique quos poſtea aſtris* DOCTRINÆ *nomen inſeruit, deſignati* COELITES *nominentur, ut poſt membra corporea deorum fierent curiales*: adeo ut vere Perſeus Zenonis auditor apud Ciceronem lib. 1. de Nat. Deorum dicat; eos eſſe habitos Deos, a quibus magna utilitas ad vitæ cultum eſſet inventa, ipſasque res utiles & ſalutares, Deorum eſſe vocabulis nuncupatas; & Minutius Felix *alicujus muneris vel artis repertorem veneratam fuiſſe unamquamque nationem ut civem bonæ memoriæ.* Iſtrus apud Auctorem vitæ Sophoclis teſtatur Athenienſes decretum feciſſe, ut κατ' ἔτος ἕκαστον *ſingulis annis ipſi ſacrificaretur*; iidemque illi Ἡρῷον exſtruxerunt, & nominarunt Δεξίωνα, quia Æſculapium ædibus excepit, vel, ut Auctor Etym. M. loquitur, ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ δεξιώσεως. Græcia apud Plinium Hippocrati eoſdem cum Hercule honores de- l. 7. c. 37.
cernit; Pythagoræ, quem *ſenem Deum* appellat Capella tanta admiratio fuit, ut Metapontini ex domo ejus TEMPLUM fa-

 ce-

Digitized by Google

Juſt. Diog. Laërt. & Porphyr. in vita Pyth. Herodot. Lib. 1. c. 47. Phalar. Ep. 103. In vita Ariſt. Epiſt. 21. Soc. In Philoſp. lib. 1.

cerent, eumque PRO DEO colerent; Lycurgo, viro & morum ſanctitate & doctrina celebri Spartani; Steſichoro poëtæ Phalaris Himeræ νεὼς ſive templum μνημεῖον ἀρετῆς ἀθάνατον exſtruxit, honoreſque illi ὡς ἐπὶ θεῷ decrevit, & Ariſtoteles privata relligione aram Platoni poſuit, uti non obſcure indicat Epigramma apud Ammonium: Phædrus per Socratem jurat, eumque eſſe ἐν εὐσεβῶν χώρῳ vel κατ᾽ ἄστερ potius autumat: medicus apud Lucianum Antigonus Hippocrati ſingulis annis ſacrificat: Melampus tandem medica arte clariſſimus in Ægiſthænis, urbs eſt agri Megarici, templum, feſtum, ſacrificium & ſtatuam meruit, teſte Pauſania, quod vel ideo monendum cenſui, ut inſigni mendo liberem Lactantium, cujus de *Mortibus perſecutorum* librum non ita pridem luce publica donavit Stephanus Baluzius, vir doctiſſimus, & de antiquitate Eccleſiaſtica plusquam bene meritus. Is igitur ubi narrat Galerium Maximianum in graviſſimum morbum incidiſſe, nec ullo modo a medicis potuiſſe curari, ita loquitur: *Ceſſere Magiſtri Phyllides, Cirona, Metonius, Melamphius. Undique medici nobiles trahuntur.* Sed quatuor illi medici non niſi duo ſunt, uti patet ex Virgilii, quem ſæpiſſime exprimit, verſu,

c. 33.

l. 3. G. extr.

Quæſitæque nocent artes: ceſſere magiſtri
Phillyrides Chiron, Amythaoniusque Melampus.

quomodo plane apud Lactantium ſcribendum; cujus hæc eſt ſententia; optimos Magiſtros qui aderant, non potuiſſe curare Galerium, & propterea eos ex aliis regionibus attractos fuiſſe: ſicque idem alibi ſui temporis aruſpicum magiſtrum, inventoris nomine, vel certe veteris aruſpicis *Tagem* appellat. Cum autem nemo ex toto veterum eruditorum populo ſit, cujus fama tam longe lateque fuerit quam HOMERI diffuſa, nihil equidem mirum opera ejus & Regibus & doctis placuiſſe, ipſumque exquiſitis elogiis, & ſtatuis decoratum, æri impreſſum, ac tandem inter Deos relatum fuiſſe. Nam licet Zoilus Amphipolitanus Iliadem & Odyſſeam oppugnaverit; licet Daphidas Telmiſenſis mendacia objecerit; licet Xenophanes convitiis laceraverit; licet Caligula ut omnium, quemadmodum dicere ſolebat ſagaciſſimus ſenex Tiberius, exitio, ita Homeri fere vixerit, & cogitaverit de ejus carminibus abolendis, idem ſibi licere dicens quod Platoni, qui eum è civitate, quam conſtituebat, ejecit: licet denique Hadrianus illum

Digitized by Google

illum καταλύειν, καὶ Ἀντίμαχον ἀντ' αὐτοῦ εἰσάγειν *abolere atque Antimachum loco ejus introducere* voluerit; quemadmodum legere licet apud Suidam, Plutarchum, Suetonium, & Xiphilinum; [Lib. 11. Annis] vivit tamen vivetque tanti Poëtæ laus, legitur *æternum* (ita Ovidio vocatur) *opus*, & exitus in hanc uſque diem probat vaticinium Euclidis: [Pauſ. in Phoc.]

Ἔσετ' ἀθάνατος καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα.

Hinc jam olim Hipparchus Piſiſtrati filius ita carminibus Homeri delectatus eſt, ut lege ſanciverit, quinto quoque anno in Panathenæis ea publice per rhapſodos decantari debere: Alexander, [Dion. Chryſ.] cui a rerum geſtarum gloria Magni cognomen datum eſt, dolebat, ſi alii poëtæ Heroico operam daret; & cum inter ſpolia Darii ſcrinium repperiſſet auro gemmiſque pretioſum (non autem Iliadem Homeri in ſcrinio, uti memoriæ procul dubio lapſu ſcribit doctiſſimus vir, qui lingua Gallica obſervationes in poëmata Homeri & Virgilii edidit) varios ejus [Plin. l. 7. c. 29.] uſus amicis monſtrantibus, *uno Hercule, inquit, librorum Homeri cuſtodiæ detur, ut pretioſiſſimum humani animi opus, quam maxime diviti opere conſervaretur*: [pag. 198. Ed. Rom] eoque nomine meruit ut Φιλόμηρος Straboni & Euſtathio vocetur, quod miror fugiſſe Robertum Titium & Yvonem Villiomarum, negantes Alexandrum proprio peculiarique [Caryſtius apud Athen. lib. 13.] vocabulo ab antiquis ita eſſe nuncupatum. Caſſander Rex Macedoniæ plerumque Poëtæ noſtri carmina in ore habebat, & Iliadem atque Odyſſeam ἰδίως ſibi deſcribenda curavit: in [Auctor vitæ Arati.] Antiochi Syriæ regis gratiam Aratus eadem διὰ τὸ ὑπὸ πολλῶν λελυμάνθαι, *quod à multis eſſent depravata*, correxit: Arcadum Le- [Ptol. Heph. lib. v.] giſlator Cercidas, tanquam non ſatis ſe lectione ejus oblectaſſet, primum & ſecundum Iliados librum tumulo juſſit inferri; Pompejus Magnus non ante expeditionem ſuſcipiebat, [Diog. Laert.] quam primum legiſſet: mediæ denique Academiæ conditor Arceſilaus antequam quieti ſe traderet, legebat aliquot Homeri verſus ſurgenſque dicebat ſeſe ἐπὶ τὸν ἐρώμενον *ad amores ſuos ire* ὅποτ' ἂν ἐθέλοιμι ἀναγνῶναι. Quin & eloquentiæ Romanæ pater [Lib. 2. de Div.] Cicero *ei neminem ſimilem* eſſe dicit; & ut breviter, quia a noſtro argumento non aliena ſunt, præcipua elogia recenſeam; [Lib. 17, c. 2. & 2, 2.] Plinius HOMERUM *fontem ingeniorum*, & *primum doctrinarum & antiquitatis parentem*: Vitruvius *omnis Philologiæ ducem*: [lib. 7.] Apulejus, *priſcæ* [lib. 9.] *Poëticæ divinum auctorem*: Tertullianus, *patrem liberalium diſciplinarum*: [l. de An.] Imperator Juſtinianus, *patrem omnis virtutis*: Gajus JCtus *ſummum* [Proœm. Digeſt.]

Digitized by Google

apud Græcos poëtarum: Claudius Saturninus, *præcipuum*; Mo-
l. 36. D. ſchus, Καλλιόπας γλυκερὸν ςόμα, *dulce os Calliopes*: Lucianus:
dev. 5. μέγαν ἀληθείας προφήτην, *magnum veritatis interpretem*: Nonnus
l. 16. de ἐυεπίης ὅλον ὅρμον, *eloquentiæ totum portum*; Xenophon in convivio
Ræn. σοφώτατον πεποιηκέναι χεδὸν περὶ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων; Alcæus
Idyſ. 3. Meſſenius *Muſarum & Charitum ἀςέρα*, Leonidas λαμπρότατον
l. 16. de *Muſarum* φέγγος; & Antigonus Caryſtius πανταχοῦ πολυπράγ-
Amor. μονα (quod commodiſſimè Apuleji verbis interpretari poſſu-
l. 3. c. 25. mus, *multiſcium & omnium rerum peritum*) nominare nulli dubi-
l. 1. c. 67. taverunt. Neque revera tot virtutibus, quas uno ore non mo-
Anth. do laudati, ſed alii plurimi auctores decantant, prædito viro,
lib. 13. ſtatuarum honor negari potuit; nec tam abjecte ſentiendum
Dion. in de Antiquitate, ut ingratam adverſus Homerum fuiſſe per-
Hiſt. ſuaſum habeamus. Nam Joannes Faber celebrat duo ejus ſi-
parad. in gna marmorea, imagunculam parvam, cujus in baſi HOMERI nomen legebatur; nec non caput marmoreum.
Apolog. Smichythus Anaxilæ Rheginorum tyranni ſervus & quæſtor Olympiæ ſtatuam HOMERI & Heſiodi dedicavit; Delphis alia erat ærea columnæ impoſita: & Cedrenus narrans incendium, quo Conſtantinopoli octagonum deletum eſt, accurate operis antiqui ſignum deſcribit: ἵςηκει τοιγαροῦν μετὰ τῶν ἐξαιρετῶν καὶ νοῦν ὑπερβαινόντων τούτων, καὶ Ὅμηρος, ὁποῖος ἦν, συνάγων τὸν νοῦν, τὼ χεῖρε συνζεύξας ὑπὸ τὰ ςέρνα. καὶ πώγων αὐτοῦ ἁπλῶς καθεῖτο, θρίξ τε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁμοία ἐν τοῖς ἑκατέρωθεν τοῦ βρέγματος ἀραιουμένη,
Pauſan. lib. 5. & 10. πετριχωμένῳ δὲ τῷ προσώπῳ γήρατι καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ παντὸς φροντίσι ῥὶς μὲν ἦν μετρίως ἔχουσα πρὸς ἅπαντα ὄμματα δὲ συνημμένα τοῖν βλεφάροιν, οἷον καὶ ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἔχει, τυφλὸν ἐμφαίνοντα ἀνεβέβλητο δὲ καὶ τριβώνιον ἐπὶ χιτῶνι, καὶ ὅσον εἰς βάσιν ἱμάς τις χαλκοῦς τοῖς ποσὶν ὑπέκειτο: id eſt, vertente Xylandro, *Inter præcipua & ingenium ſuperantia opera, ſtabat &* HOMERUS, *qualis fuerat cogitabundus, manibus conſertis infra pectus, barba ſine cultu promiſſa: capilli capitis æquales, rari ab utraque ſincipitis parte, facies præ ſenio hirſuta, ac curis de univerſo; naſus ad reliquas partes proportione æquali: oculi palpebris affixi, ita ut cæci formam præ ſe ferrent, qualem eum fuiſſe fama fert: ſupra tunicam pallio erat amictus, & ad baſin infra pedes ejus lorum æneum ſubjectum.* At cum πρόσωπος τετριχωμένος vel *facies hirſuta præ ſenio & curis*, Homero, cujus jam barbam deſcripſit, convenire nequaquam poſſit; mihi videtur ſcribendum; τετρυχωμένῳ, id eſt, attrito, confecto vultu, lapſis genis. Sic Herodianus καμάτοις καὶ φροντίσιν

τίσιν aliquem πετρυχωμένον *laboribus & curis confectum*; Homerus, ἐπείρετο γήραϊ λυγρῷ, & epigrammatis auctor, γήραϊ καὶ πενίῃ πετρυμένον dixerunt. Lorum autem pedibus ſubjectum forte reſpicit Ὁμηρομάστιγας, eoſque à ſe indicat præſtantia carminum ſuperatos. Similem ſtatuam poëta Græcus anonymus memorat. lib. 5. Anth.

Αὐχένι μὲν κύπτοντι γέρων ἐπεσύρετο βότρυς
Χαίτης εἰς ὀπίσω πεφορημένος· ἀμφὶ δ' ἀκουὰς
Πλαζόμενος κεχάλαστο. κάτω δ' εὐρύνετο πώγων
Ἀμφιταθεὶς, μαλακὸς δὲ καὶ εὔτροχος. οὐδὲ γὰρ ἦεν
Ὀξυπενὴς, ἀλλ' εὐρὺς ἐπαύετο, κάλλος ὑφαίνων
Στήθει γυμνωθέντι καὶ ἱμερόεντι προσώπῳ
Γυμνὸν δ' εἶχε μέτωπον, ἐν ἀπλοκάμῳ δὲ μετώπῳ
Ἥστασα σωφροσύνη κουροτρόφος.
A cervice quidem incurva cani pendebant cincinni
Per tergora; circa tempora autem
Negligentes volitabant: deorſum dilatabatur barba
Undique protenſa, æqualis & mollis; neque enim erat
In acutum tendens, ſed lata, pulchritudinem conciens
Pectori nudo & amabili vultui.
Nuda frons; in illa vero
Stabat prudentia juvenes nutriens;

Adjicitque mox γῆρας γλυκὺ *amabilem ſenectutem*; σέβας ἀπολάμπειν μορφῆς, *formæ venerationem effulgere*; *& binas genas* κοιλαίνεσθαι, καὶ γήραϊ ῥικνήεντι κατασχέτους, *excavatas, & ſenectute rugoſa afflatas eſſe*; quæ ſane haud multum abeunt ab ea, quæ in marmore occurrit, poëtæ noſtri effigie. Cum autem tanta admiratione foret & celeberrimus propter numeroſam in carmine pangendo felicitatem; cumque multi populi illo cive gloriarentur, & magna animorum contentione natales viri ſibi vindicarent, nihil utique mirum, ſi nummos vultu ejus præterea ſignarunt; id quod Amaſtrianos feciſſe patet. Apud Spanh. & Patin.

Qui

Qui in averſa primi parte fluvius Smyrnæorum MELES jacet, indicat vel ad eum natum Homerum, vel illius nec non Critheidis nymphæ filium eſſe. Hinc ſane ex nonnullorum ſententia, uti patet ex certamine Homeri & Heſiodi *Meles* vel *Meleſigenes* ipſe appellatus fuit; Statiuſque canit,

Smyrna tibi gentile ſolum, potuſque verendo
Fonte Meles.

Meleager quo que in Epigrammatis Muſas Homericas *Με-λητίας χάριτας*; Tibullus ſcripta Homerica *Charitas Meleteas*; & Juvencus Presbyter,

Celſos cantus Smyrnæ de ſonte fluentes

appellarunt. Eoque Belgicæ noſtræ ingens ornamentum, Nicolaus Heinſius, Moſchum in Bionis Epicedio reſpicientem, Meletem vocare *ποταμῶν λιγυρώτατον* arbitrabatur. Ipſe inſuper nonnunquam ſuſpicatus ſum fluvium, qui inferiorem corporis partem velatus, vaſi incumbit, dextraque manu palmam tenet, quemadmodum ectypus ex Gorlæo deſumptus docet, nullum alium quam Meletem eſſe. Nam palmam tenet ob filium, cui poëtices palma ab omnibus tribuitur, cuique eadem apponitur in nummo Smyrnæ reperto apud Jacobum Sponium; apis additur, quia Smyrnæi ea nummos ſuos, uti docuit Laurentius Pignorius, ſignabant. Ep. 47.

Quin & Sophiſtæ maximum hoc Homero contigiſſe affirmabant, genitum eſſe patre Melete; ſeque conferebant *πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν*, ut Philoſophiæ operam darent, in ripis agerent, undiſque ejus, teſte Philoſtrato, ſeſe lavarent. Et forte Domitiano ad eundem fluvium ænea ſtatua poſita eſt ab adulatoribus ut indicarent eum non minorem poëtam, quam Homerum eſſe. Lauri ramus ſignificat Home-

l. 7. c. 4. de vita Apoll.

Homerum facile omnes poëtas ſuperare, & ſolum forte dignum qui coronetur; eoque referri debent corona & palma quas Victoriola & Victoria tenent in binis aliis ejuſdem populi nummis. Lyra vero, ut nonnunquam ſuſpicatus ſum, ejus carmina præſtantiſſima ad lyram fuiſſe cantata. Scio hoc negare viros doctiſſimos; & a cithararum cantu veram epopoëiam, non quodvis carmen Heroicum, ut Bucolica, eximere. Sed Dio Chryſoſtomus narrat Alexandrum Magnum dixiſſe, Home- Orat. 2.
rici carminis eam majeſtatem eſſe, ut non ad *citharam* ſed *tubam* cani oporteat; ſimulque indicat alterum ipſi damnatum tunc temporis uſitatum fuiſſe: Timomachus in Cypriacis lib. 14.
apud Athenæum Steſandrum Samium Delphis primum κιθαρῳδῆσαι τὰς καθ' Ὅμηρον μάχας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Ὀδυσσείας; Malchus ſive Porphyrius auctor eſt Pythagoram illos maxime ex Homeri verſibus laudaſſe, & ad lyram ceciniſſe, quibus de Euphorbo agebat: imo Sextus Empiricus diſertis verbis teſtatur Homeri carmina olim ad lyram fuiſſe cantata: Καὶ, ait, τὰ Ὁμήρου ἔπη τὸ πάλαι πρὸς λύραν ᾔδετο. Neque ſoli Amaſtriani, ve- lib. 6.
rum etiam alii populi honorem hunc poëtæ habuerunt. Nam Adv.
Smyrnæi ab Homeri effigie haud dubiè nummum ΟΜΗΡΕΙ- Math.
ΟΝ vocarunt; ſervaturque apud Antiquarios, cujus in una Strabo.
area inferiorem corporis partem velatus ille calamum vel pal- l. xv.
mam ut videtur, manu tenens ſellæ inſidet, in altera vero Spanh.
corona exhibetur, inque ejus medio Σμυρναίων, Diſſ.

Chios idem feciſſe docet Julius Pollux. Οἱ Μιτυληναῖοι μὲν Σαπφὼ τῷ νομίσματι ἐνεχάραττον Χῖοι δὲ Ὅμηρον; *Mitylenæi Sapphus imagine, Chii Homeri nummos ſignarunt.* Et Leo Allatius eorum nummum luce publica donavit, atque illuſtravit; cujus itidem èctypum facere non poſſum, quin adjiciam, ut ea ratione omnes Poëtæ vultus, qui quidem ad nos pervenerunt, una quaſi & brevi in tabula conſpiciantur.

 Teſtis

Teſtis inſuper eſt omni laudum genere digniſſimus vir Ezechiel Spanhemius in Muſeo Regis Chriſtianiſſimi, & Cimeliarchio Chriſtinæ Auguſtæ, eſſe nummum, qui hinc Homerum itidem ſignat, cum inſ. ΟΜΗΡΟΣ; illinc vero caput turritum & epigraphen ΑΜΑCΤΡΙΣ; duoſque alios poſſidere gazam ejuſdem Reginæ, hunc ipſum Meleſigenem effingentes; unum ſub M. Aurelio percuſſum cum Poëtæ capite & ins. ΟΜΗΡΟΣ, ſine alia loci nota, ſaltem, quæ hodie poſſit in eodem legi: alterum ab Ægienſibus cuſum Severi temporibus cum effigie Homerum itidem referente, ut videbatur principi Urbis Antiquario, ac nummi ejuſdem quondam poſſeſſori Fr. Gottifredi. Quæ omnia cum ad examen revocoſatis mirari non poſſum finxiſſe ſibi Aſin. Pollionem Homeri

lib. 35. c. 2. effigiem, cum veram habere nequiret: *Non eſt*, inquit Plinius, *prætereundum & novitium inventum. Siquidem non ſolum ex auro argentove aut certe ex ære in Bibliothecis dicantur illi: quorum immortales animæ in iiſdem locis ibi loquuntur: quinimo qui non ſunt*, FINGUNTUR, *pariuntque deſideria* NON TRADITI VULTUS, *ſicut in Homero evenit. Quo majus, ut equidem arbitror, nullum eſt felicitatis ſpecimen, quam ſemper omnes ſcire cupere, qualis quis fuerit. Aſinii Pollionis hoc Romæ inventum, qui primus Bibliothecam dicando, rem publicam fecit.* Nam variorum populorum nummi Homero ſignati ſunt, quos non eſt veriſimile morem cum primo poſt Pollionis tempora uſurpaſſe; ſtatuæ in Græcia fuerunt, unaque in templo a Ptolomæo poſita, quam tanto tempore poſt Lucianus vidit, vultu plane eodem & facie, ut antiquam non modo & quaſi per manus traditam; verum etiam non ſatis diligentem operam illi inveſtigandæ adhibitam fuiſſe perſuaſus ſim: niſi tamen fictio Homerici vultus Græcos reſpiciat, qui proculdubio illum poſt viri mortem finxerunt; & inventum Pollionis, uſum Bibliothecæ publicum; uti exiſtimabat Doctiſſimus Grævius;

in Tuſc. id quod eo veriſimilius videtur, quia & Cicero teſtatur *ſe picturam ejus* vidiſſe. Sed ne quis honorum cumulus deſit, adſpice tandem Poëtam noſtrum DEUM & ut cælo miſſum huma-

humanoque generi commodatum, ita cælo redditum, ac in variis urbibus, templis, ſacrificiis & religione numinum cul- lib. IV. tum. Poëta anonymus canit eum mortali ſtirpe creatum non Anth. eſſe, ſed Muſis;

Οὐ γὰρ ἔφυ χθονὸς ἔργον ἀπ' αἰθέρος ἀλλὰ ἑ Μοῦσαι
Πέμψαν, ἵν' ἡμερίοις δῶρα ποθητὰ φέρῃ,

Id eſt, ea mea verſione,

Telluris non illud opus, verum æthere miſit
Muſa, ut terricolis dulcia dona ferat.

Antipater patriam illi cælum, non Colophonem, vel Smyrnam, vel Chium, vel Ægyptum, vel Cyprum, vel Ithacam, vel Argos, vel Mycenas, vel denique Κεκροπίων ἄςυ παλαιογόνων, id eſt Athenas (peſſime Lubinius reddit *Cecropiorum urbem Paphlagonum*) tribuit carmine tertio, cujus finis eſt:

Πάτρα σοι πλέθει μέγας οὐρανὸς, ἐκ δὲ τεκούσης
Οὐ θνατᾶς ματρὸς δ' ἔπλεο Καλλιόπας.

Et quemadmodum hoc ut crederent fecit infinita rerum præclariſſimarum, quibus Ilias & Odyſſea refertæ ſunt, cognitio; ita propter eandem Deus exiſtimatus eſt, vel ſi non eſſet, dignus qui inſtar Dei coleretur;

Εἰ θεός ἐςιν Ὅμηρος, ἐν ἀθανάτοισι σεβέσθω In Anth.
Εἰ δ' αὖ μὴ θεός ἐςι, νομιζέσθω θεὸς εἶναι.
Si Homerus Deus eſt, inter immortales colatur;
Si autem Deus non eſt, exiſtimetur eſſe Deus.

Unde nec Columella appellare eum dubitat, *parentem eloquentiæ* DEUM *Mæonium*; Scipioni apud inferos Homeri umbram videnti & roganti, lib. I. de R. R. Sil. Ital. l. XIII.

Qui vultus? quem, ſi Stygia non eſſet in umbra
Dixiſſem facile eſſe DEUM.

Sibylla reſpondet, ſeu

Non falleris, inquit,
Docta comes Triviæ, meruit DEUS *eſſe videri*
Et fuit in tanto non parvum pectore NUMEN.

Propertiuſque, ſi Dauſquejo fidem habemus, canit lib. III. El. I.

Meque inter ſeros laudabit Roma nepotes
Illum poſt cineres auguror eſſe DEUM.

Sed vel oportet in vitioſos Codices eum incidiſſe; vel parum Poëtæ attendiſſe; cum quia in editionibus melioribus recte ſcribitur *diem*: tum quia in eo eſt Propertius, ut exemplo

Digitized by Google

Homeri oſtendat, poſt obitum omnia eſſe ampliora, & cla-
rius nomen venire mortuis atque populum Romanum ipſum
lib. xxv. inter ſeros nepotes laudaturum. Et ſane Nonnus a filio Μέλη-
τος, vel Homero noſtro tanquam a deo petit, ut velit eſſe
propitius, ipſique inſpirare, ἄσθμα θεόσσυτον, *vel ſpiritum divinum*;
ὑμετέρης (male vulgo ſcribitur ἡμετ.) γὰρ δεύομαι, addit, ἐυεπίης,
Lucian. *tua enim indigeo eloquentia.* Therſagoras natalem ejus non ſecus ac
in En- Numinis celebrat, & nocte intempeſta ſurgit, ut illi verſibus
com. quaſi libaret. Αὐ'ει γάρ, τοι τῇ νυκτὶ ἐξαναστὰς ἔδοξέ μοι χρῆναι τοῖς Ὁμή-
Dem. ρου γενεθλίοις τῆς ποιητικῆς ἀπάρξασθαι: quo ex loco non ſatis caute
Jons. vir Eruditus docere conatur, Homeri natales convivio annuo
l. 1. c. XI. fuiſſe celebratos. Nam ἀπάρξασθαι τῆς ποιητικῆς nihil aliud eſt, quam
H. Phil. carmine libare, carmina tanquam libamina diis offerre, quo-
Tom. 1. modo Ariſtides eodem plane ſenſu dixit ἀπάρξασθαι Æſculapio
p. 574. τῶν αὐτοσχεδίων λόγων καὶ ἀγωνιστικῶν; qualeſque ἀπαρχὰς, vel qualia
Laud. Hel. libamenta, πρέπει juxta Iſocratem τοῖς πεπαιδευμένοις ποιεῖσθαι. Ar-
givi memores laudum, quibus illos celebrat, quæque tantæ
fuerunt, ut Cliſthenes Sicyonis tyrannus eorumque hoſtis
rhapſodorum certamina propterea urbe ſummoverit, Hero-
lib. 5. doto teſte, ἐνδοξοτάτῳ τῶν ποιητῶν Homero ſtatuam poſuerunt
æneam, & præterquam quod ſingulis diebus victimam illi
offerrent, decreverunt menſtruum ſimul & annuum ſacrifi-
cium, aliudque ſingulis quinquenniis Chium mittendum,
ipſumque una cum Apolline ἐπὶ ξενίᾳ (qua de loquendi
forma alibi agam) id eſt ad *hoſpitales epulas*, ſive *ſacrificia*, quæ
lib. 9. propriè ſunt δαῖτες Ἀθηνάτων, vocabant, uti memoriæ mandant
Var. cap. 15. auctor Agonis Homeri & Heſiodi, atque Ælianus. Ietæ, qui
inſulam Ægæi Maris Ion inhabitabant, Homero capra facie-
bant ſacrum, eamque in ſepulchro ejus ideo ſculpſerant, uti
teſtatur epigramma à Salmaſio, ne vel Leonis Allatii, vel
aliorum ipſi laudatorum, vel Gerhardi Voſſii, vel Ioh. Chri-
ſtophori Scobar opiniones recenſeam, veriſſime, ut mihi
equidem videtur, emendatum; & quondam a M. Varrone
imagini ejus appoſitum apud A. Gellium;

Capella Homeri candida hæc tumulum indicat

Quod hac Ietæ mortuo faciunt ſacra.

Quin nonnulli etiam Chriſtiani, ſed fœdiſſima Carpo-
cratianorum hæreſi inquinati poëtæ noſtro, ut Deo, thus
a. 7. Haer. accendebant: Auguſtinus *Secta ipſius fuiſſe traditur ſocia quædam*
Marcel-

Marcellina, quæ colebat imagines Ieſu & Pauli, & HOMERI *& Pythagoræ, adorando, incenſumque ponendo:* qualia præter Ioannem Damaſcenum libro ejuſdem argumenti tradit etiam Carolus Magnus; *Nam ſi forte aliquis hujuſce erroris aſſeverator ducet; ideo imagines adorare inter hæreſes beatus Auguſtinus computavit, quia gentilium quorundam, id eſt, Simonis & Selenæ, ſeu etiam* HOMERI *& Pythagoræ adorabant imagines, advertat quod etiam imagines Ieſu & Pauli adoraſſe dicuntur, & id ipſum inter hæreſes a præfato viro computatum eſt.* Et Irenæus teſtatur Carpocratianos imagines Chriſti Pictas, & de reliqua materia fabricatas habuiſſe, eas coronaſſe, propoſuiſſe *cum imaginibus mundi Philoſophorum, videlicet cum imagine Pythagoræ & Platonis & Ariſtotelis & reliquorum;* quibus proculdubio etiam Homerus noſter comprehendendus eſt.

lib. 4. c. 5. de Im.

lib. 1. c. 24.

Et quaſi non ſufficerent vel ſtatuæ vel ſacrificia, alii populi non dubitarunt ipſi templa erigere, & ita optimo jure Deum facere, ac cælo collocare. Smyrnæos ſcribit Romanæ eloquentiæ parens, *confirmaſſe Homerum ſuum eſſe,* DELUBRUM *ejus etiam in oppido dedicaviſſe*: neque enim per *delubrum* intelligendum cum Gutherio, eſt ſimulacrum, ſed templum & ædes, in qua tamen dedicata ejus ſtatua fuit; Strabo; Ἔςι δὲ ϗ Βιβλιοθήκη ϗ τὸ Ὁμήρειον, στοὰ τετράγωνος ἔχουσα ΝΕΩΝ ΟΜΗΡΟΥ ϗ ΞΟΑΝΟΝ; *Eſt,* (Smyrnæ) *& Bibliotheca, & Homerium, porticus quadrata habens* TEMPLUM HOMERI & SIMULACRUM. Ægypti Rex Ptolomæus Philopator κατασκευάσας Ὁμήρῳ ΝΕΩΝ, αὐτὸν μὲν καλῶς ἐκάθισε, κύκλῳ δὲ τὰς πόλεις περιέστησε τοῦ ἀγάλματος, ὅσαι ἀντιποιοῦνται τοῦ Ὁμήρου; *exſtruens Homero* TEMPLUM, *eum decore fecit ſedentem, circum vero ſimulacrum ſtatuit civitates, quæ Homerum ſibi vendicant,* teſte Æliano: & Therſagoram poëtam introducit Lucianus, ſive quis alius auctor Encomii Demoſthenis, Homerum in templo Ptolomæorum ſedentem ſalutare & orare, ut magnam carminum copiam ipſi largiretur.

Orat. pro Arch.

l. 3. c. 3. de Vet. Jur. Pont.

lib. 13. c. 22.

Atque ita in Marmore ſingularis operis & perantiqui quod mihi explicare conſilium eſt; quodque cum plurimis monumentis de vetuſtate certat, fruitur conſortio cæleſti; & in templo ſedet Majeſtate læta verendus Mæonius vates. Summa ſane cum voluptate intueor ſacros vultus, & decantati omnibusque laudati poëmatis parentem: intueor non mortalem, ſed Deum a gentilibus factum, & cælo poſitum: intueor Muſas in laudes viri promptas & paratas; adhæc officia, ſtu-

Digitized by Google

dia, honores, & cuncta, quæ vel antiqui vel recentiores non ſine verborum vi profuderunt elogia: intueor denique EUMELIAM, TEMPUS, HISTORIAM, TRAGŒDIAM, aliasque virtutes & Artes, ſacrum facere, thura dare, libamina fundere poëtæque tanquam ἀρχηγέτῃ earum omnium & chorago gratias referre. Inventum eſt elegantiſſimum vetuſtatis depoſitum in agro, quem ditione tenent Principes Columnenſes, Ferentino; ubi reliquiæ cernuntur hodie villæ Imperatoris Claudii, atque ab eo forte conſecratum eſt, quia Homeri lectione valde delectabatur, multum pro tribunali etiam Homericis locutus eſt verſibus; & quoties hoſtem vel inſidiatorem ultus eſſet, excubitori tribuno ſignum poſcenti, non temere aliud dedit, quam

Ἄνδρ' ἐπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπαίνῃ,

uti apud Suetonium legere licet æri inciſum, inde anno Chriſti MDCLVIII. & Latio illud inſertum breviter illuſtravit Athanaſius Kircherus vel ob hoc ſummopere laudandus, quod veſtigia urbium, ædium, publicorumque operum tam diligenti & laudabili ſtudio in terræ viſceribus, dum viveret, ſerutatus eſt. Sed cum plura ſint, quæ deſiderant hominis eruditi & omnis antiquitatis periti curam; nihil jam diu æque optavi, quam ut vel Severoli, vel Spanhemii, vel Falconerii, quorum illuſtri & excelſo loco laus poſita eſt, quique ut eruditione & annis me longe ſuperant, ita elegantiora annotare, & illa, quæ ab exquiſita doctrina proficiſcuntur, tradere potuiſſent, hac provincia ſuſcepta, fidem qua obſtricti publico ſunt, liberaſſent. At cum alios vel mors acerba ſuſtulerit; alii, inprimiſque illuſtris Spanhemius, quo nemo melius marmora nummoſve illuſtrat, gravioribus rebus ſint occupati; diutius premere non potui, quæ ex ſedula & diligenti veterum lectione ad marmor cui vetuſtas & elegantia non parum reverentiæ acquirit; quia & olim C. Julius Cæſar toreumata, ſigna, tabulas OPERIS ANTIQUI ſemper animoſiſſime comparavit; & Auguſtus prætoria ſua rebus VETUSTATE & RARITATE notabilibus, Suetonio teſte, excoluit, explicandum congeſſi. Ille igitur qui montis vertici inſidet mihi HOMERUS eſt; quia ſimilitudo vultus eadem, & faciei lineamenta nulla alia, quam ſedentis, cinctique filiabus Iliade & Odyſſea, ſedet autem non ut mortalis, nec ut

de-

de plebe deus; verum ut princeps ipſe Senatus, & qui ſumma cæli templa ſonitu concutit, id eſt, JUPITER; ejusque inſignibus, excepto fulmine, ornatus ſummum fere Olympi montis cacumen occupat. Scilicet montium magna olim veneratio, inque iis exſtructæ aræ, & templa, ut ſatis superque ex Hiſtoria tam ſacra quam profana patet, plerisque numinibus fuerunt. Indi apud Philoſtratum Caucaſum θεῶν οἶκον vocant; Perſæ apud Herodotum ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες *editiſſimis quibuſque conſcenſis montibus, Iovi hoſtias immolant.* *Montinus* qui montibus præeſt deus apud Arnobium occurrit; Mater Galerii Maximiani *deorum montium cultrix & mulier admodum ſuperſtitioſa* Lactantio dicitur in libro de Mortibus perſecutorum; quem Doctiſſimus & de Hiſtoria Eccleſiaſtica plurimum meritus edidit nuper Stephanus Baluzius. Dii MONTENSES in inſcriptione veteri celebrantur;

lib. 1. c. 2. de vita Apoll.
lib. 1. c. 131.

Gruter. pag. XXI.

ARAM. IOVI. FVLGE
RATORIS. EX. PRECEP
TO. DEORVM. MON
TENSIVM. VAL. CRES
CENTIO. PATER. DEORV
OMNIVM. ET. AVR. EXV
PERANTIVS. SACERDOS
SILVANI. CVN. FRATRIBVS
ET. SORORIBV. DEDICA
VERUNT.

Quæ quia Romæ inventa, videntur ſignificari dii, qui ſeptem ejus montibus præſidebant; quorumque in honorem inſtitutum forte eſt ſacrum *Septimontium*, quod celebrabatur a MONTANIS, id eſt, qui montes inhabitabant, non autem a toto populo, uti apud Varronem videre licet; quoque in ſeptem locis, teſte Feſto, faciebant ſacrificium diis, ut opinor, præſidibus; ut apud eundem *Palatualis Flamen ad ſacrificandum ei deæ conſtitutus erat, in cujus tutela palatium eſſe putabant.* Solino teſte, *Argæus mons nivalibus jugis arduus, ne æſtivo quidem tempore torrente pruina caret, quemque indigenæ populi habitari deo credunt.* Is qui colebatur in Alpibus Peninis, DEUS PENINUS dicitur in lapide apud eruditiſſimum & diligentiſſimum relliquiarum florentis quondam Græciæ ſcrutatorem Iacobum Sponium;

lib. 5. de L. L.

In Ar. Ign. Deor.

LVCIVS

Lvcivs Lvcilivs
Deo Penino
Optimo
Maximo
Donvm Dedit.

Qui ſive, uti ex epithetis patet, aliquo modo Jupiter ſit, ſive alius; nunc non vacat inquirere; moneboque ſolum hinc
lib. 21. c. 38. videri apud Livium ſcribendum eſſe: *ſed a Deo, quem in ſummo ſacratum vertice Penninum montani appellant*; cum vulgo edatur *ab eo*, ſenſu non ſatis perſpicuo. Præcipue autem hanc ſuperſtitionem in cultu deorum ſummi, & quem Homerus refert, Iovis, mihi notavi. Nam inſulæ Naxi, mons altiſſimus ipſi ſacratus eſt; quemadmodum ex inſcripto illi apud Sponium titulo patet;

ΟΡΟΣ ΔΙΟΣ ΜΗΛΩΣΙΟΥ.

Mons Iovis pecorum cuſtodis.

Idem quia cultus in monte Atho Ἀθῷος vocatur Euſtathio
Ad il B. & Heſychio, Pindaruſque hanc ob cauſam canit Iovem Αἴτναν
Od. 4. ol. Od. 1. ἔχιν, & alibi vocat Αἴτνης βασιλέα; atque ipſe Homerus cum
Pyth. Epicharmo apud Macrobium docet eum in Idæ cacumine fuiſſe adoratum. Hinc Græcis ἐπάκριος, quia ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ὀρῶν erat ἱδρύμενος, vel *in iis aras habebat*, quemadmodum tradunt
lib. 38. 2. Heſychius & Auctor M. Etymol. fuit appellatus. Et ſane Livius teſtatur in Athamania prope Argitheam *Iovis Acræi* templum
Triſt. t. 1. eſſe; in nummo itidem Veſpaſiani a Smyrnæis percuſſo Iupiter ſedet ΑΚΡΑΙΟΣ; idemque cognomen Plutarcho reſtituit eruditiſſimus antiquarius, quia Ἀσκραίου, ita enim legitur in editionibus, nuſquam mentio occurrit: cum tamen Ariſtoteles in libro de *Fabuloſis locorum rebus* apud Apollonium Dyſcolum, Halicarnaſſi ſacrificium ſcribat τῷ Διῒ τῷ Ἀσκραίῳ (niſi & hic idem mendum hæreat, quomodo & apud Apoſtolium Juno male Ἀσκραία vocatur) peragi. Melanthes in libro de Sacrificiis ſcribit, πᾶν ὄρος fuiſſe appellatum τοῦ Διὸς ὄρος, *Iovis montem*, ἐπεὶ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς ὑψίςῳ ὄντι τῷ θεῷ ἐν ὕψει θυσίας ποιεῖσθαι, *quia mos fuit antiquorum, ut Deo, qui erat altiſſimus, in ſublimi loco ſacrificarent.* Et tandem Iulianus fingit Mercurium adoleſcentem, quem ad ardui montis jugum perduxerat, his verbis alloqui: Ἐπὶ τούτου τῆς κορυφῆς ὁ πατὴρ πάντων κάθηται τῶν θεῶν; *in illo vertice omnium*

mnium deorum pater ſedet. Inſtar Iovis igitur ſedet Homerus; quia
non inſolens fuit Græcis & Latinis conſecratorum vel τ̃ περι-
γοήπτων θεῶν, ut loquitur Lucianus, nomina mutare; vel eos
deorum nominibus & forma colere: ſcilicet, ut loquitur
Lactantius; *ſolent mortuis conſecratis nomina immutari: credo ne quis* lib. 1.
putet eos homines fuiſſe: Nam & Romulus poſt mortem Quirinus dictus eſt; c. 21.
& Leda Nemeſis; & Circe Marica & Ino poſtquam ſe præcipitavit in mare,
Leucothea Materque Matuta; & Melicertes filius ejus Palæmon atque Portumnus. Semele diva facta, *Thyone*; Iphigenia *Orsilochia*; Britomartis in Cephalenia viva adhuc *Laphria*; in Creta *Dictynna*;
Cteſylla *Veneris Cteſyllæ* vel Ἑκαέργης; Aſpalis Argæi filia Ἀμει-
λήτης Ἑκαέργης nomina, teſtibus Diod. Siculo & Antonino
Liberali, tulerunt; atque apud Ovidium Romulus uxoris

Priſcum pariter cum corpore nomen

Mutat, Oramque vocat.

Lacedæmonii coluerunt, uti ſcribit Athenagoras, Ἀγαμέ- In Apol.
μνονα Δία; & Clytemneſtra apud Lycophronem vaticinatur
maritum ſuum IOVEM a Spartanis vocatum iri, ſive, ut ex-
plicat Scholiaſtes, οἱ λακεδαιμόνιοι ἱδρύσαντες Ἀγαμέμνονος Διὸς ἱε-
ρὸν εἰς τιμὴν τοῦ Ἥρωος; *Lacedæmonii Agamemnonis Iovis ſanum dedicarunt in*
honorem Herois. Aſcanium patrem Æneam IOVEM INDI-
GETEM Servius; Ægyptios Helenam Ἀφροδίτην Ξείνην, Hero-
dotus; Amathuſios Ariadnen Ἀριάδνην Ἀφροδίτην appellaſſe
Plutarchus ſcribunt. Stratonice mater Antiochi in Fœdere
Magneſiorum & Smyrnæorum apud Seldenum *Veneris* itidem
Stratonicidis, cujus etiam Tacitus meminit, nomen tulit; &
Apollonius Thyaneus, poſtquam Epheſum peſtilentia libe-
raſſet, nomine *Herculis Alexicaci* vel Ἀποτροπαίου cultus eſt; quem- lib. 5.
admodum memoriæ mandant Lactantius ac Philoſtratus. Inſt. c. 3.
Ariſtoteles uxori ſuæ, quondam pellici Hermeæ Atarneæ Ty-
ranni, ut Cereri Eleuſiniæ apud Laërtium & Euſebium ſa- lib 5.
crificat; Alexandrum Magnum Διὶ εἰκασμένον *Iovi habitu* Elei pr. Euan.
apud Pauſaniam; Helenam Epidamni filiam Epidamnii apud
Ptolomæum Hephæſtionis; Erechteus Nemeſin matrem, lib. 4.
Rhamnuntis dominam ἐν Ἀφροδίτης σχήματι apud Suidam: Livia
Auguſta filiolum Germanici & Agrippinæ, immatura morte
raptum *habitu Cupidinis in æde Capitolinæ Veneris*, Suetonio teſte, Cal. c. 7.
coluerunt & dedicarunt: Charicle *imaginem defuncti* (Tlepole-
mi mariti) *quam ad habitum* DEI LIBERI *formarat, affixo ſervitio*

 divinis

divinis percolens honoribus, ipſo ſeſe ſolatio cruciabat, uti memoriæ man-dat Apulejus; multæ Antinoi apud Mantinenſes ſtatuæ Baccho erant, teſte Pauſania, εἰκασμένοι; & Druſillæ tandem ſorori Caji Cæſaris decretum eſt ſimulacrum in templo Veneris Genetricis ἰσομέτρητον τῷ τῆς θεοῦ ἐπὶ ταῖς ὁμοίαις τιμαῖς, *pari cum Deæ imagine magnitudine, & æqualibus honoribus vel ſacrificiis colendum*, apud Dionem Caſſium. Verum hanc gentilium anilem ſuperſtitionem ſi exemplis Auguſtorum & Auguſtarum firmare ex nummis & hiſtoricis vellem, offerret ſe latiſſimus diſſerendi campus; at, ne videar lectoris patientia velle abuti alii iſta tempori & operi reſervabo; adjiciamque tantum hunc morem plenis eloquentiæ velis, & verbis poëtico ſpiritu animatis celebrare Statium Papinium;

lib. x.

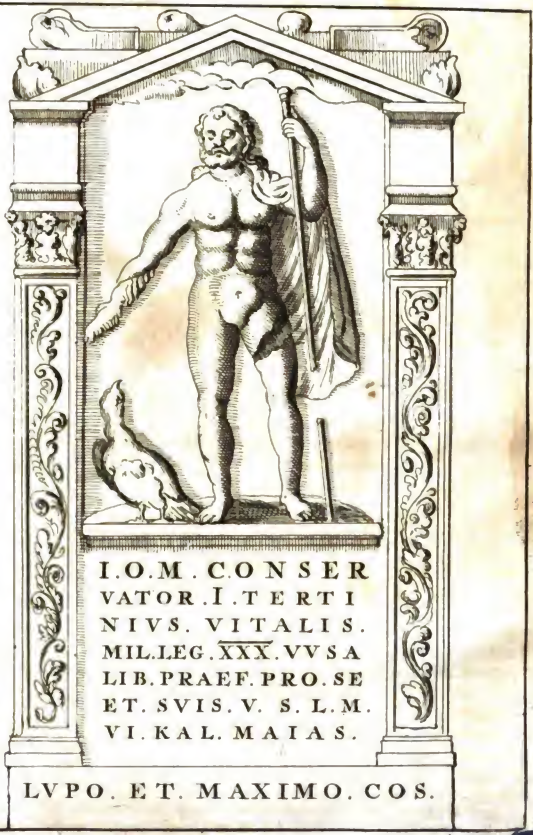
lib. 59.

lib. v. Syl.

Hic te Sidonio velatum molliter oſtro
Eximius conjux (nec enim fumantia buſta
Clamoremque rogi potuit perferre) beato
Compoſuit, Priſcilla, toro. nil longior ætas
Carpere, nil avi poterunt vitiare labores
Siccatam membris. tantas venerabile marmor
Sepit opes: mox in varias mutata novaris
Effigies; hoc ære CERES*: hoc lucida* GNOSSIS
Illo MAIA *tholo,* VENUS *hoc non improba ſaxo.*

Sectatoreſque Simonis Magi, ſtatuam ejus ut IOVIS, Helenæ concubinæ ut MINERVÆ effinxiſſe. & accenſo thure coluiſſe, teſte Theodoreto: vel ut loquitur Ioannes Damaſcenus; εἰκόνα δὲ ἑαυτοῦ ὡς Διὸς, καὶ τῆς σὺν αὐτῷ πόρνης ὀνόματι Ἑλένης, Ἀθηνᾶς τύπῳ, τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς εἰς προσκύνησιν; *Imaginem ſuam velut Iovis, & imaginem ſcorti ſui Helenæ, in figura Minervæ, diſcipulis ſuis adorandas tradidiſſe.* Ut igitur illi omnes Deorum habitu culti fuerunt; ita etiam poëtarum princeps Homerus, IOVEM refert, & inſignibus ejus ornatus fruitur Muſarum conſortio. Nam & Deus iſte ſuperiorem corporis partem nudus, inferiorem tectus, dextra inſuper aquilam vel victoriam protendens, ſiniſtra ſceptrum tenens ſedet quemadmodum multis docet Porphyrius apud Euſebium, & paucioribus Suidas: τούτου (Iovis) τὸ ἄγαλμα ἱστοροῦσι καθήμενον γυμνὰ ἔχον τὰ ἄνω, τὰ δὲ κάτω ἐσκεπασμένα κρατοῦν τῇ μὲν εὐωνύμῳ σκῆπτρον, τῇ δεξιᾷ δὲ ἀετὸν προτείνει: *Hujus ſimulacrum ſedere tradunt, ſuperiores partes nudum, inferiores tectum: ſiniſtra ſceptrum tenens, dextrâ vero portendens aquilam.* Sic in marmoribus

Lib. 1. Hær. Fab.

Digitized by Google

bus antiquis apud Hieronymum Aleandrum & Guiſelmum Choulium ſedet ſeminudus; neque alius in plurimis tam Græcorum quam Romanorum nummis, qui apud antiquarios obvii ſunt, occurrit: & Lucianus in adyto templi Deæ Syriæ memorat duo ſimulacra eſſe aurea Iunonis, & Dei, quem cum Jupiter ſit, alio nomine appellant; illumque per omnia Iovi aſſimulatum eſſe καὶ κεφαλὴν καὶ εἵματα καὶ ἕδρην, *capite, veſte, & ſedendi habitu.* Sæpiſſime tamen nudus fere & ſtans Jupiter in nummis & marmoribus occurrit; ut vel patet ex lapide, qui Cliviæ exſtat, & cujus anteriori parti Jupiter, quem exhibeo, inſculptus fuit; ſiniſtro lateri juvenis acerram, dextero alius porcellum ſacrificandum tenens, quos, ubi ad HISTORIAM perventum erit, repræſentabo. Ornatur præterea Homerus diademate vel tænia, non ſecus ac imago ejus in corniola annulari, & aliæ tres marmoreæ, quarum minimæ additur HOMERI nomen, teſte Joanne Fabro. Sophoclis marmorei & Apuleii in numiſmate æreo apud Urſinum caput ſimili faſcia inſignitur; & Pindarus ante regiam porticum Athenis effictus eſt καθήμενος ἐνδυμένος καὶ λύραν διάδημα ἔχων, καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων ἀνειλιγμένον βιβλίον; *ſedens veſtitus & lyram gerens: diademate* (male Paſchalius coronam poëtarum vulgarem interpretatur) *cinctus & genibus volumen impoſitum habens.* Atque, ne Deos, Reges, Imperatores eorumque conjuges advocem, fuit hoc inſigne ſacerdotum, doctorum & bene de rep. meritorum hominum, tam vivorum, quam apud inferos agentium. Strabo narrat ſacerdotem apud Comanos bis lib. 12.
in anno κατὰ τὰς ἐξόδους λεγομένας τοῦ θεοῦ *diadema geſtaſſe*; Ovidius Veneris & Aeſculapii ſacerdoti, *vittam candentem*; Fratribus Ar- lib. 5. &
valibus *infulas albas* Gellius tribuit; Lucianus celebrat ἱεροφαν- 11. Met.
τικὸν καὶ προφητικὸν σχῆμα: & Plato Homerum noſtrum λόγοις lib. 10.
ἱεροῖς ἀνεστεμμένον reverentiæ & honoris ergo, è rep. quam for- c. 15.
mabat, ejecit. Nec aliter præclaros viros, ut taceam Alexandrum Magnum à Luciano introduci apud inferos incedentem διαδεδεμένον ταινίᾳ λευκῇ τὴν κεφαλὴν, in campis Elyſiis obambulare docet inſignis Virgilii locus; In Dial. Mort. lib. VI. Æn.

Quique SACERDOTES CASTI, *cum vita manebat;*
Quique PII VATES, *& Phœbo digna locuti*
Inventas aut qui vitam excoluere per artes
Quique ſui memores alios fecere merendo,

 Omnibus

Digitized by Google

Omnibus his NIVEA *cinguntur tempora* VITTA.

lib. 11. Eodemque habitu Homerus a Silio Italico deſcribitur;

Atque hic Elyſio tendentem limite cernens
Effigiem juvenis caſti, cui VITTA *ligabat*
PURPUREA *effuſos per colla nitentia crines.*

Quos verſus ſuſpectos de mendo habui ſemper, cum nulla ratione poëta noſter JUVENIS vocari poſſit; qui ſenex humanis valere dixit rebus, uti Proclus teſtatur; in nummis omnibus, nec non in hoc monumento celeberrimo talis conſpicitur, & veteribus denique non aliter deſcribitur. Vidit hoc fortaſſe Kircherus, & reſcribit NUMINIS *effigiem, caſta cui* ſed meliori jure Ampliſſimus idemque Doctiſſimus Heinſius quem ut certiſſimum Poëtarum interpretem conſulueram, literis ad me eruditiſſimis datis, docet Silium ſcripſiſſe,

Atque hic Elyſio tendentem limite cernens
Effigiem Iuvenis caſtam.

Iuvenis enim non Homerus Silio, ſed Scipio eſt, qui aliis compluribus locis ita appellatur; *effigies caſta*, effigies ſacerdotis vel vatis, quorum perpetuum hoc epitheton; & *effigies* denique *umbra* eſt, quo ſenſu eandem vocem paulo poſt Silius,

lib. 3. Ep. 5. Plinius Secundus, & Virgilius in Culice uſurpant. Et hæc quidem veriſſime Heinſius; ſed tamen Silius Homerum Deorum, quos non in tartaro ſed cælo, exceptis infernalibus, habitaſſe conſtans veterum opinio eſt, numero videtur eximere. Et ut breviter objectioni, quæ alicujus momenti eſt, reſpondeam; non canit ille Homerum vel animam ejus apud inferos eſſe, verum *effigiem* ſive umbram tantum vel imaginem. Veteres enim tria in homine diſtinguebant, *Corpus*, quod terræ mandatur vel comburitur; *animam*, quæ cœlum petit; *umbram*, quæ apud inferos ſedem ſuam habet. Servius: *Nam tribus conſtamus*, ANIMA, *quæ ſuperna eſt, & originem ſuam petit: corpore, quod in terra deficit: umbra, quam Lucretius ſic definit*, SPOLIATUS LUMINE AER. *Ergo umbra, ſi ex corpore creatur, ſine dubio perit cum eo, nec eſt quicquam reliquum de homine quod inferos petat. Sed deprehenditur eſſe quoddam ſimulacrum, quod ad noſtri corporis effigiem inferos petit. Et eſt ſpecies corporea, quæ non poteſt tangi, ſicut ventus. Hinc in ſexto:* CORPORA VIVA NEFAS STYGIA VECTARE CARINA. *Hanc autem rem etiam Homerus requirit, ſimulacro Herculis apud inferos*

Ad l. 4. Aen.

Digitized by Google

inferos viſo. Et ſciendum, ſimulacra hæc eſſe etiam eorum, qui per Ἀποθέωσιν *dii facti* (quo numero & Homerus noſter) *ſunt. Unde aut viſi eſſe apud inferos, aut illuc deſcendiſſe dicuntur.* Et ſane Poëta εἴδωλον vel *imaginem* Herculis apud inferos eſſe fingit, ipſum vero Herculem in cælo; Odyſſ. extr.

> Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακληίην
> Εἴδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
> Τέρπεται ἐν θαλίῃς ———
> *Poſt hunc vidi vim Herculeam, vel Herculis*
> *Effigiem; ipſe vero apud immortales deos*
> *Oblectabatur in conviviis* ———

Notatque Euſtathius corpus crematum in Oeta Trachinia; animam ſuperne ſive in cælo, εἴδωλον vel effigiem infra vel apud inferos fuiſſe; quanquam non defuerint, qui, teſte eodem hunc locum traduxerint; cum abſurdum plane foret unum eundemque hominem binis his in locis eſſe; alii vero plane abſtulerint, uti videre licet apud Scholiaſtem anonymum. Sic Lucianus introducit Herculem Diogeni Cynico interroganti, num mortuus foret, cum tamen ſæpe homines illi ut Deo ſacrificarent, reſpondentem; αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Ἡρακλῆς ἐν οὐρανῷ τοῖς θεοῖς σύνεστι, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην. ἐγὼ δ' ΕΙΔΩΛΟΝ (paulo poſt εἰκόνα vocat) εἰμὶ αὐτοῦ, & ſimul eam diſtinctionem ſalſe ſatis & acerbiter ridet. Sed tamen ethnicorum fuit hæc perſuaſio; atque ipſe iterum alibi Homerus (quanquam Salmaſius, cui tamen miror non occurriſſe verſus modo laudatos, exiſtimet hanc opinionem Homero poſteriorem eſſe, nec eum crediďiſſe alibi animam, alibi umbram ejusdem degere poſt mortem,) ψυχὴν καὶ εἴδωλον diſcernit & Virgilius nunc *Dardanum* tartaro adſcribit, nunc inter deos relatum eſſe canit; quod imitatione poëtæ noſtri factum eſſe Grammatici obſervant: Tibullus quoque umbras Heroum inferno adſignat; ad Simplic. Iliad. ψ v. 104. Lib. 6. & l. 7. Æn. l. 4 El. 1

> *Vidit ut inferno Plutonis ſubdita regno*
> *Magna Deum proles levibus diſcurreret* Umbris.

quemadmodum ex Codicibus Palatinis cum Iano Gebhardo illos verſus ſcribendos eſſe judico. Barba præterea promiſſa & lata *Mæonius ſenex*, ut cuidam veterum vocatur, inſignis eſt; eamque licet more tunc temporis uſitato aluerit proculdubio, etiam commode poteſt dici referre Iovem, cui omnis antiquitas *Barbam* tribuit: Cicero; *iſto namque modo dicere licebit*

C 3 Io-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Digitized by Google

IOVEM *ſemper* BARBATUM, *Apollinem ſemper imberbem, caſios oculos Minervæ, cæruleos eſſe Neptuni*: Cajus Cæſar deorum inſignibus cultuque ſæpe inſignis, Iovem imitaturus *aurea barba fulmen tenens* conſpectus eſt: & Iuno apud Lucianum in Deorum dialogis eum reprehendit quod πώγωνα τηλικοῦτον καθειμένος *tam promiſſam barbam habens* depoſitis ægide ac fulmine talis cum Ganymede luſerit. Quin & Iovis Barbam non diſſimilem Homericæ fuiſſe ex nummis & marmoribus patet; latam ſcilicet neque in acutum deſinentem, unde in Iove Tragœdo Philoſophi habitum ſumens τὸ πώγωνα ἐπισπασάμενος, *barbam attrahens* vel *longiorem faciens* in terras deſcendit. SCEPTRUM [Suet. c. 52.] (quod ex *cypariſſo* factum fuiſſe docet Hermippus apud Diogenem Laërtium, cujus fictionis cauſas reddunt Aldobrandinus [l. 8.] & Bochartus, quodque *eburneum* facit Ovidius) præterea Iovem [Lib. 1. Metam.] manu tenuiſſe, ex Porphyrio, Suida, nummis ſatis ſuperque conſtat. Seneca jam olim eum cum Iunone vocavit, [Med.] *ſceptrigeros tonantes*; & Iuſtinus teſtatur, quia *ab origine rerum pro diis* [lib. 43.] *immortalibus veteres haſtas coluerunt, ob ejus religionis memoriam adhuc* DEORUM SIMULACHRIS HASTAS *addi*: quod veriſſimum eſſe, probatiſſimi auctores docent. Nam apud Pauſaniam Chæronenſes deorum omnium maxime ΣΚΗΠΤΡΟΝ colunt, quod Iovi fabricaſſe Vulcanum fingit Homerus, quod Mercurius dedit Pelopi, Pelops Atreo, Atreus Thyeſti, atque ab eo Agamemnon accepit: τοῦτο οὖν, pergit, τὸ σκῆπτρον σέβουσι Δόρυ ὀνομάζοντες; *hoc enim ſceptrum colunt, haſtam illud vocantes*; & mox; Ναὸς δὲ οὐκ ἔστιν αὐτῷ δημοσίᾳ πεποιημένος. ἀλλὰ κατὰ ἔτος ἕκαστον ὁ ἱερωμένος ἐν οἰκήματι ἔχει τὸ σκῆπτρον καὶ οἱ θυσίαι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν θύονται καὶ τράπεζα παράκειται παντοδαπῶν κρεῶν καὶ πεμμάτων πλήρης; *Templum illi publice exſtructum non eſt; ſed qui ſingulis annis creatur ſacerdos, ſcepŧrum in domo ſua habet: & illi quotidie ſacrificia fiunt, & menſa apponitur referta omni genere carnis & bellariorum.* Et ne dicam Romanos, teſtibus Feſto & Servio, per *ſceptrum* ex Iovis Feretrii templo ſumptum in fœderibus ſanciendis: Parthenopæum apud Aeſchylum, alios apud Virgilium, Homerum, Valerium Flaccum per *haſtas* juraſſe, Cæneumque, teſte Euſtathio, eo veſaniæ veniſſe ut ἀκόντιον vel telum in medio foro poſitum juſſerit θεὸν ἐπὶ ἀριθμεῖν, ſive *deum exiſtimare, inter deos numerare*, non, ut Eraſmus vertit; *præcepiſſe diis ut numerarent*; ne, inquam de his quid dicam, ipſi Romani antiquiſſimis temporibus

HA-

Digitized by Google

HASTAM loco Martis coluerunt, uti Varronis fide tradunt Clemens Alexandrinus, atque Arnobius; cujus ultimi verba adſcribenda ſunt; *Ridetis temporibus priſcis Perſas fluvium coluiſſe, memorialia ut indicant ſcripta: informem Arabas lapidem: acinacem Scythiæ nationes, ramum pro Cinxia Theſpios: lignum Icarios pro Diana indolatum: Peſſinuntios ſilicem pro Deum Matre: pro Marte Romanos* HASTAM, *Varronis ut indicant Muſæ.* Atque hinc explicandum Plutarchum arbitror inquirentem cur Romulus Quirinus appellatus ſit: οἱ δὲ τὴν αἰχμὴν ἢ τὸ δόρυ τοὺς παλαιοὺς Κυρῖνον (legendum Κύριν, uti ex eodem in quæſtionibus Romanis, Feſto, Dionyſio Halicarnaſſenſi, Ovidio patet) ὀνομάζειν καὶ Κυρίτιδος Ἥρας ἄγαλμα καλεῖν ἐπ᾽ αἰχμῆς ἱδρυμένον ἐν δὲ τῇ Ῥηγίᾳ δόρυ καθιδρυμένον Ἄρεα προσαγορεύειν. Id eſt: *Alii vero dicunt haſtam veteres Quirim; Iunonis ſtatuam cum haſta dedicatam Quiritalis Iunonis, ac in regia collocatam haſtam* MARTEM appellaſſe: vulgo male vertitur *ſignum haſtæ impoſitum*; cum nihil aliud ſignificet quam Iunonis ſtatuam haſtam manu tenuiſſe; ipſe Plutarchus alibi: Ἥρας δ᾽ ἱερὸν τὸ δόρυ νενόμισται, καὶ τῶν ἀγαλμάτων αὐτῆς δόρατι στηρίζεται τὰ πλεῖστα; *Iunoni autem ſacra habetur haſta, & pleraque ejus ſtatuæ haſta nituntur*, & Feſtus Curitim Iunonem appellatam ſcribit *a ferenda haſta*. Diodorus quoque Siculus teſtatur Iunonis ſtatuam apud Babylonios dextra ſerpentem capite, ſiniſtra σκῆπτρον λιθοκόλλητον, *vel ſceptrum gemmatum* tenere; taleque illi tribuit Ovidius;

In protr. Lib. 6.

In vita Rom.

In Q. Rom.

Lib. 2. Fib.

Lib. 3.

Met. 263

Ipſa parenda mihi eſt: ergo ſi maxima Iuno
Rite vocor, perdam; ſi me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet. ———

Haſta igitur in regia poſita *Martis* nomen habuit; & forte hæc ibi eſt ſervata ut priſtinæ religionis indicium; licetque alii plures faciant, ut Iulius Obſequens, quando ſcribit HASTAS MARTIS, id quod triſte aliquid portendebat, *motas*; vel HASTAS MARTIS *in Regia motas*; puto tamen de eadem vel iiſdem haſtis eos loqui. Atque inde deorum ſtatuis haſtæ additæ ſunt; & nullum fere in numiſmatis veteribus numen occurrit, quin HASTA, tanquam divinitatis ſymbolo armetur; inque DIVÆ FAUSTINÆ nummis frequenter ſella cernitur cum haſta ſola, vel cum pavone, ut palam foret eam in cælitum ordinem relatam eſſe. Sceptro adſtat AQUILA, Iovi peculiari ratione dicata & conſecrata; ſive quia inſtar ſatellitis & armigeri, debellatori gigantum fulmina

na

Digitized by Google

na miniſtravit, notante Servio; ſive quia illo nato primum apparuit, & pugnæ laudatæ fuit comes, quemadmodum memoriæ mandant Euſtathius, Auctor brevium ſcholiorum, & licet paululum diverſe, Anacreon apud Fulgentium: ſive quia Jupiter in aquilam transfiguratus Naxiam regionem petiit, & regnum accepit; egreſſoque inde & adverſus Titanas proficiſcenti eadem avis in auſpicium victoriæ apparuit, uti ſcribit Aglaoſthenes apud Scholiaſtem Germanici Cæſaris; nec non ex eo Lactantius; qui uti auctoritate Hiſtoriæ Sacræ adjicit aquilam Iovi in capite conſediſſe, atque regnum portendiſſe; ita non ſatis caute tradit, *Cæſarem quoque in Arato referre Aglaoſthenem dicere*; cum non Cæſar Germanicus in verſione Aratea; ſed Scholiaſtes anonymus in ejuſdem doctiſſima interpretatione, quam Lactantius videtur Germanico adſcripſiſſe, iſta referat. Sane Lucianus in deorum concilio ſcribit aquilam *ſceptro Iovis inſidere*; eamque Thebani
adA ves. Ægyptii venerabantur, διὰ τὸ βασιλικὸν (nam & in regum
Lib. I. ſceptris effingebatur, teſte Ariſtophanis Scholiaſte) εἶναι δοκεῖν τοῦτο τὸ ζῶον, καὶ τοῦ Διὸς ἄξιον, ut loquitur Diodorus Siculus:
Juſtin. Lib.16, Clearcho denique Heracleæ tyranno, ut ſe Iovis eſſe filium oſtenderet, *eunti per publicum aquila velut argumentum generis præferebatur*. Non tenet illa, ut vulgo fingi ſolet, fulmen ungulis, ſed tanquam Homerus ſit Iupiter placidus, & pacificus haſtæ adſtat, & aſcendere velle videtur. Sic quoque Iovis ſedentis & ſceptrum manu tenentis comes eſt inermis in gemma 185. apud Gorlæum, atque in nummo Antonini Pii; in alio Divæ Marcianæ ſceptrum non fulmen uncis pedibus tenet; imo ſummus deorum, Periphantem juſtum & æqui tenacem virum in aquilam muratum fecit ἐν πᾶσι τοῖς ὄρνισι βασιλέα καὶ διδοῖ φυλάσσειν τὸ ἱερὸν σκῆπτρον καὶ προσιέναι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ θρόνον; *regem omnium avium, ſacri cuſtodem ſceptri* (non damno tamen virorum eruditorum conjecturam, qui reſcribunt σκηπτὸν, *fulminis*) *conceſſitque ut ſuum ſolium adiret*, apud Antoninum Liberalem. Aquila igitur & hic Homerum adit, affertque forte novo Deo nectar, nonſecus ac Iovi nato in in-
lib XI. p. 491. ſula Creta; propter quod officium immortalitate donata & cælo adſcripta fuit: quam hiſtoriam non cuivis obviam con-
Ad Il. Ω p 1351. ſervavit Mœro Byzantina in libro quam Μνημοσύνην inſcripſit
Ed. R. apud Athenæum, vel in *de Dialectis*, ἐν τῷ περὶ Διαλέκτων apud

Euſta-

Euſtathium; quam in differentiam, licet hiſtoriam ex Athenæo hauſerit Theſſalonices Epiſcopus, nunc non vacat inquirere. Sedet autem HOMERUS non in Parnaſſo, uti opinatur Kircherus, ſed in Olympo; qui uno vertice, non ut alter binis Phœbo Bromioque ſacris, ſeſe extollit, & Iovi peculiari religione dicatus eſt; eleganterque à Poëta noſtro ex verſione Hugonis Grotii deſcribitur, Od. 2.

Templa Deûm, ni priſca fides nos fallit, Olympum.
Non illum ventorum animæ, non turbidus imber
Sollicitat; nulla tegitur nive: purus ubique
Stat nitor, & nulla fœdatur nube ſerenum.

Et, ne dicam Euemerum & Ennium tradere apud Lactantium Iovem regem, poſtea deum, habitaſſe in Olympo atque late imperaſſe; Valer. Flaccum Theſſaliam *patrium* ejus *regnum* vocare, Scholiaſtes Homeri eum nominat ἱερὸν οἰκητήριον τῶν θεῶν; ipſe poëta canit Muſas ὀλύμπια δώματα ἔχειν; Heſiodus eaſdem appellat Μούσας Ὀλυμπιάδας κούρας Διὸς αἰγιόχοιο, & montem δώματα ἀθανάτων. Atque ut novem ſorores apud Aſcræum vatem Iovis patris μέγαν νόον ἐντὸς Ὀλύμπου *magnam mentum in Olympo*, commemoratis præſentibus, futuris & præteritis τέρπουσι vel *oblectant*; utque apud Flaccum Valerium Iovi, poſtquam dimiſit noctem ſideream Olympo, lib. 1. c. XI. l. 2. v. 500. Ad Il. α. In Theog.

— aſſuetus adeſt Phlegræas reddere pugnas
Muſarum chorus, & citharæ pulſator Apollo;

ita in marmore noſtro idem officium reddunt Homero, alteri quaſi patri, & omnium artium origini, mentemque ejus & aures mulcent dulci vocum concordia, ac reſonantis ſuaviter citharæ ſono. Et ſane Julianus ſcribit eas ex Pieria profectas, in Olympum à patre vocatas veniſſe; ὁποῖον δή τι καὶ τὸ περὶ τῶν Μουσῶν λεγόμενον, ὡς εἶεν δήπουθεν ἐκ τῆς Πιερίας, οὐχὶ δὲ ἐξ Ἑλικῶνος εἰς τὸν Ὄλυμπον ἀφικνοῖντο παρὰ τὸν πατέρα κληθεῖσαι. Sed Heſiodus, poſtquam cecinit ex Mnemoſyne Iovi in Pieria Muſas natas eſſe, mox ipſe ſibi contrarius narrat eam peperiſſe novem filias, Orat. 3. v. 53.

Τυτθὸν ἀπ' ἀκροτάτης κορυφῆς νιφόεντος Ὀλύμπου.
Paululum à ſummo vertice nivoſi Olympi.

Hæc ut concilient Grammaticorum filii, notant eſſe ὑπερβατόν; & locum hoc pacto conſtrui debere, τὰς ἐν Πιερίῃ τυτθὸν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου. Verum præterquam quod novem intermedii verſus

D hanc

hanc figuram rejiciunt, non cogitant aliud longe eſſe, *haud procul Olympo*; aliud, *haud procul à ſummo vertice Olympi*; quorum hoc rem in ipſo monte; illud in loco non procul inde remoto factam fuiſſe indicat. Quibus ad examen revocatis, locus mihi ita diſtinguendus (de quo tamen optime judicabit Clariſſimus Grævius, cui plurimum ille poëta debet) videtur:

Ἡ δ' ἔτεκ' ἐννέα κούρας ὁμόφρονας.

Ipſa peperit novem filias concordes.

hic ſenſui finem impono; quia poſtquam memoraſſet poëta ex Mnemoſyne, quæ Eleutheris imperabat, eratque *oblivio* (ſcribo enim λησμοσύνη, accuſandi caſu rejecto; ut ad Mnemoſynem referatur, *malorum*, natas Muſas; adjicit per quot noctes Jupiter illam habuerit, exactiſque menſibus peperiſſe novem filias concordes. Hinc canit carmen illis curæ eſſe; ſed quo in loco? paululum à ſummo jugo Olympi, ubi ædes ipſis pulchræ, & juxta eos habitant Gratiæ & Ἵμερος vel *Cupido*. Sic revera Heſiodus erit planus, & multum inſerviet Marmoris antiquiſſimi illuſtrationi; in quo etiam Muſæ paululum à ſummo Olympi, quem & eas petiiſſe mox refert Aſcræus ſenex, vertice ſedes ſuas habent; hæque cithara, illæ voce Homeri veluti ſecundi patris laudes celebrant, vel aliis carminibus animum ejus demulcent. Illa autem quæ proximum Iovi occupat locum, gravi eſt habitu, & neſcio quid auguſtius venerabiliuſque vultus ejus promittat. *Mnemoſynem* Muſarum matrem; vel *Euphemen* earum, teſte Pauſania, nutricem; vel potius *Calliopen* eſſe arbitror; quæ προφερεστάτη Heſiodo, *Regina* Horatio vocatur; quæ regum comes, quæ Homero, ut Maximus Tyrius ſcribit, carmina dictavit, quæ ſeſe nutriviſſe eum apud poëtam anonymum canit,

lib. 9.

l. 4. Anth. c. 12.

Καλλιόπη μὲν ἐγώ, Κύρῳ δ' ἐμὸν ὤπασα μαζὸν
Ὃς τρέφε θεῖον Ὅμηρον, ὅθεν πίε νήδυμος Ὀρφεύς.

cuique Heroici carminis inventio adſcribitur in veteri epigrammate Græco;

Καλλιόπη σοφίην ἡρωΐδος εὕρεν ἀοιδῆς.

Calliope Heroi monſtravit carminis artem.

Quæ vel deſcendentis vel ſaltantis habitu ſupra antrum pendet, forte ERATO eſt, docta ſaltare, & cithara, quam petit, quaque decoratur neſcio an tripudianti ſimilis in nummo

mo

mo gentis Pomponiæ apud Urſinum, canere. Binas tibias (niſi tamen faces ſunt) ad Homerum protendens, EUTERPE, eſt, quæ apud Horatium *tibias cohibet*, & apud Auſonium *Dulciloquis calamos... flatibus urget.* lib. 1. od. 1. Citharam pulſans CLIO, citharisticæ artis inventrix, ex ſententia poetæ Græci; vel POLYHYMNIA, cui Horatius *Lesboum barbitum* ſive *lyram* tribuit; vel MELPOMENE, quæ apud anonymum θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον ἦρε, *dulci concentu barbita movet*, & cui apud Romanum Lyricum Jupiter *liquidam vocem cum cithara* dedit; lib. 1. od. 24. quam utramque artem noſtram exercere, videtur docere os diductum, & manus lyræ admota. Digitum in globum intendens, ex ſententia Nobiliſſimi Heinſii URANIA eſt; quæ talis apud Fulvium Urſinum exprimitur, & cæli atque aſtrorum motus ſcrutatur. Sed, quanquam hæc utcunque ita poſſint affirmari, tamen nihil certi ſtatuo; cum quia ſibi parum conſtant veteres in inventis Muſarum, uti patet ex lib. 3. od. 4. Horatio & Auſonio, qui earum artes brevi elegantique car- Eyd. 20. mine complectitur, deſcribendis; tum quia difficile admodum eſt conjecturari, quæ reliquæ ſint, utpote nullo inſigni à ſe invicem diſtinctæ. Et quanquam Ephorus, *tres*, Mnaſeas *quatuor*, Mirtylus *ſeptem*, Crates *octo* Muſas apud Arno- lib. 3. adv. G. bium ſcribant fuiſſe, auctor tamen novenarium Heſiodi numerum amplexus eſt; ſed ſimul reliquit divinandum, quæ ſint duæ virgines, quæ in ipſo aditu antri canentes conſpiciuntur. GRATIAS audivimus ex eodem vate unà cum Muſis in Olympo habitare; illæque forte ſacro cœtui interſunt. Nec obſtat eas vulgo tres ſtatui & quidem nudas; quia non omnium veterum hæc fuit conſtans opinio; nonnullique pauciores fecerunt, & veſtibus eas ornarunt. Homerus in Alleg. ex opinione Heraclidis Pontici unam tantum eſſe cecinit: Lacedæmonii & Athenienſes, quos ſequi potuit ſculptor, duas colebant: Pauſanias: Ἐπεὶ Λακεδαιμονίοις γε εἶναι Χάριτας δύο in Fzot. καὶ Λακεδαίμονα ἱδρύσασθαι τὰς Ταϋγέτης φασὶν αὐτὰς καὶ ὀνόματα θέσθαι Κλητὰν καὶ Φαένναν; *Nam Lacedæmonii Gratias duntaxat duas colunt* (n. ad fluvium Tiaſam, qua Sparta itur Amyclas, teſte eodem) *quas Lacedæmonem Taygetæ filium dedicaſſe tradunt, eaſque Clitan &* lib. 1. *Phaennan nominaſſe*: mox addit, Athenienſes antiquis temporibus duas pariter Auxo & Hegemonem veneratos, tertiamque, cui nomen *Carpus*, non Gratiam ſed Horam eſſe.

 Apud

Digitized by Google

Apud Smyrnæos in templo quodam & Odeo; apud Athenienſes ante veſtibulum; apud Pergamenos in Attali Thalamo & Apollinis templo eas veſtibus ornatas fuiſſe te-

l. 2. in Soc. ſtes ſunt Diogenes Laertius, & Pauſanias in Bœoticis; qui cum dixiſſet, καὶ ταῦτα μὲν εἶναι ὁμοίως ἅπαντα ἐν ἐσθῆτι, *ea ſane omnia eſſe veſtita*, ſibi non conſtare ingenuè fatetur, quam tandem ob cauſam poſteriores Gratias, habitu mutato, nudas pinxerint vel finxerint. Sic & apud Eleos veſtitæ fuerunt,

l. 6. ſi fides habenda interpreti Pauſaniæ; Ἔστι δὲ καὶ Χαρίτων ἱερὸν καὶ ξόανα ἐπίχρυσα· τὰ ἐς ἐσθῆτα, πρόσωπα δὲ καὶ χεῖρες καὶ πόδες λίθου λευκοῦ; *Suum habent & Gratiæ templum: ſimulacra lignea ſunt, veſte inaurata: facies manus & pedes è candido marmore:* niſi tamen alia auctoris mens ſit; eas n. ſtatuarum partes, quæ vulgo veſtibus velabantur, inauratas; vultum vero, manus, pedes, quæ nec in aliis tectæ erant, ex candido marmore fuiſſe. Licet autem hæc vera eſſe poſſint, ſuſpicabar tamen nonnunquam, cujus me conjecturæ necdum pœnitet, binas has virgines, referre ILIADEM & ODYSSEAM; majoreque eas & auguſtiore ſtatura eſſe, quam alias, quæ lateribus Homeri in infimo ſegmento adſident; quia inter deos relatæ, & Muſarum conſortio ſunt inſertæ. Quæ ad dextram ſtat gravior ſeveriorque, ILIAS eſt, quæ ad ſiniſtram lætiore vultu, ODYSSEA; vel quia illa vetuſtior, hæc junior; vel quia Ilias Tragœdiæ, Odyſſea Comœdiæ, ut poſtea docebitur,

l. 1. Epig. Gr. c. 67. ſimilis eſt. Ne quis autem putet hæc me fruſtra affirmare, & nullo idoneo firmare poſſe auctore; en quæ Antiphilus Homeri filias cum Muſis invocans cecinit olim:

Ἵλατε σὺν Μούσαισι. μεθ᾽ ὑμετέρας γὰρ ἀοιδὰς
  Εἶπεν ἔχειν αἰὼν ἕνδεκα Πιερίδας.

Eſte propitiæ cum Muſis: poſt veſtras enim cantiones
  Dicit habere ætas undecim Pieridas.

Poſtquam igitur opera ſua, vel Iliadem & Odyſſeam, compoſuit Homerus, auctus eſt Muſarum numerus, nec novem, ſed undecim fuere; quot in marmore noſtro cernuntur; major quibuſque lux affulgebit proculdubio, ſi res in medio ore antri, atque ad pedes virginum poſitas diligentius paulò excutiam. Nemini dubium eſt, quin inter eas ſint ARCUS & PHARETRA; quibus num ſignificentur amores deorum dearumque omnium, ut cenſet Kircherus, vir doctiſ-

Digitized by Google

doctiſſimus, an verò Cupidinem Gratiaſque, quibus & Muſis contiguas domos eſſe cecinit olim Aſcræus ſenex, illo etiam in antro habitare, alii, quibus commodum, examinent. Mihi videntur deſignare bella, quæ in Iliade præcipue Homerus cecinit, altera autem res, colliculum referens, cuique ligulæ vel amenta pharetræ ſunt impoſita, quia revera PILEUS eſt, peregrinationem Ulyſſis; ut ita oſtenderet ſollers artifex binas has Virgines referre Iliadem & Odyſſeam eas in Muſarum ſacrum cætum receptas; atque adeo non novem ſed undecim Muſas eſſe. Pileus margine caret, qualem Ulyſſi tribuit D. Hieronymus; *Quartum genus eſt veſtimenti rotundum pileolum, quale pictum in Ulyſſe conſpicimus, quaſi media ſphæra ſit diviſa, & pars una ponatur in capite.* Ep. ad Fab. Non aliis Caſtorem & Pollucem (qui tamen umbellatos pileos videntur gerere in Maxentii nummo) capita texiſſe conſtat ex ære Lacedæmoniorum apud Triſtan: T. 1. quæ tegmina propterea eleganter Apulejus *ovatas caſſides*, & Lactantius *pileum teretem*, explicante Salmaſio, appellant; Ep. ad Colv. qualem mihi inſuper, ne omnes recenſeam, notavi in nummo Atilii Cimbri apud Triſtanum; in Galbæ & Trajani apud Choulium; in Phocaenſium apud Patinum. Sunt tamen viri eruditi, qui Ulyſſi pileum umbellatum, quali nos ab aëris inclementia, pluvia, ventiſque defendimur, tribuunt; ut Hieronymus Aleander, Expl. Tab. Hel. impugnatus propterea ab Alberto Rubenio, ut hîc rurſus ab lib. de Octavio Ferrario: Re veſt. qua in ſententiarum diverſitate quid ſequendum ſit, vix habeo dicere, pro utraque ſententia ſtantibus viris eruditiſſimis. Crediderim tamen Ulyſſis pileum ſphæram mediam retuliſſe, qualis deſcribitur Hieronymo αὐτόπτῃ proculdubio ſtatuarum, & in marmore noſtro oculis ſubjicitur. Et ſi verum, ut notat rerum Græcarum peritiſſimus Joannes Meurſius, In Miſc. Lac. Ithacum ducem eo habitu fingi ſolere, quia propter Penelopen (quam *Lacænam* faciunt Pauſanias, In Lac. Lucianus, In Deor. Dr. Plutarchus & In Quæſ. Gr. ad Odyſ. A. Euſtathius) Lacedæmoniis inſertus, ac Laconica civitate donatus itidem eſſe cenſebatur, vix dubium ſupereſt, quin Laconico pileo, & ὡς τὸ ἡμίτομον ut Lucianus loquitur, referente uſus ſit. Illud tandem valde notandum, Homerum πίλου nunquam meminiſſe non modo; ſed ne Ulyſſi quidem, cujus quaſi inſigne fuit, tribuere. Procos enim introducit in ejus calvitiem ſcommata ja-

 cien-

cientes; quod ſatis magnum eſt indicium, cum inſtar alio-
rum nudo capite inceſſiſſe, uti eleganter ex veteribus obſer-
Ad. od. α. vat Euſtathius; quo etiam teſte Apollodorus ὁ σκιαγράφος
p. 1399. primus Ulyſſi pileum dedit; quanquam Plinius & Servius il-
Il. κ. lud Nicomacho Ariſtodemi filio tribuant. Hæc mea de vir-
p. 804. ginibus binis, arcu, pharetra & pileo ſententia; quam ſi
l. 35, 10. alicujus ſtomachus reſpuit, ſciat is in re obſcura plane divi-
ad l. 2. Æn. 44. nationem non eſſe illicitam; maximamque à me gratiam
initurum, qui meliora & certiora docebit: Sed & cum hæc
ſcribo, præſtantiſſimus Heinſius mittit, ſe cum in tranſcurſu
marmor conſuleret, arcum & pharetram in veſtibulo antri,
uti & lyram pro Apollinis inſignibus cepiſſe. Sane Apollo,
quem in antris cultum fuiſſe mox docebo, Muſarum con-
ſortio gaudet, Μουσηγέτης Diodoro Siculo, aliiſque unà cum
Lib. I. Diana μουσικώτατος τῶν θεῶν & πλεῖστος τὴν μουσικὴν Ariſtidi; ἐξάρχων
Lib. I. τῆς ᾠδῆς, quia Muſis canentibus præit, Pauſaniæ appellatur;
Eliac. ſcilicet, ut canit Auſonius,

Mentis Apollineæ vis has movet undique Muſas,
In medio reſidens complectitur omnia Phœbus.

Cithara quin etiam proprium Dei inſigne eſſe præter mar-
Lib. adv. mora, nummos, plurimoſque auctores teſtantur Lucianus
Ind. ad Ecl. 5. & Servius; quorum hic ita loquitur; *Lyra ſimulacro ejus addi-*
l. 6. c. 7. *tur, ut nobis cœleſtis harmoniæ imaginem monſtret.* Hoc eſt quare
de Civ. Dei. cum *Cithariſtam* Auguſtinus *pulſatorem citharæ* Valerius Flaccus;
l. 5. & Græci χρυσάορον, ſi fides habenda Scholiaſtæ Homeri, ap-
Ad. il. o. pellant; curque Heſiodo citharœdi dicantur eſſe ἐκ Ἀπόλλωνος
καὶ Μουσῶν. Lyræ quoque inventionem multi Apollini, alii
verò Amphioni, alii Lino, alii Mercurio tribuunt; viſe-
banturque in Helicone Apollo & Mercurius ex ære μαχόμενοι
Lib. 5. περὶ τῆς λύρας, teſte Pauſania; qui tamen alibi lyram Mercu-
rio, citharam Apollini tribuit, atque hæc inſtrumenta di-
Orat. 2. ſtinguit; id quod etiam facit Ariſtides, narrans Minervam ti-
biarum, lyræ & citharæ uſum inveniſſe; iſtas quidem de-
diſſe Muſæ; illam Mercurio; hanc vero Apollini. Arcum
autem Apollinis eſſe innumeri auctores & nummi,
præcipuéque Horatii carmen ſæculare, ac Callimachi hy-
mnus teſtantur. Sic Homero aliiſque poëtis frequenter voca-
Rem. Am. tur ἑκατηβόλος, τοξοφόρος, ἀργυρότοξος, χρυσότοξος, τοξότης, κλυ-
v. 57. l. 1. τότοξος; Mart. Capellæ *Sagittarius*, *& Vulnificus*; Virgilio &
Ovi-

Digitized by Google

Ovidio *Arcitenens*; atque ante eos Nævio apud Macrobium: *Deinde pollens ſagittis inclytus Arquitenens, ſanctuſque Delphis prognatus* l. 6. c. 5. *Pythius Apollo:* Valerio Flacco *Arcipotens:* & Antinous Penelopæ procis, cum arcum tendere non poſſent, ſuaſit, ut Lib. 5. Apollini Κλυτοτόξῳ ſacrum facerent. Odyſ. φ. Sed ut ad antrum ſive Muſarum, ut arbitror, domicilium revertar, ab omni antiquitate gentiles ſpeluncis religionem quandam & venerationem adſcripſerunt, & vetuſtiſſimi, ante extructa templa, ea numinibus conſecrarunt: Porphyrius; Lib. de Ant. Nym. σπήλαια πάνυ ϗ ἄντρα τ παλαιοτάτων πρὶν ϗ ναοὺς ἐπινοῆσαι θεοῖς ἀφοσιούντων, ϗ ἐν Κρήτῃ Κυρήτων Διΐ, ἐν Ἀρκαδίᾳ τῇ σελήνῃ ϗ Πανὶ Λυκαίῳ ϗ ἐν Νάξῳ Διονύσῳ: *Speluncas & antra antiquiſſimi ante templorum uſum diis conſecrabant, ut in Creta Curetum antrum Iovi, in Arcadia Lunæ & Pani Lyceo, in Naxo Dionyſo vel Baccho*; adjicit Eubulum originem moris ad Zoroaſtrem referre, cum naturalem ſpeluncam ac fontibus ſcatentem rerum omnium auctori, & parenti conſecraſſe Mithræ; exemplumque alios imitatos vel in à natura vel in manu factis antris ſacra peregiſſe. Quin & Grammatici Græci ἄντρον deſcendere notant ab ἀντῶ id eſt *ſupplico*, διότι τοὺς θεοὺς ἐν αὐτῷ ἱκέτευον ἱερὰ τὰ σπήλαια ἡγούμενοι, *quia deos in illo colunt, ſacras eſſe ſpeluncas arbitrantes*; uti apud M. Etymologici auctorem videre licet. Lib. 1. Atque ita Strabo laudat antrum λειβηθριάδων Νυμφῶν, in monte Lebethrio; in quo tam Muſarum quam Nympharum, teſte Pauſania, ſigna conſpiciebantur: Lib. 9. Herodotus antrum Κωρύκιον in monte Parnaſſo: Lib. 8. Pauſanias ſpecum in Phrygia ingentem, Lib. 10. Matri Magnæ dicatum, & apud Magnetas Lethæi fluminis accolas alium Apollini ſacrum, inque illo Deæ, in hoc vero Dei ſignum τὸ μάλιστα ἀρχαῖον; & Suidas tribus locis antrum Zerinthium in Samothracia, in quo Corybantum & Hecates myſteria peragebantur. Quibus adde, conſtanti apud gentiles fama, in ſpeluncis deos educatos eſſe; Saturnum in Oceano extruxiſſe antrum ad liberos ibi alendos; Cereremque in ſpecu Proſerpinam educaſſe, qualia multa apud Theologos reperiri Porphyrius, auctor Lib. de Ant. Nymph. eſt. Antro autem ſuperimpoſita eſt LYRA, tanquam inſigne domus, vel antri, in quo Muſæ quibus carmina & eruditionem accepta ferebant, unde & Hercules Muſageta, (ſive HERCULES MUSARUM cum vel tenet vel circa ſe habet in marmoribus apud Boiſſardum & Gruterum, nummiſque gen-

Digitized by Google

gentis Pomponiæ apud Urſinum Fulvium) habitabant. Eſt illa ſeptem chordarum; qualem Apollini tribuit Proclus ad Heſiodum; & Orpheo Virgilius

l. 6. Æn. v. 645.

Nec non Threïcius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

Lib. 1. Lib. 5.

Diodorus Siculus Lyram à Mercurio inventam appellat τετράχορδον, eaque primum ſonuiſſe Apollinem libro tertio memorat, quanquam alibi contrarium doceat. Talis cernitur in nummo Bruti apud Piſonem, & deſcribitur in fragmento auctoris anonymi, qui cum Cenſorino editus eſt; *Quas* (modulationes) *animadvertiſſe cum reſonantia ſuavitatis in arcu ſororis Apollinem tradunt, & intendiſſe protinus Citharam, tum notaſſe, quod adſtrictiora fila* (quæ initio ex lino fuerunt, teſte Homero) *in acumen excitarentur, gravibus reſponderent remiſſa. Inde feciſſe tres primos* (modos) *de quibus ſupra dictum eſt: hanc excepiſſe intenſionem Linon, quem quidam Apollinis filium tradunt & nymphæ Parameſæ Chryſthemidi reliquiſſe: ab ea adjunctum modum, qui ſynemmenos dicitur: hunc numerum auxiſſe Terpandrum adjectione diezeugmenon, qui primus à gravibus in acumen avertitur: deinde Timotheus addidit duos parameſon & hyperboleon.* Quæ tamen verba mihi in gravi mendo cubare, & ita reſcribenda videntur eſſe, *& nymphæ Pſamathes, & Chryſothemidi reliquiſſe: ab eo adjunctum.* Nam licet Linus Apollinis & Uraniæ Muſæ filius dicatur Hygino; à Servio tamen, Pauſania (qui alibi ſcribit eum genitum Amphimaro Neptuni filio; & Diogenes Laërtius in prooemio Mercurio, & Urania) Scholiaſte Statii, aliiſque mater ejus *Pſamathe* vocatur: *Chryſothemidi* ſcribitur, teſte Carrione, in veteri codice; & quanquam muliebre nomen ſit, ut *Chryſothemis* Agamemnonis apud Homerum, & *Chryſothemis* Danai filia apud Hyginum teſtantur; reſcribo tamen *ab eo*: cum quia ita vocatur ſtatuarius Argivus, teſte Pauſania; tum maxime, quia inſtitutis ludis Pythiis, primus omnium ᾠδὴν vicit *Chryſothemis* Cretenſis, cujus pater *Carmanor* (Scholiaſtes Statii *Crotopon* vocat, facitque regem Argivorum, niſi forte duplex hiſtoria ſit) Apollinem purgavit, uti ibidem legere licet. Et hunc noſtrum eſſe ut credam facit inſignis Procli in Chreſtomathia locus. Is enim tradit Chryſothemin Cretenſem primum uſum eſſe ſtola inſigni, & accepta cithara imitatione Apollinis, ſolum nomon ceciniſſe;

Il. Σ. v. 570. Euſt. p. 1163.

Fab. 161. Ad. Ecl. 4. lib. 2. In lib. 6. Theb.

Iliad. 1. Fab. 170.

Lib. 6.

niſſe; & cum is eo genere valde probaretur, permanſiſſe hunc morem certaminis; Terpandrum autem videri nomon abſolviſſe, addito Heroico carmine. Sed ut pergam trium chordarum cithara Ασιάτις vel Ασίας vocabatur, quia inventa in Aſia urbe Lydiæ; vel ab Aſio Lydo, ut Suidas; vel quia In v.
Lesbii *prope Aſiam habitantes* πρὸς τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντες ea utebantur, Ασια:
uti Plutarchus memoriæ mandat. Ασιάτιν celebrat etiam Strabo, Lib. de Muſ.
Ovidius *Lesbiam Lyram* Orioni tribuit; & quod ſummo- Lib. x.
pere notandum Meles Aſiæ fluvius in nummis talem tenet. l. 2. Faſt.
Ratio autem hujus moris redditur in laudato Fragmento: *Organum quondam habuit tres intenſiones, gravem, mediam, acutam. Inde Muſæ quoque tres* (quod etiam tradunt Pauſanias, & Diodorus Siculus) *æſtimatæ, Hypate, Meſe, Nete.* Chryſothemis igitur adjecit quartam, Terpander quintam, Timotheus vero ſextam & ſeptimam chordam: ſed præter Suidam etiam Plinius memoriæ mandat Terpandum lyram ſeptem chordis in- l. 7. c. 56.
ſtruxiſſe: *Citharam*, ait *Amphion, ut alii Orpheus, ut alii Linus; ſeptem chordis additis Terpander; octavam Simonides* (talis cithara in marmore apud Hieron. Aleandrum) *addidit; nonam Timotheus.* L. de Mus.
Plutarchus vero ſcribit Lyram ſeptem chordarum uſque ad Terpandrum in uſu fuiſſe, cum diviſiſſe illam in plures ſonos, id eſt, ex ſeptem duodecim chordas feciſſe, uti patet ex verſibus, qui adjiciuntur Pherecratis Comici. Pauſanias contra Lib. 3.
Timotheum ſeptem chordis quatuor addidiſſe; quod firmat edictum ephororum (de quo conſule Scaligerum ad Manilium, Leopardum in Miſcellaneis; Schottum ad Procli Chreſtomathiam, nec non Salmaſium in libro de lingua Helleniſtica) quo ille urbe Lacedæmoniorum pellitur; ἐπαναγκάσαι δὲ καὶ τῶν ἕνδεκα χορδῶν ἐκταμόντα τὰς περιττὰς ἀπολίπειν μόνον τὰς ἑπτά. Feſtus Avienus Orpheo tribuit novem chordarum lyram; cujus verſus, ut ſenſum recipiant, ita diſtinguendi ſunt:

Hic jam fila novem docta in modulamina movit,
Muſarum ad ſpeciem Muſa ſatus: ille repertor
Carmina Pleiadum numero deduxerat. ——

Id eſt, Orpheus Calliope Muſa genitus novem filis lyram inſtruxit, cum ante Mercurius ejus inventor tantum ſeptem cecinerit: ſic Scholiaſtes Germanici ſcribit eum *feciſſe chordas novem ex numero Muſarum*; & Hyginus Mercurium *cum primum*

Digitized by Google

gentis Pomponiæ apud Urſinum Fulvium) habitabant. Eſt
l. 6. Æn. v. 645. illa ſeptem chordarum; qualem Apollini tribuit Proclus ad Heſiodum; & Orpheo Virgilius

Nec non Threïcius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

Lib. 1. Lib. 5. Diodorus Siculus Lyram à Mercurio inventam appellat τετράχορδον, eaque primum ſonuiſſe Apollinem libro tertio memorat, quanquam alibi contrarium doceat. Talis cernitur in nummo Bruti apud Piſonem, & deſcribitur in fragmento auctoris anonymi, qui cum Cenſorino editus eſt; *Quas* (modulationes) *animadvertiſſe cum reſonantia ſuavitatis in arcu ſororis Apollinem* Il. Σ. v. 570. Euſt. p. 1163. *tradunt, & intendiſſe protinus Citharam, tum notaſſe, quod adſtrictiora fila* (quæ initio ex lino fuerunt, teſte Homero) *in acumen excitarentur, gravibus reſponderent remiſſa. Inde feciſſe tres primos* (modos) *de quibus ſupra dictum eſt: hanc excepiſſe intenſionem Linon, quem quidam Apollinis filium tradunt & nymphæ Parameſæ Chryſthemidi reliquiſſe: ab ea adjunctum modum, qui ſynemmenos dicitur: hunc numerum auxiſſe Terpandrum adjectione diezeugmenon, qui primus à gravibus in acumen avertitur: deinde Timotheus addidit duos parameſon & hyperboleon.* Quæ tamen verba mihi in gravi mendo cubare, & ita reſcribenda videntur eſſe, *& nymphæ Pſamathes, & Chryſo-* Fab. 161. Ad. Ecl. 4. lib. 2. In lib. 6. Theb. *themidi reliquiſſe: ab eo adjunctum.* Nam licet Linus Apollinis & Uraniæ Muſæ filius dicatur Hygino; à Servio tamen, Pauſania (qui alibi ſcribit eum genitum Amphimaro Neptuni filio; & Diogenes Laërtius in proœmio Mercurio, & Urania) Scholiaſte Statii, aliiſque mater ejus *Pſamathe* vocatur: *Chryſothemidi* ſcribitur, teſte Carrione, in veteri codice; & quanquam Iliad. 1. Fab. 170. muliebre nomen ſit, ut *Chryſothemis* Agamemnonis apud Homerum, & *Chryſothemis* Danai filia apud Hyginum teſtantur; Lib. 6. reſcribo tamen *ab eo*: cum quia ita vocatur ſtatuarius Argivus, teſte Pauſania; tum maxime, quia inſtitutis ludis Pythiis, primus omnium ᾠδὴν vicit *Chryſothemis* Cretenſis, cujus pater *Carmanor* (Scholiaſtes Statii *Crotopon* vocat, facitque regem Argivorum, niſi forte duplex hiſtoria ſit) Apollinem purgavit, uti ibidem legere licet. Et hunc noſtrum eſſe ut credam facit inſignis Procli in Chreſtomathia locus. Is enim tradit Chryſothemin Cretenſem primum uſum eſſe ſtola inſigni, & accepta cithara imitatione Apollinis, ſolum nomon ceciniſſe;

Digitized by Google

niſſe; & cum is eo genere valde probaretur, permanſiſſe hunc morem certaminis; Terpandrum autem videri nomon abſolviſſe, addito Heroico carmine. Sed ut pergam trium chordarum cithara Ἀσιάτις vel Ἀσιὰς vocabatur, quia inventa in Aſia urbe Lydiæ; vel ab Aſio Lydo, ut Suidas; vel quia In v.
Lesbii *prope Aſiam habitantes* πρὸς τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντες ea utebantur, Ἀσιὰ:
uti Plutarchus memoriæ mandat. Ἀσιάτιν celebrat etiam Stra- Lib. de Muſ.
bo, Ovidius *Lesbiam Lyram* Orioni tribuit; & quod ſummo- Lib. x.
pere notandum Meles Aſiæ fluvius in nummis talem tenet. l. 2. Faſt.
Ratio autem hujus moris redditur in laudato Fragmento: *Organum quondam habuit tres intenſiones, gravem, mediam, acutam. Inde Muſæ quoque tres* (quod etiam tradunt Pauſanias, & Diodorus Siculus) *æſtimatæ, Hypate, Meſe, Nete.* Chryſothemis igitur adjecit quartam, Terpander quintam, Timotheus vero ſextam & ſeptimam chordam: ſed præter Suidam etiam Plinius memoriæ mandat Terpandum lyram ſeptem chordis in- l. 7. c. 56.
ſtruxiſſe: *Citharam*, ait *Amphion, ut alii Orpheus, ut alii Linus; ſeptem chordis additis Terpander; octavam Simonides* (talis cithara in marmore apud Hieron. Aleandrum) *addidit; nonam Timotheus.* L. de Mus.
Plutarchus vero ſcribit Lyram ſeptem chordarum uſque ad Terpandrum in uſu fuiſſe, cum diviſiſſe illam in plures ſonos, id eſt, ex ſeptem duodecim chordas feciſſe, uti patet ex verſibus, qui adjiciuntur Pherecratis Comici. Pauſanias contra Lib. 3.
Timotheum ſeptem chordis quatuor addidiſſe; quod firmat edictum ephororum (de quo conſule Scaligerum ad Manilium, Leopardum in Miſcellaneis; Schottum ad Procli Chreſtomathiam, nec non Salmaſium in libro de lingua Helleniſtica) quo ille urbe Lacedæmoniorum pellitur; ἐπαναγκάσαι ἢ καὶ τῶν ἕνδεκα χορδῶν ἐκτεμόντα τὰς περιττὰς ὑπολίπειν μόνον τὰς ἕπτα. Feſtus Avienus Orpheo tribuit novem chordarum lyram; cujus verſus, ut ſenſum recipiant, ita diſtinguendi ſunt:

Hic jam fila novem docta in modulamina movit,
Muſarum ad ſpeciem Muſa ſatus: ille repertor
Carmina Pleiadum numero deduxerat. ——

Id eſt, Orpheus Calliope Muſa genitus novem filis lyram inſtruxit, cum ante Mercurius ejus inventor tantum ſeptem cecinerit: ſic Scholiaſtes Germanici ſcribit eum *feciſſe chordas novem ex numero Muſarum*; & Hyginus Mercurium *cum primum*

Digitized by Google

lyram feciſſet in Cyllene monte Arcadiæ, ſeptem chordas inſtituiſſe ex Atlantidum numero: quod Maja una ex illarum numero eſſet, quæ Mercurii eſt mater. Et ſane vicit tandem Deus Mercurius, maximoque in uſu, *plectricana cithara ſeptem diſcriminibus*, uti canit Alexandri Mileſii verſus reddens Latine, Chalcidius in Timæum Platonis, vel ſeptem chordarum lyra fuit, eaque in marmore etiam noſtro, non ſecus ac in aliis multis conſpicitur; quanquam Apollini *decachordam* tribuat Fulgentius; *Huic autem Apollini novem deputant Muſas, ipſumque decimum Muſis adjiciunt: illa videlicet cauſa, quod humanæ vocis decem ſint modulamina. Unde &* DECACHORDA APOLLO *pingitur* CITHARA: qualem etiam marmoreus Apollo in horto Londinenſi Sereniſſimi Britanniarum Regis; uti videre licet apud virum præſtantiſſimum, & olim Belgicæ noſtræ, nunc

Lib. de Poëmat. cantu.

Britanniæ Muſarumque omnium decus Iſaacum Voſſium. Reſtat jam ut virginum veſtes, quæ ſane elegantia & varietate notabiles ſunt, illuſtrem. Noto enim mihi *tunicam cucullatam* vel *palliolatam*, *tunicam* σχιστὸν, ἐπωμίδα, ἑτερομάσχαλον vel *exomidem*, &, ne quid de ſoleis vel ſandaliis, earumque vinculis dicam, in homine prope antrum in baſi ſtante, pallium revera quadratum, τετράγωνον τῷ σχήματι, ut Dionyſ. Halicarnaſſenſis loquitur, vel ex quadrato panno conſtans. Quæ omnia licet Veneres ſuas habeant, ſi explicentur, variiſque auctorum, Græcorum præcipue locis, lucem ſint fœneratura, tamen ne in nimiam molem Conſecratio excreſceret, evitaremque lectoris faſtidium & nauſeam, ſpicilegio de Re veſtiaria, quo me ſpero veram Macedonicæ Chlamydis formam exhibiturum inter cætera, reſervabo. Ad virum igitur veniendum tandem eſt, qui baſi inſiſtit tunica & pallio amictus, *circumraſus* crines, στεφάνην τριχῶν, vel *capillum in orbem rotæ acciſum* habens; adhæc, ſi modo marmor bene expreſſum eſt, ſuperam capitis partem raſus (quales Græci μεσοκόρσεις vocare ſolebant, & ſi naturæ vitio id fieret, σελώνια *lunulas*, vel κάτω τριχίας *infra capillatos*, de quibus omnibus Salmaſius libro de Coma, ad Tertulliani pallium, & Bochartus in Geographia ſacra poſſunt videri,) nudis pedibus, exemplo Philoſophorum, præcipue Cynicorum, & Pythagoræorum, vetuſtiorumque Theſei, Socratis, & aliorum, quos ἀνυποδήτους inceſſiſſe Lucianus, Ariſtophanes, nec

In Cynic. In Nub.

non

Digitized by Google

non ex variis auctoribus Schefferus, vir præſtantiſſimus, in docto & pereleganti libro, quem de Natura & Conſtitutione Philoſophiæ Italicæ conſcripſit docuit. Scilicet ut loquitur Clemens Alexandrinus: Ἀνδρεὶ δὲ καὶ μάλα ἁρμόδιον ἀνυποδησία. Kircherus arbitratur eſſe flaminem, promptum & paratum ad ſacrificandum: ſed cum non interſit illis, qui in ultimo marmore Homero ſedenti rem divinam faciunt; nec inſtructus ſit ſacris inſtrumentis; nec præ ſe ferat ſacrificantis habitum, illi opinioni, licet à viro Doctiſſimo profectæ, manus dare vix poſſum. Et tamen, ut in aliis hujus generis multis, hic divinare oportet; atque ipſe, confiteor enim, nihil certi pronuntiare poſſum. Forte eſt, quo ducit volumen quod manu tenet, *Cinæthus Chius* qui circa Olympiadem nonam & ſexageſimam, docente Illuſtri Salmaſio, primus Homeri carmina fertur ῥαψῳδῆσαι, ſive cantaſſe; forte *Lycurgus*, qui teſte Heraclide in Excerptis, primus Homeri poëmata à Creophyli, quem alii hoſpitem, alii præceptorem poëtæ faciunt apud Strabonem, poſteris nactus in Peloponneſum apportavit; forte *Orpheus* qui, teſte Tatiano oratione adverſus Græcos ποίησιν ἀσκεῖν καὶ ᾄδειν invenit: forte *Linus*, qui arte canendi omnes anteivit, cujus ſtatua fuit in monte Helicone prope lucum Muſarum, cuique quotannis parentabant: Pauſanias; Μετ' αὐτὴν Λίνος ἐστὶν ἐν πέτρᾳ μικρᾷ σπηλαίου τρόπον Lib. 9.
εἰργασμένῃ. Τούτῳ κατὰ ἔτος ἕκαστον πρὸ τῆς θυσίας τῶν Μουσῶν ἐναγίζουσι; Ad Il. σ.
Eſt illi proxima Lini ſtatua in parvo ſaxo, ad inſtar ſpeluncæ excavato; huic parentant quotannis antequam Muſis ſacra faciant: atque à poëtis fuit cultus θρηνώδεσι ἀπαρχαῖς, ſeu *lugubribus carminibus*, tanquam primitiis & ſacrificis, teſte Philochoro apud Euſta- p. 1163.
thium, qui etiam conſervavit verſus Heſiodi, & anonymi in eum epigramma, lectu non indignum. Heinſius putabat *Piſiſtratum* eſſe, qui Homeri ſcripta ante diſperſa in unum corpus collegit, atque ita poſteris conſervavit; hocque nomine artificem ingenioſum hanc illi ſtatuam in Parnaſſo deberi opinatum: & tandem codicem manu tenere, ſcripta brevia ac libellos ſolitum complecti, qualis in ſtatuis oratorum paſſim apparet. Verum hæc omnia dubia ut ſint, facit *Tauticus*, verbo Kircheri utor, *character*, qui capiti hominis imminet. Ægyptiorum eſt inventum, illique nota hac Hieroglyphica, quam Pignorius, Salmaſius, Triſtanus, Kircherus aliique,

 multis

Digitized by Google

multis illuſtrarunt, Iſidem & Oſiridem exornare præcipue ſolebant. An forte HOMERUS ipſe cernitur qualis carmina ſua in viis cantabat; & per characterem deſignat artifex, eum Ægyptium origine fuiſſe; quod præter Gellium & Heliodorum alios multos tradidiſſe docuit Leo Allatius? an

Cap. IV. de Pat. Hom. Lib. 3.

vero erit antiſtes vel Προφήτης ille Thebanus, qui Homerum genuiſſe narratur apud eundem Heliodorum; quique ob hominem plane divinum procreatum, Muſis comes datur cum vulgato ſacrorum Ægyptiorum charactere? Verum tempus eſt, ut obnoxiis conjecturæ rebus poſthabitis, ad ultimum Marmoris ſegmentum accedam; in quo revera clarior rerum facies, atque apertior; cum quid ſibi ſimulacra velint, non ſinant nos dubitare, ſingulis ſubjecta atque ſuppoſita nomina. Sedet enim HOMERUS diademate vel vitta caſta caput cinctus, manum ſiniſtram ad ſummam haſtam fere extendens, dextra in genu repoſita tenens codicem, tunicam indutus, pedes nudus; cingitur filiabus ILIADE & ODYSSEA; ΕΥΜΕΛΙΑ illi coronam imponit; ΚΗΡΟΝΟΣ admiratur virum vel ſilentium ſuadet; ΜΥΘΟΣ tenet pateram & ſympuvium; aræ adſtat Bos mira, ſed tamen tunc temporis cognita, forma: ΙΣΤΟΡΙΑ ex acerra thus depromptum aræ duobus primis digitis injicit; ΠΟΙΗΣΙΣ faces, quæ ſcilicet ignem ſacrum accendent extollit; ΤΡΑΓΩΔΙΑ & ΚΩΜΩΔΙΑ præ gaudio vel admiratione, quod auctorem & patrem ſuum vident deum, manus ad ſidera tollunt, ΦΥΣΙΣ puerili non abſque ratione imagine, blanditur Virtuti; ΑΡΕΤΗ digito os premit, ſilentium ſuadet, increpatque quaſi Naturam veſtes ſuas vellicantem; ΜΝΗΜΗ meditabunda plane, & memorias Veterum repetens adſtat, ΠΙΣΤΙΣ miratur tanta Homero, propter innatam quaſi dicendi atque perſuadendi vim præmia eſſe data; & denique ΣΟΦΙΑ eandem ob rem veluti attonita agmen claudit, oculoſque in virum intendit, qui omnium judicio Sapientiſſimus fuit habitus. Virtutum igitur vel Artium prima ſe offert, & ſacram cohortem ducit

ΕΥΜΕΛΙΑ

Id eſt, ſi Latine interpretari volumus

APTA MODULATIO
vel
APTUS NUMERUS.

Vox

Vox hæc inprimis elegans & notanda, eodem plane ſenſu occurrit apud Diodorum Siculum; qui Orpheum narrat compoſuiſſe ποίημα θαυμαζόμενον καὶ κατὰ τὴν ᾠδὴν εὐμελείᾳ; *poëma mirificum, & concinnitate modorum excellens*; pauloque poſt τὴν Περσεφόνην διὰ τῆς εὐμελείας ψυχαγωγήσαντα; *Proſerpinam modorum vel cantus ſuavitate oblectaſſe*: & videant eruditi num illa reſtituenda ſit Antonino Liberali, apud quem nunc ſcribitur κατ' εὐμήνειαν; ita ut Pan fiſtula canere doctus, & à Muſica arte non alienus, juſſerit Terambicum propter εὐμέλειαν montem relinquere. Omittitur in marmore noſtro E. quomodo ſæpe in antiquis monumentis I. pro EI. & vice verſa EI. pro I. ponitur; id quod & in nummis interdum evenire docet illuſtris Spanhemius. Optimo autem jure hæc virtus Homero tribuitur; quippe qui, ut verſuum ſonos gratiores efficeret, & vocum concordia poëma ſuum ornaret, ejus accuratam habuit & diligentem rationem. Scilicet, ut recte loquitur Cenſorinus, *non promiſcue voces omnes cum aliis ut libet junctæ, concordabiles in cantu reddunt effectus*; excutiendi examinandique verborum ſoni, ponderandæ ſingulæ quaſi literæ; quibus neglectis, nulla erit εὐμέλεια, nulla modulatio, nulla ſymphonia; quam idem definit, *duarum vocum diſparium inter ſe junctarum dulcem concentum*; & Caſſiodorus, *Temperamentum ſonitus gravis ad acutum, vel acuti ad gravem, modulamen efficiens*; nulla denique orietur *conſonantia*, quæ Boëthio deſcribente, *eſt acuti ſoni graviſque mixtura, ſuaviter uniformiterque auribus accidens.* Vitavit hæc vitia Poëta noſter, & quantum in ſe fuit, carmen junctis vocibus, vocalibuſque, quæ reddunt orationem canoram, quæque jungi gaudent, fecit εὐμελές, eamque ob cauſam πολυφωνότατος appellatur Dionyſio Halicarnaſſenſi, cujus verba omnino adſcribenda ſunt: Ὁ δὴ πολυφωνότατος ἁπάντων τῶν ποιητῶν Ὅμηρος, ὅταν μὲν ὥραν ὄψεως εὐμόρφου καὶ κάλλος ἡδονῆς ἐπαγωγὸν ἐπιδείξασθαι βούληται, τῶν τε φωνηέντων τοῖς καλλίστοις χρῆται καὶ τῶν ἡμιφώνων μαλακωτάτοις, καὶ οὐ καταπυκνοῖ τοῖς ἀφώνοις τὰς συλλαβάς, οὐδὲ συγκόπτει τοὺς ἤχους, παρατιθεὶς ἀλλήλοις τὰ δυσέκφορα, πλείαν δέ τινα ποιεῖ τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμμάτων καὶ ῥέουσαν ἀλύπως διὰ τῆς ἀκοῆς: *Poëtarum autem omnium maxime ſonorus Homerus, quando venuſtatem formoſi vultus, & pulchritudinem voluptatis illicem deſcribere vult, vocalium maxime ſonoris utetur; & ſemivocalium dulciſſimis, nec conſonantibus ſyllabas gravabit, neque concidet ſonos, jungens quæ difficile enun-*

l. 4. Bibl.

Tab. 22. Mel.

C. x. de Die Nat.

Lib. de Muſ.

Lib. de ſtruct. orat. p. 14.

Digitized by Google

enuntiari poſſunt, ſed lenem vel dulcem reddet conſonantiam ſeu harmoniam literarum, auribuſque ſine aſperitate influentem. Neque enim Græca vox *verboſitatem*, vel *loquacitatem* deſignat; ſed is dicitur πλυφωνος, qui mirifica temperatione compoſitionem ita miſcet, ut eximii quidam ſoni audiantur, & inoffenſa vocum copulatio, oratio denique ſonora vel vocalis ſit animadvertente Fabro Tanaquillo; qualis etiam *Canorus* poteſt appellari; unde in Gloſſis Ευμελὴς optime exponitur *Canorus*, & Ciceroni celebratur, *oratio ſuavis & canora.* Sic paulo ante idem Dionyſius notat hujus rei non ignaros fuiſſe poëtarum optimos; eoſque literas, ſyllabas, voces, quas aptabant affectibus, ingenioſe junxiſſe, & illud frequentiſſime Homerum feciſſe, *qui extenſione ſyllabarum, perpetuos ventis obnoxiorum littorum ſonos deſcripſit*; Atque hinc ejus poëſis μεμελοποιημένη vocari poteſt cum Athenæo; & ipſe non modo εὐμελὴς, verum etiam *magniloquus*, & quod epitheton Platoni tribuit Hermias, μεγαλόφωνος. Nam *Magniloquentia*, vel ut Græci loquuntur, μεγαληγορία oritur ex numeris apte diſpoſitis, pedibus rite, præcipue dactylis jungendis, penſitandis & examinandis vocalium viribus & ſonis, iiſque aptandis rei, quæ deſcribenda eſt. *Dactylicus*, ait Cicero, *numerus hexametrorum* MAGNILOQUENTIÆ *eſt accommodatior:* qui alibi eam virtutem, (quam *magni oris* nomine deſignat non ineleganter Ovidius) poëtæ noſtro tribuit: *Itaque ab Homeri* MAGNILOQUENTIA *confero me ad vera præcepta* Εὐδημίδου. Hanc ob cauſam Mæonio vati *magnitudinem operis* tribuit Paterculus, eumque *tonantem* appellat Sidonius;

Ad long. | Lib. 14. | In Ir. Gent. Philos. | In Orat. | Lib. 13. Ep. 15. | L. 1. c. 5. | Car. 23.

> *Aut cum ſe hiſtoriæ dabat ſeveræ*
> *Primos vix poterant locos tueri*
> *Torrens Herodotus, tonans Homerus.*

& μεγαλοῤῥημοσύνην ὑπὲρ τὸν Ορφέα ἀσκῆσαι; ἡδονῇ δὲ ὑπερβαλέσθαι τὸν Ἡσίοδον; *magniloquentiam magis quam Orphea exercuiſſe; & ſuavitate Heſiodum ſuperaſſe* ſcribit Philoſtratus. Optimo igitur jure ΕΥΜΕΛΕΙΑ, ex qua oritur magniloquentia & πλυφωνία, primas tenet, Homeroque poëtarum & ingeniorum principi, (qui teſte Philoſtrato, ἐν ἁρμονίᾳ μουσικῇ πάντας τοὺς ποιητικοὺς τῶν τρόπων, *in harmonia Muſica omnes cecinit poëticos tropos*; infanſque emiſſa noctu voce *hirundinis, pavonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis;* ψᾶρος, *luſciniæ & merulæ*, ut ſcribit Alexander

In Heroic.

Digitized by Google

der Paphius apud Euſtathium, ſignificavit varietatem nume- Od. M.
rorum, quæ in carminibus poſtea emicuit, eloquentiam- p.1713.
que. EUMELIA autem coronam, ſi conjectura me non fallit, lauream imponit; id quod futurum Sibylla prævidens Euſt.d.I.
eum vocat μεγακλεῆ & στεφανίτην. Coronatur autem Homerus, vel quia in Deorum, quorum ſtatuas coronatas vel, ut Arno- Lib. 7.
bius loquitur, *ſertis*, *coronis*, *affectas & floribus* fuiſſe ex plurimis auctoribus conſtat, numerum relatus eſt; vel quia poëtarum princeps, omniumque non modo antiquiſſimus, verum etiam præſtantiſſimus. Ut enim illi qui virium corporis pericula in gymnicis ludis faciebant, coronam in præmium victoriæ accipiebant; ita etiam poëtæ in certaminibus Muſicis victores parili honore afficiebantur; Ins. Vetus; 2.p.332.

L. VALERIO. L. F.
PUDENTI
HIC. CUM. ESSET. ANNORUM
XIII. ROMÆ. CERTAMINE
IOVIS. CAPITOLINI. LUSTRO
SEXTO. CLARITATE. INGENII
CORONATUS. EST. INTER
POETAS. LATINOS. OMNIBUS
SENTENTIIS. JUDICUM.

Eumolpus apud Petronium dicit ſe poëtam *non minimi ſpiritus, ſi poëtis aliquid credendum eſt*; & Neroni Imperatori *Latini carminis* C. 12.
coronam conceſſam fuiſſe Suetonius auctor eſt. Et licet hæc vel ex myrto, vel apio, aliave fronde fuerit compoſita, *bedera* tamen & *laurus* primas ſibi partes depoſcunt. Nam *hede-* 5. Faſt.
raceam coronam Ovidius Calliopæ; Muſis aliis Propertius tri- Lib. 3.
buit. Virgilius *creſcentem poëtam hedera ornat*; unde Horatius ad Ecl. 8. Lib. 1.
Julium Florum, Ep. 3.

Seu linguam cauſis acuis, ſeu civica jura
Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen
Prima feres HEDERÆ VICTRICIS *præmia.* —

Sed, ut monui, hæc quam Homero Εὐμέλεια imponit, *laurea* Lib. 3.
videtur eſſe; celebrata itidem Propertio, El. 6.

Ite procul fraudes, alio ſint aëre noxæ,
Pura novum vati LAUREA *mollit iter,*

quam

Digitized by Google

Lib. 1. Achill. quam & Statius, non ſecus ac Imperatoriam, tribuit Domitiano à poëtices ſtudio non alieno, uti Suetonius & Quintilianus teſtantur;

At tu quem longe primum ſtupet Itala virtus
Grajaque; cui geminæ florent vatumque ducumque
Certatim LAURUS *(olim dolet altera vinci)*
Da veniam ———

EUMELIÆ adſtat homo alatus, codicem vel volumen manu tenens, digito ſilentium ſuadens, nomenque ejus Kirchero tradente, eſt

KIPONOΣ

vel, ut meliori jure apud Spanhemium legitur,

KHPONOΣ.

Et forte mutavit ille literam, quia collegii iſtius ſocii H. ut I. pronuntiant; & in illorum Grammaticis *Vita*, vel *Bita*, *Zita*, *Thita* & *Ita*, pro Βῆτα, Ζῆτα, Θῆτα & Ἦτα occurrunt, quam elocutionem antiquis ne cognitam quidem fuiſſe, ſat multis docuerunt viri Eruditi, qui de pronuntiatione Linguæ Græcæ ſcripſerunt. Nonnunquam, fateor, in Inſcriptiones ve- Inf. 10. p. 40. p. 106. tuſtas I. pro H. vitio operariorum irrepſit; ut Επικόῳ pro Επηκόῳ; in nummo apud Patinum, MITPO pro MHTPO (hanc enim vocem decurtatam *Metropolim* interpretor) & vice verſa H. pro I. Χαρῆν pro Χαίρειν; Τιβέρην pro Τίβεριν apud Gruterum; ſed tamen mutatio talis hic nequaquam locum habere poteſt, nec quicquam cauſæ Kircherianæ opitulatur. Nam H. in marmore non eſt litera, verum adſpiratio, & KH. idem valet quod litera duplex X. Antiquiſſimi ſc. Græcorum ſexdecim tantum literas, tradente Cadmo Phœnice habuerunt; Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Υ. quibus poſtea Palamedes belli Trojani tempore adjecit Θ. Ζ. Φ. Χ. totidemque Simonides Melicus Ξ. Η. Ψ. Ω. uti memoriæ man- Lib. 7. Cap. 57. dat Plinius. Antequam vel duplices illæ vel longæ adderentur, alia obtinuit ſcribendi ratio; & pro Χρόνος exarabant KHPONOΣ; pro Χάρων KHAPON; pro Ψυχὴ ΠΣΥΙΚΗΕ; pro Θεὸς THEOΣ; pro Φίλος, ΠΗΙΛΟΣ; Marius Victorinus: Θ. Φ. Χ *priuſquam à Simonide* (neque enim in omnibus vel ab eo vel à Palamede inventis literis conveniunt veteres) *invenirentur exprimebant, juxta* Τ. *& juxta* Π. *& juxta* Κ *aſpirationis notam* H. Litera namque nondum erat H. ſed tantum adſpiratio,

tio, ſcribebantque ξερὸν pro ξηρὸν, ΤΕΙ pro ΤΗΙ vel τῇ, obſervante eodem; *Et ſignificaveram priuſquam Græcis inter vocales repertæ eſſent η. & ω. vicem earum tum apud illos tum apud nos expleſſe ε. & ο: ο etiam ſcribi ſolitam pro ſyllaba ȣ. E. autem pro ε. & η.* Sed poſtea legitimas literas deturbavit Alphabetum Ionicum, quod licet vetuſtius, nomen tamen habet à Calliſtrato Samio, qui primus tam Palamedis, quam Simonidis literas, cum forent vagæ, in unum corpus redegit, certamque iis ſedem adſignavit, uti erudite obſervat Salmaſius; omnibuſ- Ad Inſ.
que fere vocibus recentiores impoſuit, introducens η. pro ε. ω. pro ο. ȣ pro ε; ψ. pro Πσ ξ. pro Κσ. Θα, pro ΤΗΑ. ΧΡΟ pro ΚΗΡΟ. Φα pro ΠΗΑ. Attici ſexdecim veteribus uſi tamen ſunt; uſque dum Archonte Euclide, ſuaſore Archino, τὰ Ἰώνων γράμματα receperint, obſervante Suida; & multi in In v.
monumentis vetuſtis eos ſunt imitati; uti præter hoc mar- Σαμίων.
mor oſtendunt nummi apud Goltzium; in quibus ΣΔΕΤΣ pro ΖΕΤΣ ſcribitur: & præcipue columna Farneſiana, poſita tempore Antoninorum Marci & Pii, in quo E. pro H. In Inſ.
ο. pro Ω. ο. pro ȣ. Hο pro οἱ; ΗΟΔΟΙ pro ὁδῷ, ΕΝΗΟΔΙΑ Grut.
pro ἐνόδια occurrunt: quam in rem plura videri poſſunt apud Scaligerum ad Euſebium; Salmaſium ad Conſecrationem Templi in agro Herodis, Voſſium in de Arte Grammatica, nec non Spanhemium in Diſſertationibus. ΧΡΟΝΟΣ igitur vel TEMPUS Homero tribuitur, quia à Trojana, quam ille deſcripſit, expeditione incipit *tempus hiſtoricum*, & ante eam omnes res geſtæ fabulis & figmentis ſunt involutæ. Nam licet Varro Terentius apud Cenſorinum primum temporis C. 21. de
diſcrimen ab hominibus natis ad cataclyſmum priorem ex- Die N.
tendat, vocetque illud propter ignorantiam ἄδηλον; ſecundum à Cataclyſmo ad Olympiadem primam, μυθικὸν dictum, quia in eo multa fabuloſa; tertium à prima Olympiade, quæ incidit in annum 408. poſt Trojæ excidium, uſque ad ſua tempora, quod appellat Ἱστορικόν, quia res in eo geſtæ veris hiſtoriis continentur; licet ante Olympiades nihil certi apud Græcos, ſed omnia ignota aut fabulis involuta & tenebris Adh. ad
eſſe teſtentur Juſtinus Martyr, Africanus apud Euſebium, Gent.
& ipſe Euſebius in Chronicis; licet Suetonius bellum Tro- cap. 10. præp.
janum hiſtoria fabulari videatur comprehendere; licet etiam Euang.
Thucydides fateatur ſe ante bellum Peloponneſiacum, nihil Tib. 70. In præf.

Digitized by Google

potuiſſe σαφῶς εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος, *liquido reperire propter temporis longinquitatem*; non deſunt tamen, qui tempus mythicum ad bellum Trojanum tantum extendunt, quos proculdubio
Lib. 1. Bibl. Marmoris auctor doctiſſimus ſecutus eſt. Diodorus enim Siculus inde eximit Græcorum decantatam expeditionem; & adjicit ante eam nihil certi haberi, quia nullum erat παράπηγμα περὶ τούτων πιστευόμενον, *nullum certitudinis fulcrum, cui fides poſſit haberi.* παράπηγμα proprie eſt tabula, in qua Aſtrologi ſiderum ortus, occaſus, & tempeſtates ordine notant, quam
De Maced. An. c. 6. tuto ſequi licet: qualia παραπήγματα (de quibus pluribus agit Doctiſſimus Uſſerius) Hiſtorici non habent ante Trojanum bellum, quia tenebris priora tempora erant involuta, & ab eo incipiebant conſtare res geſtæ, originemque ducebat tempus HISTORICUM, Varroni appellatum. Inde Diodorus tempori, quod Troium bellum præcedit tribuit πράξεις καὶ μυθολογίας; illi vero quod ſequitur, tantum πράξεις; quia ſcilicet jam certior rerum ordo, clarioraque deinceps & certiora geſta domi militiæque exponebantur; & Pomponius
L. 3. c. 6. Mela de templo Gaditani Herculis loquens, annos templi conditi non poſſe numerari niſi à bello Trojano, quia præcedentia tempora obſcura ſunt; *Annorum*, ait, *queis manet numerus, ab Iliaca tempeſtate principia ſunt:* id eſt, anni qui in temporibus deduci ac numerari poſſunt, qui non excedunt me-
l. 2. c. 10. obſ. moriam annalium, uti optime explicat Gronovius, qui laudes ſuperat, pater; & denique Plutarchus paulo altius aſſur-
In ejus vita. gens veram Hiſtoriam à Theſeo, quem πρεσβύτερον τῶν Τρωικῶν μιᾶς γενεᾶς Clemens Alexandrinus facit, repetere non dubitat. Sic multi hanc ob cauſam initium hiſtoriæ ſuæ repetebant à Trojæ haloſi, id quod Vellejum Paterculum feciſſe conſtat; & qui de antiquitate ac jure urbium contendebant, à belli illius tempore, tanquam certo, argumenta petebant: Iſo-
In Pan. crates; πολὺ γὰρ τῶν Τρωϊκῶν (ἐκεῖθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν τοὺς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦντας) ἦλθον οἱ θ' Ἡρακλέους παῖδες; *Diu ante Trojana tempora (inde enim fidem jure petunt, qui de patrio jure contendunt) venerunt & Herculis liberi.* Et antiquiſſimi tandem auctores in annorum ſupputatione utebantur epocha Trojana. Vel-
Lib. 1. lejus Paterculus ſcribit Pelopis progeniem octogeſimo poſt Trojam captam anno ab Herculis progenie Peloponneſo expulſam; Auctor anonymus apud Suidam, Simmiam vixiſſe

anno

Digitized by Google

anno DVI. μετὰ τὰ Τρωϊκῶν; quod & facere Democritum apud Laërtium, Diodorum Siculum, Marcianum Heracleotam, alioſque conſtat. Neque tantum ſequentia, ſed etiam priora tempora, veluti certiſſimo termino à Trojana expeditione metiebantur. Juſtinus Tyron urbem ante annum Trojanæ cladis conditam auctor eſt; Incertus apud Suidam Zoroaſtrem πρὸ τῶν Τρωϊκῶν *vixiſſe annos quingentos*, quem Hermippus, Plutarchus, & Hermodotus Platonicus apud Laërtium faciunt quinque annorum millibus eo bello vetuſtiorem. Recte igitur ΧΡΟΝΟΣ Homero adſtat; & licet poſt Trojæ interitum hiſtoria ſit obſcura ſæpe; non tamen plane ἄδηλος vel fabuloſa eſt; illaque quæ memorabilia Græci uſque ad Darium & Xerxem geſſere, quia temporibus defuerunt ingenia, literis mandata non ſunt; uti licet videre apud Joſephum. Sic Itali vel Romani à Saturni in Italiam adventu hiſtoriam fere incipiebant, quanquam res poſtea geſtæ, etiam ſub Romanis regibus, obſcuræ ſint valde, vel ipſo Livio docente; quam ob cauſam ut Homero *Tempus* tribuitur, *ita Tritonas cum buccinis ædis faſtigio ſuperpoſuerunt; quoniam ab ejus commemoratione ad noſtram ætatem hiſtoria clara & vocalis eſt: ante vero muta & obſcura & incognita; quod teſtantur caudæ Tritonum humi merſæ & abſconditæ*, uti loquitur Macrobius. Nec ſane ſilentio prætermittendum ΧΡΟΝΟΝ alatum eſſe, ad ſignificandam celeritatem, volubilitatem & *fugam* ejus, quemadmodum non ineleganter canit Horatius,

Lib. 11. | Lib. 1. Cont. Ap. | l. 1. c. 8. Sat. Serm. | l. 3. Car. od. ult.

Exegi monumentum aëre perennius
Regalique ſitu pyramidum altius.
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & FUGA TEMPORUM.

Tempus enim continuo labitur; multique præſens eſſe negant; quia quod præſens vocamus, ex parte confectum, præteritum, mox perficiendum futurum eſt, uti præter Marium Victorinum argumentatur Seneca; *præſens tempus*, ait, *breviſſimum eſt, adeo ut quibuſdam nullum videatur. In curſu enim ſemper eſt, fluit & præcipitatur, ante deſinit eſſe, quam venit.* Inde non modo perquameleganter *Ætatem volatilem* vocat Sulmonenſis vates; verum etiam optimo merito *Tempori* in marmore alæ tribuuntur; ut & in nummo Heracleotarum, quem in honorem

In Rhet. Cic. | Cap. x. de Br. Vitæ. | Lib. 1. Amor. El. 8. & Lib. 10. Metam.

Digitized by Google

pag. 333. norem Elagabali percuſſerunt, apud harum rerum ſtudioſiſſimum virum Carolum Patinum.

Lib. 5. Lib. 1. Myth. Lib. 1. Sat. 78. in v. opima. L. 3. adv. Gent. L. 1 c. 12. Falx enim *Saturnum* eſſe (quippe quam eidem Deo tribuunt Martianus Capella, Fulgentius, Macrobius, Feſtus, alii; unde & *Falciferum Deum* appellat Arnobius:) alæ vero *tempus* vel χρόνον arguunt; quem eundem cum Saturno eſſe, licet ſatis notum ſit, tamen non gravabor docere diſertiſſimi patrum Lactantii verbis: *Quid quod ipſi Saturno non divinum modo ſenſum ſed humanum quoque adimunt? cum affirmant eſſe eum Saturnum, qui curſum & converſionem ſpatiorum & temporum continet; eumque Græce id ipſum nomen habere;* Κρόνος *enim dicitur, quod eſt idem quod* In Rhet. præc. Χρόνος, id eſt, *ſpatium temporis*. Et, ut taceam Lucianum hominem qui veteres imitandos ſibi proponit, & antiqui temporis eloquentiam aucupatur, vocare ἀρχαῖον & κρονικὸν ἄνθρωπον, apprime huc facit, Poſidippum occaſioni vel Lib. 4. Anth. καιρῷ tribuere *pedes alatos*; Phædrumque *curſum volucrem*, cum Lib. 5. Ep. 12. ξυρῷ vel *novacula*, Auſonium *talaria*: Euſtathiumque notare Ho-Ad. II. B. p. 226. merum narrantem prodigium Græcis in Aulide oblatum, tempus avibus aſſimulaſſe, quia illud alas habet; Πτηνὸν, ait, γὰρ ὁ χρόνος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ πτηνὰ εἰς σημεῖον χρόνου λαμβάνεται), *Tempus enim alatum eſt, ideoque aves ut temporis ſymbolum accipiuntur*. Quin & tempus, ut arbitrantur eruditi viri, barbatum, alatumque, manibus in runcinam incumbens, & pedes vinculis (ita Saturnum *pedibus compeditis* fingi ſolere ſcribit Minutius Felix) conſtrictos habens cernitur in Gemma antiqua; non ſecus ac Autumnus corbem fructibus repletum cum anate, Part. 1. Gem. 105. & 147. vel ut ego arbitror, anſere tenens; apud Leonardum Auguſtini. Celeritatis igitur alæ ſymbolum ſunt; atque in nummo Catanenſi *ſceptrum alatum* ex opinione Clariſſimi Viri Raphaëlis Trichetis ſignificat promptam & velocem eloquentiæ vim;

Digitized by Google

vim; & ut exprimerent, vocis celeritatem, Homerus, Heſiodus, Lucianus, aliique verba vocant πτερόεντα; Illc inſuper Irin χρυσόπτερον, quia nuntia erat non ſolum λαμπρὰ verum etiam ὠκεῖα; & denique quia divina in perpetuo motu ſunt, non modo Tempori, verum etiam Soli, Iovi, Minervæ, Dianæ, Nemeſi Græci, omnibuſque Diis Ægyptii, ut moneo in Harpocrate & pluribus probabitur, alas tribuerunt. ΧΡΟΝΟΣ præterea attentus admodum ſtat, & digito ſilentium ſuadet. Scilicet ipſe Homerus jam olim legem in precibus recitandis dedit Σιγῇ ἐφ' ὑμείων, *inter vos tacete*, uti docet Julianus Imperator; in Miſop. & ita celebrata ſacra gentilium, ſilentiumque imperatum fuiſſe uſitata formula FAVETE LINGUIS, qua tamen alii præconem bona verba & bona omina ſacrificio adſtantes fari jubere cenſent, uti videre licet apud Briſſonium, & Caſtalionem, multi auctorum loci teſtantur. Lib. de Form. Dec. 2. obſ. c. 10. Quin Pythagorici & Ægyptiorum ſapientes januam ſacram exiſtimabant; vetabantque prætereuntes eam loqui, quia SILENTIO colendus erat deus, omnium rerum auctor & principium, teſte Porphyrio. Lib. de Ant. Hinc in marmore ipſe ſequitur

ΟΜΗΡΟΣ

caput cinctus diademate vel vitta, dextra manu codicem, ſiniſtra haſtam cujus ſummitati loti florem, neſcio quam ob cauſam Kircherus imponit, tenens, tunicam, cujus manicæ vix ad cubitum deſcendunt, quanque Κολόβιον & κολοβίωνα vocabant, indutus, ſellæ inſidens, pedibus ὑποποδίῳ impoſitis; barba promiſſa & pingui; crinibus humerum flagellantibus; qui naturalis & à Deo quaſi datus viri ornatus, veteribuſque, quibus ars curandi capillos tondendique genas incognita erat, ſervatus; Lactantius. *Frons ergo vallata per circuitum & à temporibus effuſi ante aures capilli, & earum ſummæ partes in coronæ modum cinctæ, & occipitium omne contectum, ſpeciem miri decoris oſtentat:* c. 7. de opif. Dei. unde & Galilæos ὀπισθοκόμους vocat Nonnus, quemadmodum recte exponit Salmaſius; Ep. de Coma. & Lucianus tradit omnes τοὺς παλαιοὺς *barbam* & *comam* aluiſſe. In Cyn. Suppedaneo autem pedes imponit; non ſecus ac Jupiter Olympius apud eundem Lucianum, & Pauſaniam; nec non ille qui à Babyloniis colebatur apud Herodotum; I. Quom. Hiſt. Scr. lib 6. 1 1 c. 83. ubi male Laurentius Valla, *ſuſtentaculum*, Stephanus *menſam* intelligunt; cum vel inſpicienti

cienti pateat, Iovis ſimulacrum *βάθρον ſcabellum* vel ſuppedaneum, & Thronum ſive ſedem ex auro habuiſſe. Juxta ὑποπόδιον Mures chartulam vel aliud quid rodunt; hiſque forte locus datur, quia *Batrachomyomachia* à Martiali, qui, ut hic *mures* tantum cernuntur, ita *ranas* ſolas memorat,

Lib. 14. Ep. 183.

Perlege Mæonio cantatas carmine ranas
Et frontem nugis ſolvere diſce meis,

Suida, Proclo, Auctore anonymo; Herodoto, niſi tamen alius vitæ illius auctor, Angelo Politiano, Camerario, aliiſque veterum & recentiorum poëtæ noſtro tribuitur; vel quia Pammenes Thebanus, Zoilus Amphipolitanus, Xenophanes, Euclides, Eratoſthenes præſtantiſſimi poëtæ famam vellicarunt; non ſecus ac mures ſcuta, cribra, papyrum, ſimileſque res rodere ſolent; unde ſignificanter Cicero, *Qui aliquem in conviviis rodunt, in ſingulis vellicant, carpunt.*

Orat. pro Corn.

Cæterum cum non libeat immorari nomini viri nec inquirere; num à prima pueritia habuerit idem, vel Meleſigenis; ſive à Cumæis propter cæcitatem; ab aliis quia obſes Perſis à Cypriis datus, vel quia in femore longi crines enaſcebantur, Homerus appellatus ſit; de quibus omnibus ſingulari diligentia agit Leo Allatius, ΙΛΙΑΣ & ΟΔΥΣΣΕΙΑ ad partes vocandæ ſunt. Nam genu poſito adſident Homero, quia illis operibus æternam famam & nunquam intermorituram conſecutus eſt: nec adjiciuntur vel Margitis vel Batrachomyomachia vel alia opuſcula, quia multi cenſent hæc ſola genuina eſſe: Proclus; γέγραφε δὲ ποιήσεις δύο, Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν; *ſcripſit poëmata duo, Iliadem & Odyſſeam*; Auctor anonymus: οὐδὲν δὲ αὐτοῦ θετέον ἔξω τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας; *Nihil illi præter Iliadem & Odyſſeam adſcribendum eſt*: qui & mox addit Piſiſtratum ποιήματα αὐτοῦ ἀληθῆ, id eſt Iliadem & Odyſſeam, ſparſim antea cantari ſolita in unum corpus redegiſſe. Et ſane, ſi forte alia à poëta noſtro compoſita ſunt, his tamen operibus pæcipuam laudem meruit; cum duorum clariſſimorum populorum internecivis odiis geſtum bellum, & peregrinationem hominis prudentiſſimi deſcribat; quæ etiam, quia nihil illuſtrius antiqua hiſtoria habet, ad exemplar procul dubio Homeri, quem & imitatur Polygnotus apud Pauſaniam, in porticibus pingebantur; Petron. *Interrogare ego atrienſem cœpi; quas in media porticu picturas haberent*;

In vita Hom.

Lib. x.

ILIA-

Digitized by Google

ILIADA & ODYSSEAM *inquit.* Cur autem alterum opus à nomine Herois; alterum, licet præcipue circa Achillem verſetur, à loco nomen acceperit, explicat eleganter Euſtathius extremo prooemio: Ὅθεν ἐκεῖνο μὲν τὸ βιβλίον, ἀπὸ ἑνὸς προσώπου τοῦ Ὀδυσσέως ὠνόμασεν, ὑποδηλῶν τὸ ὀλίγον τῆς ὑπογραφῆς ὕλης· ὡς μόνα δῆθεν λέξων τὰ κατὰ τὸν Ὀδυσσέα. εἰ καὶ ἄλλως κατὰ μέθοδον οἰκείαν, καὶ ἕτερα πολλὰ παρενέπλεξε. Ταύτην δὲ τὴν βίβλον, συλληπτικώτερον ΙΛΙΑΔΑ ἐκάλεσε· καὶ οὔτε ἀπὸ ἑνός τινος ὡς ἐὰν Ἀχιλλεία ἤ τι τοιοῦτον ἐκαλεῖτο, οὔτε δὲ τοὺς Ἰλιεῖς ὡς δηλαδὴ τὰ τῶν Ἰλιέων μόνων περιέχουσαν κακά· ἀλλ' ὅτι περιέχει τὰ κατὰ τὴν Ἴλιον συμπεσόντα ἤτοι τὰ Τρωϊκά; *Inde illi quidem libro à perſona Ulyſſis nomen indidit, ſignificans ſterilitatem materiæ, & tantum ſe deſcripturum quæ Ulyſſi evenerant; licet temere vel prout in mentem venerant, ſecundum ſuam methodum alia multa immiſceat. Hunc vero librum magis communi nomine Iliadem, neque ab uno aliquo, v. c. Achilleidem ſimiliterve vocavit; neque propter Ilienſes, tanquam ſolorum Ilienſium clades contineret: ſed quia complectitur illa, quæ circa Ilium evenerunt, vel Troica;* Virgines autem noſtræ parvæ admodum præ reliquis ſunt; quia opera, quæ deſignant, optime ætatem ferent, nec unquam canos rugaſve, & quod ex illis oritur, faſtidium ſentient. Hoc eſt quod & ipſe Homerus ab Euclide, cujus verba ante laudavi, vocatur ἀγήρα@, *ſenectutis expers*; & quod Sulmonenſis vates Petillam ad bonas artes & poëticen reducere conatur; cumque ceciniſſet faciem decentem vitiari longis annis, damnoſamque ſenectutem formæ manus injicere, addit, L.3.El.7. Triſt.

Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniique bonis.

Et paulo poſt;

Tu quoque quam ſtudii maneat felicior uſus
Effuge venturos, qua potes, uſque rogos.

Et quod valde Iliadis atque Odyſſeæ juvenilem formam illuſtrat, Θυγατέρες Homeri vocantur ab Antipatro; Lib. I. Ant.

Αἱ βίβλοι, τίνος ἐστέ; τί κεύθετε; Θυγατέρες μὲν
Μαιονίδου, μύθων δ' ἵστορες Ἰλιακῶν.
Quidnam eſtis libri? quid fertis? filiæ Homeri
Nos ſumus, Iliacam pandimus hiſtoriam.

Abque alio κοῦραι ſive *puellæ* pari elegantia; l.4,c.27.

Καὶ

Καὶ τὰς δ' ἀθανάτῳ ψυχῇ γεννήσαο κούρας
 Διοσὰς ἐκ στηθέων χαραξάμενος σελίδας.
Et has divino animo generaſti puellas
 Duos ex præcordiis conſcribens libros.

Orat. 3. *Patri* igitur Homero adſident; quomodo elegantiſſime poëtæ tam Græcis quam Latinis vocantur: Themiſtius; Καὶ εἰ ταῦτα οὕτως πράξεις, οὐκέτι ἐκεῖνα τὰ ἔπη θαυμασόμεθα, ἀλλ' ἐροῦμεν πρὸς τὸν πατέρα τῶν στίχων; *Atque ſi hoc te modo geſſeris, nihil erit amplius, quod iſtos verſus admiremur, ſed illud eorum patri dicemus:* Ovidius libros

L. 1. Tr. El. 1. ſuos *fratres*, ſe ipſe *parentem* appellat:

Aſpicies illic poſitos ex ordine FRATRES
 Quos ſtudium cunctos evigilavit idem.

Mox loquens de Amorum libris

Deque tribus moneo, ſi quæ tibi cura PARENTIS
 Ne quenquam, quamvis ipſe docebit, ames.

Quam in rem nonnulla etiam notat Doctiſſimus, & omnis antiquitatis peritiſſimus Nicolaus Heinſius. Proclus quoque Pythagoram appellat τὸν χρυσῶν ἐπῶν πατέρα; & poëtæ veteri Scholaſtico, qui ſub nomine Cæſaris Auguſti Maronis mortem deplorat apud Pithœum, *ſuprema juſſa parentis* ſunt, quibus Italia decedens mandaverat, ſi quid ſibi accidiſſet, Æneida, & ut ille videtur indicare, omnia ſua opera flammis dari. Nam ut hoc ὡς πάρεργον adjiciam, omnis ille, qui rei alicujus auctor, PATER ejus appellatur. Nilus apud Themiſtium eſt πατὴρ λήιων, *pater frugum*, propter annuam, ut notum, inundationem; primi Cæſares eidem πατέρες βασιλείας; Phidias πατὴρ Iovis Olympii Philoni Byzantio; Auguſtus in Inſcript. Veteri PARENS COLONIÆ *Iadiræ*, quia illam deduxerat, apud Sponium, quo nemo melius rudera antiquæ Græciæ, diligentiuſque luſtravit non modo, verum etiam illuſtravit. Epaminondas idemque apud Diodorum Siculum ſine liberis licet diem obeat, dicit tamen relinquere ſe δύο θυγατέρας, n. victoriam Leuctricam & Mantinenſem. Sedet præterea ILIAS ad dextram Homeri, quia dexter locus Græcis, quicquid velitentur nonnulli, aliiſque populis habitus honoratior; & illa cum dignitate tum antiquitate ODYSSEAM, poſtea compoſitam, uti docet Dionyſius Longinus, præcedit. Neque tamen diffiteor, dubitatum olim fuiſſe, utra prior conſcripta ſit; quemadmodum

[Margin notes: Ad l. 3. Tr. El. 1. — Lib. 3. In Tim. Plat. — Orat. 7. — Orat. 12. — Cap. 8.]

locu-

locuples teſtis Seneca; *Græcorum iſte morbus fuit, quærere quem numerum remigum Ulyſſes habuiſſet: prior ſcripta eſſet Ilias an Odyſſea, præterea an ejuſdem eſſent auctoris*; imo hanc quæſtionem diligenter à nonnullis agitatam fuiſſe non oblitus eſt memoriæ mandare Euſtathius; Εἰ δὲ καὶ ἕτερα ποιήματά εἰσιν Ὁμήρου, οἷον καὶ ὁ Μαργίτης, καὶ ἡ τῶν μυῶν καὶ βατραχῶν μάχη, ἄλλοι καὶ αὐτὸ ἐξήτασαν πρὸς ἀκρίβειαν. καὶ ἐὰν ἡ Ἰλιὰς τῆς Ὀδυσσείας προπεποίηται, ἢ καὶ ἀνάπαλιν; *Num vero & alia poëmata Homeri ſint, ut Margites, & Pugna murium ranarumque, alii quoque diligenter ſcrutati ſunt, & an Ilias ante Odyſſeam, an vero hæc ante illam facta ſit.* Quicquid tamen diſputaverint veteres, Ilias vulgo credita vetuſtior, & Lucianus affirmantem hoc ipſum introducit Homerum; καὶ μὴν κἀκεῖνο ἐπεθύμουν εἰδέναι εἰ πρότερον ἔγραψε τὴν Ὀδύσσειαν τῆς Ἰλιάδος, ὡς πολλοί φασιν· ὁ δὲ ἠρνεῖτο; *Tum & illud ſcire cupiebam, an quod multi volunt, Odyſſeam Iliade priorem ſcripſiſſet; ille vero negabat.* Merito igitur Ilias dextrum locum occupat, Odyſſea ſiniſtrum; quarum præterea illa, veluti inſigne, GLADIUM, hæc vero APLUSTRE manibus tenent. Scilicet Ilias complectitur bella, cædes, clades, quas Achilles, Ajax, Hector, aliique tam Græcorum quam Trojanorum dederunt, vel

Res geſtas regumque ducumque & triſtia bella;

Odyſſea vero peregrinationem, quam Ulyſſes *per duo luſtra ſævo mari*, ut Ovidius canit, facere coactus eſt. Et, quod valde marmor noſtrum illuſtrat, Ilias interrogata quid tandem contineret, reſpondet Antiphilo auctore;

Ἁ μία μὲν μῆνιν θηρῶν Ἀχιλλέος, ἔργα δὲ χειρὸς
Ἑκτορέας, δεκέτους τ' ἆθλα λέγει πολέμου.

Prima iram Pelidæ, & denos bella per annos
Et quæ egit bello, Troicus Hector, habet.

Odyſſea vero,

Ἁ δ' ἑτέρα μόχθον τὸν Ὀδυσσέος, ἀμφί τε λέκτρ. ις
Χηρείοις ἀγαθᾶς δάκρυα Πηνελόπας;

Altera Ulyſſeos ingenti laude labores
Continet & caſtæ Penelopæ lacrymas.

Alius ſimiliter anonymus Iliadem bellum Græcorum, Odyſſeam *reditum*, qui revera fuit peregrinatio, & error, Ulyſſis complecti canit;

Ὑμνεῖ δ' ἡ μὲν νόστον Ὀδυσσῆος πολύπλαγκτον,
Ἡ δὲ καὶ Ἰλιακὸν Δαρδανίων πόλεμον.

L. 13. de Br. Vit.

pag 4.

L. 2. Ver. Hiſt.

Horat. In Arte.

L. 4. ex pont. Et ult.

Lib. 1. Anth. c. 67.

Lib. 4.

G Ilias

Cic. l. 9. ad Att. 11 Lib. 2. Ilias igitur propter cædes, quæ in illa decantantur (unde *Ilias malorum* in proverbium abiit; & Ἰλιόθεν μὲ φέρεις apud Heliodorum ille dicit, qui rogatu alterius triſtem narrationem erat incepturus; & apud Themiſtium qui malum auget, Orat. I. Ἰλιάδα ϗ Ὀδύσσειαν facit) tenet *enſem*; cujus vaginæ extrema pars utrinque quaſi falcata & in ſe flexa eſt; qualem me non memini in aliis marmoribus vel nummis videre; niſi quod in Notitia Imperii provincia Palæſtina gladio, cujus vagina in inferiori parte latior eſt, ornatus proculdubio cauſa, uti ex ectypo patet,

cincta ſit: Odyſſea vero Aplustre oſtentat, ad ſignificandos Herois ſui maritimos errores. Eſt enim *apluſtre*, ornamentum navium ex tabulis tenuibus confectum; vetusque Juvenalis Scholiaſtes *tabulatum* interpretatur; *Apluſtre, tabulatum ad decorandam ſuperficiem navis adpoſitum, alii dicunt roſtra navis, alii ornamentam puppis.* Græci ἄφλαστα vocant & puppi In Exer. Plin. & In Mil. Nav. recte adſcribunt, uti multis docent Salmaſius & Scefferus. Sunt & nummi apud Urſinum in Gente Fonteja, aliiſque, qui eandem apluſtris formam exhibent. Neptunus quoque, licet ſæpiſſime delphinum vel tridentem, teſtibus nummis & Pauſania, gerat; interdum tamen ſortis ſuæ in ſignum Aplustre oſtentat, ut in Veſpaſiani apud Triſtanum, Auguſti apud Choulium, Hadriani numiſmate in cimeliarchio Nobiliſſimi Viri Conſtantini Huygens, Domini in Zeelhem, & Principi Arauſionenſi à Secretis; nec non annulo quinto & vigeſimo apud Gorlæum. Atque hæc eſt genuina rerum, quas Homeri filiæ tenent manibus, explicatio; non quam comminiſcitur Kircherus; genios nempe has

Digitized by Google

has figuras eſſe, alteram manu flagellum ὁμιόμορφον quaſi in aëra vibrare, quo vis & energia in Tyrannorum vitioſorumque hominum flagitiis profligandis ſignatur; quæ interpretatio viri doctiſſimi quid ſibi velit, aut quem fundum habeat, meum non eſt inquirere, qui in Græcorum monumentis Græcarum antiquitatum rationem habeo, neque ad adyta & penetralia Iſidis, vel Oſiridis, Iovisve Pharii decurro. Hancque expoſitionem mire firmat nobile & antiquum Græciæ inſtitutum; quo Rhapſodi (hos *Homeriſtas* vocari in Fragmento Petronii Tragurino cenſent Eruditi, & peculiarem veſtitum habuiſſe, quando carmina Homeri cantabant, docet Achilles Tatius, ὁμηρικὴν σκευὴν eam appellans) Iliadem recitaturi RUBRIS, Odyſſeam vero ἁλουργοῖς vel CÆRULEIS induebantur; uti tradit addita ratione Euſtathius; Καὶ τὴν ὁμηρικὴν ποίησιν οἱ ὕστερον ὑπεκρίνοντο δραματικώτερον, τὴν μὲν Ὀδύσσειαν ἐν ΑΛΟΥΡΓΟΙΣ ἐσθήμασι, τὴν δὲ Ἰλιάδα ἐν ΕΡΥΘΡΟΒΑΦΕΣΙΝ: ἐκεῖνο μὲν, κατὰ τοὺς παλαιοὺς, διὰ τὴν ἐν θαλάσσῃ πλάνην τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦτο δὲ διὰ τοὺς ἐν Τροίᾳ φόνους καὶ τὰ ἐντεῦθεν αἵματα: *Homeri Poëſin poſteri egerunt dramatice, Odyſſeam quidem in cæruleis veſtibus, Iliadem vero in rubris: illud quidem ex veterum ſententia propter errores in mari, hoc vero propter cædes ad Trojam, & qui inde oriebatur ſanguinem:* quò pertinet Thyleſium, neſcio tamen ex quo auctore (quamvis in genere tradant Ovidius, Martialis, libros *purpura, purpureo ſucco, velatos*, Lucianuſque iis tribuat πορφυρᾶν διφθέραν) notare; nonnullos veterum membrana ſanguinei Iliadem, Odyſſeam vero cærulei coloris involviſſe. Scilicet ἐρυθρὸς vel *puniceus*, ut Latinis proprie vocatur à Græco φοινικὸς vel φοῖνιξ id eſt, *cruentus, ſanguineus*, color eſt ſanguini ſimillimus; qualem Plinius purpuræ Tyriæ tribuit; *Laus ei ſumma color ſanguinis concreti, nigricans adſpectu, idemque ſuſpectu refulgens.* Sic calcei Imperatorum, qui hujus coloris erant à Græcis modo vocantur ἐρυθρὰ πέδιλα, modo φοινικοβαφῆ, uti ex Zonara, Niceta, Codino, Cedreno, Georgio Logotheta aliiſque conſtat; & qui in Inſcr. CALCEI PUNICEI ſunt, Dioni dicuntur ΕΡΥΘΡΟΧΡΟΟΙ. Atque ut canentes Iliadem punicei coloris vel ſanguinei veſtes; ita φοινικίδα, *tunicas puniceas*, vel *ruſſatam veſtem* induebantur Lacedæmonii in prælium ituri, ne hoſtibus, ſanguinem & vulnera videntibus, animi creſcerent; quemadmodum videre licet apud Xeno-

Lib. 3. pag. 6. Lib. 1. Tr. El. 5. l. 3 Ep. 2. In de Merc. cond. & Adv. Ind. C. 1. de Color. Pag. 336. Lib. 53.

Digitized by Google

Xenophontem, Ælianum, Valerium Maximum, Iſidorum, nec non Euſtathium. Diaconi quoque in priſca Eccleſia Dalmaticas gerebant purpura clavatas, ut ſignificarent ſanguinem Chriſti (fas mihi ſit ſacrum nomen profanis rebus miſcere) pro ſalute mundi effuſum eſſe, ex mente Honorii Auguſtodunenſis, qui vixit ſæculo duodecimo: *Dalmatica duas coccineas lineas ante & retro habet, quia vetus & nova lex dilectione Dei & proximi refulget. Iidem tramites purpurei deſignant ſanguinem Chriſti pro duobus populis effuſum.* Ob cædes igitur & ſanguinem Ilias enſem tenet, ob peregrinationes Ulyſſis Odyſſea apluſtre; & rapſodi eam cantaturi puniceis; hanc vero, cæruleis veſtibus, vel conchyliatis, ut Suetonius loquitur, ornati prodibant. Scilicet talis maris color, quo per tot annos Ulyſſes fuit jactatus; inde *Cærula* frequenter pro pelago ponunt poëtæ; Diique marini *Cærulei* vocantur, iiſque omnia cærulea tribuuntur: Ovidius;

Ad Il. A. p. 155.

Lib. 4. El. 16. ex pont.

Velivolique maris vates, cui credere poſſis
Carmina CÆRULEOS *compoſuiſſe Deos.*

Idem alibi Pſamathen Nerei filiam, Neptunum, & Tritona *cæruleos* appellat; *Cæruleos oculos* Neptuno Cicero, *crines genaſque* Glauco; *equos cæruleos* Tritoni Statius; Hylæ à Nymphis rapto *cæruleas veſtes* Valerius Flaccus; Neptuno *cæruleum caput* & Britanniæ, quia undique mari alluitur, *cæruleum amictum* tribuit Claudianus;

Lib. 11. & lib. 1. Met. Lib. 1. de N. D. Lib. 7. Theb. & 1. Ach. Lib. 1. v. 220. 642. Lib. 2. de conſ. ſtil.

Inde Caledonio velata Britannia monſtro
Ferro picta genas, cujus veſtigia verrit
Cærulus Oceanique æſtum mentitur amictus.

L. 8. Æn. Lib. 1. Artis. Carm. 2.

Et ne dicam Nilo Virgilium *cæruleum gremium* dare, Tiberino *os*; Panopæ *crinem*, auctorem Conſolationis ad Liviam; Tigridi *cæruleam comam* Ovidium; Tiberimque *cæruleum* à Virgilio & ejus imitatione à Sidonio Apollinari vocari; nobile Græcorum inſtitutum, ſimilibus rebus illuſtrandum eſt. In antiquis hiſtoriarum collectaneis Codicis Vaticani 96. Oenomaus dicitur primus inveniſſe Circenſium ludorum colores, illoſque qui terram repræſentabant agitatores exornaſſe viridi, qui mare, *κυανέῳ* vel cærulea veſte: Καὶ εἰ μὲν τὸ χλοανὸν ἐνίκα τῆς γῆς εὐφορίαν ἤλπιζον. εἰ δὲ τὸ κυάνεον, τῆς θαλάσσης εὔπλοιαν· καὶ ηὔχοντο οἱ μὲν γεωργοὶ τὸ χλοανὸν νικᾶν. οἱ δὲ αὖ πάλιν ναυτίλοι τὸ κυάνεον ἐθέλοντο τὴν νίκην; *Quod ſi color viridis viciſſet, terræ fertilitatem omnes ſpe-*

ſperabant, ſi cæruleus, tranquillam vel felicem maris navigationem. Quare agricolæ optabant victoriam viridi colori, nautæ cæruleo. Ut verba illa laudantur Nicolao Alemanno ad Procopium: Et ut omittam eadem fere Chronici Alexandrini Auctorem tradere, hoſtiæ diis marinis oblatæ cæruleis vittis ornantur à Valerio Flacco; L. 1. Arg. v. 188.

Tum læti ſtatuunt aras, tibi, rector aquarum,
Summus honor: tibi CÆRULEIS *in littore vittis*
Et Zephyris Glaucoque bovem, Tethidique juvencam
Dejicit ———

Romæ nuntiato tumultu Italico vel Gallico, is qui exercitum ducturus erat, vexillo roſeo pedites, CÆRULEO equites evocabat; quia talis maris color, & à Neptuno equus productus eſt, teſte Servio. Ad. l. 1. Æn. Illi qui deos marinos repræſentabant, *cæruleati* erant; & Plancus apud Vellejum *cæruleatus & nudus, caputque arundine redimitus Glaucum ſaltavit.* L. 2. c. 83. Qui fortiter ſe in præliis navalibus geſſiſſent vexillis eodem colore infectis donabantur; & Auguſtus *M. Agrippam in Sicilia poſt navalem victoriam cæruleo vexillo donavit,* apud Suetonium; Cap. 25. quod vexillum Dio appellat σημεῖον κυανοειδῆ ναυκρατικόν: Lib. 51. Sextus tandem Pompejus ob geminum partis diverſæ naufragium elatus, quia Neptuni filius haberi volebat, paludamentum puniceum cæruleo mutavit; Appianus; Καὶ τὴν συνήθη τοῖς αὐτοκράτορσιν χλαμύδα ἐκ φοινικῆς, εἰς κυανῆν μεταλλάξαι φασί. Lib. 5. B. Civ. Non igitur abſque ratione rhapſodi Odyſſeam cantaturi cæruleis veſtibus ornabantur. Nam erraſſe Ulyſſem poſt decennale Trojæ bellum per totidem annos (Plautus enim in Fragmentis quando canit;

Ulyſſem audivi fuiſſe ærumnoſiſſimum
Qui annis viginti errans à patria abfuit,

utrumque tempus conjungit; quod miror non cepiſſe Pricæum ad Apologiam Apuleji) inter omnes veteres conſtat, donec Eratoſthenes; an Ulyſſes, & ubi erraverit in dubium vocare eſt auſus; quem tamen unà cum diſcipulo Apollodoro longa doctaque diſputatione Strabo refellit. Lib. 1. Imo Tyrrheni Ulyſſem Νάνον id eſt, *vagum* vel *erroneum* vocaverunt, uti Tzetzes (niſi tamen vigilans ſomniet ac nugetur, uti cenſet Bernardus Martinus; vel apud eum πλάνος reſcribendum ſit) commentatur in Lycophronem; Νᾶνος ὁ Ὀδυσσεὺς παρὰ Τυρσηνοῖς καλεῖται, δη-

λῦτος τοῦ ὀνόματος τὸν πλανήτην; at ipſe adjicit ſeſe repperiſſe Ulyſſem initio Νᾶνον dictum fuiſſe, inde Ulyſſem, non ſecus ac Achilles ante appellabatur Λιγύρων καὶ Πυρίσοος. Non de-
Od. 7. ſunt tamen, qui narrant majora veris tradi; & Pindarus ca-
Nem. nit illius illuſtriorem famam eſſe διὰ τὸν ἁδυεπῆ *propter ſuaviloquum Homerum*; cujus figmentis ineſt gravitas quædam, quique alios ſapienter factis fabulis capit: Ovidius quoque conferens ſuas & illius calamitates, tandem adjicit,

Adde quod illius pars maxima ficta laborum eſt,
Ponitur in noſtris fabula nulla malis.

Quid de erroribus ejus ſenſerit Telephus Pergamenus Grammaticus, quem Suidas narrat περὶ τῆς Ὀδυσσέως πλάνης ſcripſiſſe, non paſſa eſt nos ſcire temporis injuria. Alii quæſiverunt num
Ep. 88. in mediterraneo an vero in externo mari fuerit jactatus; Seneca, *Quæris Ulyſſes ubi erraverit potius, quam efficias, ne nos ſemper erremus; non vacat audire, utrum inter Italiam & Siciliam jactatus ſit, an extra notum nobis orbem: neque enim potuit in tam anguſto error eſſe tam longus.* Et Ariſtarchus quidem cenſuit eum ἐν τῇ ἔσω θαλάσσῃ, Crates vero ἐν τῇ ἔξω erraſſe, uti memoriæ mandat
L.14.c.6. Gellius: poſterioremque ſententiam amplecti videtur Ovi-
Lib. 5. Tr. El. 5. dius,

Annuus aſſuetum dominæ natalis honorem
Exigit: ite manus ad pia ſacra meæ.
Sic quondam feſtum Laërtius egerit heros
Forſan in extremo conjugis ORBE *diem.*

neque enim puto *extremum orbem* memoraturum poëtam, niſi Ulyſſem columnas Herculis credidiſſet egreſſum eſſe; quod
Lib. 3. multis aliis pariter viſum fuit. Strabo enim Hiſpaniam eum
Cap. 25. adiiſſe ex Ulyſſea regionis ejus oppido & Minervæ templo
Lib. de Mor. Germ. colligit; Solinus Britannias tradit; & alii apud Tacitum in Oceanum delatum, adiiſſe Germaniæ fines, Aſciburgum-
Lib. 3. Miſc. 4. que in ripa Rheni condidiſſe; quæ tamen omnia fabuloſa
L. 2. Sic. Ant. c. 17. eſſe, Ulyſſemque tantum in mari mediterraneo erraſſe docuerunt Brodæus, Cluverius, Voſſius, Bochartus. Sentit
Lib. 1. cap. 37. & 33. de Idol. & idem Euſtathius prooemio in Odyſſeam; ſed addit Homerum φυλάττοντα τὰ τῆς ἱστορίας προσθεῖναί τι καὶ τερατολογίαν ποιητικὴν finxiſſe eum in Oceanum delatum eſſe. Apollodorus quoque
L. 1. c. 33. p. 2. Geo. Sacræ. apud Strabonem eos inſectatur qui de ſententia Homeri U-
Lib. 2. lyſſem circa Siciliam erraſſe affirmant; quia licet revera ibi jacta-

Digitized by Google

jactatus ventis & mari ſit, poëtam tamen fingendi libidine eum in Oceanum deportaſſe. Ut ut ſit, erravit certe Ulyſſes, indeque factum, ut deſcripturus graviſſimam tempeſtatem Ariſtides, ita loquatur; καὶ συμβαίνει τις Ὀδύσσεια, εὐθὺς μὲν Tit. 1. p. 519. ἐν τῷ Τυῤῥηνικῷ πελάγει, ζάλη καὶ ζόφος, καὶ λὶψ καὶ ταραχὴ τῆς θαλάττης ἀκατάσχετος. *Tum ſecuta eſt Odyſſea quædam; ac ſtatim in mari Tyrrheno procella, tenebræ, Africus, immenſa maris commotio.* Sequuntur in Marmore

ΜΥΘΟΣ. ΙΣΤΟΡΙΑ, & ΠΟΙΗΣΙΣ.

& ille quidem puerili atque maſcula forma; hæ vero muliebri repræſentantur: de quibus primum in genere, inde in ſpecie ut agam, flagitant res præclaræ, quæ monendæ & diſcutiendæ, ut tres virtutes Homericæ bene percipiantur, ſunt. Ars igitur poëtica ante Oratoriam nata, & πεζὸς λόγος ὅ γε κατεσκευασμένος, μίμημα τοῦ ποιητικοῦ ἐστι; πηγὴ καὶ ἀρχὴ φράσεως κατεσκευασμένης καὶ ῥητορικῆς; *pedeſtris oratio ex arte ornata, poëſeos eſt imitatio*; eademque poëſis, *fons & principium Orationis artificioſæ atque Rhetoricæ*: uti Strabo loquitur, pluribuſque probant Lib. 1. Gyraldus & Salmaſius. Nec me movet Joannem Sponda- Lib. 1. H. Poët. num tam inepti inſulſique commenti pudere, & interrogare Ad Sol. Græcos, quo pacto Cadmus, Pherecydes, Hecatæus locuti ſint, antequam artem Oratoriam introducerent. Neque enim illi putant homines inter ſe colloquentes verſus uſurpaſſe; ſed libros ita primum conſcriptos, eoſque qui aliquid principes in publicum ediderunt, poëtas, vel certe ligata oratione uſos fuiſſe. Poëtæ autem, unde & nomen ipſis datum eſt, multa fingebant, hiſtorias veras in fabulas mutabant; utque augerent Deorum majeſtatem, rerum imperitos homines in admirationem raperent, ponduſque adderent arti ab ipſis inventæ, veris figmenta, veriſimilia quæ eſſent, addebant, uti apud Palæphatum legere licet; unde Init. & Strabo προσπλέκειν id eſt *adtexere* vel *ſuperaddere* illis tribuit. Lib. 1. Neque enim omnia fingere debent, ſed veris ficta adjicere; hiſtoriam ſibi deſcribendam ſumere, illamque variis quaſi emblematis ornare; id quod diligenter fecit Homerus noſter; Strabo Ἔπειτα, ἐπεὶ οὐ πάντα μυθεύουσιν, ἀλλὰ πλείω προσμυθεύουσι Lib. 1. καὶ μάλιστα Ὅμηρος; *præterea cum non omnia fingant poëtæ, ſed multa affingant, præcipueque Homerus*: quem & libro eodem ſcribit παρὰ τῆς ἱστορίας τὰς ἀρχὰς, *ex hiſtoria initia accepiſſe*. Hoc eſt, quod Pag. 20. docet

Digitized by Google

docet & eleganter exprimit patrum diſertiſſimus, & ſi quis alius, Ciceroni familiaris, Lactantius: *Non ergo res ipſas geſtas finxerunt poëtæ: quod ſi facerent, eſſent vaniſſimi, ſed rebus geſtis addiderunt quendam colorem:* & mox: *Neſciunt homines, qui ſit poëticæ licentiæ modus, quouſque progredi fingendo liceat: cum officium in eo ſit, ut ea, quæ vere geſta ſunt, in alias ſpecies obliquis figurationibus cum decore aliquo converſa traducat. Totum autem, quod referas, fingere, id eſt ineptum eſſe & mendacem potius quam poëtam.* Sic bellum Trojanum geſtum eſt (quanquam Ilium expugnatum fuiſſe neget magni nominis & eruditionis Orator Dio Chryſoſtomus, vel defenſus eo nomine vel reprehenſus à noſtri ſæculi eruditis) ſed tot illud Homerus figmentis exornavit, ut vere ſe poëtam eſſe oſtenderet. διασκευάζειν & διασκευὴν id vocat Strabo: βέλτιον μὲν οὖν ἂν οὕτω δέχηται, ὅτι πεισθεὶς ἐκεῖ τὴν πλάνην τῷ Ὀδυσσεῖ γενέσθαι λαβὼν ἀληθῆ ταύτην τὴν θέσιν, ποιητικῶς διεσκεύασε. *Recte ſi quis ita Homero aſſentiatur, ut qui pro certo habens eo perveniſſe Ulyſſem, hoc verum argumentum poëtice exornavit:* rurſus: χεῖρον δ' ἐάν τις καὶ τὴν διασκευὴν ὡς ἱστορίαν δέχηται: *perperam ſi quis commenta ejus hiſtoriam putet.* Hoc eſt quod proprie vocarunt ποιεῖν, ut hominem, qui fingebat, ποιητὴν, remque ipſam ποίησιν. Socrates apud Platonem ἐννοήσας ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους ἀλλ' οὐ λόγους; *judicans poëtam non debere ſermones ſed fabulas facere*, quam in rem etiam videri poteſt Plutarchus; qui inter cetera ſcribit; ποίησιν non eſſe ᾗ ψεῦδος μὴ πρόσεστι; *cui mendacium non adeſt.* Qui poëtas ſecuti ſunt auctores, ſoluta oratione utentes, Cadmus, Pherecydes, atque Hecatæus, ποιητικὰ tamen conſervarunt, teſte Strabone; & Heraclitus Philoſophus Phyſicus πολλὰ ποιητικῶς ſcripſit, uti apud Suidam legitur; unde hæc Cenſorini querela: *Poëtæ quidem multa incredibilia ſcripſerunt, nec minus Hiſtorici Græci, quamvis eos à vero non par fuit recedere.* Scilicet cum viderent magno in honore eſſe eos, qui ex profeſſo fabulas ſcribebant; exiſtimaverunt ſuas quoque curas jucundas & acceptas fore lectoribus, ſi ſub narrationis veræ ſpecie ea dicerent, quæ neque vidiſſent, neque audiviſſent, idque unum ſpectarent, ὅτι ἀκρόασιν ἡδεῖαν ἔχει καὶ θαυμαστήν, *ut liber cum jucunditate & admiratione legeretur*; quemadmodum loquitur Strabo. Atque hinc Eratoſthenes anſam arripuit reprehendendi omnes poëtas, illoſque tantum ψυχαγωγίαν, non autem

Lib. 1. Inst. — Lib. 1. — In Phæd. p. 46. — Lib. de Aud. Poëtis. — Lib. 1. — Cap. 17. de Die Nat. — Lib. 11. p. 507.

δι-

διδασκαλικὸν habere cum perſuaſum haberet, poëticam vocandi γραώδη μυθολογίαν; *aniles fabulas*; poëtarum interpretes cum ipſis vatibus φλυάρους; quam hominis doctiſſimi opinionem multis iiſque haud tralatitiis argumentis refellit Geographus, Lib. 1. docetque poëtas οὐ μόνον ψυχαγωγεῖν ἀλλὰ καὶ διδάσκειν, *non modo delectare, verum etiam docere.* Ut enim loquitur eleganter Euſtathius, Ad Odyſ. M. pag. 1710. τὸ δὲ τερψάμενος καὶ πλείονα εἰδώς, τὸ τέλος ἐστὶ τῆς ποιήσεως, ἧς ἀρετὴ σοφίζειν μεθ' ἡδονῆς, *Hoc vero*, DELECTANS ET MULTA SCIENS, *finis eſt poëſeos, cujus virtus, philoſophari cum jucunditate*: quam in rem plura, ubi ad Σοφίαν erit perventum, monebo. Poëtæ igitur, exceptis odarum, ſilvarum, epigrammatum, elegorum auctoribus, quos ſolum oblectare & genus poëticæ imperfectum colere cenſent eruditi, non Rapin. in Diſſ. de Carm. Paſtor. ſolum docent narrando res geſtas: verum etiam oblectant, multa fingendo, quæ ſunt veris proxima; eorumque adeo propria habita fictio ut neminem poëtæ nomine dignum cenſerent, niſi qui præter metrum diligenter obſervatum *mendacia dulcia* excogitaſſet, ut non ineleganter canit Maximinianus; El. 1.

Sæpe poëtarum mendacia dulcia finxi,
Et veros titulos res mihi ficta dedit.

mendacia ſcilicet quæ forent veroſimilia, quæ poterant videri eveniſſe; unde & *verus titulus* illis præſcribi potuit, quia omnia, quæ narrabantur, à veritate nequaquam erant aliena. Hanc ob cauſam Auſonius Homero *plaſma* tribuit: *Tum raptio Helenæ, quæ opinione veterum bipartita eſt; quod pleriſque Helenam juxta Homericum* PLASMA *ad Trojam deportatam fuiſſe exiſtimaverunt*: Apulejus *craterem commentam* poëticæ; In Flor. *Ego & alias crateras Athenis bibi*, POETICÆ COMMENTAM, *Geometriæ limpidam, Muſicæ dulcem*: & Alcuinus nec non Hincmarus Rhemenſis poëtam *falſatorem* vocare non dubitant, & *non contemnendæ auctoritatis falſator* ipſis eſt Virgilius, uti notat Reineſius. Hinc multi veterum Lucianum numero poëtarum eximebant, Ep. 37. ad Daumium. quia hiſtoriam potius, quam poëma compoſuerat, reſque geſtas ſine figmentorum ſtrepitu inſtar hiſtorici memoriæ mandaverat, ut apud Iſidorum, Servium, Jornandem, Johannem Sariſberienſem; & iis omnibus antiquiorem Quintilianum videre licet; *Lucianus ardens*, ait hic, Lib. 10. c. 1. Inſt. *& concitatus & ſententiis clariſſimus, & ut dicam quod ſentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus.* Si enim res vera carmine

comprehenditur, nullique fictioni locus datur; jam non poëma, verum hiſtoria fiet; ut præter alios docet Ariſtoteles; [Cap. 1. poët.] qui ſummi ingenii vir cum multa hanc in rem tradidiſſet, tandem adjicit; Δῆλον οὖν ἐκ τούτων ὅτι τὸν ποιητὴν μᾶλλον τῶν μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν ἢ τῶν μέτρων; & differentiam poëtæ docet atque hiſtorici non in eo conſiſtere, quod alter ligata, alter ſoluta oratione ſcribat; ſed quod alter res geſtas, alter quales fieri poſſint vel debeant, componat; ita ut hiſtoria Herodoti licet numeris comprehenſa, non minus hiſtoria futura ſit, quam ſine illis, [Lib. de Aud. poët.] Θυσίας μὲν γὰρ, ait Plutarchus, ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδὲ ἀψευδῆ ποίησιν... *Etenim ſacrificia quædam novimus choris & tibiis carentia: poëſin fabularum & figmentorum expertem ignoramus. Nam Empedoclis & Parmenidis verſus, Theriaca Nicandri, ac ſententiæ Theognidis, orationes ſunt, ut pedeſtris inceſſus humilitatem effugerent, granditatem & menſuram à poëtica pro vehiculo mutuatæ.* Quin & queritur Ariſtoteles jam ſuo tempore [Cap. 1. poët.] vulgus *poëtas* eos vocaſſe qui nihil fingerent, ſed qui verſus tantum facerent; Οὐχ ὡς κατὰ μίμησιν ποιητὰς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντες; eandemque ob cauſam illos qui metrice de medicina ſcribebant, eodem nomine fuiſſe donatos. Hinc [Lib. 9. Inſt.] à poëta diſtinctus *verſificator*; Quint. *Verſificator quam poëta melior*; [Lib. eod.] qui etiam alibi, *verſificationem* eundem in poëmate locum obtinere ſcribit, quem in Oratione tuetur compoſitio. Eſt autem *compoſitio* aptus ordo inter ſe cohærentium rerum, ſpectans literarum conjunctionem; qua oratio lenis ac ſuavis redditur, aut plena ac ſonora; & ordinem, qui exigit ut graviora ſubjiciantur humilioribus, quodque dignius & natura prius, præponamus ei quod poſterius eſt. Similiter *Verſificator* in eo verſatur, ut pedes apte liget, pondera vocum examinet, longa vel brevi, prout res efflagitat, utatur ſyllaba, legemque metricam rite ſervet ac ſuperſtitioſe; cum contra poëta multa fingat. Et operæ pretium eſt videre quam diligenter hanc differentiam, in qua deſcribenda fluctuat magnum illud Galliarum lumen Turnebus, obſervet Arbiter Petronius; *Multos, inquit Eumolpus, o juvenis carmen decepit: nam ut quiſque verſum pedibus inſtruxit, ſenſumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit ſe continuo in Heliconem veniſſe.* En verſificatorem omnibus ſuis coloribus atque ad vivum depictum; at quanto majora in poëta deſiderat! *Non enim res geſtæ verſibus com-*

Digitized by Google

comprehendendæ ſunt, quod longe melius Hiſtorici faciunt, ſed per ambages deorumque miniſteria, & fabuloſum ſententiarum tormentum præcipitandus eſt liber ſpiritus, ut potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religioſæ orationis ſub teſtibus fides. Hic poëtam vides; qui ſcilicet non recto ordine res geſtas narrat, qui deos iis miſcet, qui per gyros & ambitus fabularum fundit mentis conceptus, nec ſe continet anguſtis terminis veritatis; ita ut vaticinari & extra ſe poſitus poſſidere videatur furorem illum, quem poëtæ ſibi frequenter tribuunt, quique in verſificatorem nequaquam cadit. Hanc ut reor, differentiam edoctus Juſtinus, Lib. 6. agens de Athenienſium torpore, qui omnes reditus urbis in dies feſtos & ludorum apparatus effundebant, non abſque ratione ita loquitur: *Et cum actoribus nobiliſſimis* POETISVE *theatra celebrant, frequentius ſcenam quam caſtra viſentes:* VERSIFICATORESQUE *meliores quam duces laudantes*: poëtas enim theatro tribuit, quia Tragicis & Comicis hoc nomen optime convenit; cum tota illorum poëſis in imitatione & fictione conſiſtat; ab iis diſtinguit *Verſificatores*, qui ſcilicet epigrammata, elegias, & omne genus poëmatum, in quibus nec μίμησις, ut Ariſtoteles loquitur, nec fictio erat, componebant. *Verſificator* igitur eſt στιχοποιός, ut in Gloſſarum libro exponitur; verum στιχοποιός non eſt ποιητής; facit quidem verſus, ſed abjicit & ejurat quaſi figmenta, proprium poëtæ characterem; unde peſſime Homerus noſter, interpreti Herodoti vocatur *verſificator*, cum Græce ſit ἐποποιός, Lib. 7. cap. 161. id eſt, *poëta epicus* vel *Heroicus*: quomodo & Porto in Suidæ verſione, *Parthenius* Χῖος ἐποποιὸς *Chius verſificator*; *Eumolpus* ἐποποιὸς *verſificator Heroicus*; Opſopoeo in Luciani Imaginibus & Lubino in epiſtolis Phalaridis ὁ καὶ ἡ μελοποιὸς *verſificator* & *verſificatrix* male redditur, cum debeat eſſe *poëta Lyricus* vel *poëta Heroicus*: quanquam ἐποποιΐα interdum fabulas excludat, illique tribuatur, qui carmen Heroicum, nullis admixtis fabulis pangit. Locus hanc in rem elegans apud Julianum; qui cum Orat. 7. dixiſſet poëtam fictis fabulis docere, & ne offenſam auditorum contrahat, timere palam exemplo Heſiodi eloqui, addit: Ὁ δὲ μετὰ τοῦτον Ἀρχίλοχος, ὥσπερ ἥδυσμά τι περιτιθεὶς τῇ ποιήσει, μύθους ὀλιγάκις ἐχρήσατο, ὁρῶν ὡς εἰκὸς, τὴν μὲν ὑπόθεσιν, ἣν μετῄει τῆς τοιαύτης ψυχαγωγίας ἐνδεῶς ἔχουσαν· σαφῶς δὲ ἐγνωκὼς ὅτι στερομένη μύθου ποίησις ΕΠΟΠΟΙΙΑ μόνον ἐστί: *Tum qui Heſiodum ſecutus eſt*

 Archi-

Archilochus, velut condimento quodam poëſin] ſuam temperans raro fabulas adhibuit: cum hoc, uti opinor, animadverteret, argumentum illud, quod ſuſceperat, ejuſmodi oblectamenta poſcere: ſed una tamen probe ſciret, poëſin ſegregatis ab ea fabulis meram eſſe verſificationem. Hæc igitur vetuſtiſſimorum ſententia, iique *poëtæ* nomen à fingendis fabulis, vel ἀπὸ τοῦ ποιεῖν deduxerunt; quanquam non ignorem ſæculi ſui lumina Caſaubonum & Voſſium contrarium ſtatuere, & cenſere poëtas à faciendis verſibus initiò dictos; poſteaque, ubi vox illa anguſtius ſimul & auguſtius ſumi cœpit, à fingendis fabulis. Hanc virorum doctiſſimorum opinionem ut non improbo, ita certiſſimum eſſe pronuntio Ariſtotelem, Platonem, Democritum (qui apud Ciceronem negat ſine FURORE quenquam poëtam eſſe poſſe; & apud Horatium ingenium credit fortunatius miſera arte, excluditque Helicone SANOS poëtas) plurimoſque adeo veterum fictionem prætuliſſe, illiſque ποίησιν non eſſe ſolum λόγον ἔμμετρον *Orationem metro adſtrictam*, verum etiam μύθους περιέχοντα, *fabulis ornatam*. Sic Julianus loco laudato tradit poëſin ſine fabulis στερεῖσθαι ἑαυτῆς, καὶ οὐ λείπεσθαι ποίησιν, *ſe ipſa privari neque*
Cap. 1. poët. *amplius poëſin relinqui.* Ariſtoteli Empedocles licet phyſicam verſibus conſcripſerit, poëta non eſt: Οὐδὲν, ait, δὲ κοινόν ἐστιν Ὁμήρῳ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, πλὴν τὸ μέτρον· διὸ τὸν μὲν ποιητὴν δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητήν; *Nihil autem Homero & Empedocli commune præter metrum. Quare alter poëta, alter vero Phyſicus magis quam poëta appellari meretur:* & Lactantius, imbutus ſcilicet al-
Lib. 2. cap. 12. tera opinione, dubitat, num inter poëtas an vero Philoſophos numerari debeat, quia verſibus de rerum natura ſcripſit. Si tamen alicui ea, quæ & poſtea videtur primas tenuiſſe, placet, opinio; non modo ΠΟΙΗΣΙΣ æquo jure poëtæ noſtro conveniet, verum etiam alia differentia inter poëtam & verſificatorem erit. Ille erit, qui non vulgaria verba, ſed poëtico ſpiritu animata adhibet; ut carmina legens videaris
Orat. 16. terram linquere, & αἴρεσθαι ἀπὸ τῆς γῆς, quemadmodum loquitur Themiſtius; juxta illud Petronii: *Sumendæ voces à plebe ſummotæ, ut fiat,* ODI PROFANUM VULGUS ET ARCEO: *Verſificator* vero qui verſum concludit, qui vocibus vulgaribus utitur, cujuſque os non magna ſonat. Horatius ſane negat ſe in Satyris & Epiſtolis ſcribendis poëtæ nomen mereri, quia erant ſermoni propiora:

Pri-

Digitized by Google

Primum ego me illorum, dederim quibus eſſe poëtas
Excerpam numero: neque enim concludere verſum
Dixeris eſſe ſatis, neque ſi quis ſcribat, uti nos
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poëtam.
Ingenium cui ſit, cui mens divinior, atque os
Magna ſonaturum des nominis hujus honorem.

Quo proculdubio ſenſu Lucianus erit poëta vocandus, quem non immerito *ardentem & concitatum* appellat Quintilianus. Huc reſpicientes veteres, dubitarunt num comœdia, cui *ſermocinari* tribuit Apulejus in Floridis, quia nullis verbis quaſi animatur, poëma ſit; Horat:

Idcirco quidam, comœdia, nec ne poëma
Eſſet quæſivere; quod acer ſpiritus ac vis
Nec verbis nec rebus ineſt: niſi quod pede certo
Differat à ſermone merus ſermo; —

aliique ulterius progreſſi exiſtimaverunt Platonis & Demoſthenis ſcripta, etſi abſint à verſu, tamen quod incitati ferantur & clariſſimis verborum luminibus exornati ſint, potius poëma eſſe, quam Comicorum, apud quos nihil eſt aliud quotidiani diſſimile ſermonis, niſi quod verſiculi ſint, uti loquitur Cicero. Lib. de Orat. Ex quibus omnibus patet ΜΥΘΟΝ non modo, ſed etiam ΠΟΙΗΣΙΝ Homero convenire; de qua tamen ultima ut & HISTORIA nonnulla monenda reſtant. Ut igitur per excellentiam ille POETA vocatur, quemadmodum vel docet Seneca; Ep. LVIII. *Secundum ex iis, quæ ſunt, ponit Plato, quod eminet & exſuperat omnia. Hoc ait per excellentiam eſſe. Ut poëta communiter dicitur. Omnibus enim verſus facientibus hoc nomen eſt. Sed apud Græcos in unius nomen ceſſit. Homerum intelligas cum audieris poëtam*; ita etiam optimo merito ſive fictiones, ſive ipſa carmina ſpectes eidem tribuitur

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Tanta enim carminibus ejus virtus ineſt, ut multi veterum crediderint vel certe ſcripſerint Homerum, à diis doctum atque inſtitutum fuiſſe. Tritum eſt illud Apollinis

Ἤειδον μὲν ἐγὼ, ἐχάρασσε δὲ θεῖος Ὅμηρος,

quo deus ſignificat, ſe carmina illa ceciniſſe & dictaſſe, ab Homero vero litteris fuiſſe conſignata; poëta incertus Iovem L. 4. Ant. ipſum eorum facit auctorem; & alius Palladem,

— — ἐν γὰρ Ὁμήρῳ
Αὐτὴ ναιετάωσα σοφὴν ἐφθέγξατο μολπήν,

id eſt, *In Homero vero ipſa*, Pallas, *habitans eruditum carmen cecinit*; quo reſpiciens forte Simmias Rhodius, introducit Epeum glorian tem ſe beneficio Minervæ Homeri verſibus laudari

Νῦν δ᾽ ἐς Ὁμήρειον ἔβα κέλευθον
Σὰν χάριν, ἁγνὰ πολύβουλε Πάλλας.

Orat. 53. Quin imo Dio Chryſoſtomus teſtatur non potuiſſe ἄνευ Μουσῶν καὶ Ἀπόλλωνος ἐπινοίας *abſque Muſarum & Apollinis inſtinctu* tam ſublimem & tam magnificam poëſin fieri; Maximuſque Tyrius præceptorem Homeri facit *Muſam* vel *Apollinem*. Igitur Θεοδίδακτος erat Homerus, quomodo omnes qui excellebant, dicebantur deos magiſtros habuiſſe. Ovidius canit Arachnen
L.6.Met. texendi, Homerus Scamandrum Strophii filium jaculandi ar-
Il. E. ubi Euſt. videatur. tem à Pallade didiciſſe; nec defuerunt (inter quos eſt Proclus etiam Diadochus) teſte brevium Scholiorum auctore,
pag. 520. qui dicerent, Homerum ſeſe ipſum deſcribere in perſona
Il. Θ. Demodoci, cui *deus canendi peritiam dedit*; quod & inde colli-
Ad Il. Z. gebant, quemadmodum notat Euſtathius, quia variis locis dialecti deorum facit mentionem. Quæ omnia nihil aliud ſignificant quam Homerum poëtam natum eſſe, nec ſolius
Diſſert. 22. præceptis artis ad tantum faſtigium eſcendiſſe. Maximus Tyrius non abſque ratione arbitratur Heſiodum naturæ beneficio poëtam factum eſſe; licet ipſe fontem originemque ad Muſas referret; non ſecus ac qui ferrariam artem abſque præceptore edocti, illam Vulcano adſcribunt: ὥσπερ ἂν εἰ καὶ χαλκευτικὸς γινόμενός τις τέχνης ἄνευ, ἀνετίθετο Ἡφαίστῳ φέρων τὸ αὐτόματον τῆς δημιουργίας; unde patet quam inſigniter Piſonem laudet Panegyrici auctor;

Sive chelyn digitis, & eburno verbere pulſas
Dulcis Apollinea ſequitur teſtudine cantus;
Et te credibile eſt PHOEBO DIDICISSE MAGISTRO.

Qua de re plura, ubi ad ΦΥΣΙΝ perventum erit, monenda reſtant. Verum ſi ποιεῖν idem eſt, ut pleroſque veterum crediddiſſe docui, quod *fingere*; & ποίησις in fictione conſiſtit, ſupervacanea hæc figura videtur; quia paulo ante Μῦθος ſeu *fabula* vel *fictio* præceſſit. Cui objectioni, quæ alicujus momenti eſt, ut ſatisfiat; dicendum eſt; auctorem marmoris per ποίησιν non intellexiſſe *fabularum compoſitionem*, ſed verſuum; quo-

Digitized by Google

quomodo Euſtathius notat, fabulas non eſſe de ὀσίᾳ poëmatis, & ποιεῖν apud antiquos ſignificare τὸ ποιητικῶς ἤγουν ἐμμέτρως ᾄδειν καὶ γράφειν; deinde μύθους vel *fabulas* etiam proſa oratione poſſe conſcribi, uti ex iis patet, quæ Æſopi nomine circumferuntur; tandemque ſummum poëtarum Homerum, omnibuſque aliis ducem fuiſſe. Socrati apud Platonem appellatur ὁ ἄριστος καὶ ὁ θειότατος τῶν ποιητῶν; Vellejuſque Paterculus eo nomine impenſe illum laudat; *Clariſſimum deinde Homeri illuxit ingenium, ſine exemplo maximum: qui magnitudine operis & fulgore carminum ſolus appellari poëta meruit. In quo hoc maximum eſt, quod neque ante illum, quem ille imitaretur; neque poſt illum, qui eum imitari poſſet inventus eſt. Neque quenquam alium, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectiſſimum, præter Homerum & Archilochum reperiemus.* Euſtathius vocat principium ducemque omnium poëtarum; καὶ διότι στρεμματικῶς ἀρχὴ καὶ καθηγητὴς αὐτὸς πᾶσι γέγονε τοῖς ποιηταῖς; Dionyſius Halicarnaſſenſis, κορυφὴν ἁπάντων καὶ σκοπὸν, ἐξ ὅπερ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι; *omnium caput & ſcopum, ex quo cuncti fluvii, totum mare, & omnes fontes.* Quæ cum perſpecta haberet Galaton pictor, non ſine judicio Homerum ἐμοῦντα, τοὺς δὲ ἄλλους ποιητὰς τὰ ἐμημεσμένα ἀρυομένους, *vomentem* (male Volaterranus, Nannius; poſtque eos Kircherus *mingentem* faciunt) *& reliquos poëtas ea quæ rejeciſſet, haurientes*, docente Æliano, pinxit; quo pertinet inprimis Naſonem canere,

Ad Il. α.

In Ione.

Lib. 1. cap. 5.

Procem. Iliad.

Præf. in Buc. Vir.

Lib. 13. Var. c. 22.

Adjice Mæonidem, cujus ceu fonte perenni
Vatum Pieriis ora rigantur aquis:

nec non Manilium; Init l. 2.

Maximus Iliacæ gentis certamina vates
Ultimaque in patria, captiſque penatibus arma
Ore ſacro cecinit, patriam qui & jura petenti
Dum dabat eripuit: cujuſque ex ore profuſos
Omnis poſteritas latices in carmina duxit,
Amnemque in tenues auſa eſt deducere rivos
Unius fœcunda bonis. —

Neque tantum Heroici poëtæ; ſed omnes inſuper alii originem carminum ſuorum ex mente veterum Homero debent. De Tragicis & Comicis, quia poſtea in ſcenam prodibunt, nihil dicam; niſi Æſchylum ſolitum fuiſſe narrare, *ſua ſcripta*

Digitized by Google

Lib. 1. *ſcripta particulas eſſe de magnis cœnis Homericis*, teſte Athenæo. Prol. in Lycoph. Inter ὑμνογράφους cum recenſet Tzetzes; Epigrammata ipſi originem debere notat Euſtathius; Ad od. 1. p. 1612. & 1641. exſtatque non inelegans phialæ Apollini dicatæ inſcriptum apud Tzetzem;

> Φοῖβε ἄναξ δῶρόν τοι ἑλὼν, τὸ δ' Ὅμηρος ἔδωκα
> Ἦσιν ἐπιφροσύναις· σὺ δέ μοι κλέος ἐσθλὸν ὀπάζεις.

Et denique *Satyricam poëſin* atque *Sillographiam* ex eodem fonte repetendam eſſe, docet ſæpiſſime ad partes vocandus Euſtathius; Ad od. Σ. p. 1850. & 204. Orat. 53. οἱ παλαιοὶ, ait, παρασημειοῦνται ἐνταῦθα ὅτι οὐ μόνον Ξενοφάνης πεποίηκε Σίλλους, ἐν οἷς ἐδοκίμησεν, ἀλλὰ καὶ τούτου εἴδους πρῶτος κατῆρξεν Ὅμηρος; *veteres annotarunt non Xenophanem ſolum feciſſe Sillos, ſed primum hoc poëſeos genus inveniſſe Homerum:* puta cum Therſitem deſcribit, vel is reges ridet; vel cum ingens Veneri à Diomede inflictum vulnus, lepidiſſime Græcæ mulieris fibula canit. Adeo ut non abſque ratione Dio Chryſoſtomus ſcribat, deos Homero naturam dediſſe ad omnia carminum genera idoneam; quod cum animi divini ſit, tribuit etiam illi θείαν καὶ δαιμονίαν φύσιν. Alii Homerum tamen αὐτοδίδακτον negant, affirmantque poëtas extitiſſe vetuſtiores, Inſt. l. 3. eumque præceptores habuiſſe. Diodoro ſane Siculo appellatur ὁ πρεσβύτατος σχεδὸν καὶ μάλιστα τῶν ποιητῶν θαυμαζόμενος, *antiquiſſimus fere & poëtarum maxime admirandus:* alibi Pronapidem ejus præceptorem, Linumque res Bacchi ante deſcripſiſſe docet: Philoſtratus in Heroicis eum omnes poëtas, ἐφ' οἷς ἐγχώρει ὑπερβεβλῆσθαι, ἐν ὅτῳ ἕκαστος ἦν αὐτῶν κράτιστος, ut Orpheum magniloquentia, Heſiodum ſuavitate. Adh. ad Gent. Juſtinus Martyr non primum talia, ſed Orphei imitatione, compoſuiſſe affirmat: Procem. Odyſſ. Naucrates apud Euſtathium Ægyptum adiiſſe & deſcripſiſſe libros, quos de bello Iliaco & Ulyſſis peregrinatione compoſuerat Phantaſia: Suidas vetuſtiorem facit Thaletem Cretenſem vel Illyrium Lyricum Lib. 1. cap. 10. ad Math. poëtam & Thamyrim; Nonnulli apud Sextum Empiricum (qui modo ποίημα nullum πρεσβύτερον exiſtimat, quam Homeri, modo probabile eſſe ſcribit, alios ante eum poëtas & ſuo tempore, ſed ab ejus ſplendore obſcuratos fuiſſe,) Heſiodum, Linum, Orpheum, Muſæum & alios plurimos; In Geog. Sac. Bochartus multos antiquiores; & quidem Trojani belli Syagrum, Daretem Phrygem, Teucri ſcribam Siſyphum Coum, Idomenes Dictyn Cretenſem, Palamedis diſcipulum

Digitized by Google

lum Corinnum Ilienſem. Verum ſi fides habenda ipſi poëtæ bellum hoc non ab aliis deſcriptum fecit ſuum; omniaque ex auditu habuit; ita enim Muſas alloquitur Il.B.485.

Ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστέ τε πάντα,
Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν.
Vos enim Deæ eſtis, adeſtiſque, ſcitiſque omnia,
Nos autem famam ſolum audivimus, neque quicquam ſcimus.

Deinde non omnes illi, qui memorantur bellum Trojanum ante Homerum ſcripſiſſe, poëtæ ſunt, & denique non deſunt alii, qui auctores eos ſuppoſititios eſſe affirmant. Joſephus ſane nullum ſcriptum apud Græcos inveniri ſcribit Homero antiquius; eumque *poëtarum antiquiſſimum* facit auctor fragmenti, quod cum Cenſorino editur; neque aliter ſentit Herodotus, *οἱ δὲ πρότεροι ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων* (Homeri & Heſiodi) *τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον ἐμοὶ δοκέειν, ἐγένοντο τούτων*; *Qui vero iſtis priores poëtæ fuiſſe dicuntur, poſteriores ut mihi quidem videtur, fuerunt*; id quod etiam ex recentioribus cum Leone Allatio, & Joanne Jonſio multi credunt. Atque hæc quidem, ut arbitror, ſufficient ad ΠΟΙΗΣΙΝ, quæ cum aliis virtutibus & artibus Homero honorem habet, illuſtrandam; nunc reſtat ut & in

L.1.Adv. Apion.

Lib. 2. c. 53.

L. 1. c. 3. Hiſt. Philoſ.

HISTORIAM

inquiram, diſcutiamque, num illa jure ſacro interſit conſortio. Nam cum prima ejus, teſte Cicerone, lex ſit, ne quid falſi dicatur; cumque propterea nefas ſit vel Muſas hiſtorico invocare, ut multis docet Lucianus, immerito HISTORIA poſſit videri tribui Poëtæ noſtro, quippe qui non modo falſa pauca, ſed pleraque vel omnia, ut nonnulli cenſent, ſcripſit. Et ne dicam Jeremiam Hœzlinum prolegomenis in Apollonii Argonautica cenſere, nullum bellum Trojanum fuiſſe unquam, Heſtiaea olim Alexandrina diſſertationem edidit, utrumquæ Homerus de bello ad Trojam geſto cecinit, hiſtoria an fabula ſit, teſte Strabone; & Sibylla Erythræa, uti tradit Apollodorus Erythræus apud Lactantium, Græcis Ilium petentibus vaticinata eſt, *perituram Trojam & Homerum mendacia ſcripturum*; Caſſandra quoque, teſte Lycophrone, *πλαστὰς γραφὰς*, quas tamen aliter explicat Euſtathius, eidem tribuit. Imo non defuerunt qui plane hiſtoriam Homero

Quom. Hiſt.

Lib. 13.

L.1.c.6. Inſtit.

P. 1861.

ademerunt; & ſingula, tanquam ea per ſomnia vidiſſet, ad allegorias revocarunt; eoque cenſu habuerunt non modo fabulas, verum etiam ipſum regem regum Agamemnona, Achillem, Ulyſſem alioſque heroas, quemadmodum docet idem procemio Iliados. Horum è numero fuit *Metrodorus*; qui non ſolum Iovem, Junonem, Minervam, ſed Hectorem etiam, Achillem, alioſque Græcos & Barbaros ita explicavit, ut patet ex oratione Tatiani contra Gentiles;
Cap. 21. *Proclus Lycius Diadochus*, qui per Helenam intelligit omnem ſenſibilis mundi, & generationis pulchritudinem, circa quam animarum pugna perpetuo committitur, donec ſuperiores factæ, irrationabilis hujus vitæ ſtudiis, & intellectu puriores revertantur ad illum locum, unde primum egreſſæ ſunt; cum mille anni unum veluti annum efficiant, qui animas à generatione rurſus in generationem perducit; novemque annos vel annorum chiliadas illæ circa generationem verſentur; decimo autem omni barbarico tumultu ſuperato ad patrias habitationes redeant: *Auctor anonymus* moralis interpretationis errorum Ulyſſis, jure publico donatus à Conrado Geſnero; qui cum undecim ejus errores non ineleganter explicaſſet, calci operis adjicit; poëtam ſub perſona Ulyſſis quemcunque hominem voluptatibus obnoxium deſcribere; ſic tamen ut cognita miſeria ſua, ſemper ad temperantiam, moreſque compoſitos non ſine ſuſpiriis reverti cupiat; quomodo etiam *Numenius* per Ulyſſem intelligit quemlibet alium per hujus mundi generationem ordine tranſeuntem, ac demum illum pervenientem in locum, ubi nec tempeſtates, nec maris injurias ſentit; quod Porphyrio
Lib. de Ant. Nym. nequaquam abſonum videtur. Alii vero his è diametro veluti oppoſiti, inciderunt poëtæ alas, nec quicquam permittunt ipſum allegorice dicere; οὐδὲν οὐδ' ὅλως ἀφῆκαν ἀλληγορεῖσθαι παρ' αὐτῷ; accuratiſſimi autem hiſtorias amplectebantur; fabulas vero ſtatuebant primo ita ſeſe habere, inde inquirebant in eas; tandemque decurrebant ad allegorias, illaſque vel Phyſice, vel moraliter vel hiſtorice explicabant, quemadmodum Euſtathius tradit. Nam multæ fabulæ hiſtoriæ etiam inſerviunt; &, ut cum eodem loquar, οὐκ ὀλίγοι μῦθοι καὶ πρὸς ἱστορίαν ἀνθεραπεύονται. Sic, ut res exemplo illuſtretur, deorum nomina vel hiſtorice vel phyſice explicantur.

Mars

Mars hiſtoricis eſt filius Iovis; alius Græcus, alius Latinus, alius Aſſyrius: Theologis vero & phyſicis Sol, vel planeta. Ejus nec non Veneris adulterium conſtat phyſice à multis explicari; ſed & idem illuſtratur ex hiſtoria à Palæphato apud Auctorem Chronici Alexandrini, & Suidam; quippe qui narrant Solem Ægypti regem & Vulcani ſucceſſorem, patris leges cuſtodientem, fœminam in adulterio cum milite deprehenſam per ora populi traduxiſſe; illud Homerum mutaſſe, & finxiſſe licentia poëtica, Solem oſtendiſſe Veneris & Martis concubitum; ſic Othum, Ephialtem & Martem alios hiſtorice, alios phyſice, alios moraliter explicaſſe docet brevium ſcholiorum Auctor; idemque veteres de chimæra judicaſſe non oblitus eſt monere Euſtathius: quo pertinet, crediſiſſe atque adeo docuiſſe Euemerum Meſſenium, Ennium, Nicagoram Cyprium, Pellæum Leonera, Cyrenenſem Theodorum, Hipponem ac Diagoram Melios, & denique Varronem, deos homines fuiſſe, poëtaſque res eorum geſtas non finxiſſe, ſed ad memoriam laudibus celebrandam deos finxiſſe, uti videre licet apud Minutium Felicem, Arnobium, Auguſtinum, & maxime Lactantium. Neque tamen inficias eo, ſi poëſis Homerica ad regulas Hiſtoriæ exigatur, nomen illud minime vati noſtro poſſe tribui: ſed ſimul fatendum eſt partem eum belli Trojani, nec non errores Ulyſſis fideliter ſatis memoriæ mandaſſe; adjeciſſe fictiones; quibus demptis poëma nihilo minus hiſtoria erit. Maximus quapropter Tyrius HISTORIAM illi tribuit, ſed fabulis exornatam; quia, uti loquitur Epiſcopus Theſſalonices procemio Odyſſeæ; νόμος τοῖς ποιηταῖς μὴ γυμνὴν τὴν ἱστορίαν ἐκτίθεσθαι, ἀλλὰ μύθοις καταπυκάζειν; *conſuetudo eſt poëtis non nudam hiſtoriam narrare, ſed fabulis eam implere.* Apud eundem Polybius affirmare non dubitat, Homerum Ulyſſis peregrinationi & bello Iliaco paucas fabulas addidiſſe; ſeu, ut ipſa verba apponam; τῇ τοῦ Ὀδυσσέως πλάνῃ καθὰ καὶ τῷ Ἰλιακῷ πολέμῳ μικρὰ τὸν ποιητὴν προσμυθεύσασθαι; Lucianus quoque memorat, nonnullos veterum crediſiſſe omnia quæ de Achille canit, vera eſſe, ὅτι μὴ περὶ ζῶντος ἔγραφεν; quinimo in heroum geſtis deſcribendis majorem illi, quam vel Cteſiæ, vel Herodoto vel Hellanico, & aliis ſimilibus auctoribus, fidem haberi poſſe Strabo memorat. Adeo ut non immerito Euſtathius Ὁμηρικὴν

In v. Ἥλιος.

Ad Il. ε. p. 634.

L. 8. c. 26 de Civ. Dei.

L. 1. c. 8. 11. & 17. Inſt.

Lib. Quom. Hiſt.

Lib. XI.

Ad Il. ?.

ἱστο-

ἱστορίαν, de Iliade & Odyſſea loquens celebret; Polybiuſque
Lib. 1. apud Strabonem recte Bœotiam vel Catalogum HISTORIAM eſſe affirmet; quem etiam, ut doceret veritatem & proinde hiſtoriam carminibus viri ineſſe, veluti certiſſimum argumentum advocat Euſtathius; Ἡ ποιητικὴ, ait, ἕξις, ἢ ϗ̀ οὐσία, συνέστηκεν ἐξ ἱστορίας ϗ̀ διαθέσεως ϗ̀ ἡδονῆς· ϗ̀ ὡς τ̃ ἱστορίας μὲν ἐστιν ἡ ἀλήθεια, ὡς ἐν νεῶν καταλόγῳ ποιεῖ Ὅμηρος; *Poëtices habitus & natura, conſtat hiſtoria, diſpoſitione & voluptate; atque ut hiſtoriæ veritas eſt, ita id in navium catalogo facit Homerus*; quibus omnibus vel aliis argumentis inductus Apollinaris Sidonius, poëtam noſtrum hiſtoricis accenſet;

Ac cum ſe hiſtoriæ dabat ſeveræ
Primos vix poterunt locos tueri
Torrens Herodotus, tonans Homerus.

Lib. 4. de H. Gr. Niſi cum Gerhardo Joanne Voſſio, viro præſtantiſſimo dicamus Conſentium laudari à ſuavi, volubili & grandi dictione, qua Herodotus & Homerus excellunt. Et ſi ſimpliciſſimam hiſtoriæ definitionem, quæ Plutarcho, Juſtino Martyri, Theoni & Iſidoro eſt ἡ γεγονότος πράγματος, *vel narratio rei geſtæ*, ſequimur, convenit illa Homero; quia bellum Troium, & Ulyſſis peregrinatio, ſi plurimos eoſque laudatiſſimos auctores ſequimur, evenerunt. Nec defuerunt qui hiſtoriæ ſcribendæ artem ad poëticam retulerunt, teſte Marcellino in Thucydidis vita; *eamque proximam poëtis & quodammodo carmen ſolutum* eſſe memoriæ mandat non minimi no-
Lib. 10. cap. 1. minis auctor Quintilianus; & Agathias, libro primo cenſet hiſtoriam οὐ πόῤῥω πεπτάχθαι ποιητικῆς, ἀλλὰ ἄμφω ταῦτα εἶναι ἀδελφὰ ϗ̀ ὁμόφυλα, ϗ̀ μόνῳ ἴσως τῷ μέτρῳ ἀποκεκριμένα; *non multum differre à poëtica; ſed hæc duo eſſe gemina, affiniaque & ſolo pæne rhythmo in-*
L. 1. c. 12. Adv. Math. *ter ſe diſcrepare.* Et ſi Hiſtoriam cum Aſclepiade Sextoque Empirico dividere placet in *veram*, quæ Deorum heroum & virorum illuſtrium res geſtas; *falſam*; quæ deorum genealogias: *& quaſi veram*, quæ tragœdiarum, comœdiarum mimorumque argumenta continet, amplectimur; fatebimur utique ea omnia apud Homerum reperiri. Præbet enim ille argumenta tragœdiis & comœdiis, ut poſtea pluribus docebo; celebrat deorum natales ac genealogias; eorumque ut & virorum illuſtrium, res geſtas poſteritati conſecrat, com-
plexus

Digitized by Google

plexus trinam illam hiſtoriæ diviſionem. Ex quibus omnibus ſatis puto patere ſumma cum ratione Homero & ΠΟΙΗΣΕΙΝ, & ΙΣΤΟΡΙΑΝ & ΜΥΘΟΝ tribui; quam in rem licet & alia poſſint moneri, præcipue Lucianum Hiſtoricis, ſi quando montes, muros, fluvios, vel alia loca deſcribere velint, exemplum Homeri & Thucydidis proponere, tamen non diutius iis inhærebo, meque ad ipſum ſacrificium convertam.

ΜΥΘΟΣ

igitur aræ adſtat puerili forma, brachio exerto, dextra vaſculum, ſiniſtra pateram tenens. Puer effingitur cum quia in fabulis non omnia clare perſpicimus, & quamcunque operam ponamus, in iis explicandis ſemper pueri & infantes, quaſi ſumus; tum quia pueri ſacrificiis fuerunt adhibiti; utpote diis gratiſſimi ex ſententia Pythagoræ apud Jamblichum: L. 1. c. x. *Hiſce adde*; ita vertit interpres, *ipſos videri deo acceptiſſimos eſſe, quia dicuntur, cum arva ſterilitate & ſiccitate laborant ab urbibus emitti, ut pluviam à diis precentur, quaſi deus illos potiſſimum exauditurus ſit*: quem morem ſacrorum eleganter deſcribit Horatius; L. 2. Ep.

Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret unde preces, vatem ni Muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, & præſentia numina ſentit!
Cæleſtes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos, metuenda pericula pellit.

Sed quod marmor melius illuſtrat, apud Romanos *Flaminicus Camillus puer dicebatur ingenuus patrimus & matrimus, qui Flamini Diali ad ſacrificia præminiſtrabat*: teſte Feſto; & apud eoſdem ἐν ταῖς δημοτελέσι θυσίαις *in publicis ſacrificiis*, non ſecus ac in lapide noſtro ΜΥΘΟΣ, vinum pueri fundebant, uti legere licet apud Euſtathium; adſtantque ſacrificiis vel acerram tenentes P. 1205. vel coronati apud Choulium. Apud Hermionenſes celebrantes feſtum Cereris χθονίας, pueros pompam deduxiſſe ἔχοντας λευκὴν ἐσθῆτα καὶ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς στεφάνους; apud Ægienſes olim puerum Iovis ſacerdotem, illique cum pubeſceret, alium ſurrogatum, fuiſſe Pauſanias: & Galbæ ſacrificanti L. 2. & 7. adſtitiſſe *puerum è miniſtris acerram tenentem*, Suetonius memo- Cap 8. riæ mandant. Atque ita ΜΥΘΟΣ coronatus eſt more ſacrificantium ſolenni; Seneca Hercule Furente;

— — — huc appellite
Greges opimos. Quicquid Indorum ſeges,
Arabeſve odoris quicquid arboribus legunt,
Conferte in aras; pinguis exundet vapor.
Populea noſtras arbor exornet comas;
Te ramus oleæ fronde gentili tegat,
Theſeu — — —

Lib. 14. Sic Cenſores Romæ, uti tradit Athenæus, τὴν περιπόρφυρον
ἐνδεδυκότες καὶ ἐστεφανωμένοι πελέκει τὰ ἱερὰ κατέβαλον; *togam prætextam*
induti, & coronati ſecuri victimas percutiebant; &, ne quid dicam
de ſacerdote στεφανοφόρῳ poſt Paſchalium, Seldenum, Triſta-
num & Spanhemium, viros præſtantiſſimos, ipſi quoque
victimarii, cornicines, & tubicines, alii denique omnes qui
ſacrificiis aderant, coronati erant, uti ex nummis, marmori-
L. 1. Æn. bus, Virgilio, Tibullo, Suetonio, aliiſque innumeris auctori-
Lib. 1. El. 10. bus patet ſatis ſuperque. Tenet præterea puerulus noſter manu
cap. 18. Galb. dextra vas anſatum ore anguſto, ventre protuberante, ſiniſtra
vero pateram; & ſe oſtendit paratum ad Homero Deo vinum
Pag. 298. fundendum. Simile plane videre licet apud Choulium, ſed
& 308. neſcio an recte *præfericulum* vocet; quia illud eſt *vas æneum ſine*
anſa, patens ſummum, velut pelvis, uti Feſto deſcribitur. *Guttur-*
nium vel *coturnium* mutatis literis vel *guttum* appellare poſſis;
quia eidem, *Gutturnium* eſt vas *ex quo aqua in manus datur, ab eo*
quod propter oris anguſtias guttatim fluat; & alibi *Coturnium vas, quo*
L. 4. de *in ſacrificiis vinum fundebatur*; Varroni vero: *quo vinum dabant ut*
L. L. *minutatim funderent à guttis guttum* appellatur. Pollux inter ſacro-
L. 1. c. 1. rum inſtrumenta recenſet χέρνιβας quæ ab interprete reddun-
tur *gutturnia*. At mihi χέρνιψ vel χερνίβιον *polubrum eſt*; *gutturnium*
vero πρόχοον; illo aqua excipitur, hoc funditur: Nonius:
polubrum quod Græci χέρνιβα, *nos trulleum vocamus*: inde adducit
Fabii pictoris verba; *Aquam manibus pedibuſque dato, polubrum*
ſiniſtra manu teneto, dextra vaſum (non ſecus ſc. ac Μῦθος) *cum a-*
qua. Vas cum aqua eſt πρόχοον ſive *gutturnium*; quod Varro apud
eundem vocat *urceolum aquæmanalem*; quo aqua excipitur *polu-*
brum vel *trulleum*, unde in Gloſſis; χέρνιβον *trulleum* exponitur:
Il. Ω. neque aliter Homerus vel χέρνιβον vel πρόχοον uſurpat; quan-
v. 304. quam ipſi χέρνιψ ſit aqua quæ manibus infunditur, τὰ ἐπὶ τῶν χει-
Ad Od. α. ρῶν ὕδατα, ut optime interpretatur Scholiaſtes. Ex hoc gut-
turnio,

Digitized by Google

turnio, vel σπονχόῳ vinum in ſcyphum, vel pateram, quam altera manu Μῦθος tenet, & unde diis libabatur, juxta illud Virgilii, *pateris libamus & auro*, effundebatur. Varro: *Præterea in poculis erant* PATERÆ; *eo quod pateant Latine ita dictæ. Hiſce etiam nunc in publico convivio, antiquitatis retinendæ cauſa, cum magiſtri fiunt, potio circumfertur; & in ſacrificando deis hoc poculo magiſtratus dat vinum:* Arnobius *ſcyphos, brias, pateras, ſimpuvia;* Cicero *cupedunculas & pateras* conjungunt, & denique Feſtus *Simpulum* explicat *vas parvum non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificiis libabatur;* Heſychius Σπονδεῖον, ἀγγεῖον ἐν ᾧ τοῖς εἰδώλοις οἶνον ἐπέσπενδον; qualia etiam apud Pollucem & Suidam legere licet. Vinum igitur ex ejuſmodi pateris, quæ in nummis frequentiſſime occurrunt, diis fundebatur, & quidem ante vel poſt victimam cæſam, ſi modo auctores ſemper ordinem ſequuti ſunt: Claudianus

Lib. IV. de L. L. — Lib. I. de Conſ. Hon. v. 62.

— — penetralibus ignem
Sacratum rapuere adytis, rituque juvencos
Chaldæo ſtravere Magi. Rex ipſe micantem
Inclinat dextra pateram. — —

Virgilius

L. 5. Æn.

Dii quibus imperium pelagi, quorum æquora curro
Vobis lætus ego hoc candentem in littore taurum
Conſtituam ante aras, voti reus, extaque ſalſos
Porriciam in fluctus, & vina liquentia fundam.

Sed ſæpiſſime thus primo aræ & igni injectum, inde libamina, tum vero victima cæſa: Ovidius

Lib. 13. Met.

Thure dato flammis, vinoque in thura profuſo
Cæſorumque boum fibris de more crematis.

Rurſus;

L. 6. Faſt.

Thura focis, vinumque dedit, fibraſque bidentis
Turpiaque obſcænæ (vidimus) exta canis.

Quo ordine etiam alibi *thus, merum, victimam;* & *thus* atque *vinum* recenſet idem. Neque aliter Homero ſacrum fit; thus enim aræ injicit ΗΙΣΤΟΡΙΑ; fundentis libantiſque habitu adſtat ΜΥΘΟΣ; & denique bos nondum percuſſus; quod etiam Domitiani Imperatoris nummi, nec non marmora apud Choulium uſitatum fuiſſe evincunt. Ara, cujus baſi inſcriptæ literæ AA. quid ſignificent ne divinando quidem aſſe-

Ep. 21. Her. & l. 9. Met.

Digitized by Google

Lib. de Dea. Syr. Lib. 4. Georg.& l 1. Æn. l. 3. Triſt. El. 13.

aſſequor, frondibus more ſolenni ornatur; Lucianus, *βωμὸς ἀεὶ ἔστεπται καὶ θυώματα ἔχει*; Virgilius, *nexos torques, ſerta recentia*; Ovidius *florentes coronas* appellant;

Fumida cingatur florentibus ara coronis
Micaque ſolenni thuris in igne micet.

Et ejuſmodi ſertis, vel coronis, quas *pancarpias*, quia ex vario florum genere factæ ſunt, cum Feſto vocare licet, aras exornari ſolere plurimi nummi & marmora apud antiquarios obvia teſtantur; utque hæc noſtra decoratur bovis capite, ita aliæ apud Choulium arietino, ex quo ſerta dependent ſimili plane modo. Bos, qui aræ adſtat Homero immolandus, alia plane forma, quam vulgo illi animali adſcribitur, quaque in plurimis regionibus cernitur, eſt. Verum jam olim Plinius monuit non omnibus eandem formam; aliamque eſſe Siculorum, aliam Ægyptiorum obſervavit Achilles
L. 2. Tatius. Et, qui huc aliquo modo quadrant, ſunt Syriaci inſtar
L. 8. c. 29. Hiſt. An. camelorum gibber habentes; Ariſtoteles; Καὶ οἱ βόες ὥσπερ οἱ κάμηλοι καμπὰς ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων; *Boves nodos ſcapularum flectunt, ut cameli*; idemque Philoſophus de Cypriis tradidit, ſi
Ad l. 1. Georg. Servio habenda fides; *Non omnium autem boum ὕβον, ſed eorum tantum, qui ſunt, ita ut Cypri gibberes, ſicut Ariſtoteles quoque refert.*
Tom. 2. Et ſane talis cernitur in Gordiani nummo ab Epheſiis percuſſo apud Triſtanum; cujus ectypum adjicio; nec non in

gemma antiqua apud Leonardum Auguſtini parte prima
L. 1. c. 22. N. 188. M. Paulus Venetus circa civitatem Camandu ſimiles ſibi notavit; pariliſque Perſarum Regi dono datos eſſe ab Indorum vel Magni Mogolis legato memoriæ mandat Petrus della Valle. Quin & in Sereniſſ. Celſiſſimique Arauſionenſium

ſium Principis Vicario, quod prætorio exornatiſſimo; cui nomen *Honſlaerdijck*, adjacet, ejuſmodi boves, Indiaj miſſi, aluntur; uti me monuit Theodorus Rycquius, celeberrimus apud Batavos Hiſtoriarum Profeſſor; & poſtea ipſe non abſque ſingulari animi voluptate vidi. At noſtro tuber vel gibbus non ſupra ſcapulas flexus eſt, verum à cervice eminet; & proculdubio regionis ſuæ bovem ſollers finxit artificis manus. Nam tales Caria, quæ regio Ioniæ proxima, gignit: Plinius; *Syriacis non ſunt palearia ſed gibber in dorſo.* CARICI *quoque in parte Aſiæ fœdi viſu*, TUBERE SUPER ARMOS A CERVICIBUS *eminente, luxatis cornibus, excellentes in onere narrantur*: quæ verba cum marmore noſtro collata dubitationem tollunt Conradi Geſneri; & explicationem Joannis Baptiſtæ Pii clare refellunt; quorum ſcilicet ille ambigit, num Carici fuerint cum Scythicis eminenti inſtar camelorum dorſo; hic vero Syriacos interpretatur. Et de hoc vel certe altero genere boum capiendus eſt Calpurnius ecloga ſeptima, qua Numeriani ludos deſcribit; L. 3. Itin. cap. 28. L. 8. c. 45.

Hic niveos lepores & non ſine cornibus apros,
Manticoram & ſilvis etiam quibus editur Alcen
Vidimus; & tauros, quibus aut cervice levata
DEFORMIS SCAPULIS TORUS EMINET; *aut*
quibus hirtæ
Jactantur per colla jubæ. — —

Præterea noſtro ſunt cornua divaricata vel diducta, quæ Plinius *laxata*, ita ſcribendum, appellat. *Luxata* enim, quod vulgo circumfertur, eſſent loco ſuo mota, ut *luxata membra* & alia dicimus; at *laxata* ſunt quæ in diverſum patent, nec introrſum flectuntur: *panda* & *vara* vocat Ovidius; ipſoſque boves *patulos* Philargyrius: *Camuri boves ſunt, qui converſa introrſus cornua habent, quibus contrarii patuli, qui cornua diverſa habent*; Plautus *patales*; quorum cornua, ita explicat Feſtus, *diverſa ſunt ac late patent*; Græci vero πε̃ταλεῖς vel πέλιλυς, quia cornua habebant ἐκπέταλα, id eſt, expanſa & patula, ut docet Athenæus, atque ad eum Caſaubonus. Taurum autem eſſe, qui aræ adſtat ex cornibus, quæ illis, teſte Plinio, *minora bubus, tenuioraque; ex generoſitate in aſpectu, ex torva fronte*; & inde colligo, quod Iovi, quem Homerus noſter refert, id ani- Lib. 10. Met. 272. L. 1. Am. El. 3. Truc. 2, 2, 22. L. 9. c. 4.

 mal,

Ad l. 2. Æn. cui addc Macrob. 3. Sat. 5. mal, licet Servius contradicat, ſolebat immolari; uti præter Xenophontem, Julianum, alioſque teſtis eſt Ovidius:

— — mactatur vacca Minervæ

L.4.Met. *Alipedi vitulus*, TAURUS *tibi ſumme deorum.*

L.1.Faſt. rurſus,

Immolat ex illis TAURUM *tibi Jupiter unum.*

Med. Seneca,

Primus ſceptriferis colla Tonantibus
TAURUS *celſa ferat tergore candido.*

Lib. 4. id eſt, Iovi & Junoni; atque ita Dionyſius Halicarnaſſenſis feriis Latinis taurum Iovi immolatum narrat: Ἑνὸς ὃ ταύρου κοινῶς ἀπὸ πασῶν θυομένου; *communis omnium victima eſt taurus unus.* Suſpicatus quin etiam nonnunquam ſum taurum, apud Choulium, impoſitum habentem cornibus deltoton vel figuram litteræ Δ Iovi ſacratum eſſe; quia ſimilis fere occurrit in Auguſti apud Ducem Arſchot. nummo cum Inſ. IOV. OPT. MAX. SACR. & Hyginus in poët. Aſtron. memoriæ mandat, Mercurium ſuper caput Arietis ideo Deltoton ſtatuiſſe, *ut obſcuritas Arietis hujus ſplendore, quo loco eſſet, ſignificaretur, & Iovis nomine* Διὸς *primam literam deformaret.* Hinc

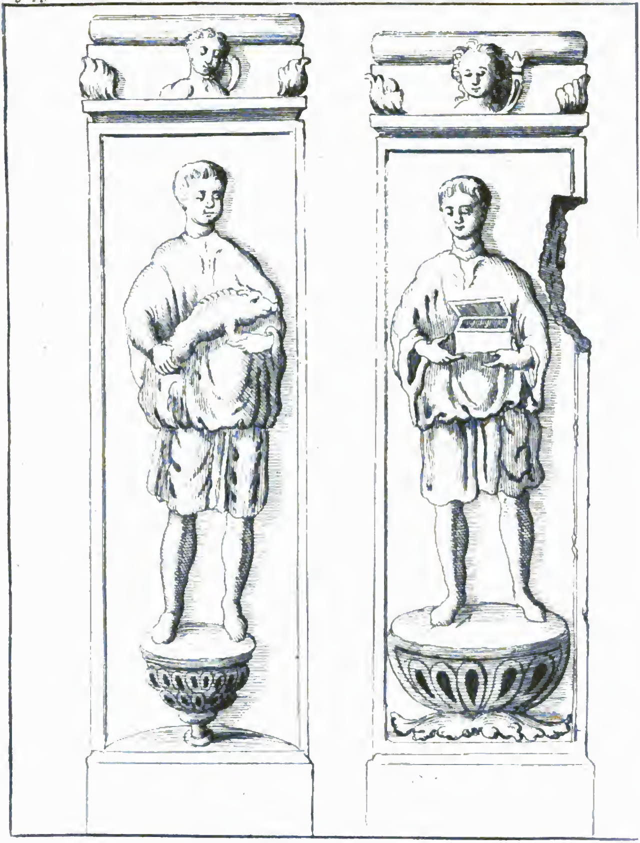
HISTORIA

manu ſiniſtra gerit arculam, ex qua thus, quod προσφιλέστατον
Lib. 2. eſſe τοῖς θεοῖς ſcribit Diod. Siculus, depromptum primoribus
L.1.c.25. Veſont. dextræ digitis altari injicit; qualem etiam tenet Sacrificantis ſignum elegantiſſimum apud Chifletium; PIETAS in nummo Lucillæ, uxoris L. Aurelii apud Triſtanum; An-
Pag. 297. 306. & 315. tonini Pii apud Choulium, atque apud eundem in marmore puer, & alibi juvenis non ſecus ac in marmore quod Clivis exſtans hic repræſentare cum alio porcellum tenente viſum fuit; Latini *acerram* vocant: Feſtus; *Acerra, ara, quæ ante mortuum poni ſolebat, in qua odores incendebantur: alii dicunt arcam eſſe*
Lib. 3. *thurariam, ſcilicet ubi thus reponebant.* Ultimorum opinionem
Car. 8. l. 5. Æn. v. 745. præter Horatium, Virgilium, Arnobium, amplectitur Ovidius libro Faſtorum quarto;

l. 2. extr. *Dixerat à dextra villis mantele ſolutis*
Cumque meri patera, THURIS ACERRA *fuit.*
Thura focis, vinumque dedit — —

& libro quarto Epiſtolarum ex Ponto, Elegia octava;

Nec

Digitized by Google

Digitized by Google

Nec quæ de parva pauper diis libat ACERRA
Thura, minus grandi quam data lance valent.

In Gloſſis *Acerra*, vel *Acerra thuraria* exponitur λιβανωτρὶς, uti recte emendat Illuſtris Scaliger, cum ante vitioſe ſatis ſcriberetur, *Accepturaria.* Vox Græca etiam apud Plutarchum occurrit, ſed viris eruditis, ut equidem puto, non ſatis intellecta: οὐ γὰρ, ait, αἱ μὲν λιβανωτρίδες (ὡς ἔλεγε Καρνεάδης) κἂν ἀποκενωθῶσι, τὴν εὐωδίαν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀναφέρειν; *non enim roris quidem marini frutices (ut Carneades teſtatur) etiam exciſi diu fragrantiam ſervant:* quæ tamen verſio non ſimplici errore laborat; cum οὐ γὰρ interrogationem involvat, λιβανωτρὶς *ſit arcula thuraria*, & ἀποκενῶσαι ſignificet *vacuefacere*, vel *vacuum reddere.* Scilicet animus Philoſopho probare res præclare geſtas ſemper gratam ſui memoriam relinquere in animo viri prudentis: *Nonne enim arculæ thurariæ (ut dicit Carneades) licet vacuefactæ diu gratum odorem ſervant;* deinde adjicit: ἐν δὲ τῇ ψυχῇ τοῦ νοῦν ἔχοντος αἱ καλαὶ πράξεις οὐκ ἀεὶ κεχαρισμένην καὶ πρόσφατον ἐναπολείπωσι (male vulgo ſcribitur λείπουσι) τὴν ἐπίνοιαν; *In anima vero viri prudentis actiones pulchræ non ſemper gratam recentemque ſui memoriam relinquerent?* De An. Tranq.

Hunc puto eſſe verum horum verborum ſenſum; utque interpres per λιβανωτρίδα intelligit male *roſmarinum* ſive *libanotida*, ita Doctiſſimum Stephanum non melius explicare *thuream plantam* perſuaſus ſum. Poliænus præterea memoriæ mandans honores, quibus Alexandrum mortuum duces affecerant; refert inter cetera ante thronum fuiſſe collocatam menſam auream; ἐπὶ δὲ ταύτης ἐσχαρίδα καὶ λιβανωτίδα χρυσῆν, καὶ λιβανωτὸν καὶ θυμιάματα εὐώδη: *adhæc foculum & arculam thurariam auream, & thus, ſuffituſque odoratos;* ſcribo enim λιβανωτρίδα, quia Diodorus Siculus refert omnes Macedonum Principes ἐκ κιβωτίου χρυσοῦ ſacrificaſſe Alexandro, τόν τε λιβανωτὸν, καὶ τῶν ἄλλων εὐωδῶν τὰ πολυτελέστατα. Hæc autem Virgo, quæ in marmore Hiſtoriam repræſentat θυηπόλῳ χερὶ, *ſacrifica manu*, ut loquitur Æſchylus; vel duobus primoribus digitis thus aræ nondum incenſæ injicit more in gentilium ſacris uſitato: Prudentius; Lib. 4. Lib. 19. Perſ. Hym. 3. ἐπὶ 510.

Si modicum Salis EMINULIS
Thuris & exiguum DIGITIS
Tangere, Virgo, benigna velis
Pœna gravis procul afuerit.

Digitized by Google

L.1.c.20. Lactantius ethnicos ſcribit colere *thure ac ſummis digitis*, *quæ*
ſenſibus intimis colere deberent; & alibi eleganter ſeſe nihil in eo-
L.5.c.20. rum ſuperſtitionibus animadvertere, *quam ritum ad ſummos di-*
gitos pertinentem. Atque ut HISTORIA pollice & indice
Lib.7. thus, quod recte Arnobius dicit, *primum locum in cærimoniis*
Ep. ad *ſumpſiſſe*, aræ injicit; ita etiam D. Hieronymus *duos digitos* me-
Heliod. morat; *Non eſt tantum in eo ſervitus idoli, ſi quis* DUOBUS
DIGITIS *thura in buſtum aræ jaciat, aut hauſtum pateræ poculo*
fundat merum. Verum Porphyrius memoriæ mandat Hermio-
nea tribus digitis liba ex ſacculo extracta aræ impoſuiſſe; θύσαν-
L.5.c.12. τα, inquit, τῶν ψαιστῶν ἐκ τοῦ πηριδίου τοῖς τρισὶ δακτύλοις; gentilibus
apud Lactantium, *cruciari atque interfici malle, quam* THURA
TRIBUS DIGITIS COMPREHENSA *in focum jactare*,
tam ineptum videtur, quam in periculo vitæ, alterius animam magis
curare quam ſuam: & denique Ovidius in ſacris feralibus & ma-
nium placationibus digitos totidem etiam celebrat:

Et digitis tria thura TRIBUS *ſub limine ponit,*
Qua brevis occultum mus ſibi fecit iter.

Lib.3. Ubi per *tria thura* intellige tres globulos thuris; Ovidius &
Tr.El.13. Plinius *micas thuris* vocant, quæ ſcilicet, id quod etiam HI-
STORIA videtur facere ſingulæ diis dabantur; *Æſtimentur*
Lib.12. *poſtea*, ait Naturalis Hiſtoriæ Scriptor, *toto orbe ſingulis annis tot*
cap.18. *funera, acervatimque congeſta honori cadaverum, quæ diis per* SIN-
GULAS MICAS *dantur*: Græci Μάνναν λιβανώτου vel ſimplici-
ter Μάνναν vocant: Gloſſæ veteres, *Thuris pollen*, Μάννα; Pli-
nius, *Micas concuſſu eliſas* MANNAM *vocamus*; Juvenalis
Pag.508. *thus minutum* Dioſcorides, λιβανωτὸν λεπτὸν; uti notat Summus
Ex. & Salmaſius. HISTORIAM excipit
Diſſ. de
Manna.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Amiculo humeros onerata, capillum in vertice vel occipitio
nodo conſtricta, quo de more tam mulieribus quam viris
uſitato alibi agendi erit locus, utraque manu faces tenens;
quibus videtur vel ſacrificium velle incendere, uti etiam in
Pag.153. Trajani nummo apud Choulium figura togata facit; vel in-
dicare poëtæ in carmine condendo excellentiam; quomodo
Od.B. faces Penelopes Scholiaſtes & Euſtathius faciunt ſignum τῆς
v.103. γνώσεως. Verum his tandem omiſſis, utpote quæ ſatis ſuper-
que explicata ſunt, in ſcenam cum

TRA-

Digitized by Google

prodeundum mihi eſt. Et quidem illa optimo jure tribuitur Homero, quia Tragici ex Homero argumenta ſua ſumebant, uti præ reliquis docet Proclus Lycius Diadochus. Hoc eſt, Cap. 24, 25, & 26.
quare non vere minus quam eleganter Platoni *Tragicorum dux & magiſter vocetur*; Ἔοικε τῶν καλῶν ἁπάντων τούτων τῶν τραγικῶν πρῶτος Init. l. x. de Rep.
εἶναι διδάσκαλός τε καὶ ἡγεμὼν γενέσθαι; *Videtur præclarorum illorum omnium Tragicorum primus magiſter & dux fuiſſe*: alibi vero τραγῳδίας ἡγεμών; vel πρῶτος τῶν τραγῳδοποιῶν, *præcipuus Tragicorum*; vel *pater & choragus Tragœdiæ*; Hermogenes; οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἀπὸ Ὁμήρου· τοῦτον γὰρ ἔφη ὁ Πλάτων πατέρα τραγῳδίας εἶναι καὶ χορηγόν; *quem* Cap. 36. Meth. Eloq.
Plato dicit eſſe patrem & choragum tragœdiæ. Ut enim Choragus ſumptus præbet in totam fabulam, à parte ita nominatus, quia plurimum choro impendebant; ita & Homerus *Choragus* Tragœdiarum eſt, quia varias materias, quas cothurno aptare poſſunt, ſubminiſtrat; atque ita tranſlate Jupiter à Themiſtio χορηγὸς δικαιοσύνης, & Philoſophia à Maximo Ty- Orat. 12.
rio appellatur, χορηγὸς ἀρετῆς καὶ λογισμῶν καλῶν, καὶ ἁρμονίας βίου καὶ Diſſ. 16.
ἐπιτηδευμάτων δεξιῶν. Hoc eſt quod Strabo obſervat τὴν τοῦ Ὁμήρου l. 1. p. 20.
ποίησιν ὑπερβαλλόντως θέατρα πληροῦν, *Poeſin Homeri maxime theatra implere*; & Origenes non dubitat Homerum Euripidi (quem cum Sophocle & Æſchylo ex eo argumenta ſumpſiſſe docuit Canterus) præferre; quia ille Heroum perſonas, Neſtorem, L. 5. Nov. Lect. c. 4.
Ulyſſem, Agamemnonem, alioſque perpetuo ſibi ſimiles facit; hic vero ab Ariſtophane taxatur, quod perſæpe Anaxagoræ ſententias, vel quas ipſe à Philoſophis didicerat, ὡς ἀκαιρορρήμων, *velut importune loquax* tribuat barbaris mulierculis vel mancipiis. Et hæc quidem clare oſtendunt non abſque ratione TRAGOEDIAM in artium Homericarum comitatu cerni; ſed quid COMOEDIÆ fiet tandem? Neque enim Ilias & Odyſſea Comicis inſerviunt; bella ſunt, iræ, cædes, vaſtationes urbium, naufragia, principes viri & Reges; quæ Euripidi potius quam Menandro, Senecæ quam Terentio, Sophocli quam Apollodoro conveniunt. Neque tamen abſque ratione exiſtimandum eſt, ad ſacrum officium Comœdiam una progredi; & Homerus non modo Tragœdiæ, verum etiam ΚΩΜΩΔΙΑΣ pater eſt, uti Euſtathio, verbis paulo poſt laudandis. Fuit quoddam genus fabulæ *Satyricum* Græcis dictum, quod propter riſum ac jocos Comœdiæ

magis quam Tragœdiæ accedebat, cum qua tamen affinitatem propter perſonarum qualitatem habet; quæ (excepto choro) vel plane eædem cum iis, vel etiam majoris dignitatis, & admirationis, ut Centauri, Cyclopes, quemadmodum erudite docet Iſaacus Caſaubonus. Hoc ad Odyſſeæ

Ad Od. 2. p. MDCCCL. formam veteres compoſuiſſe obſervavit Euſtathius: λογιστέον δὲ καὶ ὡς ἐκ τῆς Ὀδυσσειακῆς δὴ μεθόδου Σιλλογραφίας, ὅπῃ παρήκει παραμιγνύσης ἀστεῖα τοῖς σπουδαίοις, εἰκὸς ἐπινοηθῆναι τοῖς ὕστερον τὴν Σατυρικὴν ποίησιν· ἧς τὴν μέθοδον παραδηλοῖ ὁ μέχρι νῦν φερόμενος Εὐριπίδειος Κύκλωψ: *Notandum autem, quomodo ex ſcribendi ratione, qua in Odyſſea utitur poëta, & quæ ut ad Sillorum penitus naturam accedit, ita ſumma eam arte exprimit, urbanitatem rebus gravibus ſubinde miſcens, veriſimile eſt excogitatam à poſterioribus Satyricam poëſin. Cujus rationem & naturam is qui hodieque exſtat Cyclops Euripidis oſtendit.* Et quod magis huc quadrat, Odyſſeam Comœdiæ ſimilem, inſtarque comœdiæ compoſitam eſſe affirmat Euanthius: *Homerus tamen, qui fere omnis Poëticæ largiſſimus fons eſt, etiam his carminibus exempla præbuit: qui Iliadem inſtar Tragædiæ, Odyſſeam ad imaginem Comædiæ feciſſe monſtratur:* eoque reſpectu Euſtathio *pater Comœ-*

Pag. 938. *diæ* vocatur; ὅτι πατὴρ ὢν Ὅμηρος καὶ Κωμῳδίας καθὰ καὶ τῶν ἄλλων Ῥητορικῶν εἰδῶν, ἐν Ὀδυσσείᾳ μὲν πλεονάζει, καὶ ἀφειδέστερον ἢ καὶ αὐθαδέστερον κρατεῖ αὐτῇ, οἷα καὶ χορηγούντων αὐτῷ τῶν ἐκεῖ προσώπων ὕλην γελοιασμοῦ, διὰ τὸ τῆς Ποιήσεως ἐκείνης ἠθικώτερον: id eſt, *Homerum patrem Comœdiæ eſſe ut & aliarum rhetoricarum figurarum in Odyſſea quidem ſæpius apparet; utiturque ea liberalius & licentius, perſonis materiam riſus præ-*

Cap. 8. *bentibus, quia poëſis illa morata eſt.* Dionyſius Longinus cum multis oſtendiſſet Odyſſeam ab Homero ſene compoſitam eſſe, ejuſque reſpectu poſſe eum comparari ἡλίῳ καταδυομένῳ *ſoli occidenti*, nec ſtylum ſervare ac in Iliade ſublimem, tandem addit Odyſſeam eſſe οἱονεὶ Κωμῳδίαν ἠθολογουμένην, *tanquam comœ-*

Orat. pro Roſc. *diam moratam & affectus exprimentem*; utque Cicero in Comicis perſonis effictos mores, expreſſamque imaginem vitæ quotidianæ videre nos ſcribit; ita Alcidamas apud Ariſtotelem

l. 3. Rhet. cap. 3. Odyſſeam vocat, καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτοπτρον; *pulchrum huma-*

Cap. 24. Poet. *næ vitæ ſpeculum.* Idemque Philoſophus Iliadem ſimplicem & affectuum plenam; Odyſſeam vero implexam & ἠθικὴν ſive *moratam* ſcribit eſſe. Et ſane Ilias atque Odyſſea δραματικῶς conſcriptæ ſunt, ſingulæque unam actionem non ſecus ac Tragœdia, vel Comœdia habent, quam variis epiſodiis exor-

na-

Digitized by Google

navit Homerus, adeo ut unum inde δρᾶμα vel ad ſummum duo fieri poſſent, uti Euſtathius & Ariſtoteles obſervant: Ad Il. α. quod cum imitati fuerint & Tragici & Comici, recte pro- Cap. 9, 23 & 24. culdubio *Tragœdia ac Comœdia* poëtæ noſtro tribuuntur, earum- Poëtices. que pater appellatur: ὃν ait Euſtathius, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν μιμησάμενοι Τραγικοί τε καὶ Κωμικοί, καθ' ὁμοιότητά τινα καὶ αὐτοὶ μετεχειρίζοντο τὰ οἰκεῖα Ποιήματα· ἡ αὐτὴ δὲ τῷ ὁμήρῳ μέθοδος καὶ ἐν Οδυσσείᾳ διεχειρίσθη; *Quem imitantes qui poſt eum fuerunt Tragici & Comici poëmata ſua compoſuerunt; eademque methodus Homero ſervata in Odyſſea.* Neque tantum quia ordinis & diſpoſitionis auctor Homerus, COMOEDIA additur; verum etiam quia talia inſeruit operibus ſuis, quæ ad hilaritatem excogitata, ut claudicans pincerna Deorum, vanus ac deformis Therſites, Irus cum Ulyſſe certans, Mars cum Venere à Vulcano reti conſtrictus, comici aliquid in ſeſe continent. Sic brevium Scholiorum Inſt. Il. Γ. auctor ſcribit eum κωμῳδεῖν, cum Paridem vel Alexandrum, hominem natura timidum, facit fortiſſimos Græcorum provocare; & Euſtathius; κωμῳδῶν μὲν γὰρ, καταρρίπτει τὸν Θερσίτην; Pag. 258. *comice ſcribens, dejicit Therſitem:* qui quæ paulo ante notat, nequaquam prætermittenda ſunt, cum valde argumento noſtro, atque adeo ſententiæ conveniant: Τραγικοὶ δὲ, ait, τὸ σεμνότερον· ὑψοῦσι γὰρ τὰς τῶν πραγμάτων περιπετείας. κωμικοὶ δὲ τὸ ἔλαττον. Οὐδὲν γὰρ ἡρωϊκὸν παρ' αὐτοῖς. ἀλλὰ χάριν γέλωτος εὐτελείας ἡ κωμῳδία στοχάζεται, ταῦτα δὲ πάντα παρὰ τῷ ποιητῇ εὕρηται: *Tragici id quod magnificum eſt imitantur; extollunt enim rerum caſus: Comici vero deterius imitantur: nihil namque apud ipſos Heroicum, ſed Comœdia riſus gratia ſectatur proſpera: ea omnia apud poëtam inveniuntur.* Exſtat tandem hanc in rem locus præſtantiſſimus apud Gregorium Nazianzenum in Orat. adverſus Julianum; iſque non modo μέγαν τῶν θεῶν κωμῳδιογράφον, verum etiam τραγῳδοποιὸν Homerum appellat; & utriuſque rei exempla, τὰ μὲν συμφορᾶς, τὰ δὲ γέλωτος ἄξια ſcribit reperiri; id quod pluribus explicat Nonnus, qui poteſt videri. Acerrimus quoque Philoſophorum Ariſtoteles Homerum primum σχήματα *formas Comœdiæ* ſcribit Cap. 4. oſtendiſſe, οὐ ψόγον ἀλλὰ τὸ γελοῖον δραματοποιήσαντα; *non opprobria,* Arus. *ſed ridicula dramaticum in modum repræſentantem*; neque tamen Odyſſeam, verum Margitem Comœdiæ ſimilem facit: ὁ γὰρ Μαργείτης ἀνάλογον ἔχει ὥσπερ Ἰλιὰς καὶ Ὀδύσσεια πρὸς τὰς τραγῳδίας, οὕτω καὶ οὗτος πρὸς τὰς Κωμῳδίας: *Quam enim Ilias & Odyſſea ad Tra-*

Digitized by Google

Tragœdiam, *eandem ad Comœdiam proportionem habet Margites.*
Orat. 53. Scilicet & hoc carmen, licet Dio Chryſoſtomus, Baſilius
De Leg. Gentil. Lib. Magnus, Euſtathius dubitent; alii tribuant Pigreti vel Tigreti Artemiſiæ reginæ fratri apud Suidam; alii (inter quos
Ad Od. K. extr. proculdubio Zenon, quem Dio Chryſoſtomus in Iliadem, Odyſſeam & Margitem ſcripſiſſe memorat;) diligenter in
Pag. 4. rem illam inquiſiverint, eodem Euſtathio notante; à multis Homero tribuitur, uti Proclus & anonymus vitæ ejus auctor teſtantur; atque Callimachi admirationem meruit: Harpocration: Ἐκάλουν δὲ τοὺς ἀνοήτους οὕτω, διὰ τὸν εἰς Ὅμηρον ἀναφερόμενον Μαργίτην, ὅπερ ποίημα Καλλίμαχος θαυμάζειν ἔοικεν; *Stultos ita appellant propter Homero tributum Margitem, quod poëma Calli-*
Lib. 1. Extr. *machus admirari ſolet.* Et Marius quidem Victorinus poëtæ noſtro illud diſerte tribuit: *Homerus fons & origo metricæ diſciplinæ,*
C. 8. περὶ ὕψους. *non tantum in duobus corpuſculis* (σωμάτιον vocat ſimiliter Dionys. Longinus, non ſecus ac Heſychius Iliadem Ὁμήρου σωμάτιον, quod male Palmerius in ποιημάτιον mutat) *Iliados & Odyſſeæ his verſibus telijambis frequenter eſt uſus: ſed & in eo carmine, cui* MARGITES *nomen eſt, idem heroicis hexametris trimetros jambicos tanquam pares numero miſcuit:* Idem loquens de jambis ſeptem & decem ſyllabarum: *Hoc genere verſuum primus uſus eſt Homerus in* MARGITE *ſuo: nec tamen totum carmen ita digeſtum perfecit: nam duobus pluribuſve hexametris antepoſitis, iſtum ſubjiciens copulavit, quos poſtea Archilochus interpolando compoſuit:* quibus ex locis patet verſus hexametros Jambicis temere ac inordinate fuiſſe mixtos; unde & μετρικὰ ἄτακτα vocantur Hephæſtioni in Enchiridio περὶ
Pag. 63. μέτρων καὶ ποιημάτων. Sed ut ipſum ad marmor revertar, TRAGOEDIA viro, COMOEDIA fœminæ aſſimilatur; quia Heroës, reges in Tragœdiis; fœminæ vero in Comœdiis frequentiores ſunt, quemadmodum ex Æſchylo, Sophocle, Euripide, Seneca, Ariſtophane, Terentio, Plauto conſtat. Ut enim publica negotia viri, ita privata mulieres ſibi vindicant, taliaque inprimis, quorum argumenta Co-
Lib. de Salt. mœdiis inſerviunt: adeo ut non ſatis caute putem Lucianum ſcripſiſſe tam in Tragœdiis quam Comœdiis *plures mulieres quam*
In Necyom. & De Merc. Cond. *viros eſſe;* qui tamen alibi ipſe Tragicorum de conditione agens, nullos niſi Creontas, Priamos, Agamemnonas, Cecropas & Erechteos crepat, ne fœminarum quidem facta mentione. Sane diſertiſſimus Latinorum patrum Lactantius comœdiis

diis *virgines & meretrices*; Tragœdiis vero *reges* tribuit: *In ſcenis quoque neſcio an ſit corruptela vitioſior. Nam & Comicæ fabulæ de ſtupris* VIRGINUM *loquuntur, aut amoribus* MERETRICUM; *& quò magis ſunt eloquentes, qui flagitia illa finxerunt, eo magis ſententiarum elegantia perſuadent, & facilius inhærent audientium memoriæ verſus numeroſi & ornati. Item tragicæ hiſtoriæ ſubjiciunt oculis parricidia, & inceſtus* REGUM *malorum & cothurnata ſcelera demonſtrant.* Iiſdem reges & heroas Diomedes; *Satyrica eſt apud Græcos fabula in qua item Tragici poëtæ, non reges aut heroas* (quemadmodum ſcil. in tragœdiis fiebat) *ſed ſatyros induxerunt*: Deum & heroem Horatius; L.6.c.20. Lib. 3.

Nec quicunque DEUS, *quicunque adhibebitur* HEROS
Regali conſpectus in auro nuper & oſtro
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas.

Et quod huc valde quadrat, Comœdia muliere itidem repræſentata, innixa ludicro inſtrumento, & capiti velum obducens ceu pœnitens in Socratem dictorum & factorum, ipſi in carcere ſedenti adſtat ex opinione Joannis Chiflctii, in libro de Gemmis imagine Socratis cælatis. Induitur autem TRAGOEDIA tunicam talarem manuleatam cinctam, atque pallium; eſtque fronte admodum torva & gravi, adeo ut non male illi aptari poſſint Ovidiani verſus,

Venit & ingenti violenta Tragœdia paſſu;
Fronte comæ torva, palla jacebat humi.

Hercules quoque tragicus apud Caſaliam ejuſmodi plane tunicam gerit; tragiciſque eam ex doctiſſimi viri mente tribuit Lucianus; καὶ τοὺς ἐμβάτας, καὶ τοὺς ποδήρεις χιτῶνας καὶ χλαμύδας καὶ χειρῖδας; id eſt; *Et cothurnos, tunicas talares manuleatas & chlamydes.* Verum ſi hoc ſibi voluit ille, miror cur manicas à tunica disjunxerit, interque eas *veſtes* collocaverit: &, niſi me plane fallo, per χειρῖδας intelligendæ ſunt chirothecæ; quas tragicos geſtaſſe ex B. Chryſoſtomo alibi doceo. Sed præcipue in Tragœdia notandum capitis tegmen, quod tanquam litera Λ. ſuper frontem aſſurgit; & de quo neſcio an loquatur Pollux: Ὁ δὲ ξυρίας, πρεσβύτατος τῶν γερόντων, λευκότατος τὴν κόμην, προσκείμεναι τῷ ΟΓΚΩ αἱ τρίχες: *Raſus eſt maximus natu ſenum, albiſſimam comam habens, & crines Ogco adjacentes*; deinde quid ſit docet; ΟΓΚΟΣ δέ ἐστι, τὸ ὑπὲρ τὸ πρόσωπον ἀνέχον εἰς In Iov. Trag. L.1.c.19.

ὕψος λαμβδοειδὲς τῷ σχήματι: *Ogcus autem eſt ea quæ ſupra perſonam eſt, alta prominentia literæ Λ. figuram referens.* Illuſtris Salmaſius epiſtola ad Colvium cenſet Ὄγκον fuiſſe aliquid in ſummo perſonæ tragicæ tam mulierum quam virorum in altitudinem elatum non autem ex crinibus factum, ſed ex eadem materia, qua perſona conſtabat, huicque faſtigio plerumque ipſos crines adhæſiſſe. Hoc *aliquid* ego eſſe puto illud, quod figura literæ Λ. ſuper perſonam exſtabat, ad hanc forte formam;

& propter quod, ſi in re obſcura plane conjecturæ locus, pallium Tragœdiæ (quæ & barba raſa cernitur, ut ſenem ſuum plane paulo poſt deſcribit Pollux) in marmore ita formatum atque compoſitum eſt. Atque hunc ad ornatum videtur etiam digitum intendere Lucianus; cui Tragœdus eſt ἄνθρωπος ἐμβάταις ὑψηλοῖς ἐποχούμενος, πρόσωπον ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνατεινόμενον ἐπικείμενος, καὶ στόμα κεχηνὸς πάμμεγα, ὡς καταπιόμενος τοὺς θεατάς; *Homo altis calceis incedens, larva ſuper caput vel frontem exſtante, ore biante, non ſecus ac ſi ſpectatores devorare vellet.* Non ſatis bene interpretem reddidiſſe exiſtimo, *caput larva minaci obductum habens.* Nam ἀνατείνειν ſignificat *ſurſum extendere, erigere;* quomodo ἀνατείνειν τὰς χεῖρας, τὰς ὄψεις & alia dicimus: & videant eruditi, num hic ornatus *ſuperficies* vocetur Varroni apud Nonium: *Item Tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem* SUPERFICIES *accedebat:* Popma quidem explicat de fæce, qua nuda ora Tragici perungebant; ſed aliud *ora perungere,* aliud *ſuperficies ad frontem accedens;* nullaque ſimilitudo

Digitized by Google

tudo eſt inter *caput gibberum* ſive eminens & elatum, faciemque fæcibus perunctam. Hunc autem ὄγκον ſervi in tragœdiis, exceptis nuntiis, non habebant; ſed πιλίκιον, id eſt pileum ἀκώνον vel teretem: ornabantur tamen illo, at non ita elato & exſtructo mulieres, uti apud Pollucem, quem interpres non intellexit, videre licet. Et quanquam mulier Comœdiam repræſentans anſam quaſi præbeat inquirendi, num mulieres in ſcenam prodierint, egerintque Comœdias; malo tamen hoc alii tempori reſervare, & monere tantum Juvenalem canere viros fœminarum perſonas egiſſe;

— an melior cum Thaida ſuſtinet, aut cum Sat. 3.
Uxorem Comœdus agit: vel Dorida nullo
Cultam palliolo, mulier nempe ipſa videtur,
Non perſona loqui —

Quintilianumque memoriæ mandare Demetrium Comœdiarum actorem optime repræſentaſſe, *deos & juvenes, & bonos patres, ſervoſque & matronas & graves anus.* Sequitur Lib. xi. c. 3.

Φ Υ Σ Ι Σ

id eſt INGENIUM vel NATURA. Apud Thucydidem φύσεως ἰσχὺς eſt *vis ingenii*; & Cicero ἀμείνων εἶναι τὰ τῆς φύσεως reddidit, *majore ingenio* eſſe. Sic ipſe à Juvenali propter raram eruditionem, non ſecus ac alii multi ab aliis, *ingenium* vocatur; neque aliter Homerum appellat Plinius; ut cum, *nullum felicius* INGENIUM *Homero vate Græco exſtitiſſe* ſcribit, vel cum FONTEM INGENIORUM nominat; quæ elogia augens Valerius eundem VATEM INGENII COELESTIS appellat. Vel ſpecialius Sat. x. L. 9. c. 29. L. 17. c. 5. L. 8. c. 8.

Φ Υ Σ Ι Σ

indicat Homerum poëtam αὐτοδίδακτον, atque à natura edoctum, nec artis, quæ etiam in marmore non apparet, adminiculis adjutum eſſe; quo reſpicit proculdubio poëta anonymus Lib. 4. Anth.

Εὗρε φύσις, μόλις εὗρε. Τεκοῦσα δ' ἐπαύσατο μόχθων
Εἰς ἕνα μοῦνον Ὅμηρον ὅλην τρέψασα μενοινήν,
Invenit natura, ægre invenit. ubi vero generavit, ceſſavit à laboribus
In unum ſolum Homerum convertens ſapientiam.

Sed μενοινὴ non eſt *ſapientia*; verum animo impetus à natura inſitus, quo ad aliquid agendum impellimur; deſignatque hoc loco Homerum naturali ardore animi, ad carmina pangenda ve-

Digitized by Google

luti divino furore raptum eſſe; quo ſenſu & *impetum* uſurpat Petronius in Satyrico. Atque huc pertinet quæſtio antiquis agitata; num NATURA AN ARTE QUIS POETA FIAT. Horatius, acerrimus poſt Ariſtotelem poëtices judex nec ingenium ſine arte nec artem ſine ingenio prodeſſe
Lib. de Arte. canit;

> *Natura fieret laudabile carmen an arte*
> *Quæſitum eſt: ego nec ſtudium ſine divite vena*
> *Nec rude quid proſit, video ingenium; alterius ſic*
> *Altera poſcit opem res, & conjurat amice.*

Ars autem id maxime efficere videtur, ut verſus pedibus religioſe inſtruantur, & ordo ſervetur materiæ conveniens; naturæ vero opus fictio eſt, ac ornare epiſodiis & fabulis poëma; illa igitur *verſificatorem* facit; hæc *poëtam*; quantumque poëta præſtantior verſificatore, tantum natura artem, & ingenium curam ſuperat. Hinc Democritus Abderites naturam fortunatiorem arte credidit; Horat.

> *Ingenium miſera quia fortunatius arte*
> *Credit, & excludit ſanos Helicone poëtas*
> *Democritus;* —

Scilicet ille credidit, natura poëtam fieri, nihil artem juvare; ingeniumque & venam naturalem, *furorem* vo-
L. 1. Div. cat apud Ciceronem: *Negat ſine furore Democritus quenquam poëtam eſſe poſſe.* Naturam enim nihil aliud in poëtis cenſuerunt veteres, quam afflatum divinum & furorem; unde Plato perpetuo θείᾳ μοίρᾳ opponit τῷ διδακτῷ, τῷ τεχνικῷ τῷ ἐν ἐπιστήμῃ ὄντι;
L. 2. de Orat. & Cicero *inflammationem animorum* nominat: *Sæpe audivi poëtam bonum neminem (id quod à Democrito & Platone in ſcriptis relictum eſſe dicunt) ſine inflammatione animorum exiſtere poſſe, & ſine quodam afflatu quaſi furoris.* Natura igitur primas ſibi partes vindicat; nec tantum facit, ut poëma fabulis ornetur, verum etiam ut VENA adſit; cujus quoties mentio fit, toties ſignificatur poëtam αὐτοδίδακτον eſſe: Horatius *ſtudium* & *venam* oppo-
L. 1. Am. El. ult. ſuit, Ovidius *ingenium* & *artem*, Plinius *curam* & *ingenium*; & Juvenalis canit;

> *Sed vatem egregium cui non ſit publica vena.*

Carmina, quibus illa ineſt, *fluitantia* vocantur auctori carminis ad Piſonem;

— *Si*

— *Si carmina forte*
Nectere ludenti juvit FLUITANTIA *verſu.*

Sic Diogenes Laërtius poëtas, ſi ſolute ſcribere aggrediuntur, aſſequi quod volunt; πεζογράφους vero, ſi ad carmen pangendum ſeſe applicant; excidere; indeque patere ſcribit τὸ μὲν φύσεως εἶναι, τὸ δὲ τέχνης ἔργον; id eſt, *poeſin naturæ, oratoriam verò artis* eſſe; quæ ultima male invertit doctiſſimus Voſſius, & artem poëſi, naturam oratoriæ tribuit; quod à mente Diogenis plane alienum eſt. Plato poëtas non ex arte, ſed ex furore cenſet; πάντες οἵ τε τῶν ἐπῶν ποιηταὶ οἱ ἀγαθοὶ οὐκ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἔνθεοι ὄντες καὶ κατεχόμενοι πάντα ταῦτα τὰ καλὰ λέγουσι ποιήματα; *Et omnes poëtæ epici, non arte valentes, ſed divinitus afflati; & furore concitati hæc omnia præclare poëmata canunt.* Enthuſiaſmus autem ille ipſa natura eſt, qua ſi ad carmen componendum poëtæ impelluntur, elegantiſſime ΓΟΝΙΜΟΙ, ΑΥΤΟΔΙΔΑΚΤΟΙ, ΑΥΘΟΜΑΘΕΙΣ & ΘΕΟΔΙΔΑΚΤΟΙ appellantur; Ariſtophanes;

In vita Xenocr. — Cap. 1. de Nat. Poët. — In Ione.

Γόνιμον δὲ ποιητὴν ἂν οὐχ εὕροις ἔτι:

quem optime Scholiaſtes interpretatur φυσικόν τινα καὶ μὴ βεβιασμένον ἢ γεννητικόν; id eſt; *qui natura poëta eſt; qui non coactus nec factus ad carmen faciendum accedit*; Themiſtius; ὅτι ὦ θαυμάσιε καὶ αὐτοδίδακτε ποιητά; *Heus tu egregie & à natura edocte poëta.* Nam vocis αὐτὸς ea vis eſt, ut hominem magiſtrum excludat; ſimiliterque Homerus ipſe citharœdum, qui afflatu numinis canebat, vocat αὐτοδίδακτον; quod expendunt & examinant Maximus Tyrius in diſſertatione, cui titulus, εἴ τις γένοιτο θείᾳ μοίρᾳ ἀγαθός, Iſidorus Peluſiota, & Juſtinus Martyr. Sic à Themiſtio iterum αὐτοδίδακτος βασιλεὺς apibus tribuitur, & αὐτοφυὴς, quia ille novit ſe regem eſſe vi inſita, neque ab aliis creatur; Syneſio non aliter appellatur malitia, ad quam à natura proclives ſumus; amor, quia omnibus quaſi innaſcitur, Achilli Tatio; & vox avium Diodoro Siculo, quia natura ejus artifex eſt. Sic, ut vox elegans ſimilibus illuſtretur, Eunapio Deus αὐτόκλητος eſt, qui ſua ſponte, non autem invocatus opem fert; Dioni Chryſoſtomo Philoſophi ingenio ſuo docti αὐτουργοὶ τῆς σοφίας; & Apollonio Smyrnæo Πὰν αὐτόξυλος celebratur;

Orat. 3. — Lib. 4. Ep. 30. — Lib. de Mon. — Orat. 5. — Lib. 2. de Prov. — Lib. 1. — Lib. 3. — In vita Proæreſii. — Lib. 4. Epigr.

Πὰν ὁ παρωρείτης, αὐτόξυλος, ὀρνεοθήρης
Εἰμὶ, καὶ ἐγχθονίου γλυκοπότης κύλικος.

Pan montis latera incolens, ligneus, agnos in ſacrificium adhibens;
Sum & patrii muſtibiba calicis,

T. 1. pag. 84. ut vertit Lubinus, & poſt eum Triſtanus; verum *ligneus* eſt Græcis ξύλινος, & altera vox majus quid, ut equidem mihi videtur, complectitur; indicatque hanc ſtatuam non fuiſſe humana opera politam, ſed ex arbore natam, ita ut truncus ingenio ſuo retulerit Panos figuram; qualem videor obſervaſſe in gemma operis antiqui apud Gorlæum;

eodemq; plane ſenſu Heſiodus dixit αὐτόγυον ἄροτρον, quod habet burim à natura curvam, non clavis affixam temoni & dentali, uti optime exponit præſtantiſſimus Grævius; quomodo etiam Scholaſtes Homeri αὐτόγυον recte interpretatur τὸ ἐξ αὐτοῦ μονόξυλον; *quod natura ſua unum lignum eſt.* Sed ut ad poëtam αὐτοδίδακτον, qualis & Homerus noſter fuit, redeam; facere non poſſum quin addam inſignem Philonis Judæi locum, quo optime vis hujus vocis declaratur: Ἐν τούτῳ, ait, τάττεται πᾶς ΑΥΤΟΜΑΘΗΣ καὶ ΑΥΤΟΔΙΔΑΚΤΟΣ σοφός. οὐ γὰρ σκέψεσι καὶ μελέταις καὶ πόνοις ἐβελτιώθη· γενόμενος δ' εὐθὺς εὐτρεπισμένην εὗρε σοφίαν ἄνωθεν ὀμβρηθεῖσαν ἀπ' οὐρανοῦ, ἧς ἀκράτου σπάσας, εἱστιάθη καὶ διετελέσθη μεθύων τὴν μετ' ὀρθότητος λόγου νήφουσαν μέθην; *Ad hunc ordinem pertinet omnis à ſe ipſe edoctus ſapiens. Nec enim cogitationibus, meditationibus, laboribuſque proficit: ſed mox natus paratam invenit ſapientiam irroratam ſibi cæleſti pluvia, cujus meraco hauſtu exhilaratus, perpetuo temulentus eſt ebrietate ſobria, ſalva rationis integritate:* cumque αὐτομαθές eſſe dixiſſet novum, & ratione majus, & vere divinum genus, non humanis commentis eruditum, ſed furore divino, adjicit; τὸ μὲν οὖν διδασκόμενον μακροῦ χρόνου δεῖται· τὸ δὲ φύσει, ταχύ τε καὶ τρόπον τινὰ ἄχρονόν ἐστι. κἀκεῖνο μὲν ἄνθρωπον, τοῦτο δὲ θεὸν ὑφηγητὴν ἔχει; *Quod diſcitur opus habet longo tempore; quod à natura*

Lib. de profug.

tura ſcimus expeditum eſt, & nullum initium quaſi habet: illud hominem, hoc Deum præceptorem habet. Julianus Imperator ingenium, philoſophiæ amorem, otiumque in poëta requirens, illud vocat θεῖ πνεῦμα apud Suidam; Cicero oratione pro Archia ſcribit, *poëtam natura ipſa valere, & mentis viribus excitari, & quaſi divino quodam ſpiritu afflari:* & Homero tandem noſtro Democritus tribuit φύσιν θεαζόσαν κ̀ θείαν κ̀ δαιμονίαν apud Dionem Chryſoſtomum. Verum cum ea omnia Μῦθ☉ & Ποίησις complecti poſſint; illæque vim virtutemque Homerici carminis deſignent ſatis; crediderim V. Auſiον; Orat. 53.

ΦΥΣΙΝ

nos docere, Homerum rerum naturalium eximiam notitiam habuiſſe; optimum φυσιογνώμονα, & Phyſicum fuiſſe; ac tandem potuiſſe περὶ φύσεως πραγμάτων διαλέγειν. Hoc eſt quare *naturæ conſcius* vocatur Macrobio: *Alii putant Romulum vel altiore prudentia, vel certi numinis providentia ita primos ordinaſſe menſes, ut cum præcedens Marti ſit dicatus, Deo plerumque hominum necatori, ut* HOMERUS NATURÆ CONSCIUS *ait, ſecundus Veneri dicaretur:* & quidem, quod non minimum laudis ipſi parat, SOLUS: Idem; *Poſtremo Homerum ſequamur, qui* SOLUS NATURÆ CONSCIUS: *facit enim Nauſicaam Alcinoi filiam abluentem veſtes, cum ſuper mare eſſet, non in mari, ſed fluvio.* Per φύσιν autem intelligo Phyſicam θεωρητικὴν vel ſpeculativam, quæ circa res naturales, cælum, ſtellas, terram, mare, animalia, plantas, ipſumque adeo hominem verſatur: quam tamen non eo modo tractavit, quo Plinius, qui *hiſtoriam naturalem* id eſt quæcunque in rerum natura multis ſæculis obſervata ſunt conſcripſit; vel ut Empedocles, aliique innumeri Philoſophi, qui rerum rationes & cauſas ſcrutati ſunt; ſed NATURAM vel ΦΥΣΙΝ per allegorias docuit; ſingulíſque rebus tam commoda & apta epitheta adjecit, ut pateat clariſſime, earum ingenium probe Homerum perſpexiſſe. Hoc eſt quod Philoſophorum princeps & coryphæus Plato memoriæ mandat, cum non tam ſapientiæ auctorem, quam imitatorem eſſe; nihil earum rerum vere exhibuiſſe, quarum cognitionem ſe habere aperte oſtendit; egiſſe quidem de medicina, ſed Hippocratem medicum præſtantiorem; de NATURALI adhæc SCIENTIA ſcripſiſſe, ejus tamen peritiorem eſſe Thaletem. Quicquid ſit pri- L.1.c.12. Sat. Scr. L.7.c.13. Lib. 10. de Rep.

primus phyſicæ Homericæ maxime ſtudioſus Metrodorus
Lib. 2. Lampſacenus fuiſſe legitur apud Laërtium Diogenem; Ἐπὶ πλεῖον δὲ πραγματεῦσαι τοῦ λόγου Μητρόδωρον, τὸν Λαμψακηνόν, γνώριμον ὄντα αὐτοῦ (Anaxagoræ) ὃν καὶ πρῶτον σπουδάσαι τοῦ ποιητοῦ περὶ τὴν φυσικὴν πραγματείαν; *Hanc vero opinionem multum extendiſſe Metrodorum Lampſacenum ejus familiarem, quem etiam primum in his, quæ ad naturalem pertinent Philoſophiam, poëtæ ſtudioſum fuiſſe.* Et ſane, uti plurima exempla teſtantur, phyſices penetralia inſpexit, ſæpiſſimeque uno, nec non elegantiſſimo epitheto rei naturam exprimit, quam phyſici multis tradunt verborum ambagibus. Neque hoc latuit eos, ac frequenter, qualis natura animalium ſit, ex Homero noſtro docent; uti ex variis apud Ariſtotelem, Ælianum, Plinium, alioſque locis patet. Hominem ipſum ex terra & aqua componi illo auctore docet
L. 1. c. 6. in Som. Macrobius: *Et à terra quidem uſque ad aquam ſpatium, neceſſitas à phyſicis dicitur: quia vincire & ſolidare creditur, quod eſt in corporibus lutulentum: inde Homericus cenſor* (Menelaus) *cum Græcis imprecaretur, Vos omnes in terram & aquam reſolvamini, in id dicens, quod eſt in natura humana turbidum, quo facta eſt homini prima concretio.* Aquilam canit eſſe ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν; columbas τρήρωνας, id eſt, *timidas* (unde multi περιστερὰν cenſent dictam à περισσῶς τρέειν *valde tremere*, & φάσσαν à φέβομαι) aprum ληϊβοτείρην, quia ſegetes depaſcit; dentes acuere prælia initurum; gaudere locis cænoſis & aqua turbida pingueſcere; leonem cauda ſeſe verberare, & ea ratione ad iram incendi; eumque igne fugari; equos, qui teſte Ariſtotele animalia ſunt φιλόλουτρα, & φίλυδρα, ſe lavare: draconem nocere alicui cupientem θανατηφόρους ῥίζας, *mortiferas herbas* edere; canem non mordere, ſi homines ſubſidant, id quod eodem teſte fir-
Cap. 28. Mir. mat Antigonus Caryſtius; præterea cygnos appellat δουλιχοδείρους, propter inſignem colli longitudinem: cervas φυζακινὰς *timidas* & ἀνάλκιδας *imbelles*; perdicem ὠκύπτερον *velocem*; capras ἰξάλους id eſt ὁρμητικούς, quia ſemper ſaltare ſolent; leonem ἑλείην vel propter ἕλην *calorem*, vel quia ἐν ἕλεσιν paſcitur, uti tradit Orus Grammaticus apud Auctorem M. Etym. vultures, γαμψώνυχας & ἀγκυλοχείλας roſtrum eorum & ungulas, deſcribens; ſerpentes ὀλοόφρονας, quia callidum inprimis animal; mulos κρατερώνυχας fortibus ungulis præditos, non ſecus ac lupos, quos inſuper ὀρεστέρους *montanos* vocat; tauros de-
nique

nique εὐρυμετώπους, latæ frontis; qualis & noſter ille in marmore conſpicitur. Cum capræ inſuper ſoleant de rupibus pendere, petras canit eſſe αἰγίλιπας, ut indicaret eas tam altas eſſe, ut aſcendi à capris nequeant; cum cervus ſit timidus, homini tali tribuit κραδίην ἐλάφοιο; ſignificans ſimul, ut cenſuere veteres, timorem in corde ſedem habere; cumque canis ſit impudentia nobilis, virum impudentem habere κυνὸς ὄμματα. Notat quoque Euſtathius Homerum per parabolas ſæpe animalium proprietates, & hiſtoriam naturalem explicare; δι' αὐτῆς, ait, γὰρ πολλαχοῦ καὶ ζώων ἰδιότητας καὶ φυσικὴν ἱστορίαν ποικίλην ἐκτίθεται: atque ita Achivos ex navibus & tentoriis ad concionem euntes, comparat apum examini è petra cava petentium flores vernos; quia illæ confertim volare ſolent; Myrmidones lupis propter robur, virum fortem in prælia ruentem apro; Ulyſſemque appellat κερδαλεόφρονα; quia non ſecus ac vulpes, (Græci κερδαλῆν & ἀλώπηκα nominant) vafer & aſtutus erat. Utque ad inanimata deſcendam, ſalices vocat ὠλεσικάρπους, quia, ut nonnulli cenſent, qui earum ἄνθος bibunt, ἄγονοι διαμένουσι. alnos ὑδατοτρεφέας, quia aquis gaudent; ventos ἀπογαίους, quia ex Ariſtotelis aliorumque philoſophorum ſententia ex terra oriuntur; vinum αἴθοπα non propter colorem, nam alibi dixit αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν, ſed calorem, docente Plutarcho; fluvioſque omnes & fontes canit ex mari ortum habere, quod pleriſque veterum creditum, nunc non abſque rationibus in controverſiam vocatur. Nec ſane monere oblitus eſt Plutarchus, in rationem inquirens, quare oleum ſolum ex omnibus humoribus ὑγρὸν vel *humidum* dixerit, poëtam ſingula ornare ἰδίοις ἐπιθέτοις; & Strabo contendit regionibus ſive locis nunquam inania epitheta addita, ſed omnia petita eſſe ex natura rerum, quas ornandas & deſcribendas ſibi deſumpſit; propterea que terrarum, marium, fluviorum naturam ipſi perſpectam fuiſſe; καὶ, inquit, οὐδεμίαν περιθήκην κενῶς ἀπορρίπτειν; eoque modo Haliartum ποιήεντα; Thisben πολυτρήρωνα vocaſſe; atque ut docet Ælianus, mare Laconicum θάλασσαν κητώεσσαν, *cetoſum*, quia ingentia in eo cete naſcebantur; & teſte Macrobio ceciniſſe, aquæ marinæ pinguedinem ineſſe. Eam quoque Phyſicæ partem, quæ elementa & cælum ſpectat, diligenter calluit; eorumque naturam ὁ μέγας ἐν ἀνθρώποις ἥρως (ita

Ad Il. 2. L. 2. Met. Lib. 6. Symp. Quæſt. 7. Lib. 6. Symp. cap. 9. Lib. 1. Lib. 17. cap. 6. Lib. 7. Sat. 12.

M Home-

Homerum vocare non dubiat Auctor anonymus poſt Geſnerum à Clariſſimo Viro, Joanne Columbo, Profeſſore apud Upſalienſes publico, editus; & mihi, cum hæc ſcribo, dono miſſus) per fabularum tegmina, id eſt, deorum amores, pugnas, rixas, aliaſque res ob oculos poſuit; quo reſpiciens Dionyſius Halicarn. (Lib. 1.) ſcribit fabulas Græcorum ἀποδείκνυσθαι τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας, *opera naturæ per allegorias indicare.* Et ſane jam olim Metrodorus Lampſacenus, teſte Tatiano, Iovem, Junonem & Minervam dixit eſſe φύσεως ὑποστάσεις καὶ στοιχείων διακοσμήσεις, *res quaſdam naturæ, & elementorum diſpoſitiones*: eidem ſtudio deditus fuit Heraclides; præterque eum Porphyrius, Cromius, Numenius & Proclus, quemadmodum ex libris eorum & Euſtathio in Homerum conſtat. Sic cum Philoſophi (nam & Porphyrius ſcribit ex Stoicorum ſententia Solem ali evaporatione maris, Lunam fontium & fluminum, aſtra telluris) putarent ſtellas, ignemque æthereum humore nutriri, ideoque ſub zona cœli peruſta Oceanum poſitum eſſe, Homerum idem docere contendunt, fingendo Iovem cum cæteris diis Æthiopum lautas epulas adire: Macrob. (Lib. 2. in Som. c. 10. & Lib. 1. Sat. 23.) *Ignem æthereum Phyſici tradiderunt humore nutriri, aſſerentes ideo ſub zona cœli peruſta, quam via Solis, id eſt, zodiacus occupavit, Oceanum, ſicut ſupra deſcripſimus, locatum à natura; ut omnis latitudo, qua Sol cum quinque vagis & Luna ultro citroque diſcurrunt, habeat ſubjecti humoris alimoniam: & hoc eſſe volunt, quod* HOMERUS DIVINARUM OMNIUM INVENTIONUM FONS ET ORIGO, *ſub poëtici nube figmenti verum ſapientibus intelligi dedit, Iovem cum diis cæteris, id eſt, cum ſtellis profectum in Oceanum, Æthiopibus eum ad epulum invitantibus. Per quam imaginem fabuloſam Homerum ſignificaſſe volunt hauriri de humoribus nutrimenta ſideribus.* Quin & loca duodecim ſignorum docuiſſe eum ex veteri Ægyptiorum doctrina libro primo Iliados extremo, ubi Vulcanus ſingulis diis δώματα exſtruit, & τοῖς ἀπὸ μαθημάτων ἀφορμὴν τῆς τοιαύτης δόξης, *Mathematicis initium dediſſe hujus opinionis*, multis iiſque elegantibus Euſtathius docet. Hinc brevium auctor Scholiorum (Ad Il. 6. v. 385.) poëtam noſtrum appellat MATHEMATICUM; & Lucianus (Lib. de Aſtr.) memoriæ mandat, ex Homeri nec non Heſiodi carminibus patere, τὰ πάλαι τοῖς ἀστρολογέουσιν ὁμοφωνέοντα, *priſcorum fabulas cum* ASTROLOGIA *conſentire*; illumque narrantem [*Iovis catenam, Solis jacula, in*

ſcuto

ſcuto urbes, choros & vineam, Martis Veneriſque adulterium, ea omnia ex ea ſcientia confinxiſſe. Sic quia cecinit Polydamanta & Hectorem eadem nocte natos, natura multum diſcrepaſſe, huncque fuiſſe bellatorem, illum oratorem, Heraclitus affirmabat Homerum Aſtrologum eſſe: Euſtathius: ἐν δὲ τῷ, μιῇ δ' ἐν νυκτὶ ἐγένοντο, Ἡράκλειτος παρετήρησε καὶ ΑΣΤΡΟΛΟΓΟΝ εἶναι τὸν ποιητήν; *Ex illo vero*, UNA IN NOCTE GENITI SUNT, *diligenter animadvertit Heraclitus, poëtam* ASTROLOGUM *eſſe: qui una in nocte natos Hectorem & Polydamantem, tamen naturam longe diverſam habuiſſe narrat* διὰ ὥρας ἀκρίβειαν, *propter accuratam temporis*, quo ſc. nati ſunt, *diſtinctionem*. Et per antrum Nympharum in Odyſſea deſcriptum, duaſque ejus portas denotari tropica Capricorni & Cancri, per quæ animæ de cælo in terras meare, & de terris in cælum remeare creduntur, multis docet Macrobius. Ergo Aſtronomus & Aſtrologus Homerus fuit; ille docet, qua lege moveantur ac regantur aſtra; hic vero ἀποτελέσματα ſive ſiderum effectus tradit; prædicitque ex cœli conſtitutione regionum, urbium, hominum ſingulorum fata ac fortunas; quam artem γενεθλιακὴν, quia conſiderat ſidera γενέθλια vel *natalitia*, atque ex eorum poſitione mores humanos colligunt, vocant: indeque licet Hector & Polydamas eadem nocte, diverſis tamen horis, diverſaque conſtellatione nati fuerint, morum diverſitate fuerunt inſignes. Ulyſſem dum introducit obſervantem Pleiadas, Orionem, & Urſam, oſtendit ſane Aſtronomiæ ſeſe peritum eſſe, illamque nautis neceſſariam cum ad regionum climata dignoſcenda, tum ad prævidendas tempeſtates; &, quod huc valde pertinet, Euſtathius Ulyſſem facit Philoſophum ἀποτελεσματικόν; deſiderantem noſcere μεθοδικὴν καὶ κανονικὴν φιλοσοφίαν; ad quam veluti patriam cupit redire, quia ſine ea οὐκ ἔστι φιλοσοφεῖν. neque aliud docet eorumdem aſtrorum, & Hyadum deſcriptio in Clypeo quem Achilli fecit Vulcanus, vel judice ſummo Philoſopho & Hiſtorico Plutarcho; *Quod vero nec aliorum*, Latina interpretatione brevitati ſtudens utor, *in cælo ſiderum imperitus fuerit Homerus, ex iis, quæ cecinit, palam eſt*, Πληϊάδας, &c. *Ad hæc Urſam deſcribit, quo pacto ſubinde juxta polum arcticum nobis ſemper apparentem verſetur, & propter ſublimitatem Horizontem non attingat; eo quod & æquali tempore & minimus circulus, in quo Urſa eſt, &*

Il. 6.

Lib. 1. in Som. cap. 12.

p. 1350.

 maxi-

maximus, in quo Orion, in mundi circumferentia vertitur. Præterea & Bootem tarde occidentem, quia diuturnum faciens occaſum ejuſmodi ſitum habet, ut rectus deferatur & una cum quatuor ſignis occidat, quæ ſunt ex cunctis illis ſex quæ toti nocti attribuuntur. Quod vero non omnia, quæ ad ſiderum contemplationem pertinent, ut Aratus vel alius perſecutus eſt, nemini videatur mirum: neque enim hoc ipſius inſtitutum fuit. Et Achilles Tatius in Iſagoge, poſtquam nonnullos verſus attuliſſet, quibus Homerus vel de rerum univerſitate vel de ſideribus loquitur, inde occaſionem & copiam nactos ſcribit, qui de Aſtrologia commentati ſunt; utque Crates & Apion ὁ πλειστονίκης teſtantur, Homerum Ἀστρονόμον eſſe. Aptiſſime revera ΦΥΣΙΣ huc referri poteſt, quia mundi principia & ſiderum motus ſpectare proprie phyſicorum eſt, uti non ineleganter Macrobius, docens Ciceronem in Scipionis ſomnio nec Moralem, nec naturalem nec rationalem Philoſophiam prætermiſiſſe differit: *Cum vero vel de Sphærarum modo, vel de novitate ſive magnitudine, deque principatu Solis & circis cæleſtibus, cingulisque terreſtribus & Oceani ſitu loquitur, & harmoniæ ſuperum pandit arcanum*, PHYSICÆ *decreta commemorat:* hancque ob cauſam Heraclides in Allegoriis Homerum nominat τῶν φυσικῶν τῶν στοιχείων δογμάτων ἕνα ἀρχηγὸν, *naturalium de elementis dogmatum unum ac primum auctorem*, & διδάσκαλον, vel *magiſtrum* opinionum, quas quiſque inveniſſe putatur. ΦΥΣΙΣ autem vel NATURA in marmore puerili habitu effingitur; quia illius myſteria inacceſſa & recondita ſunt; noſque in eorum inveſtigatione, quantum etiam profligaverimus, reſpectu rerum, quas ignoramus, pueri quaſi ſumus atque infantes. Sic Solon apud Platonem in Timæo, Clementem Alexandrinum, Juſtinum Martyrem, Theodoretum teſtatur, Ægyptium ſacerdotem Græcos vocaſſe παῖδας & νέους τὰς ψυχάς, neminemque Græcum γέροντα eſſe; quo indicabat, Græcos nunquam ad veram ſapientiam pervenire, ſemperque in ejus veſtibulis hærere. Ut enim recte loquitur Strabo: Καὶ ἰδιῶτης δὲ πᾶς καὶ ἀπαίδευτος τρόπον τινὰ παῖς ἐστι, φιλομυθεῖ τε ὡσαύτως; *Et qui ſunt literarum rudes, pueri ſunt quodammodo, & fabulas amant.* Apud Lucianum qui aliis doctior longe eſt, certiſque argumentis probat non æque illis felix eſſe ingenium, dicitur eos *pueros eſſe oſtendere*; ut cum narraſſet Peregrinum Chriſto nomen in Palæſtina dediſſe, verſatumque eſſe cum Sacerdotibus & ſcribis,

Lib. 2. in Somn.

Lib. 1.

bis, ſubjicit: καὶ τί γάρ; ἐν βραχεῖ ΠΑΙΔΑΣ αὐτοὺς ἀπέφηνε, προφήτης καὶ θιασάρχης, καὶ συναγωγεὺς, καὶ πάντα μόνος αὐτὸς ὤν: *Quid quæris? brevi illos* PUEROS *eſſe oſtendit, cum propheta, ſodalitii princeps, Synagogæ vel concionis coactor, omnia denique ſolus eſſet:* qui eadem fere loquendi ratione utitur in Alexandro vel pſeudomante, Hipponacte & Hermotimo. Et, ne in profanis rebus interpretandis doceam Apoſtolum Corinthios ſuos monere, ne παιδία vel *pueri* ſint prudentia, ſed malitia, φρεσὶ δὲ τέλειοι; Arnobius indoctos homines pari ratione *parvulos*, (Lib. 1.) voceſque eorum *pueriles* appellat; Cicero oratorem plane jejunum, ac indiſertum *infantiſſimum*; (Pro Cluent.) non ſecus ac Dialecticos, quia anguſte diſſerebant & captioſis argumentationibus, interrogationibus, reſponſionibuſque operam dabant: (& lib. 2. ad Her.) patronis cauſarum imperitis *infantiam* objicit; ut, *Accuſatorum incredibilis* INFANTIA: (Lib. 3. Att. 16.) rurſus: *Accuſators Lentulo ſubſcriptoribuſque ejus nihil* INFANTIUS: (Lib. 3. ad Q. Fr. 4.) & alibi: *Nec* INFANTIA *ejus qui rem novit, ſed eam explicare dicendo non poteſt: nec inſcitia ejus, cui res cum ſuppetit, verba non deſunt eſt laudanda.* (& lib. 3. de Orat.) Quibus ex locis patebit, ſpero, non abſque ratione ΦΥΣΙΝ per puerulum repræſentari; quippe cujus utpote *tortuoſæ*, *obſcuræ*, imo *perobſcuræ*, uti Cicero loquitur, cognitio, cum tot millia ſemper reſtent enucleanda, tenera & puerilis quaſi eſt. Operæ pretium eſt audire Senecam, quo nemo hanc rem melius exprimit: *Quam multa animalia hoc primum cognovimus ſeculo? & quidem multa venientis ævi populus ignota nobis ſciet. Multa ſæculis tunc futuris, cum memoria noſtri exoleverit, reſervantur.* (Lib 7. N. Q. cap. 31.) *Puſilla res mundus eſt, niſi in illo quod quærat omnis mundus habeat. Non ſemel quædam ſacra traduntur: Eleuſis ſervat, quod oſtendat reviſentibus. Rerum natura ſacra ſua non ſimul tradit: initiatos nos credimus: in veſtibulo ejus hæremus. Illa arcana non promiſcue nec omnibus patent: reducta & in interiore ſacrario clauſa ſunt: Ex quibus aliud hæc ætas, aliud quæ poſt nos ſubibit, aſpiciet.* Hic autem puer, Naturæ non inelegans ſymbolum, adſtantis puellæ, & digito ori admoto ſilentium ſuadentis, quietemque imperantis, veſtem vellicat; quæ mihi ΑΡΕΤΗ videtur eſſe, quia proxime in nominum ſubſcriptione ΦΥΣΙΝ ſequitur

ΑΡΕΤΗ

Igitur in ſacro, Homerique numini & majeſtati devoto comitatu cernitur non immerito; quippe qui κῆρυξ τῆς ἀρετῆς

 præ-

Orat. 2. de Regn. *præco virtutis* appellatur à Dione Chryſoſtomo. Nam apud eum à patre Philippo Alexander interrogatus, quam tandem ob cauſam contemneret σοφίαν vel ſapientiam Homeri; cum tamen ipſum admiraretur, reſpondit; ſe velle libentiſſime audire præconem in ludis Olympicis, nolle autem alios, ſed ſe ipſum proclamari victorem: ταῦτα δὲ λέγων ſubjicit aurei oris orator, ἐποίησε φανερὸν, ὅτι τὸν μὲν Ὅμηρον ἐνόμιζε δαιμόνιον καὶ θεῖον τῷ ὄντι ΚΗΡΥΚΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ: *Hæc autem dicens, manifeſtabat, Homerum quidem putare ſe eſſe excellentem & divinum revera* PRÆCONEM VIRTUTIS. Idem Alexander Iliadem, in qua bella, cædes, clades, vulnera deſcribit; hominesque non ſecus ac Tyrtæus in prælia & ferrum accendit, τὸ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον, docente Plutarcho, vocare ſolebat; atque apud Ciceronem Oratione pro Archia exclamat; *O fortunate adoleſcens* (Achillem deſignat) *qui tuæ virtutis Homerum præconem inveniſti*; non ſecus ac Scipio apud Silium

Fælix Æacide, cui tali contigit ore
Gentibus oſtendi; crevit tua carmine VIRTUS.

Lib. 3. Epigr. Gr. c. 26. Parilem ob rationem ab Antipatro Κάρυξ ἀρετᾶς Ἡρώων dicitur;

Ἡρώων κάρυκ' ἀρετᾶς, μακάρων δὲ προφήτην
Ἑλλάνων βιοτᾶς δεύτερον ἀέλιον,
Μουσάων φέγγος Ὅμηρον, ἀκήρατον στόμα κόσμυ
Παντὸς, ἁλιῤῥόθια ξεῖνε κέκευθε κόνις.

Heroum præconem virtutis, beatorum vero vatem,
Græcorum vitæ ſecundum Solem,
Muſarum lucem Homerum, immortale os mundi
Omnis, maritimus, hoſpes, celat pulvis.

Quod carmen paucis immutatis & additis duobus eleganti-
Pag. 419. Ins. bus diſtichis exſtat quoque apud Gruterum; quodque termino, Homeri capite inſigni, erat inſcriptum; quem poſitum fuiſſe in hoſtis Æliani, cui nomen Μελίγλωσσος, conjecturatur primus editor Geraſtus Falkenburgius ad Nonni Dionyſiaca. Quæ omnia loca de virtute bellica præcipue vel fortitudine, quam Græci per excellentiam ΑΡΕΤΗΝ, Latini VIRTUTEM, quia canente Horatio,

Res gerere & captos oſtendere civibus hoſtes
Attingit ſolium Iovis & cœleſtia tentat,

ut ex Diodoro Siculo, Thucydide, Cicerone, Juſtino, num-

Digitized by Google

nummis, in quibus ſæpiſſime Virtus eo ſenſu ſumitur, Plutarcho, Lactantio, quarum verba elegantia admodum In Co- ſunt, aliiſque veteribus patet, appellant. Et ſane non abſ- riol. que ratione hæc ΑΡΕΤΗ poëtæ noſtro tribui poſſet; quia l. 1. c. 11. jam olim Pauſanias ejus in re bellica utilitatem probavit exemplo Meſſeniorum, qui Patroclum imitati mille milites ornatos clypeis Laconicis Elidem mittunt, urbemque occupant; adjiciens alia multa Strategemata apud eum reperiri, quibus generi humano prodeſſe voluit. Valde præterea noxium eſſe, ſi milites, nondum ſatis profligato hoſte, ſpoliis caſtriſque diripiendis ſe accingunt, Neſtoris, quam Euſtathius τακτικώτατον, *ordinandæ aciei peritiſſimum* vocat, monito docemur: graviſſimuſque auctor Polybius, rem militarem Lib. 9. Homericis exemplis eleganter illuſtrat; Frontinus multa & 17. ſtrategematum exempla operi ſuo inſerit ex Homero petita; Lib. 1. & tandem non defuerunt, qui de ratione belli gerendi temporibus ejus uſitata ſcripſerunt, ut Stratocles, Hermias, Frontinus, notante Æliano; quos arbitror rationem ordi- Lib. 1. nandæ aciei, totamque militarem ſcientiam exemplis viri & Tact. præceptis illuſtraſſe. Nec aliam Homerum ob cauſam Cleomenes Laconice, ſed elegantiſſime vocavit *poëtam Lacedæmoniorum*; quia quomodo militandum ſit vel χρὴ πολεμεῖν, quo vitæ genere Sparta ſe extollebat docet; Heſiodum vero *Helotarum poëtam*, quippe qui tradit, ὡς χρὴ γεωργεῖν, apud Ælianum; quem ultimum non minori feſtivitate Tertullianus *poëticum paſtorem*, & Ovidius, niſi ſubſcribendum politiſſimo Heinſii judicio, qui diſtichon illud ut ſpurium notat, *ſenem agricolam* appellavere. Hæcque tandem eſt ratio, cur Alexander Magnus poëſin Homeri dixerit ſolam eſſe ingenuam, ſolam magnificam, ſolam revera regiam, quem legere par erat populis olim imperaturum: τὴν δέ γε Ὁμήρου, ait ille apud Dionem Chryſoſt.) ποίησιν μόνην ὁρῶ τῷ ὄντι γενναίαν καὶ μεγαλοπρε- Orat 2. πῆ καὶ βασιλικήν, ᾗ πρέπει τὸν νῦν προσέχειν τὸν ἄνδρα, μάλιστα μὲν ἄρξειν μέλλοντα τῶν ἐπί ποτε ἀνθρώπων: quam in rem plura ibidem videri poſſunt. Atque hæc quidem utcunque ita diſputari poſſunt; verum cum figura, quæ Virtutem repræſentat, armata non ſit, imo cum mulier ſit, difficulter hanc conjecturam mihi ipſe approbare poſſum; crediderimque ΑΡΕΤΗΝ reſpicere virtutem illam & excellentiam, quæ in Homeri

ope-

Digitized by Google

operibus, ſive ipſa carmina, ſive figuras, ſive totius corporis digeſtionem ſive ordinationem inſpicias, ubique elucet; vel generaliter ſignificare VIRTUTEM, quæ oppoſitam habet κακίαν. Euſtathius ſane in procemio Iliados ſcribit, Lib. 5. Var. H. Cap. 21. Homero πᾶσαν ἀρετὴν ποιήσεως *omnem poëtices virtutem ineſſe*; Ælianus trucidaſſe Medeam liberos inde natum ſcribit, quia Euripides rogantibus Corinthiis fabulam finxit; & à mendacio ſuperata eſt veritas διὰ τὴν τοῦ ποιητοῦ ΑΡΕΤΗΝ *propter poëtæ virtutem vel præſtantiam*; Lib. 2. Cap. 13. & alibi Ariſtophani, τὴν ἐν τοῖς μέτροις ἀρετὴν tribuit. Neque aliter Latinis VIRTUS uſurpatur: Quintil. *Ideoque optime inſtitutum eſt ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet: quanquam ad intelligendas eorum* VIRTUTES *firmiore judicio opus eſſet*: quo ſenſu & orationibus VIRTUTES ſuas Lib. 1. de Orat. & de cl. Rh. tribuit Cicero: *Dicendi* VIRTUS *ſine rerum ſcientia exſtare non poteſt*: &; *In Catonis orationibus omnibus omnes* ORATORIÆ VIRTUTES *reperiuntur*: quod etiam facit Appianus in Legationum excerptis, narrans Cyneam Pyrrhi Epirotæ legatum propter eloquentiam celebrari, quia imitabatur Demoſthenis ἀρετήν. Hac Homeri virtute animadverſa Plato carminibus Heroicis ſcribendis ſe accingens, & diffiſus ſe eam poſſe attingere, omne quicquid compoſuerat, combuſſit apud Ælianum; nec aliunde natum arbitror plenum gloriæ & laudis dictum, verſum Homero non magis poſſe ſubtrahi quam vel Iovi fulmen vel Herculi clavam; quodque etſi fieri poſſet, alium tamen nullum decere fulmen præter Iovem jacere, vel certare præter Herculem robore, vel canere quod Lib. 5. Sat. c. 3. cecinit Homerus, uti memoriæ mandavit Macrobius. Hanc præſtantiam carminis pangendi celebrat etiam Dio Chryſo- Orat. 53. ſtomus, eamque exquiſitis vocabulis ἡδονὴν καὶ χάριν appellat: *præterea etiam Heraclides Ponticus, atque his* (ante meminerat Ariſtotelis) *prior Plato, ejus ubique meminit*, τὴν μὲν ἡδονὴν καὶ χάριν τὴν τῶν ἐπῶν ἐκπληττόμενος; *jucunditatem quidem & gratiam carminum obſtupeſcens*; rurſus: ἐπὶ δὲ καὶ αὐτὸς τῆς χάριτος ἐπαινῶν τὴν ποίησιν; *præterea & ipſe gratiam ejus poëſeos collaudans, valde virum admiratur*: ſignificatque illa χάρις nihil aliud quam doctrinam, peritiam, eloquentiam; quæ omnia *virtus* poëſeos complectitur; quomodo hominem doctum, peritum, eloquentem χαρίεντα appellant Græci, obſervante Caſaubono ad Athenæum, & Fabro Tanaquillo viris præſtantiſſimis ad Luciani peregrinum;

Digitized by Google

num; neque aliter uſurpatur vox ea Straboni: Καθάπερ οὖν οἱ χαριέστεροι τῶν διαιρούντων τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Λιβύης. *Quemadmodum doctiores vel peritiores eorum qui Aſiam a Libya dividunt*: L. 1. p. 35. & ſimiliter ſermonem *non fucari pompa facundiæ & gratiæ* ſcribit Minutius Felix. Atque hæc poëtæ virtus non minima in digerendo toto opere elucet; & Iliadem ac Odyſſeam ita compoſuit, ut ſingulæ ſint una actio; quod æque in Epico ac Tragico poëta laudandum eſſe ſummopere, docet Ariſtoteles; c. 9. Art. quóque Euanthius reſpiciens dixit, *Iliadem ad imaginem Tragœdiæ, Odyſſeam ad imaginem Comœdiæ eſſe factas*. Nam ut in omni Tragœdia vel Comœdia, ſi recto ſtat talo, unum tantum eſt hiſtoriæ vel Herois vel Regis caput, quod exornat & inſtruit poëta; ita Iliadis argumentum eſt *ira Achillis* (unde Homerum ποιητὴν τῆς ἔριδος appellat Themiſtius) Orat. 3. Odyſſeæ vero *Ulyſſis reditus* ſive *peregrinatio*; c. 9. poët. atque inde Ariſtoteles, acerrimi vir ingenii, eos errare oſtendit, qui Herculis vel Theſei ἆθλα καὶ πόνους, vel res geſtas deſcripturi, omnia ab Heroibus iſtis fortiter & præclare geſta recenſent; quo crimine etiam Statius Papinius tenetur, qui laudem ſeſe meruiſſe exiſtimat, quod non exemplo vatis Mæonii unam actionem, ſed univerſam Achillis vitam perſequatur;

Magnanimum Æacidem, formidatamque Tonanti
Progeniem, & patrio vetitam ſuccedere cælo,
Diva, refer: quanquam acta viri multum inclyta cantu
Mæonio: ſed plura vacant. Nos ire per omnem,
Sic amor eſt, Heroa velis, Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba: nec in Hectore fracto
Siſtere, ſed tota, juvenem deducere Troia.

At e diverſo Conſtantinus Manaſſes, cujus ſenſum non ſatis cepit interpres, in Annalibus veniam a lectoribus petit; ſi bellum Trojanum non deſcribat ut Homerus, verum hiſtoricos ſequatur; quia ille πολλὰ στρέφει καὶ μεταστρέφει, id eſt, ordinem invertit; quæ prima acciderunt, poſtremo; quæ poſtrema, primo loco juxta vulgatum illud ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς, recenſet; quam in rem plura apud Salmaſium & Voſſium, Reip. Literariæ clariſſima lumina, videantur. 18 Exc. Plin. & Inſt Hiſt. Longe revera alia Homeri mens; illeque unam belli partem Iliaci, vitæque Ulyſſis delegit, quam elegantibus epiſodiis ſive emblematis exornavit; Νῦν δ' ἐν μέρει, ait Philoſophus, ἀπολαβὼν, c. 23.

 ἐπει-

ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολλοῖς contra vera ita unam ſibi partem delegit, ut quam plurimis eam ornaret epiſodiis: atque ita *navium catalogus*, vel *Bœotia* epiſodium eſt; nec non multæ aliæ operum partes, *οἷς διαλαμβάνει τὴν ποίησιν, quibus poëſin diſtinxit;* uti alias, ſi modo Deus otium dederit, Epiſodium ex mente Ariſtotelis, quam pauci perceperunt, illuſtraturus docebo. Et licet, teſte Quintiliano, *diſpoſitione totius operis humani ingenii Homerus modum exceſſerit*, non defuerunt tamen, qui eam carpſerint.
Orat. XI. Dio enim Chryſoſtomus ſcribit Homerum non incepiſſe a belli primordiis; quia fere is mos mentientium; & ille belli initium & finem maxime obſcurare conatus eſt, ut pote Græcorum contraria gloriæ, a quibus Trojam non expugnatam;
L. 2. Ver. Hiſt. ſed quos fuſos fugatoſque eſſe docet. Lucianus artem plane & ἀρετὴν tollens, poëtam non dedita opera ſed ſponte nihilque tale cogitantem incepiſſe ab ira affirmantem introducit;
c. 19. poët. & Protagoras reprehendit imperare eum, cum precari deberet, his verbis, Μῆνιν ἄειδε θεά; quem ultimum refellit jam olim Ariſtoteles; quodque ſi crimen eſt, illo etiam tenetur Heſiodus, Virgilius, Menander in prologo Thaidis apud Plu-
Lib. de Aud. poët. tarchum; Antimachus, Pindarus, Steſichorus apud Euſtathium; & ante eos omnes ipſumque adeo Homerum Or-
Ad Il. α. pag. 9. pheus, qui, teſte Juſtino Martyre cecinit,

Μῆνιν ἄειδε θεὰ Δημήτερος ἀγλαοκάρπου.
Iram frugiferæ Cereris cane, diva, nocentem.

Major certe juſtiorque videtur eorum querela, qui clamitant eſſe omiſſa multa nobilia ab exordio belli, uſque ad Achillis iram; nec minus multa ab Hectoris funere uſque deletum Ilium; ſed & tales ſatis retudit Ariſtoteles, eoſque *ignaros ju-*
Init. Perioch. *dicandi & Poëticæ* OECONOMIÆ *expertes eſſe ſcribit* optimo merito Auſonius. Verum ut ad ΑΡΕΤΗΝ revertar, poëſin præterea Homerus inſtruxit optime verbis atque ſententiis, & primus iis, quemadmodum oportuit, uſus eſt; neque ignoravit, quæ eſſent ſuæ (non minima ſane virtus) partes; pauciſſimaque ex perſona ſua narrans, & levi præfatione defungens, continuo Deum vel Deam, virum vel matronam introducit; nec eos ſequitur, qui ab initio ad finem uſque operis ſeſe manifeſta inſcitia immiſcent, pauca vero
c. 24. poët. καὶ ὀλίγως μιμοῦνται, uti apud Ariſtotelem legere licet. Omnis namque poëſis imitatio eſt, quæ in eo cardine vertitur maxime,

Digitized by Google

me, ut meliores & præſtantiores imitemur; quod Homerum diligenter feciſſe docet idem philoſophus. Denique totum tam Iliadis quam Odyſſeæ corpus ita digeſſit, ut omnia ſibi ad finem uſque conſtent; c. 2.

Atque ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet
Primo ne medium, medio ne deſcrepet imum.

Facitque ut ἄλογα ferri poſſint, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ἐμφανίζει. ἡδονῶν τὸ ἄτοπον, *aliis virtutibus illud abſurdum tollit & jucundum facit.* Non igitur de nihilo eſt, quod ΑΡΕΤΗ etiam patri ſuo ſacrum facit; hacque voce auctor complectitur proculdubio omnes Poëtices virtutes, quas loco inſigni Homero tribuit Dionyſius Halicarnaſſenſis: Τῆς μὲν Ὁμηρικῆς ποιήσεως οὐ μίαν τινὰ τοῦ σώματος μοῖραν, ἀλλ' ἐκτύπωσαι τὸ σύμπαν, καὶ λαβὲ ζῆλον ἠθῶν τε τῶν ἐκεῖ καὶ παθῶν, καὶ μεγέθους καὶ τῆς οἰκονομίας καὶ τῶν ἄλλων ΑΡΕΤΩΝ ἁπασῶν εἰς ἀληθῆ τὴν παρά σοι μίμησιν ἠλλαγμένων. Τοὺς δὲ ἄλλους ἐν οἷς ἀλλήλων πλέον ἔχουσι, χρὴ μιμεῖσθαι: *Homericæ poëſeos non unam corporis partem, ſed totum exprime, & imitare mores, affectus, ſublimitatem & diſpoſitionem aliasque* VIRTUTES *omnes, tuam imitationem revera mutantes: alios vero, in quibus ceteros ſuperant, imitari oportet.* Hucque pertinet eum non modo, uti notat Dio Chryſoſt. οὐδὲν μάτην λέγειν, *nihil fruſtra dicere*, veſtitum, habitationem, cibum moribus hominum aſſimulare; verum etiam οἰκείους λόγους ἑκάστῳ τῶν εἰσαγομένων προσώπων, *convenientem ſingulis, quas introducit, perſonis* tribuere ſermonem, teſtibus Theone Sophiſta, & Hermogene. Ut enim canit Romanus Lyricus, Tom. 2. p. 68.

——— Triſtia mæſtum
Voltum verba decent: iratum, plena minarum
Ludentem laſciva: ſeverum ſeria dicta.

Poteſt etiam ΑΡΕΤΗ, quemadmodum monui, reſpicere VIRTUTEM, generaliter ſumptam, quæ oppoſitam hahabet κακίαν vel κακότητα. Nam Homerus nos ad virtutem non traditis præceptis, ſed exemplis ducit; quod poëtæ & Hiſtorici munus eſt. Baſilius oratione cui titulus, ὅπως ἂν Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων; *quomodo cum fructu legi poſſint gentilium libri*, ſcribit ſe audiviſſe a viro gravi, ὅτι πᾶσα μὲν ἡ ποίησις τῷ Ὁμήρῳ ΑΡΕΤΗΣ ἐστιν ΕΠΑΙΝΟΣ, *omnem Homeri poëſin* VIRTUTIS *eſſe laudationem*: Athenagoras apud Diogenem Laërtium eam περὶ Ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης, *de virtute & juſtitia* eſſe compoſitam; Proclus n Timæum, originem oſtendere cona-

tum eſſe, ὅλη πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις ἀρκεῖσαι ἡ παρ' Ὁμήρου μίμησις, *Homeri imitationem ad recte agendum ſufficere.* Atque hoc maxime elucere teſtatur Baſilius in Ulyſſis naufragio; cui tunc virtus pro veſte erat, quem Phæaces licet nudum admirabantur; adeo ut Homerus quaſi clamet; ὅτι ΑΡΕΤΗΣ ὑμῖν ἐπιμελητέον, ὦ ἄνθρωποι, ἣ καὶ ναυαγήσαντι συνεκνήχεται, καὶ ἐπὶ τῆς χέρσου γενόμενον γυμνὸν τιμιώτερον ἀποδείξει τῶν εὐδαιμόνων Φαιάκων; VIRTUTI *ſtudere vos, o homines, oportet; quæ cum naufragio enatat, & in terra expoſitum nudum venerabiliorem facit illis, qui beati putabantur, Phæacibus.* Per hanc autem VIRTUTEM ego potiſſimum philoſophiam activam, quæ mores hominum emendat formatque ſive *Ethicam*; vel rationem, prudentiamque regendarum civitatum, *politicen* vocant, intelligo: illa animi
Serm. 10. morbos depellit, tantique fuit exiſtimata, ut Pythagoras apud Stobæum dixerit, orationem philoſophi inanem eſſe, ὑφ' οὗ μηδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται, *quæ nullam in homine perturbationem ſanat*; & Plato epiſtola ad Ariſtodemum; τὸ βέβαιον, καὶ πιστὸν καὶ ὑγιές, *conſtantiam, fidem, ſanitatemque*, τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν eſſe. Hæc autem aliis imperare nos docet, eamque elegantiſſime Polybius φιλοσοφίαν ἐκ παραδειγμάτων, *philoſophiam ex exemplis* appellat. Atque ita Agamemnonis exemplo, quem canit non ſomno ſeſe dare, ſed belli curam gerere, & vehementer Græcis, pro quorum ſalute excubabat, timere,
Orat. 52. docet; bonum rectorem plus de civium quàm de ſuis fortunis ſollicitum eſſe debere; & Dio Chryſoſtomus monet Homerum pandentem reges æquales Jovi conſilio eſſe, omnes bonos διοτρεφέας *à Jove educatos*; Minoa Jovis ὁμιλητὴν καὶ μαθητήν, *confabulatorem & diſcipulum*, breviter tradere, quales Reges eſſe debeant; *quia is ſcilicet primus & maximus omnium rex eſt, novit ac tradit regiam artem; & boni reges eum reſpiciunt, principatumque illius ad exemplum dirigunt*; quæ & ſimilia tractavit proculdubio Porphyrius in libris quos fecit, περὶ τῆς ἐξ Ὁμήρου ὠφελείας τῶν βασιλέων, *De utilitate, quam reges ex Homero capere poſſint*; quibus perfectam boni regis inſtitutionem ex Homero videtur deſcripſiſſe. Ethices autem exempla plurima poëtam ſuggerere, præterquam quod ex ipſo opere patet, firmat Maximus Tyrius; qui cum docuiſſet totam Homeri operum formam eſſe fabuloſam narrationem, adjicit: Μέμικται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ θεολογία σαφὴς καὶ πολιτείας ἦθος, καὶ ΑΡΕΤΑΙ ἀνθρώπων καὶ μοχθηρίαι

Digitized by Google

καὶ παθήματα καὶ συμφοραὶ καὶ δυστυχίαι; *In illis autem Theologica & Politica miſcet; & virtutes, & improbitates huminum, affectiones, fortunas tam adverſas quam proſperas:* & mox duo in Homeri poëmatibus ſpectari debere monet; quorum alterum ad poëſin reſpicit, fabulæque ſpeciem habet; alterum vero ad philoſophiam; virtutemque ac veritatem commendat; εἰς ζῆλον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθείας γνῶσιν συντεινόμενον: atque inde exempla philoſophiæ practicæ adducit, ut fortitudinem Ajacis; ſollertiam Ulyſſis; audaciam Diomedis; prudentiam Neſtoris; temperantiam Hectoris; intemperantiam Paridis; & alia, quæ recenſere longo ordine nil attinet. Sic mendacium & timiditaem perſtringit; fortitudinem & ſilentium commendat, bellum deteſtatur, patriam defendendam eſſe canit, uti variis locis obſervat Stobæus; & frugalitatem laudando ad eam tam principes quam privatos viros adducere conatum eſſe docuit olim Dioſcorides in Homericis Νόμοις apud Suidam, quæ omnia ad moralem philoſophiam pertinent; juxta illud Macrobii; *Illa ad virtutes amoremque patriæ & ad contemptum gloriæ adhortatio, quid aliud continet niſi ethicæ philoſophiæ inſtituta moralia?* Maxime autem huc Odyſſea pertinet; quam ἠθικὴν tradunt eſſe Heraclides in Allegoriis, & Euſtathius fine prooemii in Iliadem; qui & σωφροσύνην in illa tractari præcipue, docet extrema præfatione in Odyſſeam. In Iliade enim conſilium Homero eſt, repræſentare Heroem magni animi & bellicoſum; in Odyſſea vero prudentem καὶ πάσης ἀρετῆς ὄργανον, teſte Heraclide; utque breviter ſed non ineleganter Plutarchus olim locutus eſt; διὰ μὲν τῆς Ἰλιάδος ἀνδρείαν σώματος, διὰ δὲ τῆς Ὀδυσσείας ψυχῆς γενναιότητα παρέστησε. Ulyſſes ſane omnibus calamitatibus, VIRTUTEM oppoſuit, atque ab ea animos ſumpſit; & hanc eſſe Circes moly, hanc vittam in mari inventam; hanc navem illi exſtruxiſſe, hanc ab inferis reduxiſſe, hanc domum a procis liberaſſe, hanc uxorem vindicaſſe, & denique effeciſſe virum; qualem Homerus *Jove genitum diis ſimilem*; Plato *felicem* vocat, notat Maximus Tyrius. Quò pertinet veteres cenſuiſſe Ulyſſem *philoſophum* eſſe; μῶλυ exponi παιδείαν; teſte Euſtathio; illumque duce prudentia, quam poëtico ritu Homerus *Minervam* vocat, omnia feciſſe, uti loquitur Joannes Sariſberienſis. Imo non defuerunt, qui dixerunt poëtam ligata oratione, non ſecus ac Socratem ſoluta,

L. 2. in Som. f.

Diſſ. 16.

p. 1396. & 1651.

L. 6. c. 27.

luta, de virtute, vitiis, recte factis, veritate aliiſque rebus diſſeruiſſe, uti videre licet apud Dionem Chryſoſtomum, Auctorem moralis Interpretationis errorum Ulyſſis; Proclum, Lycium, Diadochum, Plutarchum in libro, *quomodo*
Lib. 1. *Juveni audienda poëmata*; & denique Athenæum; qui tamen ultimus præcipue de *temperantia*, quam omnibus Heroum conviviis adhibet poëta, agit. Atque hoc eſt quod canit Horatius;

Trojani belli ſcriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneſte relegi,
Qui quid ſit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non
Plenius & melius Chryſippo & Crantore dicit.

Additque eum in Paride ſtultum regem; Neſtore amorem patriæ; Achille & Agamemnone iram; Ulyſſe ſapientiam & virtutem; Sirenum vocibus & Circe intemperantiam & libidinem deſcripſiſſe; quod idem argumentum tractat Maximus Tyrius Diſſertatione XVI. nec non Joannes Sariſberienſis lib. 7. c. 9. Adeo ut non inconcinne dixerit Iſocrates Oratione ad Nicoclem poëtas reliquiſſe ὑποθήκας ὡς χρὴ ζῆν; & optimo merito pueros voluerint Græci carmina Homeri εὐθὺς ἐξαρχῆς, ut loquitur Dio Chryſoſtomus, diſcere. ΑΡΕΤΗΝ excipit

ΜΝΗΜΗ

fæminæ non ſecus ac pleræque virtutes & ſcientiæ aſſimilata; vel quia, teſte Ariſtotele apud Euſtathium, mulieres ſunt μνημονικώτεραι; vel quia una ex Muſis eo nomine inſignis fuit; vel denique quia ipſa vocis terminatio hoc quaſi jubet. Referendam autem Μνήμην vel *Memoriam* ad Hiſtoriam cenſeo; quæ Juſtino Martyri eſt λόγος διήγησιν περιέχων τῶν ἤδη γεγονότων πράγματος; Ciceroni *vita memoriæ*; vel abſolute *memoria*, ut, *Mihi repetenda eſt veteris cujuſdam memoriæ non ſatis explicata recordatio*; cui etiam ut & aliis, *memoriam rerum complecti*, *memoriam prodere rei alicujus poſteris*; *memoriæ prodere*, *propagare*, *dare*, eſt hiſtoriam ſcribere. Homerus igitur belli Troji memoriam poſteris prodidit, καὶ ΜΝΗΜΗΝ εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον κατέλιπεν,
Lib. 4. uti appoſite loquitur Xenophon; quò pertinet Philonem Judæum tradere, hiſtoricos & poëtas memoriæ tradere antiquitatis pulcherrima facinora: ἅπερ ἱστορικοὶ καὶ σύμπαν τὸ ποιητικὸν γένος, τοῖς τε καθ' ἑαυτοὺς, καὶ τοῖς ἔπειτα μνήμῃ παραδεδώκασιν.

Si

Si quis tamen cenſor nimium ſeverus, & tetrica fronte conſpicuus exiſtimat ταυτολογίαν fieri, quia HISTORIÆ jam facta mentio eſt; dico in narrando bello Trojano & Ulyſſis calamitatibus, Homerum multarum rerum antiquarum cognitionem & memoriam conſervaſſe; quas cæteroquin injuria temporis poſteris eripuiſſet; ut & earum injeciſſe mentionem, quæ ante iram Achillis, quam ornandam ſibi deſumſit, ad Trojam acciderunt; quod nec obſervare oblitus eſt Macrobius; *Idem divinus*, ait, *ille vates res paulo vel multo ante tranſactas opportune ad narrationis ſuæ ſeriem revocat: & ut hiſtoricum ſtylum vitet, non per ordinem digerendo, quæ geſta ſunt, nec tamen præteritorum nobis notionem ſubtrahat. Theben Aſiæ civitatem aliasque plurimas Achilles, antequam iraſceretur, everterat; ſed Homeri opus ab Achillis ira ſumpſit exordium. Ne igitur ignoraremus, quæ prius geſta ſunt, fit eorum tempeſtiva narratio: item ne ignoraremus, quo duce claſſis Græcorum ignotum ſibi Trojæ littus invenerit, cum de Calchante quæreretur ait.* (Græcos verſus, quia ab ipſo peti poſſunt, omitto) *Et ipſe Calchas narrationem, quod Græcis navigantibus de ſerpente paſſerum populatore contigerit; ex quo denuntiatum eſt exercitum annos decem in hoſtico futurum: alio loco ſenex, id eſt, referendis fabulis amica & loquax ætas, res refert vetuſtas.* Non igitur in re obſcura & conjecturis obnoxia erraturum me puto, ſi dicam HISTORIAM præcipue reſpicere illa, quæ acciderunt irato Achille, & Ulyſſe ventis jactato; MEMORIAM vero, quæ vel paulo vel longe iram illam; belliqve Trojani initium præceſſerunt; quorum memoriam conſervatam eſſe exemplis clarum fiet. Neſtor non abſque ratione Euſtathio appellatus χορηγὸς παλαιῶν ἱστοριῶν, & Apulejo, *omnis vetuſtatis certiſſimus auctor*, ſocios, bellumque Lapitharum & Centaurorum breviter narrat: atque ſimiliter poëta docet, Amazonas Aſiam ſibi ſubjeciſſe; bellum Thebanum infeliciter a Polynice reliquiſque ducibus geſtum; Thebas ab Epigonis deletas; bellum Oti & Ephialtæ cum Marte, hujuſque per menſes tres & decem captivitatem; Junonem & Plutonem ab Hercule vulneratos; Trojam ab eo captam propter negatos a Laomedonte equos; Bellerophontis ærumnas; Phœnicis a paterna domo fugam, crimenque in patrem commiſſum; OEnei, apri Calydonii, Meleagri nec non Atalantæ hiſtoriam in Iliade: Herculis natales; Zethi & Amphionis muros; OEdipi parricidium ac inceſtas nuptias;

L. 5 c. 13 Sat.

pag 100. in Apol.

Digitized by Google

nuptias; Caſtoris & Pollucis mortem: Oti, Ephialtæ cum diis bellum; Hippolyti caſtitatem & Phædræ libidinem: Ariadnam a Theſeo relictam; Procridis obitum; fabulam Ityos & Philomelæ, aliaque in Odyſſea. Quo pertinet ſapientem multarum rerum, cum antiquarum, tum quæ ſua ætate contigerunt, debere memoriam ſervare; quia illa mater eſt ſapientiæ; uti teſtatur Afranius;

Uſus me genuit, mater peperit memoria.
Sophiam Græci vocant, vos ſapientiam;

quod diſtichon cum Sapientiæ imagine veteres philoſophos pro foribus omnium templorum voluiſſe poni, neſcio quo
L.4.c.6. auctore, ſcribit Joannes Sariſberienſis. Ut enim Jamblichi
c.29. de Vita pyth. verba inſtituto meo accommodem; οὐδὲν μεῖζον πρὸς ἐπιστήμην καὶ ἐμπειρίαν καὶ φρόνησιν τοῦ δύνασθαι μνημονεύειν; *Nihil eſt majoris ad ſcientiam ac experientiam prudentiamque comparandam momenti, quam rerum poſſe memoriam habere.* Conſervavit adhæc antiqua urbium nomina, licet illæ ſuo tempore aliis forent inſignes; Pauſa-
Lib.9. nias, Ὅμηρος δ' ἐπιστάμενος (ἐμοὶ δοκεῖν) Χαιρώνειάν τε ἤδη καὶ Λεβάδειαν καλουμένας, ὅμως τοῖς ἀρχαίοις ἐχρήσατο ὀνόμασιν ἐς αὐτάς· καθότι καὶ Αἴγυπτον τὸν ποταμὸν εἶπεν: *Mea quidem ſententia Homerus*
Odyſ. Δ. v. 581. & 477. *Chæroneam & Lebadeam appellari notat; ſed maluit priſcis uti earum urbium nominibus, ſicut & Ægyptum fluvium* (Nilum) *dixit.* Et ſi ad minoris momenti res, quæ tamen ſcitu perjucundæ & neceſſariæ ſunt, deſcendere volumus; non modo Memoria
Lib. 14. recte illi tribuitur, qua teſte Athenæo conſervavit τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἑλλήνων κατάστασιν, verum etiam quia memoriæ prodidit voces priſcas, multaſque veluti mortuas revocavit in lucem.
Lib. de Dial. Homeri. Nam Plutarchus inter obſoletas numerat ἄορ καὶ σάκος, *enſem & clypeum*, cum jam Homeri ætate in uſu forent ξίφος & ἀσπίς; cumque Græcorum antiquiſſima lingua abundaret monoſyllabis, eas affectavit; priſcæque dialecti characterem interire paſſus non eſt; quemadmodum κρῖ pro κρῖμνον; δῶ pro δῶμα; βρῖ pro βριθὺ vel βριαρόν. ἧλ pro ἧλος. ῥᾶ pro ῥᾴδιον: λὶς pro λέων; βρῶ pro βρῶμα; κῶ pro κῶμα, quæ male per apocopen
Lib. de Ling. Hell. facta eſſe judice Illuſtri Salmaſio cenſent Grammatici, evincunt; quibus adjicienda verba, πλῶ pro πλάζω; χῶ pro χά-
p. 792. Lib de vit. Hom. ζω, βῶ pro βάζω, & alia apud Euſtathium, ſunt. Sic Plutarchus ſcribit Homerum varia dictione uſum, σὺν ἀπὸ πάσης διαλέκτου

λέκτȣ τῶν Ἑλλήνων χαρακτῆρας miſcuiſſe; & Lesbonax, auctor ineditus, quem ex Florentina bibliotheca deſcripſit Celeberrimus vir Iſaacus Voſſius, Euboicum, Thebaicum, Siculum, Chalcidiacum, Colophonium σχῆμα aliaque in ejus operibus occurrere docet; vetereſque Grammatici non tantum Jonicam, Atticam, Æolicam, Doricam, ſed etiam τοπικὰς vel ἰδιωτικὰς ſingularum, nempe civitatum, populorum & inſularum, ut Cretenſium, Siculorum, Tarentinorum, Cypriorum, Pamphyliorum & aliorum apud eum dialectos notarunt, uti obſervat Salmaſius. Licet autem incertum quodammodo ſit, quæ figura Μνήμην ſive *Memoriam* repræſentet, puto tamen eam eſſe, quæ *Virtuti* ſilentium ſuadenti adſtat; cujuſque humeris illa manum imponit, quia cogitabunda & memorias veteres revolvens quaſi ſecum ſtat; ac quia ut ΠΙΣΤΙΣ & ΣΟΦΙΑ aliis nominibus ſubjiciuntur, ita illæ poſt *Virtutem* & *Memoriam* conſpiciuntur. Sequitur igitur, ut quæ de veſte exteriore cucullata dici poſſent, alii tempori reſervem, Lib. de L. Hell.

ΠΙΣΤΙΣ, ſive FIDES.

Hæc vox ſi eo ſenſu gentilibus uſurpetur, qua Chriſtianis ſcriptoribus, facile crederem, nihil eam aliud ſignificare quam *Relligionem* ſive *Deos*, quorum nomina, cultum, formam graphice Homerus deſcribit. Sed cum plane ea ſignificatio iis incognita ſit, aliud quid longe arbitror notari; de quo tamen antequam agam, quia deorum cultus non minima erat ſapientiæ ethnicæ pars, atque adeo quodammodo ad ΣΟΦΙΑΝ pertinet, quæ de ſacro cultu obſervavi, adjicere in gratiam ſtudioſi lectoris viſum fuit; ut ita magis pateat, quo loco Homerus apud veteres fuerit; nec immertio, ex mente gentilium loquor, divinos honores conſecutum eſſe, optimum deorum præconem. Nulla igitur Homero pars abſque diis eſt; virtutique Minervam, amori Venerem, artificio Vulcanum, cantui Muſas, choreis Apollinem, bello Martem, ventis Æolum, fluviis Oceanum, frugibus Cererem præficit; adeo ut vere dicat Maximus Tyrius; ȣ̓δὲν μέρος Ὁμήρῳ ἄθεον, ȣ̓δὲ δυνάςȣ ἄπορον, ȣ̓δὲ ἀρχῆς ἔρημον, ἀλλὰ πάντα μεςὰ θείων ὀνομάτων καὶ θείων λόγων καὶ θείας τέχνης; *nulla pars naturæ eſt Homero ſine diis, ſine præfecto, ſine imperio; ſed omnia divinis nominibus, omnia divinis ſermonibus, omnia divinis abundant artibus.* Et cjuſmodi diis ab ipſo tribuuntur, quæ ſi ad Deum unum & verum referan- Diſſ. 16.

 tur,

tur, dematurque vel Jovis vel alterius dæmonii nomen, à Chriſtiano aliena eſſe nequeunt; ut;

Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε
Ὅππως κεν κ' ἐθέλῃσιν. ὁ γὰρ κάρτιστος ἁπάντων.

id eſt, vertente Ampliſſimo Grotio;

Juppiter, ut viſum, vires mortalibus addit,
Et minuit: cunctis nam ipſe potentior unus.

nec non hoc;

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς δ' ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ,
Omnipotens tribuit Deus ipſe boniſque maliſque
Divitias, quantas ſuadet dare cuique voluntas.

Il. 1. Atque ita alibi canit Iovem Agamemnoni σκῆπτρον τ' ἠδὲ θέμιστας, *ſceptrum & jura dediſſe*, ab eo pendere humana regna; reges majorem in Dei auxilio ſpem debere habere, quam hominum; Jovem iratum eſſe iis qui jura evertunt, impios punire, & deos qui mandatum ipſius reſcindere conantur, in tartarum mittere, ſive, ut alii loquuntur, ταρταρῶσαι; Deum divitias largiri; fruſtra eſſe hominum labores, niſi Deus adſit; illoſque potiſſimum deum juvare, qui quod in ſe eſt præſtant ſedulo, nec manibus compreſſis ſedent. Illud quoque toties repetitum priſcam pietatem ſpirat, θεὸς (non θεοὶ) ἔμβαλε θυμῷ, quod eleganter & pie, ſi modo *Dii* in *Deum* mutentur, cum Salluſtio dicere poſſumus, *Dii monuere*. Quin & Juſtinus Martyr cenſet eum alioſque veteres multa ex Moſe in opera ſua tranſtuliſſe; & quod ille dixit, *In principio fecit Deus cælum*, Homerum ita expreſſiſſe

[Margin: Il. 2. v. 159. & a. — Init. Il. Θ. — Od. 2. v. 188. — Od. Ξ. 62. — Adm. ad Gentes;]

Il. 2. Ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανόν.. &c.

iiſque verſibus eum creationem mundi expreſſiſſe; ut & per Alcinoi hortos, paradiſum; per gigantum pugnam, turrim Babylonicam; per dejectionem *Noxæ* vel Ἄτης, deturbatum e cælo diabolum; ad hæc multorum quidem meminiſſe, ne ab Orphei recepta jam poëſi recedere videretur, deorum; ſed poſtquam in Ægypto divinos libros inſpexiſſet, unum ſolum Deum ceciniſſe, illumque vocari θεὸν αὐτὸν *Deum ipſum*; tandemque uni Deo omnem poteſtatem tribui, & imperium in deos ceteros; qui tantum ab ejus divinitate abſunt, ut una cum hominibus nominentur: Et Minutius Felix reſpiciens verſus Homericos, quos Archilochus in Jambos transformavit apud

[Margin: Init. Il. T. — Odyſſ. Σ. v. 135.]

Digitized by Google

apud Theonem Sophiſtam, optiméque illuſtrat Mericus Caſaubonus, unum Deum, omnium rerum auctorem a poëtis celebrari ſcribit: *Audio poëtas quoque unum patrem divûm atque hominum prædicantes, & talem eſſe mortalium mentem, qualem parens omnium Deus induxerit.* Præterea ſacrificia ab ipſo deſcripta alii imitati ſunt, teſte Dionyſio Halicarnaſſenſi; & Jovis ſi- Lib. 7. mulacrum ejus ad exemplar ſe finxiſſe à Pandæmo interrogatus, pronuntiatis verſibus, qui exſtant in Iliade A. teſtatur L. 5. Sat. c. 13. Phidias apud Macrobium, Valerium Maximum, & Strabo- L. 3. c. 7. nem; quorum hic addit, ſcite ſolere dici de Homero, *eum* Ex. 4. Lib. 8. *ſolum aut θεῶν εἰκόνας vidiſſe, aut ſolum oſtendiſſe.* Hinc Lucius Æmilius Paulus, Polybio teſte, templum Jovis ingreſſus, ſtatuamque admiratus, dixit, ὅτι μόνος αὐτῷ δοκεῖ Φειδίας τὸν παρ' Ὁμήρῳ Δία μεμιμῆσθαι; *ſolum Phidiam ſibi videri Homericum Jovem imitatum eſſe.* Et Proclus ſcribit Phidiam non reſpexiſſe πρὸς Lib. 2 in Timæum γέγονος vel, *ſtatuas ante eum factas*; ſed meminiſſe τοῦ παρ' Ὁμήρῳ Platonis. Διός, *Jovis apud Homerum.* Euphranor quoque Athenis picturus XII. Deos, cum hæſitaret, qua potiſſimum forma Jovem fingeret, auditis iiſdem verſibus ſe ἀρχέτυπον habere dixit, ad quod deum formaret, uti apud Euſtathium legere licet; p. 145. adeo ut non abſque ratione cum Luciano Homerum vocem Lib de ἄριστον τῶν γραφέων παρόντος Εὐφράνορος καὶ Ἀπελλοῦ. Cum Heſiodo Im. præterea omnium primus Theogoniam vel Deorum natales, ἐπωνυμίας, τιμάς τε καὶ τέχνας καὶ εἴδεα, *cognomina, honores, artes & figuras* non peculiari opere ut ille eſt Pherecydes apud Scholiaſtem Apollonii; Dromocrides, ſi modo ſalva lectio, & L. 2. Orpheus apud Fulgentium; ſed ſparſim in Iliade, Odyſſea Myth. & Hymnis docuit, uti teſtis eſt Herodotus; nec non S. Iſido- L. 2. rus Peluſiota; probantque Mythologi veteres & patres; qui c. 53. L. 1. de diis acturi, frequentiſſime ad Homerum veluti antiquiſſi- Ep. 21. mum Theologum provocant. Huc pertinent, quæ poëtarum interpretes allegorice explicant; ut cum per auream Jovis catenam de cælo in terras demiſſam Macrobius intelligit, L. 1 in Som. *unam nuſquam interruptam connexionem, vinculis religatam a ſummo* c. 16. *Deo uſque ad ultimam rerum fæcem:* vel Juſtinus Martyr ἑνὶ καὶ πρώτῳ θεῷ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ κράτος ἁπάντων, *uni & principi Deo poteſtatem atque imperium in omnes* tributum: quam in rem quæ annotari poſſunt, ſi Lectori annumerare vellem, ejus proculdubio patientia & otio meo abuterer. Nec ſane Hymni omittendi

O 2 ſunt;

Digitized by Google

ſunt; quia, quamvis à multis dubius habeatur eorum auctor, plurimi tamen veterum recentiorumque illos poëtæ noſtro tribuunt. Auctor vitæ Homeri anonymus exiſtimat τοὺς ὕμνους & reliqua quæ ipſi tribuuntur, excepta Iliade & Odyſſea, ἀπιστεῖα γ, τῆς φύσεως καὶ τῆς δυνάμεως ἕνεκα, *& propter naturam & propter vim*: Bochartus in epiſtola, *Num Æneas fuerit in Italia*, omnes cenſet eſſe ſuppoſititios; ſed admodum antiquos; Scaliger eoſdem Homeridarum alicui tribuit, non ſecus ac hymnum in Apollinem Athenæus quem tamen Homero adſignat gravis inprimis auctor Thucydides Libro tertio. Atque
L. 1. e diverſo hæc PIA CARMINA, ita enim hymnos vocari
Pag. 950. cenſeo in Inſcriptione antiqua, & per LIBROS intelligo Iliadem ac Odyſſeam.

DOGMATA. PYTHAGORÆ. SENSI. STUDIUMQUE. SOPHORUM
ET. LIBROS. LEGI. LEGI. PIA. CARMINA. HOMERI.

nonnullos veterum Homero adſignaſſe teſtantur Suidas, &
L. 2. & 4 Herodotus, ſi modo is auctor, in vita ejus. Sic Pauſanias ipſi tribuit hymnum in Cererem, in quo prima τύχης vel *Fortunæ* mentio; quod tamen nomen dum apud Homerum ex-
L. 5. Sat. 16. ſtare negant Macrobius & Joannes Sariſberienſis, non pro ge-
L. 3 pol. c. 8. nuino, niſi forte Iliadem & Odyſſeam reſpiciant, videntur illum habere. Et ne dicam doctiſſimos hujus ſuperioriſque ſæculi viros, ut Stephanum Pighium in Themide; Ægidium Menagium in originibus Gallicæ Linguæ; Petrum Fabrum in Semeſtrium libris; Voſſium in Etymologico; Alciatum in parergis, Bernardum Martinium in variis Lectionibus; Mericum Caſaubonum in Diſſertatione; Pontanum ad Macrobium; & ſibi quodammodo contrarium Bochartum in Geographia ſacra, alióſque, varios hymnos ut genuinum Homeri fœtum laudare; idem multis tam veterum quàm
C. 15. vitæ Hom. recentiorum teſtimoniis docuit Leo Allatius; Neque tamen ignoro, Xenophanem in Homerum atque Heſiodum ſcripſiſſe ſillos; quia ſtultis de deorum natura perſuaſionibus mentes hominum impleverunt, Pythagoram cenſere animam ejus apud inferos ex arbore eſſe ſuſpenſam, ſerpentibuſque vallatam, ἀνθ' ὧν εἶπε περὶ θεῶν, *propter ea quæ de diis dixit*;
In Jove Trag. apud Diogenem Laërtium; ex Momi Lucianei ſententia, homines

mines auditis deorum rixis, pugnis, vinculis, amoribus, quæ omnia poëtæ verſibus complectuntur, atheos fieri; Damidem Epicureum ex iis, quæ de diis Homerus canit, collegiſſe nullos eſſe deos, mundumque nulla providentia regi; inde inſuper oriri fluctuationem Menippi; & Tychidem eum teſtari ἐνγεγράφθαι τῷ ψηφίσματι κεχειρημένον eſſe: Platonicos Homeri ſectatoribus ἀσεβείας vel *impietatis* dicam ſcripſiſſe, & Lucianum, quia deos à poëtis confictos in theatro quaſi deridendos propinaret, laudaſſe, narrante Iſidoro Peluſiota: philoſophorum facile principem Platonem eum è rep. quam formabat ejeciſſe, lanis tamen coronatum albis & unguento delibutum, uti videre licet apud Dionem Chryſoſtomum, Juſtinum Martyrem, Maximum Tyrium, Heraclidem in Allegoriis: & denique omnes confiteri apud eundem Dionem, de diis μηδὲν ἀληθὲς, *nihil veri* Homerum dicere, ejuſque laudatores non aliter defendere poſſe hominem, quam ad ænigmata & allegorias recurrendo. Sed tamen, ut has nebulas diſcutiam breviter, ejuſmodi terriculamentis & fictionibus opus fuiſſe affirmabant; ut rudes, feroces, & jugi impatientes hominum animi miteſcerent; ut enim ſcribit Strabo; οὐ γὰρ ὄχλον τε γυναικῶν καὶ παντὸς χυδαίου πλήθους ἐπαγωγεῖν λόγῳ δυνατὸν φιλοσόφῳ καὶ προσκαλέσασθαι πρὸς εὐσέβειαν καὶ ὁσιότητος καὶ πίστιν: ἀλλὰ δεῖ καὶ διὰ δεισιδαιμονίας· τοῦτο δ᾽ οὐκ ἄνευ μυθοποιίας καὶ τερατείας: *Fieri enim non poteſt, ut mulierum & promiſcuæ turbæ multitudo philoſophica oratione excitetur, ducaturque ad pietatem, ſanctitatem, & fidem; ſed ſuperſtitione præterea opus eſt; neque illa ſine fabularum fictione & prodigioſa narratione.* Laudat præterea Iſocrates Homerum tragœdiarumque inventores; quod animadverſa humani ingenii natura, fabuloſe bella ſemideorum narraverint, fabulaſque in actus redegerint. Maximus quoque Tyrius diſputat, utri melius poëtæ an philoſophi de Diis ſenſerint, cumque multa ſcitu digna in medium attuliſſet, hæc verba, ut ab interprete verſa ſunt, enuntiat; *Noli igitur quærere, utrum de diis melius poëtæ tradiderint an philoſophi, ſed potius inducias fac, fœduſque inter has duas facultates; nec aliter quam unam eandemque artem eſſe conſidera. Sive enim poëtam voces, philoſophum dicis; ſive philoſophum voces, dicis poëtam:* tandemque colligit, vera dicere poëtam, quamvis fabulam narret, quamvis carmine dicat; ſeque perſequi velle obſcuritatem ænigmatum, nec de via veritatis abductum

Ne:yom. Philoſp.

L. 4. Ep. 54.

Orat. 53.

Orat. 11.

Lib. 1.

Ad Nic.

Diſſ. 29.

 iri;

iri; vera adhæc dicere philoſophum, licet oratione nuda & ſimplici utatur. Quod autem Platonis factum ſpectat, non è rep. quam formabat philoſophus ille cum contumelia fuit ejectus, verum cum honore dimiſſus; non ſecus ac mulie-
Orat. 53. res hirundines, qua metaphora utuntur Dio Chryſoſtomus,
Ther. 2. & Theodoretus, quas in deliciis habebant, unguento perfuſas avolare ſinunt. Et ſane honoris cauſa hoc feciſſe Platonem, aliiſque ita poëtam veluti maxime neceſſarium, ſed cujus nullus uſus in ſua rep. eſſe poterat, commendaſſe, ex ipſo Platone patere videtur; quippe qui modo eum appellat θεῖον ποιητὴν, modò ἄριϛον καὶ θειότατον τῶν ποιητῶν; modo ϛρατηγὸν, reliquos autem poëtas ϛρατόπεδον; multiſque in rebus ipſi aſſentitur; unde & Telephus Grammaticus impetum olim cepit librum componendi, teſte Suida, περὶ τῆς Ὁμήρου καὶ Πλάτωνος συμφωνίας: quo pertinent diſſertationes eorum, qui inquiſiverunt, *utrum recte Plato è rep. ejecerit Homerum*; qualem compoſuit
Diſſ. 7. Zerapion Alexandrinus, uti legere apud Suidam licet; qualiſque exſtat inter opera Maximi Tyrii: nec non Homeri defenſio, quam adverſus Platonem libris quatuor complexus olim fuit Dio Pruſæus, narrante eodem Lexicographo. Quam in rem qui plura deſiderat, adire poteſt Nicolaum
In Arte poet. Majoranum in diſſertatione non inerudita Euſtathio Roma-
L. 3. Ned. næ editionis juncta; Voſſium, Schottum, Barthium & Rei-
Cic. neſium; quorum hi inquirunt cur corona, qua Homerum
L. 22. Plato ornatum dimiſit, *lanea* fuerit: & denique Proclum
Ad. 6. App. Lycium Diadochum capite ultimo Libelli, quo dicta adver-
Epiſt. ad Daumium. ſus Homerum & poëticen in Rep. Platonis refellit. Cum enim Philoſophia paſſim contemneretur, aliique illam ut inutilem accuſarent, alii damnarent, poëſis contra in immodica admiratione foret, atque hanc ad ſolam doctrinam ſufficere putarent, narrante eo Plato hominum perverſitate motus poëticem & imitatorium genus plurimum a veritate diſcedere monſtravit; poëtas ac præcipue tragicos, qui demulcere auditores, non ad virtutem promovere ſtudent, reprehendit, & Homerum ut *tragicorum ducem* incuſavit & ejecit, quia in ejus poëſi ſemina quædam tragœdiæ ſparſa ſunt, & veſtigia paſſim apparent. Idem in præfatione, Homerum in doctrina ſua de divinis humaniſque rebus, tum naturæ, tum philoſophorum placitis maxime convenire; Platonem & Ho-

Digitized by Google

Homerum eſſe mente ac ſcientia contemplatores rerum divinarum, eademque iiſdem de rebus utroſque docere, denique tanquam ab uno numine progreſſos, eundem divinitatis ordinem perficere, ac eandem in rebus veritatem interpretari memoriæ mandavit. præterea cap. XXII. ſequentibuſque Platonem maxime poëtam admirari, nec niſi hoc nomine reprehendi: cap. XVIII. venerari ſolere, ut *omnis veritatis ducem*; & cap. XX. in omnibus ſuis ſcriptis, in divinis humaniſque rebus, æmulari oſtendit. Deos igitur deſcripſit, eorumque cultum ad poſteros transmiſit; unde non immerito à Porphyrio ΘΕΟΛΟΓΟΣ dictus eſt. Nam Græcos non aliter ſcriptores vetuſtiſſimos vocaſſe teſtatur Lactantius; hocque nomen iis dabatur, qui de diis mythice diſſerebant, & eorum naturam involucris fabularum vel allegoriarum velabant; quales fuere antiquiſſimi Orpheus, Servio ad ſextum Æneidos librum *Theologus* etiam dictus, Muſæus, Homerus, Heſiodus; qui in genere Origeni vocantur τῶν δογμάτων πατέρες καὶ ἀρχαῖοι Θεόλογοι τῶν Ἑλλήνων; quorumque Theologia erat μυθική, ut Philoſophorum φυσική, ſacerdotum vero & populi πολιτική, uti ex Varrone & Seneca docet Auguſtinus. Inde ad eos devolutum eſt, qui myſteriorum erant interpretes, Deorum vaticinia & oracula, naturam, & omnia quæ huc ſpectabant, explicabant; occurritque vox non modo apud Ciceronem, Arnobium, Proclum, verum etiam in nummis Q. Herennii Etruſci Meſſii Decii apud Triſtanum, & Spanhemium. Sic *Theologicas doctrinas* celebrat Ammianus: *Julianus nocte dimidiata exſurgens, occulte Mercurio ſemper ſupplicabat: quem mundi velociorem ſenſum eſſe, motum mentium ſuſcitantem* THEOLOGICÆ *prodidere doctrinæ:* & Proclum Lycium Suidas ſcribit librum compoſuiſſe de Magna Matre, atque in eo omnem τὴν περὶ τὴν θεὸν Θεολογίαν explicaſſe. Quin & *Homericam Theologiam* Tatiani interpres memorat; ſed cujus ne quidem ille meminit; nam cum Antinoum cælo illatum dixiſſet a quodam nempe qui mercede conductus pejeraverat ſe vidiſſe eum adſcendere addit: καὶ τὸν ὅμοιον θεολογῆσαι τιμῆς καὶ δωρεᾶς ἠξίωσε; *& ſimilem ſive hominem dignatus eſt propter honores & munera Deum facere*; non autem; *& Homericam Theologiam imitatus honore muneribuſque affectus eſt:* quæ neſcio quomodo alicui in mentem venire potuerint. Verum licet alicui hæc mea explicatio probabilis

Lib. de An. Nym.

c. XI. de Ira Dei.

L. 6. c. 5. de Civ.

L. 3. de N. D.

L. 3. p. 166 & 4. p. 135. Adv. Gent.

babilis poſſit videri; & quæ de Diis notavi quoad Homerum vera ſint, eo tamen ſenſu ΠΙΣΤΙΝ non memini uſurpari à Gentilibus. Ut enim recte me docuit præſtantiſſimus Grævius, notio hujus vocis ex Hebræorum lingua derivata eſt in ſcripta Chriſtianorum Doctorum, qui vitam Chriſti Græcis litteris prodiderunt; ſed τοῖς ἔξω fuit plane ignorata: & cum viro celeberrimo per ΠΙΣΤΙΝ intelligo Rhetorum contentionem, quæ aliter *probatio* dicitur; & ita appellatur Ariſtoteli, ejuſque exemplo Ciceroni *fides Orationis*. Nam ita loquitur in Partitionibus; *Ageſis ergo, quoniam in confirmationem & reprehenſionem diviſeras* ORATIONIS FIDEM, *& dictum de altero eſt, expone nunc de reprehendendo.* Dividitur autem in confirmationem, qua cauſam noſtram adſtruimus, & confutationem, quâ adverſarii argumenta deſtruimus, & non inconcinne etiam PROBATIO vocatur: Quintilianus cum de enthymemate, epichiremate & apodixi verba feciſſet, ſubdit: *Hæc omnia generaliter* Πίστεις *appellant, quæ etſi propria interpretatione dicere fidem poſſumus, apertius tamen probationem interpretabimur.* Exſtatque eo ſenſu hæc vox apud Auctorem Compendii Rhetoricæ, quem primo Hœſchelius, deinde Schefferus edidit: Ἀγών ἐστι, inquit, ΠΙΣΤΙΣ καὶ ἀπόδειξις τῶν οἰκείων κεφαλαίων *Contentio eſt confirmatio & probatio noſtrorum capitum*, & proculdubio Auctor Marmoris indicare voluit Artem Rhetoricam originem quoque ſuam Homero debere. Cum enim Πίστις ſit præcipua Orationis pars, ejuſque vitam & viſcera contineat, illâque cauſam noſtram firmemus, & adverſarii argumenta infringamus, nulla vox commodior potuit reperiri vel elegantior, ad ſignificandum ut omnium fere Artium Liberalium, ita & Rhetorices Homerum auctorem eſſe. Nam Ariſtoteles futurum Rhetorem informans, jubet ut exemplis ad exemplum Homeri utatur; Εἰς δὲ σαφήνειαν παραδείγματα καὶ παραβολὰς οἰστέον· παραδείγματα δὲ οἰκεῖα καὶ ἐξ ὧν ἴσμεν· οἷα Ὅμηρος, μὴ οἷον Χοιρίλος; *Exempla autem & comparationes ut quam maxime ſint perſpicua videndum eſt. Exempla vero propria & ex iis quæ ſcimus; qualia Homerus, non qualia Chœrilus.* Omnia quoque decenter expoſuit, eorum, quos deſcribebat, mores, aptiſſime ſervavit, Orationemque, figuras, affectus iis accommodabat: elegans inprimis locus eſt apud Auctorem Anonymum; Πρὸς τούτοις δὲ τὸν Ῥήτορα οὐ χρὴ τὸν λόγον ἀναλαμβάνειν ἀναμιμνήσκοντα καὶ ἀποκρίνεσθαι

Lib. 5. cap. 10. Inſt.

Lib. 8. Topic.

κρίνεσθαι τῶν προκειμένων τὰ ἤθη καὶ πάθη καὶ λόγῳ καὶ σχήματι, ὡς ὁ δαιμόνιος Ὅμηρος ἠ ἑρμηνεύειν πάντα καλῶς ὡς ἀπομιμεῖσθαι τὴν λέξιν, πᾶν ἦθος καὶ πάθος καὶ πρᾶγμα καὶ λεγόμενόν τε καὶ ἐκφραζόμενον: *Adhæc Oratorem non oportet orationem proferre ſine imitatione, ſed propoſitorum exprimere mores & affectus, cum oratione, cum figuris, ut* DIVINUS HOMERUS, *& exponere cuncta decenter, ut formet oratione omnes mores, affectus, res dicendas vel exprimendas.* Atque hinc ortum eſt, ut dixerint veteres Homerum eloquentiæ partibus dediſſe initium, & ab eo omnia ornate copioſéque dicendi fluxiſſe genera; Quintilianus; *Igitur ut Aratus ab Iove incipiendum putat, ita nos rite cœpturi ab Homero videmur. Hic enim (quemadmodum ex Oceano dicit ipſe amnium fontiumque initium capere)* OMNIBUS ELOQUENTIÆ PARTIBUS EXEMPLUM ET ORTUM DEDIT. *Hunc nemo in magnis ſubtilitate,* (legendum forte *ſublimitate*) *in parvis proprietate ſuperavit. Idem lætus & preſſus, jucundus & gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis; nec poëtica modo, ſed* ORATORIA VIRTUTE EMINENTISSIMUS. Hoc cum multis & lectu digniſſimis docuiſſet, adjicit tandem; *Quid? in verbis, ſententiis, figuris, diſpoſitione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni ſit viri ejus* VIRTUTES *non æmulatione (quod fieri non poteſt) ſed intellectu ſequi:* Imo & tria dicendi genera, quæ Græci χαρακτῆρας appellant, ab eo fluxiſſe prodere memoriæ non dubitavit A. Gellius. Cum enim ſit character ἁδρὸς vel *uber*, cui dignitas & amplitudo, ἰσχνὸς vel *gracilis*, cui venuſtas & ſubtilitas ineſt; ac denique μέσος vel *medius*, in confinio utriuſque modi particeps, horum omnium exempla apud Homerum cenſent reperiri: *Vera autem*, ait Gellius, *& propria hujuſmodi formarum exempla in Latina Lingua M. Varro eſſe dicit Ubertatis Pacuvium, Gracilitatis Lucilium, Mediocritatis Terentium, ſed ea ipſa genera dicendi jam antiquitus tradita ab Homero ſunt tria in tribus; magnificum in Ulyxe & ubertum; ſubtile in Menelao & cohibitum; Mixtum moderatumque in Neſtore.* Non abs re fuerit ipſa Homeri verba laudare; nam Ulyſſes magnam vocem emittebat,

Lib. 10. c. 1. Inſt.

Lib 7. cap. 14. Noct. Att.

Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν,

Et verba imbribus nivalibus ſimilia hibernis.

Menelaus vero,

Digitized by Google

— — *ἐπιτροχάδην ἀγόρευε*

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος

Οὐδ' ἀφαμαρτοεπής — —

— — *ſuccincte concionabatur*

Pauca quidem, ſed valde acute: quia non erat multiloquus

Nec in verbis peccans. — —

Neſtor denique melleo delibutus erat eloquio,

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή,

Cujus ab ore melle dulcior fluebat oratio,

cum ora foro reſolveret. De his dicendi generibus (Quæ In Grat. Act. etiam alibi quam in illis ducibus apud Homerum reperiri teſtis eſt Angelus Politianus) ita loquitur Auſonius; *Certent huic ſententiæ veteres illi, & Homerici Oratores; ſubtilis deducta oratione Menelaus; & inſtar profundæ grandinis ductor Ithacenſis, & melleo delibutus eloquio jam tertiæ Neſtor ætatis.* Quin & quartum invenit characterem, *Allegoricum* nempe, quo ſecreta naturæ, uti arbitratur Schefferus, præceptaque morum ſub fabulis traduntur, cujuſque unus omnium meminit Auctor Anonymus Compendii Rhetoricæ; licet revera peculiare genus nequaquam ſit, cum allegoriæ & magnifice & aliis modis referri atque ob oculos poni poſſint; Audiendus tamen ille, quiſquis eſt, ut luce meridiana clarius pateat, quid ſenſerint eruditi de Arte dicendi Homerica. Ὅμηρος δὲ καὶ τέταρτον τὸ δι' ἀλληγορίας προσέδωκε, τῷ πανηγυρικῷ μὲν καὶ αὐτὸν ἐφαρμοστόν· ἁρμοδιοφυία δὲ πιθανῶς, ὅταν ἀπλῆν λόγου πρὸς ὄγκον καὶ μέγεθος ἐξᾶραι βουλόμεθα; *Homerus autem addidit & quartam allegoricam, quæ & ipſa apta eſt generi panegyrico, maximeque idonee adhiberi poteſt, ſi te-* Pag. 221. *nuitatem orationis in ſublimitatem ac magnitudinem volumus attollere.* Euſtathius quoque obſervat tria dicendi genera, *Deliberativum*, *Demonſtrativum* & *Juridiciale* apud poëtam noſtrum exſtare: Optima laudationum & comparationum exempla præſcri- pro Imag. pſiſſe multis tradit Lucianus, adeo ut tandem dicat; Καὶ ὅλως, τοσαῦτά ἐστι τὰ τοιαῦτα, ὡς μηδὲν εἶναι τῆς ποιήσεως μέρος, ὃ μὴ ταῖς θείαις εἰκόσι διακεκοσμημένον; *In ſumma earum rerum tanta apud Homerum copia, ut nulla ſit pars poëſeos, quæ non divinis comparationibus ſit exornata.* Quo pertinet, quendam veterum interrogatum, quodnam Od. π. v. 72. eſſet δικανικὸν τῆς ῥητορικῆς εἶδος, pronuntiaſſe hunc verſum,

Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.

no-

notante Euſtathio; adeo ut non immerito Quintilianus plenis eloquentiæ velis hanc ob cognitionem Homerum extollat, & Cicero alicubi ſcribat eum *plane Oratorem* eſſe. Atque huc pertinet Dionyſium Halicarnaſſenſem ἐν τῷ περὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος, *De Demoſthenis dicendi vi*, notare Homeri in dicendo ἡδονὴν καὶ τὸ σεμνὸν *jucunditatem & magnificentiam* plurimos poëtas Epicos, Melicos, Tragicos, Comicos, Hiſtoricos, Philoſophos & Rhetores ſecutos eſſe; atque inter Hiſtoricos præcipue Herodotum, inter Philoſophos vero Platonem; ut & Dionyſium Longinum ſcribere, Steſichorum, Archilochum, Herodotum & maxime omnium Platonem Ὁμηρικώτατον fuiſſe, καὶ ἀπὸ τοῦ Ὁμηρικοῦ νάματος εἰς αὐτὸν μυρίας ὅσας παρατετροπὰς, *ab Homericis laticibus ad ſe deductos plurimos rivos tranſtuliſſe*; quod & olim, teſte eodem, multis oſtendit docuitque Ammonius. Unde futurum Oratorem à poëtis, *à quibus* ſcilicet *petitur & in rebus ſpiritus, & in verbis ſublimitas, & in affectibus motus omnis, & in perſonis decor*, incipere ex Theophraſti ſententia debere cenſet Quintilianus; & Petronius auctor eſt, ut primus poëtarum Homerus diſcatur; Cap. 13.

— — Det primos verſibus annos
Mæoniumque bibat felici pectore fontem:
Mox & Socratico plenus grege; mittat habenas
Liber, & ingentis quatiat Demoſthenis arma.

Ultima tandem omnium virtutum, & digna quæ primum locum obtineat, eſt

ΣΟΦΙΑ vel SAPIENTIA.

Antiquitus ΣΟΦΟΙ appellati fuerunt omnes artifices, ſive architecti, ſive coriarii, ſive ſtatuarii, ſive alii forent, uti præter Georgium Diaconum præfatione in Logicam Ariſtotelis, teſtatur Nicomachus Geraſinus: Τῶν πρὸ Πυθαγόρου πάντων ΣΟΦΩΝ καλουμένων συγκεχυμένῳ ὀνόματι, ὥσπερ καὶ τέκτων, καὶ σκυλοτόμος, καὶ κυβερνήτης, καὶ ἁπλῶς ὁ τέχνης τινὸς ἢ δημιουργίας ἔμπειρος, ὁ Πυθαγόρας σύστειλε πάντων τὸ ὄνομα; *Cum ante Pythagoram omnes promiſcue dicerentur Sapientes communi nomine, etiam architecti & coriarii & gubernatores, & quicunque denique ſcirent artem aliquam, aut populare opificium, Pythagoras omnibus id nomen negavit.* Atque hunc antiquum uſum auctores nonnulli conſervarunt: & Æliano piſcatores in arte ſua excellentes ſunt σοφοὶ τῶν ἁλιέων; quales vocare etiam poſſis *prudentes artis piſcatoriæ*; non ſecus Lib. 1. Arith. L. 1. c. 11. de Anim.

ac figulus peritus à Feſto in *Ratumena porta* appellatur, *prudens artis figulinæ*; Lucianus in Phalaride Perilaum nominat σοφὸν χαλκέα; in Navigio coquum artis ſuæ gnaviter peritum σοφιστὴν; in inſcriptione veteri, quæ continet donarium Nicomedis medici, notante illuſtriſſimo Falconerio, ΕΥΠΑΛΑΕΜΟΣ ΣΟΦΙΑ eſt *ſtatuaria*; Luciano iterum eodem in
Il. o. v. 412. libro ipſique adeo Homero, ad quem Euſtathius & brevium Scholiorum auctor videri poſſunt, ars fabrilis & Platoni ἡνιοχία vel *aurigandi peritia* σοφία appellantur. Et quod huc valde
L. 7. c. 7. Eth: pertinet, Ariſtoteles notat, τὴν σοφίαν ἐν ταῖς τέχναις, τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας, *ſapientiam tributam eſſe iis, qui in artibus quibusque peritiſſimi ſunt*; Phidiam dici λιθουργὸν σοφὸν *ſculptorem ſapientem*; Polycletum ἀνδριαντοποιὸν σοφὸν *ſapientem ſtatuarium*; eoque nomine nihil aliud deſignaſſe quam ἀρετὴν τέχνης, *artis peritiam inſignem*. Nec abeunt multum Latini; iique interdum non aliter loquuntur; ut Argum *doctum munere Palladio* canit eſſe Val. Flaccus; Titinius apud Nonium *ſapientiam* gubernatori navis;
Pag. 523. & auctor inſcriptionis veteris apud Gruterum DOCTAM MANUM ſtatuario tribuunt;

HIC ACCUMBENTEM. SCULPI. GENIALITER. ARTE.
SE. JUSSIT. DOCTA. POST. SUA. FATA. MANU.

Valerius Flaccus navis Argus texturam deſcribens, canit *docta reſonare bipenni Littora*. In Inſcriptione veteri inedita, quam apud Arelatenſes repertam mecum communicavit Jacobus Tollius V. C L. fabro tignario tribuitur DOCTRINA, illoque nemo DOCTIOR dicitur fuiſſe. En tibi eam, Lector,

Q. CANDI. BENIGNI. FAB. TIGN. C
ORP. ARS. CUI. SUMMA. FUIT
FABRICÆ. STUDIUM. DOCTRINA
PUDORQUE. QUEM. MAGNI
ARTIFICES. SEMPER. DIXSERE
MAGISTRUM. DOCTIOR. HOC. NE
MO. FUIT. POTUIT. QUEM. VINC
ERE. NEMO. ORGANA. QUI. NOSSE
T. FACERE. AQUARUM. AUT. DUCE
RE. CURSUM. HIC. CONVIVA. FUI
T. DULCIS. NOSSET. QUI. PASCE
RE. AMICOS. INGENIO. STUDIO
DOCILIS. ANIMIQUE. BENIG
NUS. CANDIDA. QUINTINA
PATRI. DULCISSIMO. ET. VAL. MAX
SIMINA. CONIUGI. KAR.

Et

Digitized by Google

Et tandem *Sophia Septimiæ* (quam alii mutant *in ſepiam*, alii nomen proprium eſſe exiſtimant) apud Cicer. in epiſtolis ad Familiares, nulla mihi alia eſt, quam ars rite apparandi cibos: *oblituſne es*, ait, *fungorum iſtorum quos apud Niciam? & ingentium culinarum cum Sophia Septimiæ?* id eſt, an oblitus es fungorum, quos tam delicatos apud Niciam edimus? an apparatuum, & lautarum epularum, quibus nos excepit Septimia, tam bene callens artem culinariam? Verum poſtquam hunc uſum ſuſtulit Pythagoras; ΣΟΦΙΑ ſignificavit *Philoſophiam* vel SAPIENTIAM, quæ, definiente Scholiaſte Homeri eſt γνῶσις θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων; vel, ut Cicero loquitur, *rerum divinarum, humanarum cauſarumque, quibus continentur illæ, ſcientia.* Atque ita Ennio & Afranio *Sapientia* exponitur *Sophia*; non ſecus ac Ciceroni: *princepſque omnium virtutum eſt illa ſapientia, quam Græci σοφίαν appellant*; aliiſque plurimis frequenter *philoſophia* eo nomine denotatur; ut Petronio: *Ubi eſt Dialectica? ubi Aſtronomia? ubi* SAPIENTIÆ *conſultiſſima via?* Lactantioque & Cenſorino philoſophi ſunt *profeſſores, & cultores Sapientiæ.* Hæc igitur ΣΟΦΙΑ vel ideo Homero convenit, quia poëtæ communi appellatione σοφοὶ appellantur: Scholiaſtes Pindari: Σοφιστὰς καὶ σοφοὺς ἔλεγον τοὺς ποιητάς; *poetas appellarunt Sophiſtas & ſophos*; ipſe Pindarus

Lib. 2. Offic. Lib. 4. Tuſc. L. 4. c. 3. Inſt. c. 4. & 14. de Nat. Dic. Ad Od. 5. Iſth. Od. 1. Ol.

ὅθεν ὁ πολύφατος	*Unde pulcherrimus*
Ὕμνος ἀμφιβάλλεται	*Hymnus elaboratur*
Σοφῶν μητίεσσι,	*Poëtarum ingeniis.*

Sed maxime quia vetuſtiſſimi Muſici ac poëtæ erant Philoſophi, morum præcepta, ſiderum curſus, deorum naturas verſibus complectebantur; quomodo ipſe Homerus illis tribuit munus vitæ formandæ; καὶ σωφρονιστὰς facit; uti videre licet apud Strabonem, Suidam, Athenæum Euſtathium; omniumque clariſſime hæc tradentem Quintilianum, cujus verba, licet longiuſcula, adſcribere non gravabor: *Nam quis ignorat Muſicen* (ut de hac primum loquar) *tantum jam illis antiquis temporibus non ſtudii modo, verum etiam venerationis habuiſſe, ut iidem* MUSICI *&* VATES & SAPIENTES *judicarentur? mittam alios; Orpheus & Linus; quorum utrumque Diis genitum, alterum vero, quod rudes quoque atque agreſtes animos admiratione mul-*

Od. Γ. v. 266. Lib. 1. v. ibidem. Lib. 1. & pag. 35. L. 1. Inſt. cap. 10.

ceret, non feras modo, ſed ſaxa etiam ſylvaſque duxiſſe, poſteritatis memoriæ traditum eſt. Et Timagenes auctor eſt, omnium in literis ſtudiorum antiquiſſimam Muſicen exſtitiſſe: & teſtimonio ſunt clariſſimi poëtæ, apud quos inter regalia convivia laudes heroum ac deorum ad citharam canebantur. Iopas vero ille Virgilii non canit, ERRANTEM LUNAM SOLISQUE LABORES? *quibus certe palam confirmat auctor eminentiſſimus, muſicen cum divinarum etiam rerum cognitione eſſe conjunctam:* unde etiam factum eſt ut brevium Scholiorum auctor, [Pag. 9.] nec non alii apud Euſtathium cantorem illum Homerium [Diſſ. 29.] φιλόσοφον appellent. Et, quod huc apprime pertinet, Maximus Tyrius docet poëticen & philoſophiam res eaſdem eſſe, tantumque tempore & tractandi more differre, illam argumento fabuloſam, hanc vero σαφεστέραν *apertiorem*, & χρόνῳ [Lib. 5. Inſt. c. 5.] νεωτέραν *tempore poſteriorem* eſſe: Lactantius *poëtas priores multo philoſophis* fuiſſe, *& ante natum philoſophiæ nomen pro* SAPIENTI- [Lib. 1.] BUS *habitos.* Strabo poëticen eſſe πρώτην τινὰ φιλοσοφίαν, εἰσάγουσαν εἰς τὸν βίον ἡμᾶς ἐκ νέων καὶ διδάσκουσαν ἤθη, καὶ πάθη καὶ πράξεις μεθ' ἡδονῆς; *primam quandam philoſophiam, vitæ à prima ætate formatricem, mores, affectus, actiones nos cum voluptate docentem.* Nec hoc ignorans Porphyrius in philoſophica Hiſtoria Homeri, tan- [v. Ὅμηρος.] quam philoſophi vitam, uti ex Suida puto patere, deſcripſit; auctor quoque anonymus qui librum de vita Philoſophorum multis ineptiis ſcatentem avorum memoria conſcripſit, hanc purpuram panno ſuo attexuit, de Homero ſcilicet hiſtoriographos referre, *ipſum virtute pariter & ætate non ſolum poëtarum, ſed Philoſophorum Principem vocari & haberi inde meruiſſe, & ante omnes fuiſſe, quorum memoria non eſt, omnibuſque verius & lucidius,* [De Merc. Cond.] *quicquid dicere voluit explicaſſe.* Hoc eſt, quod Lucianus Demoſtheni δεινότητα; Platoni μεγαλοφροσύνην; at Homero per excellentiam ΣΟΦΙΑΝ tribuit; ipſeque vel propter peritiam carminum pangendorum, vel potius propter Philoſophiæ & [Orat. 12. & 80.] Sapientiæ accuratam cognitionem, Æſchini in Orat. con- [Lib. 2.] tra Timarchum; Dioni Chryſoſtomo; Iſidoro Peluſiotæ, [ep. 228.] σοφώτατος τῶν ποιητῶν; Tatiano in oratione contra Græcos, ἀρχηγὸς πάσης βαρβάρου ſive *gentilis* σοφίας; & veteribus comparan- [In peplo.] do, acerrimique viro ingenii, Danieli Heinſio; τὰ πρῶτα πάσης φιλοσοφίας appellatur. Scilicet omnis ſapientiæ Homerus princeps habitus eſt, atque ab eo originem Philoſophia traxit; uti inter ceteros teſtatur graviſſimus auctor Dionyſius

Digitized by Google

Halicarnaſſenſis: *Inerat*, ait, *Platoni multis virtutibus ornato am-* Ep. ad.
bitio, quam maxime patefecit æmulatio, qua Homerum proſequebatur; Pom.
quem ex ordinata à ſe rep. ejecit coronatum & unguento delibutum, tan-
quam ejectum hæc decerent, δι' ὃν ἥ τε ἄλλη παιδεία πᾶσα παρῆλθεν εἰς τὸν
βίον, καὶ τελευταία φιλοσοφία; *per quem alia omnis eruditio, & perfe-*
ctiſſima Philoſophia introducta eſt: Adeo ut non abſque ratione Lib. 2. de
Hippodromus apud Philoſtratum Homerum appellet πατέρα v. Soph.
& φωνὴν σοφιστῶν, *patrem & vocem Sophiſtarum*. Nam ſive intel-
ligas veteres Philoſophos, qui *Sophiſtæ* dicuntur (uti Herodo- Lib. 1.
tus narrat ad Crœſum Lydorum regem omnes ἐκ τῆς Ἑλλάδος c. 27.
σοφιστάς, & inter ceteros Solonem ſe contuliſſe; Tertullianus Cap. 34.
Pythagoram *Samium Sophiſtam*, Cratinus in prooemio Dioge- de An.
nis Laertii Homerum & Heſiodum non aliter vocat; & ἀρ-
χαῖα σοφίσματα Pindaro nihil aliud ſunt quam ab antiquis *inven-* Od. 13.
ta Sapientia;) ſive, inquam, intelligas veteres Philoſophos, Olymp.
ſive eos qui poſtea eloquentiæ & virtutis vel Philoſophiæ ſtu-
dium conjunxerunt, optime hic titulus Homero apponitur;
quia originem eloquentiæ non minus, quam Sapientiæ Græ-
corum dedit; omneſque veteres, teſte Strabone, cenſue- Lib. 1.
runt ejus ποίησιν eſſe φιλοσόφημα vel *ſcriptum Philoſophicum*; id
quod contra Eratoſthenem, ſententiam illam impugnan-
tem, acriter & fortiter defendit. Maximus ſane Tyrius non Diſſ. 19.
dubitat affirmare errare eos, qui aut Homerum aut Heſio-
dum minus quam Ariſtotelem Stagiritam, vel Cilicem
Chryſippum vel Libycum Clitomachum, alioſque, σοφὸν
eſſe exiſtiment; aut minus in rerum contemplatione excel-
luiſſe. Nec defuerunt præclara ingenia, quæ variis tempori-
bus de PHILOSOPHIA HOMERICA commentati ſunt.
OENOTIAUS Gadarenſis, Cynicæ ſectæ addictus, περὶ τῆς
καθ' Ὅμηρον φιλοσοφίας; PORPHYRIUS & PHAVORINUS
περὶ τῆς Ὁμήρου φιλοσοφίας; MAXIMUS TYRIUS περὶ Ὁμήρου
καὶ τίς ἡ παρ' αὐτῷ ἀρχαία φιλοσοφία, *De Homero, & quæ ſit apud eum*
antiqua Philoſophia; (non exſtat tali titulo hodie diſſertatio, ſed
alia, quæ inſcribitur Εἰ ἔστι καθ' Ὅμηρον αἵρεσις, *an ſecundum Home-*
rum certa ſit ſecta; in qua poëſin Homericam eleganter appellat
πανορμόνιόν τι ὄργανον, quia omni vitæ generi, atque inſtituto
convenit) ARISTOCLES MESSENIUS πότερον σπουδαιό-
τερος Ὅμηρος ἢ Πλάτων, *Utrum præſtantior Homerus an Plato*; (quo
pertinet Platonicos Homerum rejeciſſe; at contra Homeri
admi-

Digitized by Google

Diſſ. 7. admiratores vituperaſſe Platonem, teſte Maximo Tyrio) CASSIUS tandem LONGINUS Εἰ φιλόσοφος Ὅμηρος, uti apud Suidam legere licet, ſcripſerunt atque inquiſiverunt; plurimique alii operam dederunt, ut ſummum & unicum poëtam diligenter explicarent; & dogmata ejus ſive ad Philoſophiam in genere, ſive certas partes pertinentia illuſtrarent; de quibus nec non Homeri interpretibus alibi dabitur commodior diſſerendi campus. Nec revera opus eſt multis hoc docere, cum Plato, Socrates, & Ariſtoteles Homeri diſcipuli ſint; iſque à Themiſtio appelletur προπάτωρ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους λόγων; *primus parens auctorque Platonis & Ariſtotelis ſermonum.* Ipſius ſane *veritatis arcanum*, uti Pla-

Lib. 1. in Somn. to à Macrobio appellatur, omnem ſuam Philoſophiam ab Homero accepiſſe non obſcure indicarunt vèteres, quando illum Platonis *magiſtrum* fuiſſe memoriæ mandant, licet tam longo temporis divortio à ſe invicem ſint ſeparati. Eleganter

Diſſ. 16. hac de re loquitur Maximus Tyrius; *Cum antiqua illa, quæ plane adhuc Homerum redolet, Sapientiæ ratio, generoſos, veroſque ac genuinos Philoſophiæ alumnos protulerit eduxeritque.* Ἐκείνης τῆς ᾠδῆς ΘΡΕΜΜΑ ἦν Πλάτων· κἂν γὰρ ἐξομόσηται τόνδε ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ, *illius Muſæ* ALUMNUS *erat Plato. Licet enim* PRÆCEPTOREM *hunc recuſet, veſtigia tamen apparent, ſemen illius diſciplinæ ſe prodit.*

Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat,
Talis cæſaries, & pulchri luminis ardor.

Ut dicere non dubitem nulli quam Homero magis ſimilem Platonem eſſe, quamvis Homerum fugere, Socratem ſequi videatur velle. Nec exiſtima me dictionem Platonicam cum Homerica, verba cum verbis, nomina cum nominibus conferre, tametſi & hæc ex eodem illo fonte Muſico, ſicut ex Oceano Mæotis (error hic inſignis, ſed cum aliis veterum Maximo Tyrio communis) *ex Mæotide Pontus, ex Ponto Helleſpontus, ex Helleſponto mare defluxerunt; ſed ex mente utriuſque & ſententiis affini-*

Orat. 55. *tatem noto.* Eandem ob rationem Dioni Chryſoſtomo Socrates DISCIPULUS Homeri; non autem Archelai, eſſe dicitur: Ἀλλὰ τοῦτό γε οἶμαι πολλοῖς εἶναι σαφὲς, εἴ τις ἔμπειρος ἀμφοῖν τοῖν ἀνδροῖν· ὅτι Σωκράτης τῷ γε ἀληθὲς Ὁμήρου ΜΑΘΗΤΗΣ γέγονεν, οὐχ ὥσπερ ἔνιοι φασὶν, Ἀρχελάου; *At ego hoc ſane multis arbitror eſſe perſpicuum, ſi quis modo amborum virorum habeat experientiam, Socratem revera Homeri* DISCIPULUM; *non, quod nonnulli dicunt, Archelai eſſe.* Cumque objici poſſe animadverteret, Socratem

Digitized by Google

tot annos poſt natum non potuiſſe operam dare Homero; adjicit; abſurdum nequaquam eſſe, virum, qui poëſin ipſius intelligat, ut imitatorem, ita etiam diſcipulum dici; οὐκοῦν ἄτοπον τὸν μήτε ξυγγενόμενον, μήτε ἰδόντα, τῆς δὲ ποιήσεως ξυνέντα τῆς Ὁμήρου, καὶ τῆς ὅλης διανοίας ἔμπειρον γενόμενον, ΜΑΘΗΤΗΝ Ὁμήρου γενέσθαι; *Non ergo à ratione alienum eſt, eum qui licet non converſatus ſit, neque viderit, intelligat autem Homeri poëſin, totiuſque illius mentis gnarus ſit,* DISCIPULUM *Homeri dici.* Atque ut elegantiſſimam loquendi formam ſimilibus illuſtrem, non alio ſenſu Sophocles μαθητὴς poëtæ noſtri vocatur ab auctore vitæ ejus; Lucianus ſeſe οἰκεῖον, id eſt, *familiarem* Platonis, Socratis, aliorumque; Porphyrius Numenium & Cionium Homeri, ac Cicero neſcio quem ex veteribus *familiarem ſuum* appellant. Epiſt. ad Attic. Ammonius Philoſophus & Origenis præceptor Suidæ dicitur ſemper τῷ Πλάτωνι συνεῖναι, *cum Platone eſſe* & Cicero ſcribit Clitarchum NARRASSE Cælio Rufo Darium apud Iſſum ab Alexandro eſſe ſuperatum; quæ non de vivis ſed eorum ſcriptis intelligenda eſſe convincit ſatis temporum ratio. Verum ut ad Σοφίαν redeam, veteres plerique omnem Philoſophiam, omneſque adeo Philoſophorum diſciplinas ab Homero, quem ejus Ἀρχηγέτην non immerito vocat Strabo, tanquam à fonte fluxiſſe, invenirique apud eum Stoicorum, Epicureorum, Peripateticorum & Academicorum placita; cunctarumque adeo ſectarum ſententias ex eo hauſtas eſſe docet is, qui Plutarchi nomine Homeri vitam in lucem emiſit; quod tamen ipſum urget Seneca, propterea que negat Homerum Philoſophum fuiſſe: *Vis ſcire quam non ad docendam virtutem conſederint? adſpice quam diſſimilia inter ſe omnium ſtudia ſint;* Epiſt. 88. *atqui ſimilitudo eſt idem docentium. Niſi forte tibi Homerum* PHILOSOPHUM *fuiſſe perſuadent, cum his ipſis, quibus colligunt, negent. Nam modo* STOICUM *eum faciunt, virtutem ſolam probantem: modo* EPICUREUM, *laudantem ſtatum quietæ civitatis, & inter convivia cantuſque vitam exigentis: modo* PERIPATETICUM *bonorum tria genera inducentem: modo* ACADEMICUM *incerta omnia dicentem. Apparet nihil horum eſſe in illo, quia omnia ſunt: iſta enim inter ſe diſſident. Demus illis* HOMERUM PHILOSOPHUM *fuiſſe: nempe ſapiens factus eſt, antequam carmina ulla cognoſceret:* (Lipſius l. *conderet*) *ergo illa diſcamus, quæ Homerum fecere* SAPIENTEM. Verum tam magni viri judicium refellere non dubitat Lipſius; Lib. 1. Man. ad St. Phil. iſque multis argumentis docet ve-

Digitized by Google

vetuſtiſſimam Philoſophiam eſſe Poëticam, inque ea Muſæum, Linum, Orpheum, Heſiodum & Homerum excelluiſſe; maximam tamen hunc laudem meruiſſe; quippe cui & *palmam ingeniorum* ab omni ævo Plinius adjudicat. Et ſane ea tunc erat hominum indoles, ut non niſi fabulis & arte metrica ad virtutem diſcendam adigi poſſent. Rudis illa, agreſtis, atque incondita hominum turba blanditiis quaſi & dolis Sapientiæ initianda, & per ambages ad divinum cultum ducenda fuit, uti præter Euſtathium docet Maximus Tyrius;

Proxim. II. Diſſ. 16. Δοκεῖ μοι Ὅμηρος, φύσει τε κεχρημένος εὐθετωτάτῃ καὶ φρονήσει δεινοτάτῃ καὶ ἐμπειρίᾳ πολυτροπωτάτῃ, φιλοσοφίας ἐπιθέμενος, δημοσιεῦσαι ταύτην τοῖς Ἕλλησιν ἐν ἁρμονίᾳ τῇ τότε εὐδοκίμῳ· αὕτη δ' ἦν ἡ ποιητική: *Videtur mihi Homerus, cum & divina naturæ indole & exquiſitiſſimo judicio, experientiaque rerum omnium eſſet præditus, hoc conſilio Philoſophiæ ſe dediſſe, ut ſub illa, quæ, tum temporis placebat, ratione metrica, cum Græcis eam communicaret: illa autem erat poëtice.* Eademque diſſertatione narrat Philoſophiam alios ante vocaſſe *myſteria*, alios *fabulas*, alios *muſicam*, alios *divinationem*, poſtea velum illi detractum atque inde factum eſſe, ut Homeri & Heſiodi carmina fabulæ germanæ exiſtimarentur, illumque Philoſophorum, quorum erat princeps, numero ejectum eſſe: τῆς δὲ ἐπιστήμης ταύτης τὸ κεφάλαιον, τέως μὲν παντοδαποῖς περιβεβλημένον σχήμασι μετεχειρίζετο τὰς τῶν ἐντυγχανόντων ψυχὰς διδασκαλείοις ἀλύποις, τῶν μὲν ΤΕΛΕΤΑΣ καὶ ΟΡΓΙΑΣΜΟΥΣ τινας ἐπιφημισάντων τοῖς αὐτοῦ λόγοις, τῶν δὲ ΜΥΘΟΥΣ, τῶν δὲ ΜΟΥΣΙΚΗΝ, τῶν δὲ καὶ ΜΑΝΤΙΚΗΝ καὶ κοινὸν μὲν ἦν ἅπασι τὸ ὠφελεῖν, ἴδιον δὲ τὸ σχῆμα τοῦ λόγου, &c. *Hujus ſcientiæ profeſſio & ſcopus variis olim ſub figuris latebat: quibus ſine ulla auſteritate animos ſibi commiſſos tractabat ſimul docebatque. Cum alii* MYSTERIA, *alii* OCCULTA SACRA *diſciplinam ſuam appellarent: alii* FABULARUM, *alii* MUSICES, *alii poſtremo* DIVINATIONIS *nomine eam inducerent. Ita cum unam utilitatem omnes ſpectarent, non uno docendi modo utebantur. Poſtea vero nimia ſapientiæ copia laſcivire cum inciperent homines, cœperunt & velum hoc ſapientiæ detrahere; ita Philoſophiam amictu ſuo ſpoliarunt, in contemptum adduxerunt, cuivis eam objecerunt, cuivis tanquam ſcortum proſtituerunt. Neque aliud quam ſolum nomen reliquerunt: quod ipſum ineptæ quædam cavillationes occuparunt. Eo igitur deventum eſt, ut Homeri Heſiodique carmina, totaque antiqua illa & divina Muſa pro fabulis habeantur; nec aliud in iis quam narrationes nudas, quam numerorum ſuavitatem, quam harmoniæ elegantiam, ſicut*

in

in tibia aliqua aut cithara miramur. Quod vero ſolum in iis admiratione eſt dignum, negligimus, nec virtutis nomine dignum cenſemus. Ita Homerus è Philoſophorum numero ejicitur, ὁ ΗΓΕΜΩΝ ξ γῆυς, PHILOSOPHORUM PRINCEPS. Quin & alii Homerum Philoſophum eſſe negabant, quia nihil de *pronuntiatis* & *ſyllogiſmis* memoriæ mandavit. Elegans, ita ſim felix, cauſa; & quæ indicio eſt ejuſmodi homines verba, non res ſpectare; qui morbus noſtris quoque temporibus multorum virorum mentes veluti peſtilenti ſidere afflavit. Neque enim verbis inſudare, definitionibus, ſyllogiſmis, captiunculis, diſtinctionibus tam noſtros quam diſcentium animos onerare, Philoſophia eſt; majus quid illa complectitur & auguſtius; virtutem ſcilicet, mentem compoſitam, naturam, rerumque cauſas, mores, & quæcunque alia apud bonæ mentis capaces in pretio ſunt. Ejuſmodi autem homines refellit Plutarchus: Ἂν δέ τις φῇ, ait, τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν παραμύθιον πόνου καὶ διατριβῆς ἕπεσθαι καὶ σχολῆς γλυκείας, ἐφόδιον δὲ ἀληθῶς γεγονέναι τὸν ἐκ φιλοσοφίας λόγον, καὶ τοὺς περὶ ἀφοβίας καὶ ἀνδρείας, ἔτι δὲ σωφροσύνης καὶ μεγαλοψυχίας ὑπομνηματισμοὺς καταφρονοῦμεν· ὅτι δηλαδὴ περὶ συλλογισμῶν οὐδὲν, οὐδὲ περὶ ἀξιωμάτων ἔγραφεν, οὐδ᾽ ἐν Λυκείῳ περίπατον ἔσχεν, οὐδ᾽ ἐν Ἀκαδημίᾳ θέσεις εἶπεν. τούτοις γὰρ ὁρίζουσι φιλοσοφίαν, οἱ λόγον αὐτὴν οὐκ ἔργον νομίζοντες; *Si quis vero dicat, eum* (Alexandrum) *Iliadem & Odyſſeam animi reficiendi, laboriſque leniendi gratia ſecum tuliſſe, viaticum vero ei fuiſſe doctrinam è Philoſophia perceptam, ac commentationes de ejiciendo metu, fortitudine, temperantia, magnanimitate ſuſque deque habemus. Scilicet quia nihil de* SYLLOGISMIS, *aut* PRONUNTIATIS *ſcripſit, neque ambulationem in Lyceo occupavit, neque in Academia theſes propoſuit. His enim rebus Philoſophiam definiunt, qui eam verba, non res putant.* Sed cum Philoſophia circa veritatem indagandam verſetur, nulla cauſa videtur eſſe, cur poëſin, quæ ſine fabulis non conſtat, eo etiam nomine comprehendamus. Et, ne repetam quæ à me hanc in rem diſputata ſunt, Plutarchus teſtatur poëſin τοὺς λόγους ἐκ φιλοσοφίας ἀναλαμβάνειν μιγνυμένους πρὸς τὸ μυθῶδες, *narrationes fabulis exornatas ex Philoſophia accipere*; & ἐλαφρὰν καὶ προσφιλῆ παρέχειν τοῖς νέοις τὴν μάθησιν, *facilem & gratam juvenibus præbere inſtitutionem*: Strabo eſſe primam Philoſophiam, moderantem affectus; pueroſque primo omnium eam didiciſſe, οὐ ψυχαγωγίας χάριν ψιλῆς, ἀλλὰ σωφροσύνης, *non nudæ oblectationis ſed modeſtiæ diſcendæ cauſa*, in Græciæ urbibus. Imo, quanquam multi poëtam propte-

Lib. 1. de Fort. Alex.

Lib de Aud. Poët.

Lib. 1.

vetuſtiſſimam Philoſophiam eſſe Poëticam, inque ea Muſæum, Linum, Orpheum, Heſiodum & Homerum excelluiſſe; maximam tamen hunc laudem meruiſſe; quippe cui & *palmam ingeniorum* ab omni ævo Plinius adjudicat. Et ſane ea tunc erat hominum indoles, ut non niſi fabulis & arte metrica ad virtutem diſcendam adigi poſſent. Rudis illa, agreſtis, atque incondita hominum turba blanditiis quaſi & dolis Sapientiæ initianda, & per ambages ad divinum cultum ducenda fuit, uti præter Euſtathium docet Maximus Tyrius;
Proœm. II. Diſſ. 16. Δοκεῖ μοι Ὅμηρος, φύσει τε κεχρημένος ἐνθεωτάτῃ καὶ φρονήσει δεινοτάτῃ καὶ ἐμπειρίᾳ πολυτροπωτάτῃ, φιλοσοφίᾳ ἐπιθέμενος, δημοσιεῦσαι ταύτην τοῖς ἕλλησιν ἐν ἁρμονίᾳ τῇ τότε εὐδοκίμῳ· αὕτη δὲ ἦν ἡ ποιητική: *Videtur mihi Homerus, cum & divina naturæ indole & exquiſitiſſimo judicio, experientiaque rerum omnium eſſet præditus, hoc conſilio Philoſophiæ ſe dediſſe, ut ſub illa, quæ, tum temporis placebat, ratione metrica, cum Græcis eam communicaret: illa autem erat poëtice.* Eademque diſſertatione narrat Philoſophiam alios ante vocaſſe *myſteria*, alios *fabulas*, alios *muſicam*, alios *divinationem*, poſtea velum illi detractum atque inde factum eſſe, ut Homeri & Heſiodi carmina fabulæ germanæ exiſtimarentur, illumque Philoſophorum, quorum erat princeps, numero ejectum eſſe: τῆς δὲ ἐπιστήμης ταύτης τὸ κεφάλαιον, τέως μὲν παντοδαποῖς περιβεβλημένον σχήμασι μετεχειρίζετο τὰς τῶν ἐντυγχανόντων ψυχὰς διδασκαλείοις ἀλύποις, τῶν μὲν ΤΕΛΕΤΑΣ καὶ ΟΡΓΙΑΣΜΟΥΣ τινας ἐπιφημισάντων τοῖς αὐτοῦ λόγοις, τῶν δὲ ΜΥΘΟΥΣ, τῶν δὲ ΜΟΥΣΙΚΗΝ, τῶν δὲ καὶ ΜΑΝΤΙΚΗΝ καὶ κοινὸν μὲν ἦν ἅπασι τὸ ὠφελοῦν, ἴδιον δὲ τὸ σχῆμα τοῦ λόγου, &c. *Hujus ſcientiæ profeſſio & ſcopus variis olim ſub figuris latebat: quibus ſine ulla auſteritate animos ſibi commiſſos tractabat ſimul docebatque. Cum alii* MYSTERIA, *alii* OCCULTA SACRA *diſciplinam ſuam appellarent: alii* FABULARUM, *alii* MUSICES, *alii poſtremo* DIVINATIONIS *nomine eam inducerent. Ita cum unam utilitatem omnes ſpectarent, non uno docendi modo utebantur. Poſtea vero nimia ſapientiæ copia laſcivire cum inciperent homines, cœperunt & velum hoc ſapientiæ detrahere; ita Philoſophiam amictu ſuo ſpoliarunt, in contemptum adduxerunt, cuivis eam objecerunt, cuivis tanquam ſcortum proſtituerunt. Neque aliud quam ſolum nomen reliquerunt: quod ipſum ineptæ quædam cavillationes occuparunt. Eo igitur deventum eſt, ut Homeri Heſiodique carmina, totaque antiqua illa & divina Muſa pro fabulis habeantur; nec aliud in iis quam narrationes nudas, quam numerorum ſuavitatem, quam harmoniæ elegantiam, ſicut*
in

Digitized by Google

in tibia aliqua aut cithara miramur. Quod vero ſolum in iis admiratione eſt dignum, negligimus, nec virtutis nomine dignum cenſemus. Ita Homerus è Philoſophorum numero ejicitur, ὁ ΗΓΕΜΩΝ τοῦ γένους, PHILOSOPHORUM PRINCEPS. Quin & alii Homerum Philoſophum eſſe negabant, quia nihil de *pronuntiatis* & *ſyllogiſmis* memoriæ mandavit. Elegans, ita ſim felix, cauſa; & quæ indicio eſt ejuſmodi homines verba, non res ſpectare; qui morbus noſtris quoque temporibus multorum virorum mentes veluti peſtilenti ſidere afflavit. Neque enim verbis inſudare, definitionibus, ſyllogiſmis, captiunculis, diſtinctionibus tam noſtros quam diſcentium animos onerare, Philoſophia eſt; majus quid illa complectitur & auguſtius; virtutem ſcilicet, mentem compoſitam, naturam, rerumque cauſas, mores, & quæcunque alia apud bonæ mentis capaces in pretio ſunt. Ejuſmodi autem homines refellit Plutarchus: Ἂν δέ τις φῇ, ait, τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν παραμύθιον πόνου καὶ διατριβῆς ἔπεσθαι καὶ σχολῆς γλυκείας, ἐφόδιον δὲ ἀληθῶς γεγονέναι τὸν ἐκ φιλοσοφίας λόγον, καὶ τῶν περὶ ἀφοβίας καὶ ἀνδρείας, ἔτι δὲ σωφροσύνης καὶ μεγαλοψυχίας ὑπομνηματισμοὺς καταφρονοῦμεν· ὅτι δηλαδὴ περὶ συλλογισμῶν οὐδὲν, οὐδὲ περὶ ἀξιωμάτων ἔγραφεν, οὐδ' ἐν Λυκείῳ περίπατον ἔσχεν, οὐδ' ἐν Ἀκαδημίᾳ θέσεις εἶπεν. τούτοις γὰρ ὁρίζουσι φιλοσοφίαν, οἱ λόγον αὐτὴν οὐκ ἔργον νομίζοντες; *Si quis vero dicat, eum* (Alexandrum) *Iliadem & Odyſſeam animi reficiendi, laboriſque leniendi gratia ſecum tuliſſe, viaticum vero ei fuiſſe doctrinam è Philoſophia perceptam, ac commentationes de ejiciendo metu, fortitudine, temperantia, magnanimitate ſuſque deque habemus. Scilicet quia nihil de* SYLLOGISMIS, *aut* PRONUNTIATIS *ſcripſit, neque ambulationem in Lyceo occupavit, neque in Academia theſes propoſuit. His enim rebus Philoſophiam definiunt, qui eam verba, non res putant.* Sed cum Philoſophia circa veritatem indagandam verſetur, nulla cauſa videtur eſſe, cur poëſin, quæ ſine fabulis non conſtat, eo etiam nomine comprehendamus. Et, ne repetam quæ à me hanc in rem diſputata ſunt, Plutarchus teſtatur poëſin τοὺς λόγους ἐκ φιλοσοφίας ἀναλαμβάνειν μιγνυμένους πρὸς τὸ μυθῶδες, *narrationes fabulis exornatas ex Philoſophia accipere;* & ἐλαφρὰν καὶ προσφιλῆ παρέχειν τοῖς νέοις τὴν μάθησιν, *facilem & gratam juvenibus præbere inſtitutionem:* Strabo eſſe primam Philoſophiam, moderantem affectus; pueroſque primo omnium eam didiciſſe, οὐ ψυχαγωγίας χάριν ψιλῆς, ἀλλὰ σωφρονισμοῦ, *non nudæ oblectationis ſed modeſtiæ diſcendæ cauſa*, in Græciæ urbibus. Imo, quanquam multi poëtam

Lib. 1. de Fort. Alex.

Lib de Aud. Poët.

Lib. 1.

propterea reprehenderent, criminandique eum anſam arriperent, rem nihilominus perquam difficilem eſſe fatetur
Orat. 53. Dio Chryſoſtomus diſcernere, num erraverit, an vero naturales res fabularum involucris more tunc uſitato texerit: περὶ μὲν δὴ τούτων, ait, ἕτερος λόγος πλείων, καὶ μακρότερος καὶ οὐ ῥᾴδιος· πότερον Ὅμηρος ἥμαρτε περὶ ταῦτα, ἢ φυσικούς τινας ἐνόντας ἐν τοῖς μύθοις λόγους, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν παρεδίδου τοῖς ἀνθρώποις; *De his vero alia major & longior, neque facilis oratio habenda eſt, an Homerus deliquerit cirta hæc, an naturales quaſdam rationes per fabulas, ut tum fieri ſolebat, hominibus tradiderit:* Ulteriuſque progreſſus Plato, ne vult quidem Homerum fabulas ſcripſiſſe; cenſetque οὐ δεῖν τοὺς ἀμυήτους τῆς σοφίας Ὁμηρικοῖς ἐμπίπτειν ποιήμασιν, ἵνα μὴ μύθους εἰσωλο γράφειν τὸν ΗΡΩΑ, *non debere Homeri poëmata eos, qui Sapientiæ non initiati ſunt, legere; ne exiſtimarent* HEROEM *fabulas*
Orat. 7. *ſcripſiſſe.* Julianus Apoſtata, immerſuſque falſorum numinum, relicta ſplendidiſſima luce, cœno, alicui Philoſophiæ parti fabulas adſignat; maxime quia eas etiam varii & magni nominis Philoſophi, ut Orpheus, Xenophon, Antiſthenes & Plato ſcriptis ſuis inſeruerunt; cumque nonnulla de Sapientia & ejus diviſionibus diſſeruiſſet, atque oſtendiſſet Phyſicæ partes eſſe tres Theologiam, Matheſin, & Aſtronomiam; totidemque Philoſophiæ practicæ, Ethicam, Oeconomicam & Politicam, fabularum fictionem Ethicæ & Theologiæ myſticæ adſignat: Τούτων δὴ τῶν μερῶν οὔτε τῷ λογικῷ προσήκει τῆς μυθογραφίας, οὔτε τῷ φυσικῷ, οὔτε τῷ μαθηματικῷ· μόνον δὲ, εἴπερ ἄρα, τοῦ πρακτικοῦ τῷ πρὸς ἕνα γινομένῳ· καὶ τοῦ Θεολογικοῦ τῷ τελεστικῷ καὶ μυστικῷ: *Ex iſtis vero partibus neque logicæ fabularum ſcriptio convenit, neque Phyſicæ, neque Mathematicæ; ſed uni ſi forte practicæ Philoſophiæ ſpeciei, quæ circa ſingularem verſatur hominem; tum ei Theologiæ parti, quæ in initiationibus ac myſteriis conſiſtit:* atque his tandem aliiſque, quas adducit, rationibus motus affirmat
Orat. 55. μυθογραφεῖν alicui φιλοσοφίας εἴδει convenire. Dio etiam Chryſoſtomus teſtatur, Socratem non minus quam Homerum fabulis uſum; & per eas homines docuiſſe: conaturque probare poëtam, cum Dolonem timidum deſcribit & equos Achillis ſpe devorantem, egiſſe de timiditate & cupiditate gloriæ; cum Pandorum ſpernentem fœdera & jusjurandum, de corruptione per munera; impietate, & in univerſum de inſipientia; ac tandem adjicit Socratem de arrogantia diſſeruiſſe, introducendo hominem arrogantem; idemque cum

fe-

feciſſe ubi de iracundia, ingrato animo, ira aliiſque affectionibus agit; adeo ut verè dixerit Plutarchus, Philoſophos Lib. de Aud. Poët. παραδείγμασι ἐξ ὑποκειμένων *exemplis quæ ad manum ſunt*, *uti*; poëtas vero idem propoſitum habentes, πλάττειν πράγματα καὶ μυθολογεῖν, *exempla fingere & fabulas narrare.* Hanc tamen opinionem olim impugnavit Colotes Epicureus, judicavitque indignas Philoſopho, veritatis profeſſore, fabulas eſſe; quod adeo Macrobio diſplicuit ut *calumniam* vocare nullus dubitaverit; Lib. 1. cap. 11. in Somn. *Illam calumniam perſequemur, quæ niſi ſupplodatur, manebit Ciceroni cum Platone communis. Ait à Philoſopho fabulam non oportuiſſe confingi: quoniam nullum figmenti genus veri profeſſoribus conveniret.* Sed, ut taceam maximos Philoſophos fabulis ad docendum uſos eſſe; Ciceronem Scipionis ſomnium finxiſſe; Platonem Erem quendam introduxiſſe, non autem *vitæ reſtituiſſe*, quemadmodum Æneæ Gazæi ἀνάγειν, male ſatis vertit & interpretatur Barthius, narrantem quæ per XII. dies, quibus mortuus jacuerat, viderat; Macrobius ipſe Epicureum illum refellens, fabulas falſas plane, vel voluptatis cauſa & adhortationis ad bonam frugem, ut comœdias, gratia, nec non argumenta fictis amantium caſibus reperta, à Philoſophia excludit: *Hoc*, ait, *totum fabularum genus, quod ſolas aurium delicias profitetur, è ſacrario ſuo in nutricum cunas ſapientiæ tractatus eliminat:* eas tamen admittit pleraſque, quæ ad aliquam virtutis ſpeciem intellectum hortantur; & quibus veritas pro fundamento eſt, dignas Philoſopho cenſet: *At in aliis argumentum quidem fundatur rei ſoliditate; ſed hæc ipſa veritas per quædam compoſita & ficta profertur, & hoc jam vocatur* FABULOSA NARRATIO, *non* FABULA: *ut ſunt cerimoniarum ſacra; ut Heſiodi & Orphei, quæ de Deorum progenie actuve narrantur; ut myſtica Pythagoreorum ſenſa referuntur:* quam in rem plura apud ipſum, eaque elegantia poſſunt videri. Philoſophus igitur Homerus eſt; adeo ut multi veterum cenſuerint ipſam Philoſophiæ diviſionem primam & præcipuam ab ipſo ſumptam eſſe. Verſatur enim illa circa DIVINA & HUMANA, iiſque duabus rebus abſolvitur: Marius Victorinus: *Plena philoſophia eſt*, Lib. 1. Rhet. *quæ conſtat ex duabus Phyſica & Ethica. Phyſica eſt quæ de* DIVINIS *agit*, *Ethica quæ de* HUMANIS *diſſerit:* Pythagoras eam appellat γνῶσιν θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων; *Divinarum humanarumque rerum notitiam*; Maximus Tyrius; ἐπιστήμην ἀκριβῆ θείων τε πέρι καὶ ἀνθρωπίνων, *accuratam divinarum humanarumque rerum* Diſſ. 16.

ſcien-

ſcientiam; & Straboni denique dicitur ἐπιβλέπειν τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα. Hanc diviſionem veteres ex eo loco ſumptam judi-
Il. E. v. 132. cabant, quo Diomedi, hoc eſt, Philoſopho, Pallas ſive Sapientia omnem caliginem, quæ mortales habetat viſus, ad deos homineſque cognoſcendos, dempſit; vel ex alio,
Od. α. v. 338. P. 1421. ubi Phæmus ἀοιδὸς, ſive Philoſophus canit ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε, notante Euſtathio: quin & Heraclides in Allegoriis cenſet diſtinctionem ejuſdem ſcientiæ ex mente Platonis & Academicorum in λογικὴν, φυσικὴν & ἠθικὴν, ab Homero per Cerberum tricipitem deſignari. At cum Philoſophus Homerus ſit, cui tandem Philoſophorum generi erit adſcribendus? Nam, uti Seneca docuit, modo Stoicus, modo Epicureus, modo Peripateticus, modo Academicus eſt; proptereaque multi eum à ſacra cohorte excludunt. Plutarchus ſane libro toties laudato eum Stoicum fuiſſe negat; quia homines introducit, in quibus virtutes & vitia miſcentur; cum contra ex illorum opinione neque virtuti vitium, neque vitio virtus adſit; ſed ſemper ſapiens recte agat, inſipiens peccet. Rejecerunt eum etiam Cynici & Epicurei, uti ex Juliano atque Macrobio conſtat; atque ut hic loquitur; *Epicureorum tota factio, æquo ſemper errore à vero devia, & illa exiſtimans* ridenda *quæ neſciat,* SACRUM VOLUMEN *& auguſtiſſima irriſit naturæ ſeria.* Scilicet ἡδονῆς ille γεωργός omnem poëſin ὥσπερ ὀλέθριον μύθων δέλεαρ, *velut pernicioſum fabularum oblectamentum*, uti loquitur Heraclides Ponticus, averſatus eſt; alioſque ἐπικούρειον ἀκάτιον ἀσφαλῶς ποιητικὴν, φεύγειν καὶ παρεξελαύνειν, ſunt verba Plu-
Lib. de Aud. Poët. tarchi, *lintre Epicuri poëſin prætervehi ac fugere* docuit; eaque re meruit ut nec poëtis nec Philoſophis à Maximo Tyrio annu-
Diſſ. 29. meratus ſit. Licet autem nulli ſectæ adſcribi poëta noſter debeat; præſtantiſſimi tamen veterum affirmant, omnia fere Philoſophorum placita ex hoc fonte profluxiſſe. Ipſe Epicurus Phæacum vitam, & fictas in clypeo Achillis urbes; Zeno virtutem ſolam laudatam, deoſque fato adſtrictos profert. Plato ſonos, à cælo ejuſque orbibus editos, & ſuam de ani-
Od. τ. ma opinionem inde hauſit. Pythagoras animorum migra-
v. 549. & P. 1838. tionem, docente Euſtathio, ejuſque nec non Heſiodi λέξεσι διελεγμέναις utebatur πρὸς ἐπανόρθωσιν ψυχῶν *ad emendatiorem ani-*
Il. ξ. *marum*, uti ſcribit Jamblichus. Thales animadvertens Oceanum θεῶν γένεσιν dici, & ſomnum narrare, ſeſe in ſoporem poſſe conjicere Oceanum, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται; aquam ori-

originem & patrem omnium eſſe rerum ſtatuit. Empedocles ex binis civitatibus in Achillis clypeo deſcriptis, & Martis ac Veneris adulterio, litem & amicitiam, variis locis tradente Heraclide, rerum primordia facit. Xenophanes didicit apud Il. H. Euſtathium & Scholiaſtem, hominem ex terra & aqua com- v. 99. poni; Cleanthes & Chryſippus cum Stoicis ſolem & ſtellas aquis Oceani vel vaporibus ali, apud Laërtium, Plinium, Lib. 2. Ciceronem, Porphyrium. Jamblichus fata θυσίαις καὶ εὐχαῖς N. Q. L. 5. poſſe averti; Plato rurſus animam immortalem eſſe à corpore ſolutam; & denique Pyrrhonii vel Sceptici Homerum ſectæ ſuæ principem, quia οὐχ ὁριστικῶς δογματίζει περὶ τὴν ἀπόφασιν, eſſe gloriantur; quemadmodum Euſtathius, Athenæus, Pag. 626. Laërtius, nec non Suidas teſtantur. Atque ea quæ dixi firmat Lib. x r. ſummi vir ingenii, ne vel Gabrielem Naudæum, vel Mericum Caſaubonum eadem tradentes advocem, Joachimus Camerarius; iſque non dubitat tam luculento elogio poëtam noſtrum ornare. Quiſnamne, ait, omnium non Homerica ſcripta, quaſi pro oraculis quibuſdam doctrinæ & ſapientiæ habuit? an recitato verſu aliquo illius, non folium Sibyllæ ſe recitaſſe credidit? an quicquam in quæſtionem venire poſſe exiſtimavit ullus, de iis rebus, quas Philoſophia complectitur, id eſt, de ſcientia, de cauſis, de natura; itemque de ordine bonorum & malorum atque etiam de falſis & veris certo judicio diſtinguendis, deque inventis ſubtiliter differendis, & ornatè eloquendis: de his igitur univerſis, quæ ſolerent quæri, an non explicationem in hoc auctore reperiri poſſe omnes ſtatuerunt? horumque non modo exempla, ſed etiam præcepta quædam de illo fuiſſe à doctis collecta manifeſtum eſt: quod ne pluribus illuſtrem, facit idem atque Angelus Politianus; qui præfationibus ſuis in Homerum hanc materiam omnem ita tractarunt, ut ne videantur quidem ſpicilegium reliquiſſe. ΣΟΦΙΑ igitur, id eſt SAPIENTIA vel Philoſophia optimo jure Homerum patrem agnoſcit; teſtaturque eum ἀρχηγὸν eſſe πάσης σοφίας *ducem omnis Sapientiæ*; & allegorice tradidiſſe τοῖς μετ' αὐτὸν χρήσασθαι κατὰ μέρη πάνθ' ὅσα πρῶτος πεφιλοσόφηκε, *poſteris haurienda ſingulatim omnia, quæ primus eſt philoſophatus*; uti non ineleganter loquitur Heraclides. Sed cum & *Geographia* Philo- In All. ſophiæ pars ſit; primique Geographi Philoſophi fuerint, uti multis docet Strabo, nec hæc mihi omittenda videtur; docen-

cendumque hac ſcientia Homerum etiam imbutum fuiſſe. Hipparchus ſane atque alii eum appellare non dubitant Ἀρχηγέτην ejus artis. Lib. I. Strabo; Καὶ πρῶτον, ὅτι ὀρθῶς ὑπειλήφαμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, ὧν ἐστι καὶ Ἵππαρχος, ἀρχηγέτην εἶναι τῆς γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὅμηρον; *Ac primo loco id rectè & à nobis, & a majoribus noſtris, quos inter eſt Hipparchus, exiſtimatum fuiſſe* (perpendamus) *primum Geographicæ peritiæ auctorem eſſe Homerum:* qui pluribus id conare probatur; ut & primum Homerum, cui πολυπειρίαν τῶν τόπων, *accuratam locorum experientiam* tribuit Proclus, inde Anaximandrum Mileſium, atque Hecatæum auſos eſſe αὐτῆς ἅψασθαι, *eam ſcientiam aggredi.* Exſtat hanc in rem locus Lib. 13. elegans, & dignus qui explicetur apud Silium Italicum; Sibyllam Scipionem alloquentem introducent em;

> — — *non falleris, inquit,*
> *Docta comes Triviæ, meruit* DEUS *eſſe videri,*
> *Et fuit in tanto non parvum pectore* NUMEN.
> *Carmine complexus* TERRAM, MARE, SIDERA, MANES,
> *Et cantu Muſas & Phœbum æquavit honore,*
> *Atque hæc cuncta prius quam cerneret, ordine terris*
> *Prodidit, & veſtram tulit uſque ad ſidera Romam.*

id eſt; Homerus deſcripſit terram atque mare, antequam ea luſtraſſet; vel ſi verum, cæcum eum natum eſſe, ſive, uti libro II. ſcribit Pauſanias, oculis orbum, inopia oppreſſum, victum emendicantem per omnes prope terras erraſſe; priuſquam in deorum numerum relatus foret, atque ita conſpiceret ex alto tellurem; item ſidera, cælum, manes, inferos, antequam anima ſideribus recepta, vel umbra apud inferos foret: Hæc ſcilicet eſt nota, illum Deum eſſe; hoc fuit non parvum Numen in tanto pectore, *conſtitutum rerum naturæ corpus*, ut Vellejus de Cicerone loquitur, *animo videre,* Diſſ. 16. *ingenio complecti, & eloquentia inluminare.* Atque ita Maximus Tyrius tradit terram inhoſpitalem & mare infeſtum non peragraſſe Homerum, ſed animo omnia illa nec non ſidera luſtraſſe: Βούλομαι (locum integrum adſcribo, quia plurimum laudibus Homeri inſervit) καθ' Ὅμηρον αὐτὸν, παρακαλέσαι ἐπὶ τὸν λόγον τινὰ μέντοι θεῶν, ἢ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ τὴν Καλλιόπην

> Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ.
> Πλάγχθη — — —

οὐ γῆν ἄξενον ἐπιπορευόμενος, οὐδὲ θάλατταν χαλεπὴν περαιούμενος, οὐδὲ ἀνθρώποις ἀγρίοις συμφερόμενος· ἀλλὰ ταῦτα μὲν αὐτῷ οἱ μῦθοι ἔχουσιν,

Digitized by Google

στιν, αὐτὸς δὲ τῇ ψυχῇ, κούφῳ χρήματι καὶ πολυπλανεστέρῳ τῶν σωμάτων πανταχοῦ περιεφέρετο, πάντα ἐσκόπει, ὅσα οὐρανοῦ κινήματα, ὅσα γῆς παθήματα· θεῶν βουλὰς, ἀνθρώπων φύσεις, ἡλίου φῶς, ἄστρων χόρον, γενέσεις ζώων. ἀναχύσεις θαλάττης, ποταμῶν ἐκβολὰς, ἀέρων μεταβολὰς· τὰ πολιτικὰ, τὰ οἰκονομικά· τὰ πολεμικὰ, τὰ εἰρηνικά· τὰ γαμήλια, τὰ γεωργικὰ, τὰ ἱππικὰ, τὰ ναυτικὰ, τέχνας παντοίας, φωνὰς ποικίλας, εἴδη παντοδαπὰ, ὀλοφυρομένους, ἡδομένους, πενθοῦντας, γελῶντας, πολεμοῦντας, ὀργιζομένους, εὐωχουμένους, πλέοντας; *Libet Homeri exemplo, diſſertationi huic deorum aliquem advocare, & fortaſſe non aliam, quam eandem quam ille ſolet, Calliopen;*

Dic mihi Muſa virum ſapientem, quique vagatus
Plurima conſpexit — — —

Non quod inhoſpitalem terram peragraverit, aut infeſtum mare tranſmiſerit, aut cum feris agreſtibuſque vixerit hominibus. Hæc enim in fabulis tantum ſuis referre ille ſolet, de quo loquor. Ipſe vero animo, qui leviſſimus eſt, faciliuſque quam corpus locum loco mutat, ubique vagatus eſt, perluſtravit omnia. Ille quæ in cælo moventur, quæ in terra mutantur, ille deorum conſilia, hominum naturas, ſolis lumen, ſiderum choros, generationem animalium, refluum maris gremium, fluviorum oſtia, aëris diverſitatem perſpexit. Ut omittam politica, œconomica; quæ ad bellum, quæ ad pacem pertinent; nuptialia, ruſtica, equeſtria, nautica; arteſque quaſcunque, diverſiſſima vocabula, diverſas rerum ſpecies; lamentantes, gaudentes, lugentes, ridentes, bellantes, traſcentes, epulantes, navigantes. Quo pertinet Cedrenum ex emendatione mea Homero tribuere vultum attritum ſenectute, & φροντίσι ὑπὲρ τοῦ παντὸς, *curis de univerſo*, vel *univerſa natura*, quam deſcripſit; Euſtathiumque notare eum per Ἄειδε θεὰ intelligere mentem ſuam, quam invocat, ut monere omnia velit, quæ canere volebat; multos tandem fuiſſe, qui cenſent Homerum cæcum dias in luminis oras veniſſe, uti videre licet apud Leonem Allatium, Brodæum, Heraclidem in Excerptis, & Gerhardum Voſſium; quod ſi verum, rectiſſime dicitur *animo omnia complexus* fuiſſe; & terras atque maria nunquam viſa deſcripſiſſe. Ex hac tamen πολυπειρίᾳ τῶν τόπων Proclus colligit poëtam cæcum non fuiſſe; affirmatque multas terræ partes eum luſtraſſe; & tot res vidiſſe, quot nunquam ullus alius homo; quo argumento etiam pugnat Cicero; *Traditum eſt etiam Homerum cæcum fuiſſe. At ejus picturam, non poëſin videmus. Quæ regio, quæ ora, qui locus Græciæ, quæ ſpecies formæ, quæ pugna, quæ acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum non ita*

C. 8. Pat. Hom.
Lib. 5. Miſſ.
c. 9. l. 1. Inſt. Orat. c. 5.

expictus eſt, ut, quæ ipſe non viderit, nos ut videremus, effecerit? Quid ergo aut Homero ad delectationem animi, aut voluptatem, aut cuiquam docto defuiſſe unquam arbitramur. Ut ut ſit, Geographiæ accuratam cognitionem poëta noſter habuit; quod non aliunde, ſed ex ipſo petitis argumentis firmandum reſtat. Orbem igitur terrarum in clypeo Achillis inſulam facit, & Oceano circumfundi canit; quem eandem ob cauſam ἀμφιτρίτην appellat, παρὰ τὸ ἀμφιτρίβειν, *quod circumquaque terram fluctibus atterat,* Lib. 4. uti explicat Herodotus. Hanc ſententiam præter Strabonem, L. 3. c. 4. Ciceronem, Apulejum, Melam Pomponium, cujus hæc ſunt verba, *præter Phyſicos Homerumque, qui univerſum orbem mari circumfuſum eſſe dixerunt, Cornelius Nepos ut recentior auctoritate ſic certior tradit,* plurimi veterum ſequuntur; unde & Oceanus ὁ πέριξ Græcis, & Neptunus γαιήοχος vocatur, orbemque pede Tom. 1. p. 287. premit in nummo apud Triſtanum. Nam & eum rotundum plerique fecerunt, ac talem cecinit eſſe poëta noſter, celebrans ἀπείρονα γαῖαν, id eſt, Euſtathio interprete σφαιροειδῆ & στρογγύλην: quia ἄπειρος illa res vocatur, quæ terminum ſeu finem non habet; id quod maxime rebus rotundis convenit; quomodo ἄπειρον δακτύλιον *annulum* vocamus, gemma carentem & plane rotundum, uti ex Ariſtotele & Polluce docti obſervarunt. Eratoſthenes præterea ex quinque plicis ſcuti Achillei, in quo orbem terrarum deſcripſit, quinque Zo- In Alleg. Lib. 8. nas, teſte Heraclide, ſumpſit; & ſi Strabonem ſequimur, primus omnium Homerus Græciam accuratiſſime deſcripſit: illudque in Catalogo, quem propterea non immerito Porphyrius dixit πᾶσαν παρέχειν ἀλήθειαν ἔν τε χωρογραφίᾳ καὶ πόλεων ἰδιώμασιν, *omnino verum eſſe quoad chorographiam & urbium proprietates,* per epitheta ſcilicet expreſſas, factum eſſe nemo tam à Muſis alienus eſt, quin neſciat. Tanta ſane hujus poëſeos Homericæ partis fuit auctoritas, ut urbes de finibus ambigentes, li- Proclus cap. 26. tem inde deciderent; utque legiſlator Cerdias juſſerit patriæ Lucubrat Euſt. p. 263. & ad Inſt. Catal. ſuæ pueros, proculdubio cognoſcendæ geographiæ cauſa, eam memoriæ infigere: Ἱστορῶν, n. Porphyrius, καὶ ὅτι νόμους τινες ἐξέθεντο, ἀποστοματίζειν τοὺς παιδευομένους τὸν Ὁμήρου κατάλογον; ὡς καὶ ὁ Κερδίας νομοθετῶν τῇ πατρίδι; *narrans nonnullos leges tuliſſe, ut pueri Homeri Catalogum memoriter redderent; id quod etiam Cerdias patriæ leges ferens conſtituit.* Sed, ut hoc obiter moneam, ille Κερδίας nuſquam apud alium occurrit, mutanduſque mihi equidem videtur in Κερκίδας; quo nomine fuit legiſlator Megalopolitanorum;

rum; quem docui Homeri librum primum & ſecundum Iliados ſepulchro juſſiſſe inferri; quique poſt Socratem dixit, ſe ἡδέως mori; quia ſperabat ſe adfuturum ex Philoſophis Pythagoræ, ex hiſtoricis Hecatæo, ex Muſicis Olympo, ex poëtis vero Homero, uti memoriæ mandat Ælianus. Græ- Lib. 13.
ciam igitur ſummo ſtudio & cura inſtar diligentis Geographi cap. 20.
digeſſit, nec regiones promiſcue, ut nonnulli veterum exi- Var. H.
ſtimarunt, deſcripſit; Macrobius: *Notiſſimum promontorium ad* L. 5. Sat.
exordium ſibi enumerationis elegit, unde progrediens modo mediterranea, c. 15.
modo maritima, juncta deſcribit: Inde rurſus ad utrumque ſitum cohærentium locorum diſciplina deſcribentis velut iter agentis accedit; nec ullo ſaltu cohærentiam regionum in libro ſuo hiare permittit: ſed obviandi more procedens; redit unde digreſſus eſt, & ita finitur quicquid enumeratio ejus amplectitur. Quod ut nulli dubitationi obnoxium ſit amplius, brevi quaſi in tabella Homericam Græciæ deſcriptionem ob oculos ponam. Bœotia igitur ob varias cauſas, quæ ab Euſtathio & Scholiaſte peti poſſunt, initium eſt; inde proximas gentes Phocenſes, Locros Epicnemidios, & Opuntios ex adverſo Eubœæ habitantes deſcribit; in hanc mox trajicit, indeque Atticam, Salaminem, & Peloponneſum, tunc temporis in ſex partes, binas orientales, reliquas occidentales, diviſam adit. Ex his primam memorat Argiam, ὅτι ἀκολούθως μετὰ Σαλαμῖνα ἐπὶ Πελοπόννησον ἦκεν ὁ ποιητὴς, uti loquitur Euſtathius: hinc Mycenas, quibus ager Corinthiacus & Sicyonius fere Elidem uſque comprehenditur; mox ad occidentales ſeſe accingit, Laconicam, Pylum Meſſeniacam, Arcadiam, & Elidem. Sic deſcripta Peloponneſo in inſulas adjacentes Dulichium, Echinadas, Ithacam, Zacynthum, Samum trajicit; quod tam commode & eleganter factum eſt, ut notare non dubitet Euſtathius εὐτάκτως trajeciſſe poëtam ἐκ τῆς Πελοποννήσου εἰς τὸ πλησίον αὐτῆς Δουλίχιον. Inſulis relictis Epirum, quo nomine Acarnaniam ac Ætoliam etiam complectitur, deſcribit. Hinc cum terra commodior nulla occurrat, Cretam memorat, & vocat ἑκατόμπολιν; moxque Rhodum, Sumen, Niſurum, Carpathon, Caſum & Coon inſulas laudat, quæ abſolvunt primam deſcriptionis Græciæ partem. Alteram, licet continenti adhæreat, peculiariter ſumit ſibi ornandam, propter Achillem, ut reor, cujus in gratiam Iliadem videtur compoſuiſſe. Theſſaliam igitur, cujus ille partem tenebat ditione, adit, eamque una cum The-

 ſpro-

ſprotia ita deſcribit, ut vix unius loci oblitus ſit. Inde diſcimus inſuper Ἕλληνας primo vocatos fuiſſe, qui Phthiotin Theſſaliæ inhabitabant; quod etiam monet Stephanus Byzantinus; aliud eſſe Ἄργος in Theſſalia, aliud in Peloponneſo, hocque ab Achæis vocari Ἀχαϊκόν; illud Πελασγικόν, quia Pelaſgi, quamvis in Epiro, Creta, Peloponneſo, Thracia etiam fuerint, præcipuas ſedes in Theſſalia, affirmante Strabone, unde & ipſa regio Stephano Πελασγία dicitur, habuerunt. Pari felicitate Aſiam vireſque Trojanas deſcribit; atque à regione primaria, Troade ſumpto initio, ejus varias regiones & urbes enumerat: hinc Helleſpontum, parvo aquarum divortio Europam & Aſiam dividentem, trajiciens narrat Pelaſgos, Lariſſæos, Thracas & Pæonas, qui Priamo ſuppetias tulerunt; ex Thracia in Aſiam iterum quaſi navigat, & à Paphlagonia incipiens totam oram maritimam ad Cariam & Lyciam uſque accurato ordine, & ſingulari diligentia deſcribit. Neque tantum nuda regionum nomina, verum etiam agri adjacentis, incolarumve naturam & ingenium aptiſſimis epithetis poſteritati & memoriæ conſecravit. Sidonem vocat πολύχαλκον, quia in medio Tyri & Sidonis urbs eſt Sarepta, nobilis æris & ferri fuſione; ejus incolas πολυδαιδάλους, quos ſcilicet à peritia artis fabrilis olim rex ſapientiſſimus Salomon laudavit; Temeſen ab ære celebrat; dubitantque interpretes, num ad Cypri, an vero ad Bruttiorum urbem, ære utramque abundantem, ſit referendum: Camirum appellat ἀργινόεντα quia ſita erat in ſolo argilloſo; Syriæ, quam optime deſcribit, incolas antiquiſſimo nomine *Arimos* id eſt, *Aramæos*; Nyſan recte Arabiæ verſus Ægyptum tribuit, quam quomodo in Indiam poſteri tranſtulerint, alibi doceo: & mare tandem pacificum à Phœnicibus edoctus ſub nomine Ὠκεανοῦ ἀκαλαῤῥείτου, id eſt, *pacati & leni fluxu*, deſcribit; uti variis locis in Geographia ſacra obſervat Bochartus. Samos prope Ithacam eſt παιπαλόεσσα *prærupta*, quia rupibus undique cingitur; ipſa quoque Ithaca ut aſpera, dura, & culturæ impatiens Telemacho apud Homerum, Ciceroni, Plutarcho aliiſque optime deſcribitur. Cyclopes quas Siciliæ oras tenuerint, ex Homero docet Cluverius; campos Elyſios in Hiſpania eum collocaſſe propter regionis ubertatem Strabo; & antrum Nympharum, quod maxime fabuloſum eſſe plurimi exiſtimant, in Ithaca eſſe apud Porphyrium teſtatur Artemidorus Epheſius Geogra-

In v. Πελ.

gra-

graphus inſignis. Sed dies me deficeret, ſi omnem Homericam Geographiam excutere vellem; & multis aliis exemplis docere, non immerito Strabonem vocaſſe poëtam noſtrum ἀρχηγέτην ejus. Ad metas quapropter propero, ut quod reſtat abſolvam atque conſecrationi finem imponam. Notandum igitur, non fuiſſe inſolens vel ſculptoribus vel pictoribus, nomina adjicere ſive viris ſive fœminis hiſtoriam aliquam repræſentantibus; Pauſanias Iliadem pictam enarrans: *Sedet ſupra Helenam vir purpureo velatus amictu, mæſtus admodum. Helenum eſſe Priami filium facile intelligas*, καὶ πρὶν ἢ καὶ τὸ ἐπίγραμμα ἐπιλέξασθαι, *vel priuſquam inſcriptionem legas*; rurſus; *Secundum illos vir quidam ſedet*, ἐπίγραμμα δὲ Ὄκνον εἶναι λέγει τὸν ἄνθρωπον; *inſcriptio indicat Ocnum eſſe.* Inde Lucianus cui puero innitatur Hephæſtion in tabula, qua Aëtion Alexandri & Roxanes nuptias depinxerat, fatetur ſe neſcire, quia nomen adſcriptum non erat; οὐ γὰρ, ait, ἐπεγέγραπτο τοὔνομα. Quin & ſtatuarii interdum non nuda nomina ſed epigrammata, quæ hiſtoriam plene declararent, apponebant, uti ex eodem Pauſania patet: & artifex tandem noſter vel ſculptor marmoris quo nomine, qua patria fuerit, addita inſcriptione docet;

Lib. 10.

In Herod.

Lib. 5. Pag. 320. 324.

ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΕΠΟΙΗΣΕ ΠΡΙΗΝΕΥΣ.

Archelaus Apollonii filius Prienenſis fecit.

Archelaus igitur, (qui num aliis auctoribus celebretur, incertum eſt) hoc marmor fecit vel ſculpſit; quo ſenſu ποιεῖν frequenter uſurpari ſolet, uti ex his Pauſaniæ verbis; Ἀγέλαιδρος δὲ Πάριος καὶ Πολύκλειτος Ἀργεῖος, ὁ μὲν γυναῖκα ΕΠΟΙΗΣΕΝ ἔχουσαν λύραν; aliiſque plurimis apud eundem patet; Eadem vox Luciano in Toxari pro *pingere*; Anacreonti pro τορεύειν vel *cælare* uſurpatur, unde in gemma Urſiniana occurrit, ΕΠΙΤΥΓΧΑΙΝΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. Neque aliter Latinis FACERE ſumitur; Plinius de Praxitele: FECIT *& puberem ſubrepenti lacertæ cominus ſagitta inſidiantem*; ibidem; *Polycletus Sicyonius Ageladis diſcipulus, Diadumenum* FECIT *molliter juvenem centum talentis nobilitatum*; alibi; FECIT *& canem & diſcobolum*: Ovidius

Lib. 5.

Carm. 17.

Vendicat & Calamis laudem, quos FECIT, *equorum;*
Ut ſimilis veræ vacca Myronis opus

Marmor, nihil enim opus eſt alios auctores advocare, apud Urſinum;

 M. MET-

M. METTIUS
EPAPHRODITUS
GRAMMATICUS GRÆCUS
M. METTIUS GERMANUS FEC.

Notatu quoque dignum in marmore noſtro occurrere ΕΠΟΙΗΣΕ; cum frequentius ſoleret eſſe ΕΠΟΙΕΙ, vel FA-
In præf. Nat. H. CIEBAT; cujus moris cauſam reddit Plinius; *Et ne in totum videar Græcos inſectari, ex illis vos velim intelligi pingendi fingendique conditoribus, quos in libellis his invenies abſoluta opera, & illa quoque, quæ mirando non ſatiamur* PENDENTE TITULO *inſcripſiſſe: ut* APELLES FACIEBAT, *aut* POLYCLETUS: *tanquam inchoata ſemper arte & imperfecta, ut contra judiciorum varietates ſupereſſet artifici regreſſus ad veniam, velut emendaturo quicquid deſideretur, ſi non eſſet interceptus. Quare plenum verecundiæ illud eſt, quod omnia opera tanquam noviſſima inſcripſere, & tanquam ſingulis fato adempti. Tria non amplius, ut opinor,* ABSOLUTE, *quæ traduntur,* INSCRIPTA; *ille fecit, quæ ſuis locis reddam: quo apparuit, ſummam artis ſecuritatem auctori placuiſſe, & ob id magna invidia fuere ea omnia.* Sane
Ep. 41. Rein. in marmoribus apud Rupertum; ΦΙΔΙΑΣ, ΚΑΙ ΑΜΜΟΝΙΟΣ ΦΙΔΙΟΥ ΕΠΟΙΟΥΝ; ΛΥΣΙΠΠΟΣ ΕΠΟΙΕΙ; in alio apud diligentiſſimum doctiſſimumque Græciæ luſtratorem, Jacobum Sponium; ΗΦΑΙΣΤΙΩΝ ΜΥΡΩΝΟΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ: in alio, quod publicavit Gronovius pater, cui plurimum litterarum ſtudium debet, in notis Plinianis;

ΑΓΑΣΙΑΣ ΜΗΝΟΦΥΛΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ.

Et in gemma tandem quæ cithariſtriam repræſentat apud Leonardum Auguſtini, ΟΝΗΣΑΣ ΕΠΟΙΕΙ. Sed pendens ille titulus licet frequens admodum fuerit, attamen abſolutus occurrit, non tantum in marmore noſtro, verum etiam in alio apud Pighium & Gruterum

ΣΑΛΠΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ
ΕΠΟΙΗΣΕ.

pag. 401. & in nummo Domitiani in quo repræſentatur naumachia, teſte Erizzo; ΦΛΑΟΥΙΟC. CABINOS ΕΠΟΙΗΣΕ. Adeo ut nihil neceſſe ſit cum Andrea Schotto inſcriptionem appenſam Nemeſis ſtatuæ contra Mss. fidem mutare & pro ΑΓΟΡΑΚΡΙΤΟΣ ΠΑΡΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕΝ ſcribere ἐποίει.
Ad Zenob. PRIENE autem urbs eſt, quemadmodum monui, Ioniæ, poſita in Cariæ confinio; unde ab Herodoto Cariæ adſcribitur.

tur. Medius inter illam & Miletum Mæander ſeſe in mare Cent. 5.
exonerat, uti docent Livius & Dionyſius Periegetes. Condi- Prov. 11.
ta fuit ab Æpyto Nelei deductionis Ionicæ principe filio; ci- Lib. 1. cap. 141.
veſque ſe ortos gloriabantur Helice, Achaiæ oppido; cujus
rei in memoriam Iones in agro Prienenſi Panionium ſacrificium Neptuno, quia idem ibi colebatur, inſtituerunt; poſtea eo coloniam deduxit Thebanorum Philotas; unde & *Cadme* appellari cœpta, uti legere licet apud Strabonem, & Euſta- Lib. 14.
thium ad Dionyſium. Duobus portubus fuit inclyta, quorum & 9.
alter κλειςὸς vel *clauſus* erat, obſervante Scylace; adhæc caſibus variis & belli diſcriminibus obnoxia; Ardyſque Gygis filius, Herod.
& poſtea Mazares Cyri Perſarum regis dux eam expugnavit. Lib. 1.
Natale illud ſolum habuit Pamphaës, qui Crœſo privato ad- cap. 15. & c. 161.
huc triginta minas dono dedit; cui ille, poſtquam regno admotus fuit, currum argento ſtipatum remiſit; uti narrant Ni- L. 4. Var.
colaus Damaſcenus in Excerptis, & Ælianus. Verum maxime c. 27.
eam nobilitavit Bias, unus è ſeptem ſapientibus; cujus juſtitia in proverbium abiit, quemadmodum Hipponax apud Strabonem teſtatur; & vitam conſcripſit Diogenes Laërtius. Gentile Græcis eſt, teſte Stephano, Πριηνεύς, Πριήνιος, ἢ Πριηνιάς; Latinis proculdubio *Prienenſis* vel *Prieneus*; quod ultimum apud Varronem, cui laudantur initio librorum de R. R. *Diodorus* & *Menander Prieneus*, nec non Auſonium exſtat;

Bias Prieneus dixit, οἱ πλεῖστοι κακοί:
Quod eſt Latinum, *plures hominum ſunt mali.*

Atque hæc puto ſufficere marmoris præſtantiſſimi explicationi; ut & unumquemque facili opera poſſe perſpicere, non abs re eſſe, quod Artes & Virtutes tam excellentes Homero veluti patri & Deo honorem habeant. Et ſane poëtam in multis artibus, præcipueque in carmine pangendo excelluiſſe tam perſuaſum fuit veteribus, ut illi, qui in alia aliqua arte excelleret, nomen ejus datum fuerit. Panætius apud Ciceronem, Lib. 1.
Platonem *divinum*, *ſapientiſſimum* & HOMERUM PHILO- Tuſc. Q.
SOPHORUM; Julianus Æſopum τὸν μύθων Ὅμηρον, vel *Thucy-* Orat. 7.
didem vel *Platonem*; & Polemon Athenienſis, Homerum Σοφο- Suid.
κλέα ἐπικὸν, Sophoclem vero Ὅμηρον τραγικὸν appellant. Illud tandem eruditione ſua meruit, ut Indi, quanquam id neget Maximus Tyrius, carmina ejus decantaverint, teſte Dione Diſſ. 7.
Chryſoſtomo; ut eum Philoſophi, Rhetores, Grammatici, Orat. 53.
Poëtæ, Geographi, Medici admirati ſint, quemadmodum Eu- Inſt. procem.
ſtathius monet; ut cujus mihi nomen excidit, auctor eum ita

co-

Digitized by Google

celebret; Οὐδεὶς οὔτε τῶν τὰ ἄνω περιεργαζομένων, οὔτε τῶν περὶ φύσιν, οὔτε τῶν περὶ ἦθος, οὐδ' ἁπλῶς περὶ τοὺς λόγους ἐξωτερικοὺς, ὁποίους ἂν εἴποι τις, παρῆλθε τὴν Ὁμηρικὴν σκηνὴν ἀξεναγώγητος, ἀλλὰ πάντες παρ' αὐτῷ κατέλυσαν, id eſt. *Nemo neque eorum qui cæleſtibus rebus, neque qui naturalibus, neque qui moribus, neque in genere qui ſermonibus exterioribus* (vel diſciplinis gentilium) *operam dant, qualemcunque deſignet aliquis, præteriit Homeri diverſorium, ſed omnes apud ipſum diverterunt:* ut qui Homerum non diligant μαίνεσθαι vel *inſanire*, Proteſilaus apud Philoſtratum teſtetur; ut in illo omnium artium veſtigia aut perfecta aut certe non dubia reperiri ſcripſerit Quintilianus, utque tandem idem indicendo virtutes ejus pluſculis quidem, ſed lectu digniſſimis verbis extollere non dubitaverit. *Igitur ut Aratus* AB IOVE INCIPIENDUM *putat, ita nos rite cœpturi ab* HOMERO *videmur. Hic enim quemadmodum ex Oceano* (qua metaphora etiam utuntur Dionyſius Halicarn. Maximus Tyrius & Euſtathius) *dicit ipſe amnium vim fontiumque curſus initium capere omnibus eloquentiæ partibus initium & ortum dedit Hunc nemo in magnis ſubtilitate, in parvis proprietate ſuperaverit. Idem lætus ac preſſus, jucundus & gravis, tum copia tum brevitate mirabilis: nec poëtica modo, ſed oratoria virtute eminentiſſimus. Nam ut de laudibus, exhortationibus, conſolationibus taceam; nonne vel nonus liber, quo miſſa ad Achillem legatio continetur, vel in ptimo inter duces illa contentio, vel dictæ in ſecundo ſententiæ, omnes litium ac conſiliorum explicant artes? Affectus quidem vel illos mites vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in ſua poteſtate hunc auctorem habuiſſe fateatur. Age vero, nonne in utriuſque ſui operis ingreſſu pauciſſimis verſibus legem proœmiorum non dico ſervavit, ſed conſtituit? Nam & benevolum auctorem invocatione dearum, quas præſidere vatibus creditum eſt, & intentum propoſita rerum magnitudine, & docilem ſumma celeriter comprehenſa facit. Narrare vero quis brevius, quam qui mortem nuntiat Patrocli? quis ſignificantius poteſt, quam qui Curetum Ætolorumque prælium exponit? Jam ſimilitudines, amplificationes, exempla, digreſſus, ſigna rerum & argumenta, cæteraque probandi & refutandi, ſunt ita multa, ut etiam qui de artibus ſcripſerunt, plurima earum rerum teſtimonia ab hoc poëta petant. Nam epilogus quidem quis unquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus æquari? Quid? in verbis, ſententiis, figuris, diſpoſitione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni ſit viri virtutes ejus non æmulatione, quod fieri non poteſt, ſed intellectu ſequi. Verum hic omnes ſine dubio, & in omni genere eloquentiæ procul à ſe reliquit, Heroicos tamen præcipue, videlicet quia clariſſima in materia ſimili comparatio eſt.*

Lib. 12. cap. XI.

Lib. 10. cap. 1.

Diſſ. 16.

In proœmium.

E X-

Digitized by Google

EXPLICATIO VESTIMENTORUM

Quibus Artes & Diſciplinæ

HOMERO

Sacrum facientes amiciuntur unà cum

ADDENDIS NONNULLIS.

CUm Apotheoſi abſoluta, conſtituiſſem alii operi reſervare explicationem veſtium, quibus figuræ Marmoris tam viriles, quam muliebres ornantur; à ſententia partim typographi rogatu, partim amicorum, quorum in poteſtate vivo, hortationibus depulſus ſum. Ille enim juſtæ magnitudinis opus deſiderabat; hi male me cenſebant facere, ſi quæ parata habebam, diutius, &, ut canit Romanus Lyricus, nonum in annum premerem. Permiſi igitur me eorum voluntati; imo ut plenam ſatisfactionem pararem, impetum cepi non modo adjiciendi explicationem veſtimentorum; verum etiam alia venerandæ monumenta antiquitatis cum inedita, tum edita, ſed quæ ſubtiliorem, quanquam nec mea forte exacta planè, limam deſiderant. Tu igitur, Lector, qui non injucundam exhauſiſti materiam, HOMERUMQUE cælo illatum, omnium artium parentem ac choragum & *ſemperflorentem, potitumque ſceptra comitum Heliconiadum*, ſive poëtarum, ut Lucretius canit, miratus modo es; accinge te etiam intricatiori, ſed tamen eruditæ materiæ; ſique alicubi in circumſepta tam denſis tenebris ſemita titubaverim, dirige greſſus, & erranti comiter viam monſtra. Quin & antequam Virginum ornatus mecum examines, *vittæ* & *infulæ* ſacerdotali exiguam operam da, atque ex Feſto, vel Atejo Philologo

logo potius diſce eam STROPPUM appellari. *Stroppus*, ait, *eſt, ut Atejus Philologus exiſtimat, quod Græce* στρόφιον *vocatur, & quod ſacerdotes pro inſigni habent in capite; quidam coronam eſſe dicunt, aut quod pro corona inſigne in caput imponatur, quale ſit ſtrophium.* Prudentius *tortam infulam* appellat, & Virginibus Veſtalibus tribuit;

Interea dum TORTA *vagos ligat* INFULA *crines*
Fataleſque adolet prunas innupta ſacerdos:

Lib. 19. cap. 30. Et Iſidorus ita de ea loquitur; *Infula eſt faſciola ſacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à qua vittæ ab utraque parte dependent, quæ infulam vinciunt. Unde & vittæ dictæ ſunt, quod vinciant. Infula autem plerumque lata erat, plerumque tortilis de albo & cocco.* Empedocles apud Heſychium Mileſium gerit στρόφιον χρυσοῦν *ſtrophium aureum*; quod Suidas tamen στέμμα appellat: in nummo quoque Patiniani Theſauri; regis, vel Iovis caput, uti ex ectypo patet.

STROPPO ornatum occurrit; non ſecus ac Seuthis Thracis in alio apud Seguinum: adeo ut non abs re notet Artemidorus, illi imperium portendi, qui ſomniaverit caput ſe ingens habere, illudque cingi corona, ſtrophio, vel diademate: τῷ μὲν γὰρ ἀρχὴν τινα προαγορεύει ἐν ᾧ δεήσει αὐτὸν στεφάνου ἢ στροφίου, ἢ διαδήματος. Apud Athenienſes ſacrificans puer ſimili ornatu erat inſignis, vel, ut Pollux loquitur ὑπὸ χλαμυδίῳ καὶ στροφίῳ περιέρχεται, *chlamydatus ſtrophioque cinctus circumit, ariſque ignem imponit.* Sunt igitur *ſtroppi* & *ſtrophia* diademata tortilia, nomen proculdubio à Græcorum στρέφω habentia; deque iis intelligendus eſt, prout eum emendat Salmaſius, Plinius Secundus: *Quædam coronæ per coronas currunt: tenuioribus utebantur anti-*

Lib. 1. cap. 18. Oneir.

Lib. 8. cap. 9. S. 32.

antiqui STROPPOS *appellantes, unde nata* STROPHIOLA; quibus verbis indicat hiſtoriæ naturalis ſcriptor, tænias tres pluresve inter ſe contortas, unam coronam vel diadema feciſſe; atque ita coronas per coronas, cum ſingulæ tæniæ coronarum vicem præberent, cucurriſſe. Illud autem ſingulare nonnullos apud Heſychium & Suidam στρόφιον *ſacerdotale* vel quod οἱ ἱερεῖς φοροῦσι appellare κίδαριν. Scilicet *Cidaris*, quamvis frequentiſſime pro pileo regio ſumitur, nihil aliud eſt; quam faſcia lata vel diadema, quo reges Perſarum, uti docuit idem Salmaſius, tiaras cingebant; hinc quia *ſtrophium* Ep. de
caput, ut κίδαρις tiaram ambit, videntur vocem hanc de Coma.
ſacerdotali ſtroppo etiam explicaſſe. Notandum præterea Scaligerum ad Varronem in deſcribendo apice, ita de *Stroppo* commentari; „Summum autem faſtigium vocabant tutulum. „Addebatur virgula ex felici arbore, quæ in Flaminibus di„dicebatur STROPPUS; in Flaminicis INARCULUM. Neque enim ullum veterem audivi ſic ſtroppum deſcribere; ac præterea ſemper perſuaſus fui, *apicem* virgulam oleagineam eſſe, cujus ſummitati aliquid lanæ adjiciebatur. Servius: *Apex proprie dicitur in ſummo flaminis pileo* VIRGA LANA- Ad lib. 2.
TA, id eſt *in cujus extremitate modica lana eſt:* Feſtus; *Albogale-* Æn.
rus ... cui affigebatur apex virgula oleaginea. Suetonius quoque apud priorem Grammaticum *apicem pileum ſutile* interpretatur, *circa medium virga eminente*; & ipſe Virgilius *lanigeros apices* dixit; L. 8. Æn.
quæ loca inter ſe collata ſatis puto evincere; male virum il- v. 664.
luſtrem virgulam ligneam *ſtroppum* appellare; & nullam ob cauſam apud Feſtum reſcribere *in apice* pro *in capite*; id quod etiam Voſſius obſervat. Sacerdotalem hunc ſtroppum TORULUM appellat mea ex ſententia Amm. Marcellinus: Lib. 29.
Hac (loquitur Hilarius) *linteis quidam indumentis amictus, calceatuſque itidem linteis ſoccis,* TORULO *capite circumflexo, verbenas felicis arboris geſtans, libato conceptis carminibus numine præſcitionum auctore, cæremoniali ſcientia ſuperſiſtit:* alibi: *Et Chonodomarus qui-* Lib. 16.
dem nefarius belli totius incentor, cujus vertici flameus TORULUS *aptabatur:* quanquam non ignorem Salmaſium in brevibus, quas ſervo, ad auctorem eum notis ultimo loco intelligere vexillum flammeum, ſive flammei coloris. *Torus* autem, C. 136.
unde *Torulus* deſcendit, tortum funem ſignificat, uti ex Var- de R. R.
rone, Servio, Iſidoro & aliis auctoribus patet; indeque *torus*,

 vel

Digitized by Google

vel lectus ex herbis tortis factus nomen accepit, uti recte docet Vir Doctiſſimus; quem tamen nollem ſcripſiſſe lectos funibus tendere adeo inſolens & inuſitatum apud veteres fuiſſe, ut ingenti probro Alcibiadi verterentur. Nam ne vel Martialem vel Horatium vel Petronium, quippe quos hac in materia *veterum* numero non videtur habere, ad partes vocem; Grammatici τρητοὺς λεχέας Homeri, exponunt ἱμαντοδέτους; Lucilius apud Nonium *tres à Deucalione grabatos reſtibus tentos* celebrat; & denique Alcibiadis factum longe aliter interpretandum eſt. Neque enim talem ob lectum abſolute carpitur; ſed vitio ipſi vertitur quod in triremibus, in quibus lectos aſſeribus injicere ſolebant, faſciis vel inſtitis ad mollius cubandum uteretur, Ἐκτομάς τε καταστρωμάτων ἐν ταῖς τριήρεσιν, ὅπως μαλακώτερον ἐγκαθεύδοι κειρίαις, ἀλλὰ μὴ σανίσι τῶν στρωμάτων ἐπιβαλλομένων; *inciſuras conſtrati navis in triremibus, quo mollius cubaret, ſtragulis injectis faſciis vel reſtibus, non aſſeribus.* Atque ita quidem in Homero conſecrato, & haſtam puram tenente, ac ſedente in Olympo nihil amplius notandum reſtat. Neque enim, ut multis probavi, mons hic Parnaſſus eſt; quem ex Phocide, ut hoc obiter moneam, in Peloponneſum male transfert doctiſſimus Reineſius. Ut enim Ariſtotelem recte à ſe emendatum fuiſſe doceat, ſtatuit ſilphium, magydarim dictum, naſci in Parnaſſo Achajæ monte, huncque Peloponneſo Argivorum ſedi contribui. Sed Philoſophus optime ſe habet, nec verba ejus mutanda ſunt. Nam poſtquam dixerat aſpidis ictum ἐν λιβύῃ ſanari non poſſe; addit, naſci ἐν τῷ σιλφίῳ *inter ſilphii frutices* ὀφίδιον, cujus remedium lapis eſt, ὃν λαμβάνουσι ἀπὸ τάφου βασιλέως τῶν ἀρχαίων: *quem accipiunt à ſepulchro regis cujuſdam antiqui.* Vir tamen doctiſſimus reſcribit Ἀργείων, *Argivorum*, inſeritque nomen regis Ἄργου; quia Argus Phoronei ſucceſſor, Peloponneſi rex fuit; & magydaris in Parnaſſo Achajæ, quæ Peloponneſo Argivorum ſedi contribuitur, monte naſcitur. Mihi autem Ariſtoteles de Cyrenaica, regione ſilphii ferace videtur loqui; & licet *magydaris* naſcatur in Parnaſſo, non tamen percipio, qua ratione mons, quem omnis antiquitas Phocidi tribuit, in Peloponneſum poſſit transferri. Neque enim ſimile quid vel apud Plinium vel apud Theophraſtum, quos laudat, invenitur; traduntque illi tantum, magydarim non in Cyrenaica regione, ubi

Synt. de Torq.

Od. α. v. 440.

Lib. 1. cap. 25. Var. Lect.

ubi ſcilicet verum ſilphium vel laſerpitium venit; verum in Syria & monte Parnaſſo naſci. Sed, niſi plane fallor, *Achajæ* vox decepit virum πολυμαθέστατον. Nam proprie ita vocatur, ut notiſſimum, pars Peloponneſi, quæ adjacet Iſthmo Corinthiaco, complectens Corinthiam & Sicyoniam; unde nonnunquam tota Peloponneſus ita vocatur, uti clare docet Dionyſius Halicarn. Lib. 1. Paris apud Ovidium non aliter Laconicam partem ejus, niſi tamen totam quis intelligere Ep. Her. 16. malit, appellat;

O quoties dices; quam pauper ACHAIA *noſtra eſt!*
Una domus quaſvis urbis habebit opes.

& apud Cenſorinum legimus, *in Achaja Arcades* eſſe. Cap. 19. Poſtea hoc nomen latius patuit, & quam ante Ἑλλάδα, tunc *Achajam* vocarunt, & à Peloponneſo diſtinxerunt, eoque nomine complexi ſunt Atticam, Bœotiam, Phocidem, victa à L. Mummio Corintho, uti ſatis multis docuerunt viri eruditi. Cum igitur vel apud veterem, vel forte apud recentiorem, & quidem Martinium In Lex. legiſſet Reineſius Parnaſſum *Achajæ montem* eſſe, male primam, non autem poſteriorem Achajam intellexit, & ut ùnus error alium parit, Parnaſſum Peloponneſo adſcripſit: quod ſi verum foret, jam *Hippocrene*, imo tota Bœotia ejuſdem regionis partes forent; quia apud Vibium Sequeſtrum legitur: *Hippocrene Bœotiæ in Achaja*: & Eubœa adjaceret Peloponneſo, quia Agathemerus ſcribit Eubœam περὶ τὴν Ἀχαιῶν eſſe. L. 2. c. 4. Sed, ut pergam, virgo Homero proxima, nec non illa, quæ ſedenti coronam imponit, CUCULLUM induuntur, affixum, ut videtur, tunicæ interiori; quam optime quis cum Vopiſco *palliolatam*, explicante Salmaſio, vel *cucullatam* vocare poſſit. Eundem habitum mihi notavi in nummo, quem poſt doctiſſimum Seguinum hic exhibeo, niſi forte dicendum ſit, tunicæ partem

 ſu-

ſuperiorem in caput reductam & attractam eſſe. In ultimo ſegmento marmoris MHHMH induitur veſtimentum exterius, paulo infra genua deſcendens, undique concluſum, ſyrma habens, & *cucullum*, qualis etiam occurrit in Cæſaris nummo, quem vulgavit Æneas Vicus;

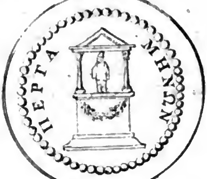

Adeo ut mulierum etiam reſpectu recte gloſſarium vetus laudatum Wilthemio in Appendice ad Diptychon Leodienſe, *capitium* explicet *ſummitatem tunicæ*. Multa autem de cucullis, veſtibuſque quibus affixi fuerunt, monuerunt Ferrarius, Solerius, aliique; & tunicam itidem cucullatam induitur figura apud Boiſſardum, cui ſubſcribitur,

ET SECURA QUIES ET NESCIA FALLERE VITA.

ac *bardocucullum* tandem ex opinione Triſtani, gerit Teleſphorus vel Aceſius in nummis Antonini, Commodi, Elogabali, & Decii; quorum binos apponendos, ad rem melius oculis ſubjiciendam, curavi.

Part. 2. Gemma. Num. 12. Neque aliter idem hic Deus inter Æſculapium & Hygiam ſtans cernitur apud Antiquarium Italiæ primum Leonordum
In Anaſt. Auguſtini. Similem in Chilperico rege habitum obſervat Chi-

Chiſletius; ſed non ſatis cautè ita interpretatur verba Philoſtrati; quippe in quibus ne cuculli quidem mentio: cum narret tantum Meleagrum chlamydem rejectam in humerum vel cervicem, ut expeditior venationi eſſet ſcilicet, habuiſſe; χλαμύδα τε κροκοβαφῆ ὑπὲρ αὐχένος κολπώσας. Quin & non aliter Æſculapii ſignum deſcribit, ex mente Triſtani, Pauſanias; *Signum è quo ſit vel ligno vel metallo, neve quis ejus fuerit artifex quiſquam omnino poſſit agnoſcere; niſi quis forte ad ipſum Alexanora referat:* φαίνεται δὲ τοῦ ἀγάλματος πρόσωπον μόνον, καὶ ἄκραι χεῖρες καὶ πόδες· χιτὼν γὰρ οἱ λευκὸς ἐρεοῦς καὶ ἱμάτιον ἐπιβέβληται; *Signi ipſius ſola ſe facies, manus & imi pedes oſtendunt: partes cæteræ lanea tunica alba & pallio velantur.* At Teleſphorus in nummis pallium non gerit; neque manus ejus conſpiciuntur; adeo ut nequaquam, id quod magnus ille Antiquarius notat, talis conſpiciatur in Nicaenſium nummo Æſculapius; neque ſimili cultu, quem mox deſcribit Pauſanias, Hygia ornata ſit; Ὑγείας δὲ ἐστὶ κατὰ ταυτὸν ἄγαλμα· Οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο ἴδοις ῥᾳδίως οὕτω περιέχουσιν αὐτὸ κόμαι τε γυναικῶν αἳ κείρονται τῇ θεῷ, καὶ ἐσθῆτος Βαβυλωνίας τελαμῶνες; *Sed & Hygiæ eodem in loco ſimulacrum eſt. Hoc quoque non facile conſpicias· velatum enim undecunque eſt, partim comis, quas deæ mulieres detonderunt, partim vero Babyloniæ veſtis laciniis.* Vir contra doctiſſimus, ſequens Amaſæi verſionem, putat κατὰ ταυτὸν ſignificare, *eodem ferme habitu Hygiæ ſignum fuiſſe*; quam explicationem vel ipſa utriuſque ſtatuæ deſcriptio inter ſe collata rejicit. Quæ autem *laciniæ* vel τελαμῶνες ἐσθῆτος βαβυλωνίας, quibus ea velatur, ſint, haud facile dictu eſt. Conſtat τελαμῶνας fuiſſe faſcias, quibus vulnera alligabantur, & corpora mortuorum, vel aliæ res involvebantur; Heſychius; τελαμὼν, λῶρος, δεσμὸς ἢ φασκία; an igitur dicemus ſimiliter Hygiæ ſtatuam conſtrictam fuiſſe; id quod ſuadere quodammodo videtur effigies (niſi tamen ſerpente cingatur) quæ occurrit in nummo M. A. Antonini apud Triſtanum: an faſcias ornatus cauſa fuiſſe appenſas? an denique veſtem intelligi, quæ viis, tramitibus, vel lineis recte deſcendentibus eſſet ornata? quam in rem velim eruditiores inquirant. Quæ in ſecundo ordine, extenſo dextræ manus indice, ſiniſtra codicem tenens, canentis habitu ſedet; tunicam σχιστὸν, & utroque in humero fibula conſtrictam gerit: Julius Pollux: ὁ δὲ σχιστὸς χιτὼν περόναις κατὰ τοὺς ὤμους διήρητο; *Tunica diſſoluta*, ut vertit interpres,

Lib 2. — T. 1. p. 628. — Lib 7. cap. 13.

pres, *fibulis circa humeros connectebatur*; qualem etiam σύμπερον vel συμπόρπηλον Græcos vocaſſe docuerunt Salmaſius & Alb. Rubenius. Hæ tamen tunicæ, quarum partes ſuperiores erant σχιστί vel apertæ nec ſutura commiſſæ, interdum plures fibulas, ſi nempe manicæ erant longiores, habuerunt; uti patet ex ſtatuis, quas Electis ſuis inſeruit Rubenius Philippus; atque ex Athenienſium mulierum habitu deſcripto ab Æliano; cujus verba laudans Rhodius neſcio quare commentetur, eum muliebres VIDERI innuere tunicas; cum certiſſimum ſit, de nullis aliis auctorem loqui. In noſtra autem tunica una tantum fibula eſt, non ſecus ac illa qua ornatur Livilla Germanici ſoror in gemma Tiberiana. Nodo huic vel fibulæ nomen proprium ΚΟΜΒΟΣ: Suidas; ὁ κόμβος τῶν δύω χειριδίων· ὅταν τις δήσῃ ἐπὶ τὸν ἴδιον τράχηλον: id eſt, *Combus eſt duarum parvarum manicarum nodus, quum quis eas circa ſuum collum ligat*; ut vertit Portus Æmilius; qui ſimul ſuum illud toties repetitum N. L. vel *Non liquere* apponit. Mihi hæc verba videntur ſignificare, Græcos fibulam, qua parvæ manicæ, ſi modo eo nomine dignæ ſunt, in humeris conſtringebantur, κόμβον appellare. Sane κόμβος nodus eſt; & Heſychio ἐγκομβωθεὶς explicatur δεθείς, id eſt, *illigatus*, *vinctus*, *innodatus*, firmatque Apollodorus apud Auctorem M. Etymologici;

Cap. 5. de Acca.

— — τὴν ἐπωμίδα
Πτύξας διπλῶς, ἄνωθεν ἐνεκομβωσάμην;

pro quo apud Suidam πτύξασα διπλῆν, tanquam mulier loqueretur, ſcribitur non incommodo ſenſu, quia ἐπωμὶς eſt veſtis mulierum propria, uti diſertis verbis teſtatur Julius Pollux. Ut autem κόμβος clarius elucidetur, diſpiciendum eſt, quale veſtis genus, *Epomis* fuerit; quod eo libentius facio, quia nemo, quantum equidem ſcio, hanc rei veſtiariæ partem ornandam ſibi vel elucidandam ſumpſit. Thomas quidem Gatakerus, vir eruditiſſimus cenſet ex iis fuiſſe, quibus fœminæ indui ſolebant, cum vel oblectamenti cauſa ad hilaria agenda, vel ad ſpectaculum quoddam ſolenne in publicum foras prodirent. Sed ut hoc veriſſimum eſt, facileque auctoritate Chæremonis apud Athenæum poteſt firmari, ita nondum conſtat, quæ ejus forma fuerit. Ego arbitror veſtem vel peplo ſimillimam vel à peplo haud multum diverſam fuiſſe, & Apollodori ita vertenda eſſe verba;

Lib. 7. cap. 13. Onom.

L. 1. c. 9. Cinni.

— *pe-*

Digitized by Google

— — *peplum*
Ubi duplicem complicaram, in humero conſtrinxi.

Ut enim peplus ſiniſtrum tegebat humerum, duaſque oras in dextrum adductas fibula connectebat; ita etiam epomis induebatur; atque exinde nomen ſortita eſt; quia vox iſta ſignificat τὸ ὑπερέχον τοῦ βραχίονος, *ſummam partem brachii*, vel humerum ipſum. Scholiaſtes Theocriti περονατρίδα exponit, Ad. Idyl. 15. τὸ πέπλον καὶ ἔνδυμα ὅπερ πρῶτον ὑπεζώννυντο; *peplum vel veſtem, quam primum cingebant:* εἴρηται δὲ, pergit, ἀπὸ τοῦ περονᾶσθαι καὶ τὸ ἐπωμίδιον ἐπιλαμβάνεσθαι ὡς αἱ Μακεδονίτιδες; *deſcendit autem inde, quod fibula in humero connectitur, ut Macedonicæ*; id eſt, pepli mulierum Macedonicarum. Vocarunt igitur peplum ἐπωμίδα, quia in humero; περονατρίδα quia fibula eadem in parte corporis conſtringebatur; unde & in Græco epigrammate δίβολον χλαῖναν περονατρίδα apud Salmaſium legimus. In peplo autem In Vop. fibulæ uſum fuiſſe variis locis docet Homerus, atque ad eum brevium Scholiorum auctor, nec non Euſtathius; cujus Ad. Od. P. 1547. verba, quia elegantia admodum ſunt, adſcribam: πέπλον δέ φασί τινες τὸ ἐνταῦθα μέγαν καὶ περικαλλέα καὶ ποικίλον περιβόλαιον εἶναι, σκέπον τὸν ἀριστερὸν ὦμον καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν συνάγον τὰς δύο πτέρυγας εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν, γυμνὴν ἐῶν τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὸν ὦμον: *Peplum quidam ajunt magnum & perpulchrum & pictum pallium eſſe, tegens ſiniſtrum humerum* (male Rubenius Albertus vertit *dextrum*) *ante & pone adducens duas oras in dextrum latus, nudam ſinens dextram manum & humerum.* Quomodo ſi ornata mulier incedit, *lævorſum amicta* dicitur elegantiſſime & rariſſime: Martianus Lib. 6. Capella: *Et cum dicto proſpicio quandam fœminam luculentam, radium dextra, altera ſphæram ſolidam geſtantem,* AMICTAMQ. LÆVORSUM PEPLO, *in quo ſiderum magnitudines.* Unde patet quoad formam induendi, nihil à virorum chlamyde peplum diſcrepaſſe; quam ſiniſtrum quoque humerum texiſſe, in dextro fibula junctam hæſiſſe docuerunt Ferrarius & Rubenius; firmatque clariſſimum Luciani teſtimonium: In Amor. ὄρθριος ἀναστὰς ἐκ τῆς ἀζύγου κοίτης, τὴν ἱερὰν χλαμύδα τοῖς ἐπωμίοις περόναις συρράψας ἀπὸ τῆς πατρῴας ἑστίας ἐξέρχεται: *mane ſe levans ex viduo lecto, ſacram chlamydem fibulis humeralibus connectens, à patria domo egreditur.* Atque hæc forte cauſa eſt, cur Virgilius Didonem *chlamyde Sidonia*, Tacitus Agrippinam *aurata*; Euripides 11. B. contra Oreſtem *peplo* (quod nec obſervare omiſit Euſtathius) pag. 171.

 &Tre-

& Trebellius Pollio Saturninum *peplo Imperatorio* inſignes faciunt. Illud inſuper obſervandum, fœminas non ſemper peplos in humero dextro fibula, verum etiam in pectore
v. 133. junxiſſe; uti clariſſime patet ex Sophoclis Trachiniis; num-
Tit. 1. pag. 606. mis Antonini Pii, & Caracallæ; atque Grammatico ve-
& Tit. 2. tuſtiſſimo Bibliothecæ Ambroſianæ Mediolani apud Rho-
pag. 225. dium; *Fibulæ ſunt quibus pectus fœminarum ornatur, à viris in hu-*
Il. Ξ. *meris ceu cingulum in lumbis portantur.* Homerus quoque noſter canit, Junonem ἑανὸν ſeu peplum ad pectus aureis ἐνεταῖς vel fibulis conſtrinxiſſe; quem locum cum inſpicio, mirari ſubit, cur Doctiſſimus Rhodius, nullius auctoris teſtimonio ſuffultus, fibulam, cujus uſus in caligis eſt, proprie ἐνετὴν videri appellari ſcribat; cum Homerus contrarium doceat, & ἐνεταὶ apud Suidam in v. Ἀλικαὶ chlamydi tribuantur. Hunc præterea κόμβον poſteriores Græci κόμβιον videntur appellaſſe. Nam in Turco-Græcia Cruſii κόμβια exponuntur *fibula*; & Euſtathius ita commentatur ad Iliada K. ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν περονήσατο, ὅ ἐςι περόναις ἤγουν κομβίοις συνέδησε. Nonnulli *calaſin* vocarunt: Feſtus; *Calaſis tunicæ genus, quod Græci καλάσιριν dicunt: alii dicunt nodum tunicæ muliebris, quo connexa circa cervicem tunica ſubmittitur.* Ultimorum ſententia Scaligero & Voſſio placet; ipſiſque *calaſis* eſt χάλασις, deducta voce ἀπὸ τοῦ χαλᾶν, id eſt, laxare; quia peplus in dextro humero nodatus, laxatur & partem illam corporis nudam relinquit; vel potius quia ſupra humerum peplus conſutus non eſt; unde & eidem Feſto *Adaſſis*, ſive *Acalaſis* exponitur, *tunica ab humeris non conſuta.* Auctori M. Etymologici præterea ἐγκόμβωμα exponitur ὁ δεσμὸς τῶν χειρίδων; adjicitque ab Athenienſibus vocari ὄχθοιβον; in quo mirifice ſibi contrarius eſt; quia Attici ὀχθοίβους nominabant limbos, quibus mulierum veſtes prætexebantur, quemadmodum ipſe in v. λῶμα, Heſychius, aliique Grammatici teſtantur. Melius longe eſt, quod notat, aliis κοσύμβην dici; cum & Heſychio vox iſta exponatur δεσμὸς, ἀνάδεσμα, ἢ ἐγκόμβωμα; Suidaſque κόσυμβον & κοσύμβην explicet ἀνάδεσμον vel κόμβον τῶν χειρίδων, *vinculum, nodum manicarum.* Atque ex hac, cujus veſtitum explicare conatus ſum figura, illis quæ in ſuperiore & infimo ſegmento faces attollunt, quæ Homero coronam imponit, nec non aliis patet fœminarum tunicas ſæpe manicis caruiſſe; & brachia earum

uſque

uſque ad primos humeros fuiſſe nuda; quod etiam non obſcure liquet ex illa, quæ tertii ordinis prima ſedet cithara canens, & altera, cui ΠΟΙΗΣΙΣ ſubſcribitur; quanquam iſtæ tunicæ σχισταὶ non ſint, ſed in humero conſutæ, ut αὐτοψία ſatis ſuperque docet. Sic idem patet ex quatuor, quarum binæ alatæ ſunt, imaginibus, quibus pectorale, ut ſic loquar, Dianæ Epheſiæ ornari in ædibus Farneſianis docet nos Claudius Menetreius in explicatione Symbolicæ Dianæ ſtatuæ. Verum intricatiore de veſtitu materia parumper omiſſa, Globus, in quem virgo digitum intendit, quid ſibi velit, enodandum eſt. Ille igitur poteſt eſſe vel cœleſtis vel terreſtris; & virgo forte adſtans cæli motus conſiderat; adſidens vero

— *Canit errantem Lunam, Soliſque labores,*

& alia, quæ apud Virgilium ſequuntur: vel indicat, uti Kircherus opinatur, Homerum poëſi ſua mundi opificium & omnia, quæ hic ſunt, divino quodam afflatu cecinisse; quo reſpiciens, ut antea docui, Silius Italicus tradit, eum *carmine terram, mare, ſidera, manes complexum eſſe.* Non aliam, ut arbitror, ob cauſam Pythagoras in Samiorum æreo numiſmate apud Urſinum Fulvium manu globum columnæ impoſitum tangit; quam quia aſtronomiæ fuit ſtudioſiſſimus, motuumque cæleſtium ab Ægyptiis & Chaldæis, teſtibus Porphyrio ac Jamblicho cauſas edoctus; adeo ut & Plinius narret ipſum naturam ſideris Veneris, ſive Luciferi L. 2. c. 8.
vel Veſperi primum deprehendiſſe. Quod ſi autem *ſphæra* hic denotatur *cæleſtis*, obſervandum mundum non habere σχῆμα κωνοειδὲς neque ᾠοειδές, uti putabant Orphicis ſacris initiati, ſed σφαίρας; id quod etiam cenſuit olim Empedocles, quemadmodum docet Achilles Tatius; qui inter cetera addit: ἐστὶν οὖν ὁ οὐρανὸς σφαῖρα· ὅθεν καὶ τὴν κύκλῳ φορὰν ποιεῖται, In Iſag. in Phæn. cap. 7.
Cælum eſt itaque ſphæra, unde & in orbem movetur: qua de re, ut & de ſphæræ inventoribus multis agit Salmaſius. Si autem Ad Sol.
globus terreſtris intelligendus venit; conſtabit auctorem non eos ſecutum eſſe, qui terram oblongam, ſemicircularem, menſæ, caudæ, vel fundæ ſimilem, uti videre licet apud Agathemerum, & Euſtathium, verum rotundam faciebant. L. 1. c. 1.
Nam ipſum Homerum ea in ſententia eſſe memini me docere; & ne notiſſimos Ovidii verſus advocem, Herodotus Ad Il. H. p. 650.

 terram

terram rotundam facit ὡς ἀπὸ τόρνου; quod tamen merito Eratoſtheni apud Strabonem diſplicet; quippe qui eam eſſe σφαιροειδῆ, & inæqualitates quaſdam habere affirmat; quæ etiam Achillis Tatii ſententia; σφαῖρα μὲν γὰρ ὁ οὐρανός· σφαιροειδὴς δὲ ἡ γῆ· διαφέρει δὲ ἑκάτερα· ἡ τὸ μὲν σφαιροειδὲς σχῆμα καὶ ἐξοχὰς ἔχει καὶ κοιλότητας· τὸ δὲ τῆς σφαίρας πανταχόθεν ἴσον, καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου κέντρου ἐκβαλλόμενον εὐθείας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἴσας ἔχον. *Sphæra quippe cælum eſt, ſphæræ ſimilis terra. Eſt autem utriuſque diſcrimen. Nam ſphæricæ ſimilis figura partes quaſdam eminentes habet, alias concavas. Sphæra undequaque eſt æquabilis; & ſunt ab ejus centro ad extremum ambitum ductæ æquales inter ſe lineæ.* Hinc frequenter veteres per globum, tellurem denotabant; quam in rem quæ mihi notata ſunt, adjicere non gravabor. In numiſmatis Julianus apud Triſtanum, Caracalla apud Patinum globum tenens RECTOR ORBIS: Hadrianus LOCUPLETATOR & RESTITUTOR ORBIS TERRARUM dicuntur: quo pertinet Athenienſes apud Athenæum ludis in honorem Poliorcetæ

Lib. 12.

Demetrii inſtitutis, ipſum pinxiſſe ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὀχούμενον, *orbe terrarum vectum*; & Julium Cæſarem ex decreto Senatus

Lib. [illegible]

apud Dionem, ἐπὶ εἰκόνα τῆς οἰκουμένης χαλκοῦν ἐπιβαθῆναι, *ſuper imaginem orbis æream incedere.* Ex habito Cæſari honore factum eſt, ut *orbis* frequentiſſime in nummis ejus videatur; utque hic mos ad alios Imperatores, regni honorumque hæredes tranſiret. Capricornus, qui in Auguſti, ut poſtea dictus eſt, ortum fulſit, ungulis orbem tenet; ut ſignificarent illo ſub ſigno MUNDI DOMINUM, quanquam aliter interpretetur Rubenius, natum eſſe. Tito equo inſidenti *orbem* figura armata, & M. Junio Philippo Jupiter tribuunt; ſæpeque Impp. eum manibus tenent, uti præter innumeros nummos teſtatur Hadriani apud Ferrarium ſtatua. Huic poſtea Chriſtiani Auguſti crucem impoſuere; ut ſignificarent, quemadmodum narrant Cedrenus, Suidas, Codinus, ſe propter fidem in Chriſtum terræ dominos factos eſſe; terram per globum denotarunt ob rotundam figuram; per crucem vero fidem, ob incarnatum Deum illi affixum, intellexerunt. Jam in Juſtini & Marciani nummis victoria altera manu corollam, altera globum, cui crux loco victoriæ, quam cæteroquin multi Chriſtiani Impp. retinuerunt, gerit; adeo ut non ſatis caute hunc morem à Juſtiniano Magno repetat Joannes Meur-

In de Nat. Aug.

Digitized by Google

Meurſius; niſi forte ille primus talem ſibi ſtatuam poſuerit; priores autem nummis tantum orbem cruce decoratum inſculpſerint; quam in rem, ni fallor, pluribus inquirit Carolus du Freſne; cujus Gloſſarium ut eruditiſſimum eſt, & exſpectationem eruditorum ſuperat; ita optime ætatem feret, omneſque illud bonæ mentis capaces, optimo merito ſemper, dum manebit pretium litteris & antiquitati, admirabuntur. Criſpi inſuper Cæſaris in nummo apud Patinum cernitur orbis aræ vel baſi impoſitus, cum Ins. BEATA TRANQUILLITAS; quia opera ejus debellatis Francis, Alemannis & Licinio, pax & tranquillitas orbi terrarum erat reddita. Et hinc clarum utique erit, cur Metio Pompoſiano capitale fuerit circumtuliſſe *depictum orbem terræ in membrana.* Licet enim aliæ quoque cauſæ, ut quod Imperatoriam geneſin habere dicebatur, concioneſque regum ac ducum (quod male expoſitum Tomaſino optime interpretatur Spanhemius) ex T. Livio circumferret, ipſum occidendi ſæviſſimo tyranno fuerint; hanc tamen non minimam exiſtimo, quia orbis dominus poterat velle videri, qui eum quotidie depictum ſecum habebat. ITALIA præterea in nummis Titi apud Erizzum, & Antonini apud Triſtanum inſidet globo terreſtri, quia *rerum* erat, ut Rutilius canit, *Domina*; & propter Romam reliquæ omnes regiones, vel ut Romani loquebantur, totus terrarum orbis ipſi parebant. Et, quod notandum, nullæ aliæ provinciæ globum apud ſeſe habent, unam ſi excipias Britanniam; quæ ut Antonini nummo orbi Oceano impoſito inſidet; & Hadriani eum pede premit; quia à reliqua Europa diviſum regnum, *alter* quaſi *orbis* habebatur & nominabatur, uti ex Servio, Floro, aliiſque auctoribus patet. Et ne dicam Neptunum, Fortunam, Venerem, alioſque deos & deas in nummis orbem tenere propter imperium, quod in terram habere putabantur; ille qui in marmore conſpicitur, ſi terreſtris eſt; terram & mare complectitur, quæ ab Homero deſcripta fuiſſe conſtat. Sic teſtatur Procopius ſtatuam Juſtiniani πόλον vel orbem geſtare, ὅτι γῆς τε αὐτῷ καὶ θάλασσα δεδούλωται πᾶσα, *quia terra & mare ipſi ſubjecta eſt tota*: Tiberio Val. Maximus tribuit *maris ac terræ regimen*; Conſtantinuſque Monomachus Joanni Epiſcopo Euchaitenſi in Jambicis vocatur γῆς καὶ θαλάσσης κύριος καὶ δεσπότης. Nam, ut lo-

Cap. 1. Man.

In Diſſert. de Numis. Inf. ævi.

Suet. Dom. cap. 10.

In vita Livii Diſſert. 9.

Ad Ecl. 1. l. 3. c. 3.

quitur

Lib. 1. quitur Strabo, ἡ γῆ ἐστὶ σφαιροειδὴς σὺν τῇ ὑγρᾷ φύσει, *terra eſt ſphæræ ſimilis cum aqua.*

Cæterum ut ad veſtes è diverticulo tandem redeam, & promiſſis fidem exhibeam; notandus diligenter ornatus, quo virgo digitum in globum intendens, inſignitur. Nam, niſi plane fallor, eſt veſtis ἑτερομάσχαλος, vel *Exomis*; quæ partim fuit tunica, partim pallium: Heſychius: Ἐξωμὶς χιτὼν ὁμοῦ καὶ ἱμάτιον; quia ſcilicet ab una parte μασχάλην id eſt *manicam*, ut vertunt eruditi, in quam brachium inſerebatur, habebat; ab altera vero inſtar pallii vel chlamydis potius ſive pepli induebatur: niſi diverſas veſtes deſcribat Grammaticus; *exomidemque* ἱμάτιον reſpectu Philoſophici pallii (quod ita appellatur) explicet, χιτῶνα vero, quia tunicæ etiam nomen erat. Lib. 7. cap. 13. Pollux *exomidem* tradit eſſe περίβλημα καὶ χιτῶνα ἑτερομάσχαλον; neque aliter eam deſcribit Auctor M. Etym. μίαν γὰρ ἑτερομάσχαλος καὶ ἀναβολὴν εἶχεν, ἣν ἀνῆδον τῷ κροσύμβῳ: *unicam enim manicam habebat, & pallium, quod conſtringunt nodo*; Quin & Heſychio ἑτερομάσχαλος χιτὼν exponitur δουλικὸς ἐργατικὸς ἀπὸ τοῦ ἑτέραν μασχάλην ἔχειν ἐῤῥαμμένην; id eſt, ſi Salmaſium ſequimur, *quod alteram alam habet fibulatam*, ſive *nodo ſtrictam*; ut autem mihi videtur, *ſutam*; quia licet ῥαφὶς *acum fibulæ* denotet, non tamen arbitror ῥάπτειν abſolute unquam pro *fibula conſtringere* uſurpari; unde & Lucianum vidimus συῤῥάπτειν πτερόναις dixiſſe. Hæc ut clarius percipiantur, notandum *exomidas* in genere dici viriles & proculdubio etiam muliebres tunicas manicis carentes; Lib. 7. cap. 12. Gellius: *Viri autem Romani primo quidem ſine tunicis toga ſola amicti fuerunt: poſtea ſubſtrictas & breves tunicas citra humerum deſinentes habebant, quod genus Græci dicunt* ἐξωμίδας; quales illæ ſunt, quas antea in variis virginibus notavi. Inde hoc nomen datum etiam eſt veſtibus, quæ relinquebant unum brachium & humerum nudum ſive exertum, & ab altera μασχάλην parte corporis habebant; quam per vocem ſi intelligere volumus *manicam*, proculdubio Virgo, quæ anſam huic inquiſitioni dedit, tali induitur veſtimento; & ſi manicam excipias, etiam illa, quæ ſecunda ab Homero deſcendentis habitu & currentis ſupra antrum cernitur; quia & illa dextrum humerum exertum, & alterum latus, ſi brachium demiſſum foret, plane eodem veſtimento tectum habet. Fuit & ἑτερομάσχαλος οἰκετῶν ſive *ſervorum*, quam ab exomide videtur diſtinguere

Digitized by Google

guere Pollux; quæque niſi plane fallor, conſervatur in tabula Hieroglyphica, quam illuſtravit Joachimus Camerarius; Lib. 7. cap. 13.

Tunica enim quin ſit, dubitari nequaquam poteſt, quia corpus, non ſecus ac vulgaris, totum complectitur; & cingitur; eſt etiam ἑτερομάσχαλος, quia unam tantum manicam habet. Quin, ni fallor, additur etiam ἐγκόμβωμα, quod ſervorum tunicæ proprium eſſe teſtatur Julius Pollux: τῇ δὲ τῶν Lib. 4. δούλων ἐξωμίδι καὶ ἱματίδιόν τι πρόσκειται λευκὸν ὃ ἐγκόμβωμα λέγεται ἢ ἐπί- cap. 18. βλημα; *Servorum exomidi veſtis quædam affixa eſt alba, quæ ἐγκόμβωμα vel amiculum dicitur.* Nam illud eſſe puto, licet nonnulli Grut. chlamydem faciant, quod à tergo veluti vento agitatur, nota- p. 34. Inſ. tum

tum littera A. quodque videtur fibulis forte annexum, tolli potuiſſe; quia Longus narrat Tityrum Philetæ filium ἐγκόμβωμα abjeciſſe, ut celerius iter conficeret: niſi tamen alia veſtis exterior ita vocata fuit; quomodo Varro apud Nonium puellis tribuit *encombomata*; quæ ῥαβδωτὰ, ut Gallorum *ſagula virgata* apud Virgilium, & *auro virgatas veſtes* apud Silium Italicum, facit Gatakerus. Sane puellarum encombomata, cultiora & elegantia aliqua inſignes fuiſſe docere videntur κομβώματα, quæ Suidæ ſunt καλλωπίσματα *ornamenta*; & κομβοῦσθαι, quod Epicharmo pro *ornari* uſurpatur; niſi hæc ſignificatio à veſtium nodis vel fibulis deſcendat; quæ κόμβους vocabant, & in quibus non minimus veſtium ornatus conſiſtebat, ut ex variis auctorum locis, & multis earum figuris apud Joannem Smetium, Laurentium Pignorium, Caſalium, & Rhodium patet; unde & factum forte ut πτερόνη à Phavorino explicetur κόσμος τις; & fibulæ in jure vocentur *auro & arte pretioſæ*. Ut igitur fuerint ornatiores illæ virginum veſtes; tamen nondum perſpicio, quo auctore Gatakerus eaſdem *virgatas* faciat. Heſychio quidem κομβώματα ſunt τὰ ἐν τοῖς ῥάβδοις μικρὸν τόρνον ἔχοντα ὑπὸ πεταλέων; ſed quamvis ex his verbis certi vix quicquam, ipſo fatente viro doctiſſimo, colligi poſſit, nullo tamen modo *encombomata virgata* nobis repræſentant. Nam Grammaticus ſcribit bullas & nodos in ſceptris vel baculis torno factos à Græcis κομβώματα appellari. Et tale ſceptrum Jupiter gerit in nummo Græco apud Choulium, in alio gentis Juliæ apud Urſinum; eorumque multus uſus in aula Conſtantinopolitana. Codinus Magno Domeſtico tribuit ſceptrum μετὰ τῶν κόμβων ἰνοκοπηλῶν, *cum nodis fibratis*; Magni Ducis tradit habere κόμβους χρυσοῦς ἐγκόπτους καὶ κονδύλους ὡσαύτως χρυσοῦς; *bullas aureas inciſas, & ſimiliter condylos aureos*. Sed, ut finiam, Diana etiam in binis Commodi nummis percuſſis ab Epheſiis, atque ab incolis Raphiæ, apud Triſtanum, tunicam ὑπομάσχαλον cinctam induitur, atque *expapillata*, ut Romani loquuntur, vel curru vecta, vel pedes venationi operam dat.

Lib. 2.

Illa quæ dextræ antri oræ incumbit, & admiratur quaſi Iliadem ac Odyſſeam cælitum numero adſcriptas eſſe *ſoleas* elegantes gerit. Nam, quemadmodum ex Caſtricio monet A. Gellius, *Soleas* dixere Romani *omnia id genus, quibus plantarum calces tantum infimæ teguntur, cætera prope nuda, &* TERETI-

Lib. 13. cap. 21.

TI-

Digitized by Google

TIBUS HABENIS *vincta ſunt*; unde Virgilius, Ovidius, Tibullus aliique ſæpiſſime *vincula* vel *compedes* eas appellant, Græci vero σανδάλια; de quibus egerunt tam multis eruditi viri, ut ne quidem videantur ſpicilegium reliquiſſe. Quæ igitur Lyram in primo antro pulſat, zona, non ſecus ac aliæ, ſub ipſis mammis more mulieribus uſitato ſuccingitur; Apulejus: *Ipſa linea tunica mundule amicta, & ruſſa faſciola prænitente, altiuſcule ſub ipſas papillas ſuccinctula.* Lib. 2. Nihil frequentius in nummis occurrit; ipſique adeo viri ita interdum cinguntur, uti clarum eſt ex Hercule tragico apud Caſalium, nec non homine, qui in marmore tragœdiam repræſentat. Induitur præterea tunicam talarem manicatam, qualem fere GAVIA In Ant. Ver. gerit apud Onuphrium, & mulieribus convenire monet A. Gellius: Lib. 7. cap. 12. *Tunicis uti virum prolixis ultra brachia & uſque in primores manus ac prope in digitos, Romæ atque omni in Latio indecorum fuit. Eas tunicas Græco vocabulo noſtri chirodotas appellaverunt: feminiſque ſolis veſtem longe lateque diffuſam decoram exiſtimaverunt, ad ulnas cruraque adverſus oculos protegenda.* Latini *ſtolam*; veſtem exteriorem *pallam* vel *pallium* vocant; ut plerique eruditi cenſent, excepto Rubenio, qui *ſtolas* non tunicas, ſed pallia muliebria, ſive, ut Græci loquuntur, ἀμπεχόνας facit: quam in virorum eruditiſſimorum litem ut non inquiro, ita Ciceronem video, atque Petronium *togam virilem*, & *ſtolam*, tanquam ejuſdem generis veſtes, opponere; contra Varronem ita loqui: *Accedit quod quæcunque uſus cauſa ad vitam ſunt adſumpta, in heis utilitatem quærimus, non ſimilitudinem. Itaque in veſtitu cum diſſimillima ſit virilis toga tunicæ muliebri, ſtola pallio, tamen hanc æqualitatem ſequimur nihilominus:* Lib. 7. de L. L. ubi legendum, *virilis toga tunicæ, muliebris ſtola*: id eſt, licet toga virilis ac tunica; ſtola itidem muliebris & pallium plurimum inter ſe differant, tamen ab eodem eademve propter utilitatem ſumuntur.

LYRA ſupra oſtium antri quare ponatur, ſat multis à me oſtenſum eſt. Addo tantum λύραν ὀκτάχορδον celebrari Theoni Smyrnæo cap. 6. de Muſica; & Iſmaëlem Bullialdum corrigere decretum Lacedæmoniorum adverſus Timotheum Mileſium in notis ad auctorem laudatum: inſignemque locum de chordarum in Lyra multitudine exſtare apud Nicomachum lib. 2. Enchiridii.

PILEUS in medio antri ore poſitus, licet ſatis explicatus

tus ſit, tamen iterum ad partes vocandus; quia anſam præbebit in alios pileos, & morem, quo Græci capita velabant inquirendi breviter. Communiter igitur capite aperto incedebant, uti vel patet ex viro, qui prope antrum ſtat. Sic
In Gymn. apud Lucianum Anacharſis dicit conſulto ſe domi τὸν πῖλον reliquiſſe, ne ſolus inter Athenienſes peregrino habitu eſſet; interrogatque Solonem, quomodo ille confecta fere ætate τὸν ἥλιον εὐμαρῶς perferre poſſet, cum contra ipſe ſudore difflueret, & ἐμπίπτοντα γυμνῇ τῇ κεφαλῇ vix perferret. Quando autem caput tegere vellent, attrahebant in illud ſummam pallii partem, uti patet ex homine qui Tragoediam,
Od. Θ. v. 84. niſi tamen diſtincta veſtis ſit, repræſentat. Ulyſſes apud Homerum

> Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσι,
> Κακκεφαλῆς εἴρυσε, κάλυψε δὲ καλὰ πρόσωπα.
> *Purpuream magnam veſtem prehendens fortibus manibus*
> *Traxit in caput, & texit pulchros vultus.*

Et Hippocrates ἐν ταῖς εἰκόσιν ἱστορεῖται τὸ ἱμάτιον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναβεβλημένος, καὶ σκεπόμενος, *in ſtatuis cernitur* (male vertitur *traditur*) *pallium in caput rejectum habens, & tectus; vel quia hic ejus mos eſſet, vel propter peregrinandi ſtudium quo flagrabat, vel ob peculiarem*
In Vita Hipp. ἐν ταῖς χειρουργίαις *morem*; uti Suidas loquitur. Quin & teſte Sorano non modo tecto capite pingebatur, verum etiam ἐν πίλῳ, ὃ παράσημον εὐγενείας, καθάπερ Ὀδυσσεύς, *pileatus, ut Ulyſſes, quod nobilitatis eſt inſigne.* Atque ita quidem communiter Græci capitibus apertis incedebant. Fuerunt tamen & homines, qui variis temporibus illa velabant; variorumque populorum celebrantur pilei. Nam qui opus ruſticum faciebant ſive ruſtici κυνῇ utebantur: Homerus patri Ulyſſis αἰγείην
Od. ω. v. 230. κυνέην tribuit, id eſt, *pileum ex lana vel pelle caprina*: nam recte Euſtathius ſcribit eſſe κυνέην non pugnæ utilem, ſed ſimplex κάλυμμα τῆς κεφαλῆς; alibique κοινῶς λεγόμενον σκιάδιον· ὅπερ Ἡσίοδος πῖλον ἀσκητὸν appellat; nempe in Operibus

> — — κεφαλῆφι δ' ὕπερθεν
> πῖλον ἔχειν ἀσκητὸν, ἵν' οὔατα μὴ καταδεύῃ
> — — *ſupra caput vero*
> *Pileum habeto elaboratum, ne aures humefiant.*

Atque ita Suidæ κυνέη exponitur περικεφαλαία, τῶν ἀγροίκων φόρημα; quam eandem Helotibus etiam Lacedæmoniorum tribuit

buit Myron teſte Athenæo. Apud Athenienſes ephebi, uti tradit Pollux, πέτασον gerebant; τὸ δὲ τῶν ἐφήβων φόρημα πέτασος: & in theatris ſedentes Æginetæ etiam videntur idem capitis tegmen ſumpſiſſe. Nam Suidas teſtatur Draconem, cum apud eos in theatro propter leges latas laudaretur, ab injectis εἰς τὴν κεφαλὴν πετάσοις, *tunicis*, *& palliis* ſuffocatum eſſe. & alibi in ἐπιφανῶς ἀγωνισαμένους vel *egregie certantes*, πετάσους καὶ ζώνας honoris n. cauſa jactos eſſe: niſi hoc ultimum ſolos ephebos gymnaſio operam dantes reſpiciat, quos petaſum ſumpſiſſe ex Maccabæorum libris docet Salmaſius; quanquam non ignorem alios aliter interpretari. Ut autem Lacones præcipue in bello pileis utebantur, ita & *Theſſalici* laudantur; verum non ut illi referebant ovum medium, ſed erant ampli, oraſque latas habebant; unde ἡλιοστερὴς κυνῆ Θεσσαλὶς vocatur Sophocli; exponiturque Scholiaſtæ πλατύπιλος; Suidæ vero πέτασος, alibique eidem πλατύπιλος eſt κυνῆ θεσσαλίς. Et ne quid de *cauſia*, quam Euſtathius facit κάλυμμα κεφαλῆς Μακεδονικὸν ἐκ πίλου ὡς πάλαι; de Getis & Hiſpanis, quos capita velaſſe ex Ovidio & Seneca conſtat, dicam, laudantur etiam *pilei Arcadici*. Docui in Obſervationibus eos celebrari Valerio Flacco, Lib. 14. In v. πεπαγεμ. In Oed. Colon. Ad Il. B.

Ille virum ut contra venientem, umbrataque vidit
Tempora, Parrhaſio patriæ de more galero.

nam *parrahſion* urbs eſt Arcadiæ: Quin & eorum meminit Arrianus; ἢ πίλοι λακωνικοὶ ἢ Ἀρκαδικοί: & licet nuſquam ſe invenire teſtetur doctiſſimus editor, tamen illos obſervo non modo apud Flaccum, verum etiam auctorem veterem, cujus verba laudat Suidas: ἦν δὲ ἡ ἐσθὴς αὐτῇ, φαιὸς χιτὼν ποδήρης περὶ αὐτὸν ζώνη Περσικὴ καὶ πῖλος Ἀρκαδικὸς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς; *Veſtis ejus* (Menippi Cynici) *fuit pulla tunica talaris, circa eam zona Perſica, & pileus Arcadicus in capite*; apud Statium: c. 4. Tact. In v. φαιός. L. 4. Th.

His arcus, his tela ſudes, hic caſſide crines
Integit: Arcadii *morem tenet ille* Galeri.

& tandem apud Polyænum: πῖλον Ἀρκαδικὸν ἐπιθέμενος (Polyſperchon) καὶ τρίβωνα διπλοῦν ἐμπερπησάμενος καὶ βακτηρίαν λαβὼν ἔφη πρὸς αὐτούς: *Pileum Arcadium imponens, pallium duplex induens, accipienſque baculum dixit ad eos. Qui nos in periculum vocant, commilitones, ejuſmodi ſunt homines.*

Virgo, quæ Odyſſeam repræſentat faſcia, circa quam capilli convoluti ſunt, caput cinctum habet; quam non

 modo

Digitized by Google

modo *vittam*, verum etiam *diadema* appellant: uti Varro apud Feſtum ex emendatione Scaligeri: *Mulieres opertas auro, purpuraque: arſinea, rete, diadema, coronas aureas, ruſſeas faſcias, galbeos, lineas, pelles, redimicula*: Nemeſianus,

— implicitos cohibe diademate crines.

& Prudent. lib. II. in Symm.

— Crinalis acus, redimicula, vittæ:
Fibula, flammeolum, ſtrophium, diadema, monile.

Lucretius *anademata* vocat;

Et bene parta patrum fiunt anademata, mitræ.

Antro adſtans ignotus vir tunicam atque pallium gerit:
quod luce meridiana clarius patet quadratum eſſe, vel ex
panno quadrato conſtare, & quatuor angulos habere; duos
in ſuperiori, duos in inferiori ora; quomodo pallium de-
ſcribit Albertus Rubenius. Sane hic bini duarum extremita-
tum anguli dependent, unus uſque genua, alter uſque pe-
des; reliquos autem, uti ex circumjectione patet, manu &
brachio ſiniſtro continet homo noſter. Quin & eandem for-
mam obſerves in pallio TRAGOEDIÆ, nec non in veſte,
qua Homerus in Olympo reſidens inferiorem partem corpo-
Lib. 5. cap. V. ris habet velatam. Appianus ſcribit M. Antonium στολὴν τε-
τράγωνον ἑλληνικὴν ἀντὶ τῆς πατρίου, id eſt, *Pallium pro toga ſumpſiſſe*:
Tertulliano *pallium* vocatur *extrinſecus habitus & ipſe* QUA-
DRANGULUS: illudque ita loquens introducitur; *omnis
Liberalitas ſtudiorum* QUATUOR MEIS ANGULIS *veſti-
tur*; id eſt, omnes qui ſtudiis operam dant, ut Philoſophi,
aliique me quatuor latera & angulos habens, induunt. Ne-
que enim, ut verum fatear, ego percipere poſſum, quomo-
do res aliqua τετράγωνος dici poſſit, niſi quatuor vel æqualia
vel inæqualia latera habeat; & quicquid commententur viri
doctiſſimi, arbitror hanc ſimpliciſſimam & veriſſimam *qua-*
Lib. 3. *dratarum veſtium* explicationem eſſe. Sic Dionyſius Halicar-
naſſenſis Lydorum & Perſarum Regum pallia facit τετράγωνα
τῷ σχήματι; & Strabo haud multo aliter chlamydem deſcri-
Lib. 2. bit; quia terram probat eſſe τετράπλευρον; illique mox tribuit
σχῆμα χλαμυδοειδές, *figuram chlamydi ſimilem*; licet revera chla-
mys non plane fuerit quadrata, ut ut quatuor angulos ha-
buerit. Verum operæ pretium me facturum arbitror, ſi quæ
de veſte ea mihi notata ſunt adjiciam; & aliquam lucem cum

ipſius

ipſius tum Alexandriæ formæ afferam. Fuit igitur CHLAMYS veſtis exterior, in humero plurimum dextro fibula juncta; ita ut lævam tantum corporis partem amiciret: Iſidorus; *Chlamys eſt quæ una parte induitur, neque conſuitur, ſed fibula infrenatur*; unde patet quam facile dimicaturi, potuerint illam colligere, & brachium ſiniſtrum ea loco ſcuti munire; ut Alcibiadem feciſſe memoriæ mandat Plutarchus; τῇ γ' ἀριστερᾷ χειρὶ τὴν ἑαυτοῦ χλαμύδα περιελίξας, τῇ δεξιᾷ σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον ἐξέπεσεν: non quod putem cum Jano Ulietio, viro doctiſſimo chlamydis inferiorem partem ſyrmatis inſtar dependiſſe, & militiæ id maxime habuiſſe uſum, ut non caudam illam, quod delicatorum erat, pro impedimento traherent, ſed etiam involuto chlamyde brachio ictus, ſcuti vice, exciperent. Nam nummi, lapides, ipſa denique ratio evincit militantium chlamydes nullum ſyrma vel caudam habuiſſe; ſed ad genua vel paulum infra ea deſcendiſſe. Quæ autem fuerit ejus forma, diſputant inter ſe eruditi: *Macedonicam* à reliquis diverſam faciunt alii, alii eaſdem; Salmaſius & Ferrarius illam inferiore parte cenſent fuiſſe concluſam, reliquas apertas; Petavius & Rubenius apertas omnes. Quarum opinionum quæ amplectenda ſit, Ammonii verba diligenter examinata docebunt: χλαμὺς, ait, καὶ χλαῖνα διαφέρει, καθὸ διὰ πολλῶν ἀπέδειξε Δίδυμος ἐν ὑπομνήματι δευτέρῳ Ἰλιάδος· ἡ μὲν χλαῖνα ἡρωϊκὸν φόρημα. Χλαμὺς δὲ Μακεδονικὸν, μετὰ ἑξακόσια ἔτη τῶν Ἡρωϊκῶν ὀνομασθεῖσα. Σαπφὼ αὐτὴ γὰρ μέμνηται τῆς χλαμύδος. διαφέρειν φησὶ καὶ τῷ σχήματι· ἡ μὲν γὰρ χλαῖνα τετράγωνόν φησιν ἱμάτιον; ἡ δὲ χλαμὺς εἰς τέλειον περὶ τὰ κάτω συνῆκται; id eſt, *Chlamys & Chlæna differunt, ut multis oſtendit Didymus ad librum Iliados ſecundum: chlæna enim veſtimentum Heroicum, chlamys Macedonicum, poſt ſexcentos ab Heroicis* (alii l. Τρωϊκῶν) *nominatum. Sappho enim ipſa* (parum abeſt quin ſcribam πρώτη, *prima*, quia ſeculo poſt Trojam expugnatam ſexto extremo floruit illa) *Chlamydis mentionem facit. Dicunt & differre figura; chlænamque eſſe veſtem quadratam; Chlamydem vero plane in imo in anguſtum cogi vel coartari.* Ultima Ammonii verba motus præcipue dederunt, virique maximi ut in diverſas abirent partes, fecerunt. Alii enim explicant *in extrema parte undique clauditur*; alii; *in infima ſolum parte rotunda*: alii denique; *in imo in anguſtum cogitur*; ita ut cunei fere formam & trigonum magis quam tetragonum referret, quam ultimam

Digitized by Google

Ulietii expoſitionem ego fere, utpote Græcis verbis convenientiſſimam, ſecutus ſum. Nam συνάγεσθαι dicitur res, quæ Ad Dion. cum lata ſit, ad finem in anguſtias coit. Euſtathius ſcribit terram habitabilem ἐφ' ἑκάτερα μὲν διευρύνεσθαι, ἐπὶ θάτερα δὲ συνάγεσθαι εἰς ὀξύτερον; *utrinque dilatari, alias autem partes in anguſtias coire*; id eſt, latiorem inter ſeptentrionem & meridiem eſſe, arctio-Lib. 2. rem ab ortu & occaſu: Strabo χλαμυδοειδὲς σχῆμα τῆς οἰκουμένης facit, quia, ut ipſe loquitur, *extrema longitudinis utrinque in anguſtum coartantur mari alluente*; & alibi ita loquitur: λέγεται δὲ καὶ χλαμυδοειδές πως τὸ σχῆμα· πολλὴ γὰρ συναγωγὴ τοῦ πλάτους πρὸς τοῖς ἄκροις εὑρίσκεται, καὶ μάλιστα τοῖς ἑσπερίοις; *Dicitur autem hæc figura chlamydi ſimilis; nam in extremis latitudinem valde contrahi animadverſum eſt, præcipue in occiduis.* Cum igitur terra habitabilis ſit chlamydi ſimilis, cum Orientales & Occidentales ejus partes coartentur, ſequitur hanc fere chlamydis formam; parteſque notatas litteris A. B. fibula in humero dextra junctas fuiſſe; optimeque veteres dixiſſe eam εἰς πλεῖον περὶ τὰ κάτω συνάγεσθαι.

Explicationem ſane meam vel veram vel vero proximam Lib. 5. cap. 10. eſſe, fidem faciet Alexandriæ ſitus Plinio Secundo memoratus: *Metatus eſt eam Dinocrates architectus pluribus modis memorabili ingenio, XV. millia paſſuum laxitate inſeſſa, ad effigiem Macedonicæ chlamydis, orbe gyrato lacinioſam, dextra lævaque anguloſo procurſu, jam tum tamen quinta ſitus parte regiæ dicata.* Non igitur circulari forma ad inſtar aliarum urbium exſtructa fuit μέγα τοῦ Μακεδόνος In Dial. ἄστυ, uti Alexandriam vocat Zacharias Epiſcopus Mitylenes; ſed *orbe gyrato lacinioſa*; ita ut in medio orbem referret, atque ab utraque parte lacinias haberet, vel dextra lævaque anguloſe procurreret. Hanc meam expoſitionem firmat plane Plutarchus; cujus alioquin verba eruditione præſtantes viri obſcura judicant; quorumque ſenſum parum videntur percepiſſe: τῶν δὲ ἀλφίτων λαμβάνοντες ἐν πεδίῳ μελαγγείῳ κυκλοτερῆ κόλπον ἦγον, οὗ τὴν ἐντὸς περιφέρειαν εὐθεῖαι βάσεις, ὥσπερ ἀπὸ κρασπέδων εἰς σχῆμα χλαμύδος ὑπελάμβανον, ἐξ ἴσου συνάγουσαι τὸ μέγεθος; id eſt, ut vertunt; *Polenta in campo nigro uſi ad effigiem metati ſunt chlamydis orbe gyrato lacinioſæ ſinum, cujus eſſet ab directis baſibus æqualibus procurſus.* Tu, Lector, ut clarior locus ſit, obſerva κυκλοτερῆ κόλπον, *orbem gyratum*; cujus τὴν ἐντὸς περιφέρειαν, ſeu *interiorem ambitum*, rectæ baſes, non ſecus ac laciniæ excipiebant, facie-

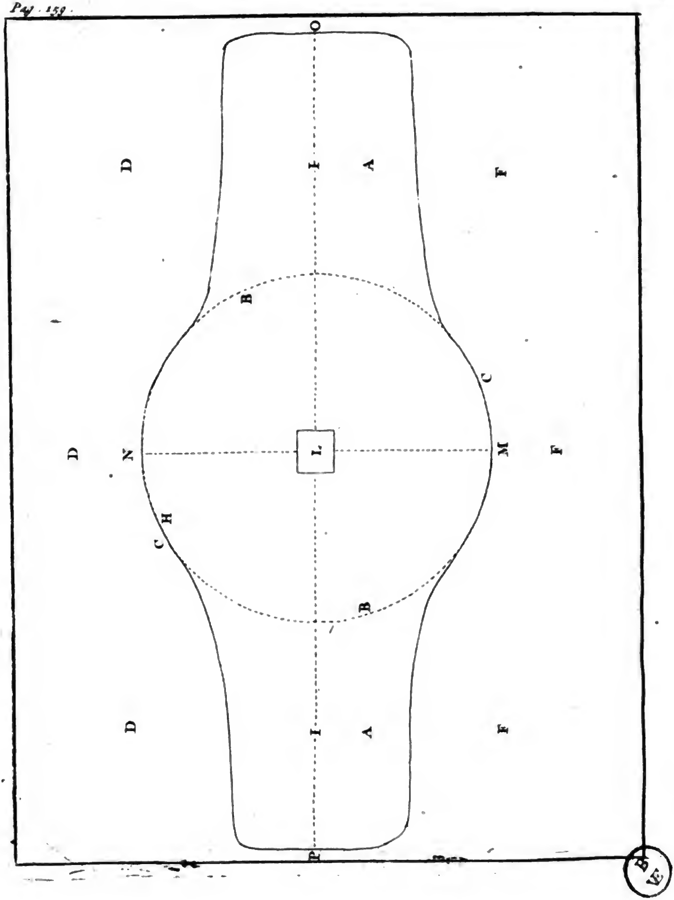
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

O
D
I
A
F
B
C
D
N
L
M
F
H
C
B
D
I
A
F
P
E

ciebantque chlamydis figuram, æqualiter contrahentes τὸ μέγεθος, id eſt, quæ ab utraque parte æqualiter contrahebantur vel coartabantur. Strabo non aliter interpretandus eſt: Lib. 17.
Ἔστι δὲ χλαμυδοειδὲς τὸ σχῆμα τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως. οὗ τὰ μὲν ἐπὶ μῆκος πλευρά ἐστι τὰ ἀμφίκλυστα, ὅσον τριάκοντα σταδίων ἔχοντα διάμετρον. τὰ δὲ ἐπὶ πλάτος οἱ ἰσθμοί, ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ σταδίων ἑκάτερον, σφιγγόμενος τῇ μὲν ὑπὸ θαλάττης, τῇ δὲ ὑπὸ τῆς λίμνης: *Urbis ſolum chlamydis figuram habes; cujus latera quæ in longum tendunt, aqua circum alluuntur 30 fere ſtadiorum habentia diametrum; latera vero quæ in latum ſunt, iſthmis ſtringuntur ſeptem octove ſtadiorum, qui hinc mari illinc lacu alluuntur.* Diodorus quoque Siculus urbi duos aditus anguſtos tribuit, Lib. 17.
qui ſunt Plutarchi *baſes*, Strabonis *iſthmi*, quique faciunt ut chlamydis formam referat. Ἀνὰ μέσον γὰρ ὢν μεγάλης λίμνης καὶ τῆς θαλάττης, δύο μόνον ἀπὸ τῆς γῆς ὁδοὺς στενὰς ἔχει, καὶ παντελῶς εὐφυλάκτους. τῷ δὲ τύπῳ ἀποτελῶν χλαμύδι παραπλήσιον; *Cum enim hinc lacus, illinc mare mediam complectatur, duos tantum aditus à terra eoſque anguſtos & facillimo præſidio tutandos habet: formamque urbis chlamydi ſimilem efficit.* Quæ ut clarius ob oculos ponantur; figuram Alexandriæ, & auctorum verba ex quibus diligenter penſitatis eam, non tamen ad Euclidis præcepta conſtruxi, apponendam curavi.

A A. Sunt *anguloſi procurſus* Plinii: εὐθεῖαι βάσεις Plutarchi: ὁδοὶ στεναὶ Diodori: τὰ ἐπὶ πλάτος οἱ ἰσθμοὶ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ σταδίων ἑκάτερος; *latera quæ in latum ſunt; iſthmis ſtringuntur ſeptem octove ſtadiorum, quos hinc mare illinc lacus alluit*, Strabonis. Qui tamen ultimi non tam urbis partes, ut priores, deſignant; quam qui eas vel anguloſos procurſus ſequebantur, iſthmos; per quos aditus ad urbem patebat; quod monere volui, ne quis cenſor nimium rigidus & ſeverus carperet.

B B. Notant τὴν ἐντὸς περιφέρειαν *circuli*; ſeu κυκλοτεροῦς κόλπου Plutarchi: atque *interior circulus* ideo vocatur, quia anguloſi procurſus illi juncti ſunt.

C C. *Orbem gyratum* Plinii: κυκλοτερῆ κόλπον Plutarchi: ἀνὰ μέσον Diodori Siculi: ἐπὶ μῆκος πλευρά Strabonis, ſi nempe bina illa latera integra conſiderentur, quatenus mari vel lacu alluuntur.

D D D. Mare mediterraneum.

F F F. Paludem Mareotim; adeo ut vere ſcribat Alexandriam undique muniri ἢ δυσβάτοις ἐρημίαις, ἢ θαλάσσαις ἀλιμένοις,

ἢ πε-

Digitized by Google

ἢ πελάγεσιν ἢ ἕλεσιν, *aut inaceſſis ſolitudinibus, aut importuoſo mari, aut fluviis aut lacubus.*

H. Hic alicubi fuit magnus portus, cujus ad dextram erat ingredientibus inſula Pharos, ad lævam cautes; & Lochias promontorium in quo regia eſt. Hic portus diligentiſſime, non ſecus ac alii exitus, ſub Ptolomæis à cuſtodibus obſervabantur, nec quiſquam poterat ἄνδυ προστάγματ[ος] *ſine mandato*; uti teſtatur Strabo l. 2. ſolvere.

I. I. Viæ duæ latiſſimæ, quæ ſeſe medias ad rectos angulos ſecant; Strabo pag. 793. quæque columnis erant utrinque ornatæ; Achilles Tatius initio libri quinti, de Amoribus Leucippes.

L. Locus ille, quo cum multa ſtadia progreſſus Clitophon perveniſſet, aliam ſe civitatem videre putabat; cujus pulchritudo hoc pacto diſtinguebatur; ut quam longus eſſet columnarum in rectum diſpoſitarum ordo, tam longus alius ſeſe in obliquum intuentibus offerret; teſte eodem Achille Tatio; qui addit ab Alexandro illi nomen fuiſſe: ἦλθον εἰς τὸν ἐπώνυμον Ἀλεξάνδρου τόπον. Et proculdubio ita vocatus fuit, quia ibi vel in urbe media fuit Alexandri Magni conditorium; uti docuit Caſaubonus ad Suetonii Auguſtum. Sed quem ille *Didymum* vocat, is *Zenobius* eſt, uti patet ex centuria III. Prov. 94. qui tamen ſua ex Didymo & Tharrhæo hauſit, quemadmodum initio operis ipſe teſtatur. Conditorium hoc ingreſſus fuit Auguſtus, ut puto, & corpus Alexandri inſpexit, coronaque aurea impoſita & floribus aſperſis veneratus eſt, Dione & Suetonio teſtibus. L. Septimius Severus illud clauſit, ἵνα μηδεὶς ἔτι μήτε τὸ σῶμα τούτου ἴδῃ, *ne quiſquam corpus ejus videret in poſterum:* quod factum oſcitanter ſatis Suidas Severo ſophiſtæ tribuit, uti notavit Salmaſius ad H. Auguſtam. Aperuit poſtea Severi filius Caracalla; nam, ut ſcribit Joannes Antiochenus, *ingreſſus eſt* μνῆμα *Alexandri, demptum ſibi paludamentum purpureum cum annulo & balteo & ſi quid præterea pretioſius gerebat,* ἐπέθηκε τῇ ἐκείνου σορῷ *ſolio ejus impoſuit.* Sed & notandum hoc monumentum videri exſtructum eſſe à Ptolomæo Philopatore. Is enim ob conjectam in cuſtodiam Berenicem, ubi illa injuriæ impatiens venenum hauſit, inſomniis turbatus, *media in urbe* monumentum conſtruxit, quod Σῆμα tempore Zenobii vocabatur: inque eo majores una cum illa con-

condidit, καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα. Hac quoque occaſione examinandus alius ejuſdem parœmiographi locus Prov. XXIV. Centuriæ V. ubi narrat Naëræ & Chermiones ſtatuas περὶ τοῦ βήματος τῆς Κλεοπάτρας, ὃ καλεῖται Μαυσώλιον fuiſſe poſitas. Nam vel hic ſcribendum itidem σήματος; vel βῆμα; quod tamen vix credo, eo ſenſu ſumitur, quo *ſolium* fere apud Florum eadem in hiſtoria & alios.

M. Porta Solis.

N. Porta Lunæ. Nam has ſibi obverſas fuiſſe tradit Achilles Tatius; eaſque in his urbis partibus colloco, quia navibus ad Solis portam ſe perveniſſe narrat Clitophon. Ex Nilo enim per foſſam manufactam in paludem, ex palude in portum, qui ad portam Solis erat, naves appellebantur, uti patet ex Strabone, pag. 793. & clariſſime pag. 800. *E Canopica porta exeunti ad dextram eſt foſſa, quæ lacui jungitur, & Canopum fert: per lacum vero in flumen* (Nilum) *& Canopum & ad Schediam navigatur*. Arrianus libro tertio teſtatur Alexandrum Canopum cum veniſſet κατὰ τὴν λίμνην τὴν Μαρίαν navigaſſe: & Strabo pag. 801. inter Alexandriam & Canopum terreſtre iter eſſe centum & viginti ſtadiorum; Κάνωβος δ' ἐστὶ πόλις, ἐν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίοις ἀπὸ Ἀλεξανδρείας πεζῇ ἰοῦσιν. Sed quia paludis Alexandrinæ, vel lacus Mareotis mentio occurrit, quia & Alexander Magnus illam navigavit; nequaquam omittendum, Suidam memoriæ mandare Alexandro vehementem imbrem tunc temporis diadema decuſſiſſe, cumque ægre evaſiſſe: Εἰς δὲ τὴν λίμνην τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀφικόμενος, τὸ διάδημα ἀπέβαλεν ὄμβρου καταῤῥαγέντος, καὶ μόλις ἐπὶ τὴν γῆν διενήξατο. Sed cum omnes auctores teſtentur, Perſis primum debellatis & Dario occiſo eum diadema ſumpſiſſe, non videtur hoc verum eſſe poſſe. Favet tamen Cedrenus; narratque Alexandrum à Brachmanibus reverſum, Ægypto occupata, Alexandriam condidiſſe, navigaſſe in palude ſpretis Chaldæorum monitis; imbribus oppreſſum diadema amiſiſſe, ac vix ſalvum evaſiſſe. Favet valde venerabilis Beda, memoriæque mandat Alexandrum Hyrcanis & Mardis captis, *revertentem in Ammone*, id eſt, Ammoniaca regione *Parætonium condidiſſe*. Verum & hoc fabulis accenſendum, quia Alexander nunquam ex Oriente in Ægyptum reverſus eſt; amiſſique diadematis hiſtoria non in palude, ut cenſet Suidas, Mareoti, verum in lacubus circa

Lib. de Temp.

ca Babylonem evenit & omen fuit morituri Alexandri, uti
L.7.l.17. teſtantur Arrianus, Diodorus, & Appianus: adeo ut apud
in Syr. Suidam, Cedrenumque ſcribendum ἐν Βαϐυλονίᾳ; vel potius, quia nova ſcriptura à veteri nimium abit, erroribus accenſendum ſit, quibus poſterioris ævi ſcriptores res geſtas Magni inquinarunt: qualia plura in diſſertationibus de Alexandro Vero & Falſo, ſi otium mihi Deus tribuit, docebo.

O. Porta Canopica, Straboni memorata pag. 795. quia per eam Canopum & oſtium Nili Canopicum verſus iter erat; ejus ad dextram exeunti cernebatur διωρυχὴ κανωϐικὴ, in paludem Mareotim ducta, uti præter Geographum teſtatur Plinius Lib. 5. c. 10. *Mareotis lacus à meridiana urbis parte.* EURIPO *è Canopico oſtio committitur mediterraneo commercio.* Fuit & prope hanc portam vel certe partem urbis, aquæductus ſubterraneus, per quem Nili aquam in cavernas totam per urbem derivabant, Cleopatræ opus, ſi fides habenda Chronico Orientali, quod Latine vertit Abrahamus Ecchellenſis: *Hæc aquæductum Alexandriæ conſtruxit, & ad eam adduxit aquam dulcem ex flumine Nilo Ægypti.* Neque enim potuit in alia urbis regione fuiſſe, uti ſatis ſuperque ex ſitu urbis & iis, quæ diſputavi, patet. Meminit hujus operis etiam Haitho Armenus cap. LIV. Hiſtor. Orientalis: *Aquam vero, quam bibunt cives Alexandriæ, venire faciunt de flumine Nili, per quendam meatum ſubterraneum & occultum, & implent multas ciſternas, quas habent in civitate ordinatas*: nec non Leo Africanus: *Cuique fere civitatis domui ingens ciſterna concamerata, craſſiſque innitens columnis & fornicibus ſubſtructa eſt: in quas exundans Nilus per aquæductum in planitie magno artificio, extra Alexandriam conſtructum deductus, ſub ejus mœnibus demittitur. Ciſternæ porro ſucceſſu temporis turbidæ ac cœnoſæ redditæ, plurimis æſtivo tempore languoribus occaſionem præbent.* Atque has ad ciſternas, & Nili receptacula ſubterranea forte reſpiciens Auſonius, Alexandriam *domum fluminis* appellat; tanquam ſcilicet ibi habitaret, domos & tecta haberet: *Celebrant quidem,* ait in Gratiarum Actione, *ſolennes iſtos dies omnes ubique urbes, quæ ſub legibus agunt, & Roma de more, & Conſtantinopolis pro luxu, & Carthago diſcincta &* DOMUS FLUMINIS *Alexandriæ*; quam vulgatam lectionem etiam Belgicæ noſtræ decus olim Daniel Heinſius ad Horatium retinet; quia Pindarus urbes & locos fontibus fluviiſque cognomines οἰκήματα ποταμῶν appellat; & Græ-

Digitized by Google

& Græcorum imitator Auſonius propter vicinum fluvium Nilum Alexandriam *domum fluvii*: licet nequaquam ignorem viros eruditiſſimos reſcribere *donum fluminis*; quia cum Ægypti inferior pars mari accepta referatur, & Herodoto aliiſque vocatur δῶρον τοῦ ποταμοῦ; idem etiam de loco, in quo Alexandria, quam κράσπεδον vel *fimbriam* Ægypti eleganter vocat Ariſtides Tom. III. pag. 562. ſita fuit, crediderunt; quæ emendatio ut veriſimilis admodum; ita non repugnabo, ſi quis eam amplecti malit. Foſſa igitur ſubterranea Nilus Alexandrinorum in ciſternas admittebatur; quæ num à Cleopatra exſtructa ſit tamen, ut Arabs ille cenſet, facit ut dubitem Auctor Belli Alexandrini: *Alexandria eſt fere*, ait cap. V. *tota ſuffoſſa, ſpecuſque habet ad Nilum pertinentes, quibus aqua in privatas domus inducitur, quæ paulatim ſpatio temporis liqueſcit, ac ſubſidit. Hac uti domini ædificiorum atque eorum familia conſueverunt. Nam quæ flumine Nilo fertur, adeo fertur limoſa atque turbida, ut multos varioſque morbos efficiat.* Neque enim alia poteſt intelligi quam Cleopatra, ultima regina Ægypti; quia licet ante eam eodem nomine fuerint ſoror & conjux Ptolomæi Philometoris, atque Phyſconis, & aliæ; non tamen illis, verum maritis regibus opus adſcriberetur. Deinde nec hoc verum eſſe poteſt, quia cum Cæſar bellum gereret adverſus Alexandrinos, per quatuor tantum annos non ſola, verum cum fratre Ptolomæo, à quo etiam expulſa erat, imperium tenuit; adeo ut ſatis pateat antiquioris regis illud opus fuiſſe; & ſi uſum neceſſitatemque ſpectemus aquæ dulcis, alicujus ex primis. Per hunc igitur aquæductum Nilus fluebat in ſpecus ſubterraneos, ibique aqua lapſu temporis, quia turbida & limoſa pota nocet, *liqueſcit*, id eſt clara fit, limus & ſordes ſubſident, ac fundum ciſternarum gravitate ſua preſſæ petunt; quomodo plane Ovidius *liquefactam undam* dixit, quæ clara fit & limpida. Canit ille Narciſſum fontem, in quo ſe ipſe tanquam in ſpeculo cernebat, lacrymis turbaſſe, atque ita effigiem ſuam abiiſſe; & paulo poſt pectora ſua nuda, cum clara iterum aqua foret, vidiſſe:

Quæ ſimul aſpexit LIQUEFACTA *rurſus in unda,*
Non tulit ulterius — —

quod nollem mutaſſet vir Doctiſſimus.

P. Hic proculdubio fuit porta, cujus nomen nondum

 rep-

repperi: Leo Africanus, licet recentior, eam ſuo tempore fuiſſe teſtatur: *Sita eſt forma quadrangulari; portæ ſunt quatuor: prima quæ orientem ſpectat ad Nilum conſtructa; altera quæ meridiem ad lacum Buchiara; tertia verſus Barcæ ſolitudinem ad Occidentem: quarta ad mare mediterraneum, ubi eſt portus.* Quo ex loco ſimul patet, Alexandriæ formam valde mutatam eſſe: neque enim antiquitus fuit quadrangularis; niſi aliquo modo, uti & Strabo chlamydem τετράγωνον facit.

Alexandria autem, vel ἡ τοῦ Μακεδόνος πόλις, uti vocatur Auctori vitæ S. Syncleticæ, cum aliis Eccleſiæ Græcæ monumentis à viro Doctiſſimo Johanne Baptiſta Cotellerio, edito, in quinque regiones fuit diviſa, ἐπωνύμους τῶν πρώτων στοιχείων τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς, *idem nomen ſortitas cum quinque primis litteris alphabeti*; uti videntur verba Philonis, de quibus tamen L. 1. c. 9. Var. L. conſule Reineſium, interpretanda eſſe. Una harum regionum pars à regia, Plinio teſte, occupabatur; binæ Judaicæ dictæ, ob plurimos in iis habitantes Judæos, qui poſtea tamen in unam eamque anguſtiſſimam compulſi fuerunt, teſte L. 2. c. 16. Exc. Philone. Nec illud omittendum eſt, Joſephum Alexandriæ tribuere triginta ſtadia longitudinis, decem latitudinis: Μῆκος μὲν γε αὐτῆς τριάκοντα σταδίων, εὖρος οὐκ ἔλαττον δέκα; unde conſtabit Clitophontem, cum dicit ſe multa ſtadia feciſſe, poſtquam ad locum, cui nomen ab Alexandro erat, perveniſſet, ad minimum quatuor vel quinque abſolviſſe: cumque iſthmi fuerint *ſeptem octove ſtadiorum*, teſte Strabone, quam proportionem latera ad mediam urbem habuerint. Ex Alexandriæ igitur forma, facile, quæ ſit chlamydis, poteſt cognoſci. Neque enim ulla alia eſt, quam qualem delineandam rudi Minerva curavi: habes circulum gyratum, medium corpus ab utraque parte tegentem; habes anguloſos procurſus, quorum ſuperior fibula in humero conſtringebatur, alter magis tamen coartatus & rotundus fere ad genua dependebat. At *chlænam*, à chlamyde diverſam veſtem, puto fuiſſe quadratam inſtar pallii, & ſtragularum quibus hodie mendici, quos *Bohemos* Galli, nos *Heidens* vocamus, velantur. Non alia inſuper veſte induitur puer, qui ΜΥΘΟΝ repræſentat; indeque videtur factum ut ſtragulas *pallia* veteres vocaverint. Suetonius; *Decubuit ſuper lectum modicella culcita, vetere* PALLIO STRATO *inſtructum*; quem hujus vocis uſum

Digitized by Google

uſum aliquot exemplis firmat Ferrarius, Vir Doctiſſimus.

Homo præterea noſter tunicam gerit; quam non ſecus ac pallium vel χλαῖναν, vel φᾶρος Heroibus ſuis tribuit Homerus; Ulyſſes minatur Therſiti ſe detracturum

Χλαῖναν τ' ἠδὲ χιτῶνα, τά τ' αἰδῶ ἀμφικαλύπτει

Et Telemachus

— —Χιτῶνα περὶ χροῒ σιγαλόεντα
Δῦνεν καὶ μέγα φᾶρος ἐπὶ στιβαροῖς βάλετ' ὤμοις.

quod & poſtea Græci, exceptis Philoſophis, aliiſque qui rigidiorem vivendi rationem ſequebantur, imitati ſunt. Sed licet *chlæna*, vel *læna*, ſi Jubæ apud Plutarchum & Servio credimus, fuerit inſtar pallii vel φᾶρος quadrata, puto tamen aliter eam corpus velaſſe; & quidem fibula fuiſſe in humeris conſtrictam, uti diſerte docet Homerus Iliade XI. & Odyſſea XIX. cum contra φᾶρος tantum circumjiceretur; ut Agamemnon è lecto ſurgens, cum tunicam induiſſet;

— Περὶ δ' αὖ μέγα βάλλετο φᾶρος,

quomodo & de Telemacho poëtam loqui ex verbis paulo ante laudatis conſtat. Sed & hoc obſervandum venit, pallium cinctum non eſſe, neque fibula in humero coërceri; quæ tamen aliquando facta eſſe auctores teſtantur antiqui. Nam Diogenes apud Lucianum διαζωσάμενος τὸ τριβώνιον *cingens pallium dolium, in quo habitabat, ſurſum ac deorſum per Cranium volutat*: niſi dicamus cingulum non adhibuiſſe Cynicum, verum medium corpus pallio involviſſe, eoque ſe quaſi cinxiſſe. Sic *chlamydem*, veſtem itidem exteriorem, cinctam fuiſſe videtur docere Apulejus; *Hic incinctus baltheo militem gerebat; illum* SUCCINCTUM CHLAMYDE *copides & venabula venatorem fecerant*: Nemeſianus Dianæ venantis habitum deſcribens; Quom. Hiſt. ſcr. Lib. XI. Met.

Sit chlamys aurato multum ſubtemine luſa
Corrugeſque ſinus, gemmatis baltheus arctet
Nexibus: implicitos cohibe diademate crines.

Fibulæ autem in palliis uſum fuiſſe docet Tertullianus: *Pallium, extrinſecus habitus, & ipſe quadrangulus, ab utroque laterum regeſtus, & cervicibus circumſtrictus, in fibulæ morſu humeris acquieſcebat:* Sed ibi de proprio Carthaginienſium habitu, palliiſque cultioribus loquitur; Græcorum circumjectu velabat corpus; Idem: *At enim pallio nihil expeditius, etiamſi duplex, quod Cratetis mora nuſquam veſtiendo cum ponitur: quippe tota molitio ejus eſt operire*

 So-

Digitized by Google

Solutim. *Id ex uno circumjectu liquet, equidem nuſquam inhumano, ita omnia hominis ſimul contegit.* Verum cum pallium Philoſophicum uſurpaverint etiam ſacerdotes Chriſtiani, & ἀσκηταί; qui fit, ut Damaſus Papa epiſtola, quam ad Acheloum, Euridicum, Severum, Uranium, Philippum & Joannem ſcripſit, illud Habitum idoli videatur vocare. *Neſcio*, ait, *quos ex Ægypto venientes in poſtulatione contra regulam eccleſiaſticæ diſciplinæ alienum à noſtra profeſſione in Conſtantinopolitana civitate* Cynicum *ad ſacerdotium vocare voluiſſe:* mox; *Quanta igitur hæc feſtinatio fuerit, neſcio, ut cum Chriſtianis hic habitus diſpliceret, tam inſolenter totum quod non decuerat ageretur:* & tandem: *Huic homini, qui in* Habitu idoli *incedit, nunquam adſcribendum eſt nomen Chriſtiani: quia fieri non poteſt, ut qui placere gentibus deſiderat, nullum nobiſcum conſortium integræ fidei poſſit habere.* Nam cum Cynici pallio inſignes, & gentiles fuerint, non abſque ratione aliquis ſuſpicari poſſit ejuſmodi cultum *habitum idoli* appellari; maxime quia circa illa tempora Chriſtiani pallio philoſophico nuntium remiſerant, veſtemque communem & civilem habitum ſumpſerant; unde & Conſtantino Magno Imperatore Euſtathius quidam Epiſcopos & Preſbyteros ad antiquam ἄσκησιν & pallium reducere voluit, uti notavit Salmaſius. Verum Holſtenius exiſtimat *pallium* vocari *habitum idoli*, forte quod dii gentium eo habitu pingerentur: ideoque id genus veſtis graviter in Epiſcopis improbare tanquam ſuperſtitioſum Cæleſtinum Papam Tom. 1. Concil. Gall. pag. 55. Et ſane talis occurrit Æſculapius in nummis Coorum & (hanc enim particulam ſive ϗ ſubintelligendam eſſe, quicquid contradicat Triſtanus arbitror) Mileſiorum, aliorumque populorum. Verum mihi diligentius hunc locum expendenti, videbatur nonnunquam, per *habitum idoli* intelligendos eſſe capillos longos & promiſſos, quibus Maximus more philoſophorum ſe fœdabat, quoſque Eccleſiaſtici doctores deponendos, barbamque alendam eſſe cenſebant. Tatianus enim ſcribit Philoſophos alterum ex humeris neglexiſſe, ſive *pallio* (ἱμάτιον, male ab interprete redditur *tunica*) non contexiſſe; κόμην ἐπαιμύκας πολλὴν, *capillos demiſiſſe longos*, barbam aluiſſe & ὄνυχας θηρίων habuiſſe: Seneca; *Aſperum, incultum & intonſum caput, & negligentiorem barbam, indictumque argento odium, & cubile humi poſitum, & quicquid aliud ambitionem per-*

Ad Pall. Tertull.

T. 1.

Ep. v.

perverſa via ſequitur, *devito.* Inde Epiphanius Maſſilianos carpit, quod barbam τὴν μορφὴν τοῦ ἀνδρὸς reſecarent, capillos vero τρίχας τῆς κεφαλῆς haberent prolixiores, idque contra conſtitutiones Apoſtolicas; & Hieronymus ſcribit ſe fugere viros, quibus *fœminei contra Apoſtolum crines*, *hircorum barba*, *nigrum pallium*, *nudi in patientia frigoris pedes*; quia ea *omnia argumenta ſunt diaboli.* Quinimo non aliud in homine iſto carpit Damaſus; mittitque ad Acholium ſibi non placuiſſe *quod neſcio quem Maximum ex Ægypto venientes* COMATUM *vel maxime*, *cujus habitus juxta Apoſtolum ignominioſus eſſet*, *Conſtantinopoli Epiſcopum ordinare voluiſſent*; & alibi non immerito narrat eos qui ex Ægypto venerant, notatos ab omnibus diſceſſiſſe, errorem ſuum condemnantes, *ut amputatis ejus poſtea capillis*, *qui non recte fuerat ordinatus*, *& jacturam capitis ſuſtineret*, *& quod ambierat eſſe non poſſit.* Et Theodoretus lib. 5. c. 8. ſcribit Timotheum Alexandriæ epiſcopum, eundem Maximum Cynicum ἄρδην αὐτοῦ τὰς κυνικὰς ἀποκειρομένας τρίχας *detonſa ſubito cynica ejus coma*, pro Gregorio epiſcopum ordinaſſe. Ordinationi, uti apparet, obſtat inter cætera etiam capillus promiſſus, quem vel ob dictam cauſam *habitum idoli* vocat, vel quia ex ejus ſententia ab Apoſtolo Paulo vetitus & gentilibus idololatriſque (quos per *idolum* deſignare poteſt; ita ut idem ſit, ac ſi dixiſſet, *in habitu gentilium*) relictus erat.

Reſtat tandem ultimum ſegmentum, in quo ὁ θαυμαστός, uti appellatur Origeni, Homerus tanquam in adyto templi, velis ab alia ejus parte, ut fieri ſolebat, docente Salmaſio, ſeparato, ſedet; & tot Virtutes atque Artes ipſi ſacrum faciunt. Sedet autum non *hircorum barba*, ut modo audivimus loquentem Hieronymum, deformatus, ſed ornatus lata eadem ac decenti. Philoſophi eam in acutum deſinentem habere ſolebant; unde Julianus Imperator ὑπήνην βαθεῖαν Marco tribuit; & ipſe ſibi τὴν βαθύτητα τοῦ γενείου, quia ambo ejuſmodi habitum affectabant; uti vel patet ex Amm. Marc. qui memoriæ mandat hunc *hirſuta barba in acutum deſinente veſtitum fuiſſe.* Bagoas Eunuchus apud Lucianum ſalſiſſime ridet Philoſophos, & ſi prolixitate barbæ cenſendi ſunt, dicit, hircos primas laturos; εἰ γὰρ ἀπὸ πώγωνος βαθέος κρίνεσθαι δέοι τοὺς φιλοσοφοῦντας, ὁ τράγος ἂν δικαιότερον προκεκρίσθαι πάντων; Veritas apud eundem narrat, Parrhiſiadem falſis Philoſophis dilaceraturum

turum pallium, & raſurum τὸν πώγωνα ἐν χρῷ τραγοκουρικῇ μαχαίρᾳ, *barbam uſque ad cutem hircina* (male interpres reddit *tragica*) *novacula*. Et nullum clarius exemplum promiſſi capilli, atque hircinæ barbæ, quam in Calliſthene Ariſtotelis ſocio, comite Alexandri Magni, & præceptore Lyſimachi, cum quo ille ſculptus eſt in Marmore apud Urſinum XLI. cum vocibus ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ.ΛΥΣΥΜ.reliquis litteris detritis.

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ·ΛΥΣΙΜ

Neque eum adſentiri poſſum doctiſſimo commentatori, ad Calliſthenem poëtam Comicum lapidem referenti: cum quia nullus, quod ſciam, eo nomine poëta fuit; tum quia, quem exhiberi putat, non Calliſthenes, verum CALLIAS vocabatur, filius Lyſimachi cujuſdam, Athenæo & Suidæ; & tandem quia non conveniunt filius ſenili plane vultu, pater juvenili, contrariuſque eſt ordo naturæ. Nullus igitur hic Calleſthenes Lyſimachi filius, ſed Calliſthenes, & Lyſimachus; cujus licet maximam partem detritus vultus, ita tamen nummis convenit (præcipue æreo quem Illuſtriſſimus Dominus à Netelhorſt, ad Concilium Ordinum Generalium Fœderatæ Belgicæ delegatus, & Comitatus Zutphanienſis Satrapa ſervat, cujuſque una in area cernitur Minerva cubito ſiniſtro ſcuto innixa, dextra manu Victoriam tenens; in altera vero Lyſimachi caput eodem plane mento, ore, & naſo cum ins. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧ.) ut gutta guttæ ſimilior non ſit.

Digitized by Google

ſit. Deinde non abit hic habitus ab horridis & aſperis viri moribus; nam eum Arrianus ſcribit τὸν τρόπον ὑπαγροικότερον; & Plutarchus familiaritatem ejus narrat gravem aliis fuiſſe διὰ τὸ αὐστηρὸν *propter moroſitatem*; nec denique mirum Regem & Philoſophum jungi; cum benigno ſemper ille in hunc, à quo præcepta virtutis acceperat, fuerit animo; & miſertus tanti viri, non culpæ ſed libertatis pœnas pendentis, venenum ei in remedium calamitatum dederit. Sed omiſſo, in quem me *hircina barba* Hieronymi duxit, tramite, notandum TEMPUS, vel virum illud repræſentantem ALAS habere, & mento eſſe raſo.

De ALIS quidem nonnulla monui; ſed tamen non ingratam lectoribus rem me facturum perſuaſus ſum, ſi quæ de DIIS ALATIS notata habeo, veluti ἐπεισόδιον rei veſtiariæ interſeram. Et ne quid de Harpocrate, Iſide, Sole, de quibus alibi ago, dicam, Toautem quidem *Saturno* quatuor alas, humeris affixas quarum duæ expanſæ, duæ demiſſæ erant, tribuere, ad indicandum eum dormientem videre, vigilantem dormire; quieſcentem volare & volantem quieſcere; adhæc capiti ejus duas alias affinxiſſe, quarum altera mentis principatum, altera ſentiendi vim indicaret; τοῖς δὲ λοιποῖς θεοῖς δύο ἑκάστῳ πτερώματα ἐπὶ τῶν ὤμων, ὡς ὅτι δὴ συνίπταντο τῷ Κρόνῳ; *cæteris vero diis alas in humeris duas, utpote cum Saturno volantibus*; teſtatur Sanchoniaton apud Euſebium. L.1.c.10.
Scilicet cum perſuaſum haberent *quicquid immortale erat ſtare* Præp. Eu.
neſcire, & æternitatem, uti loquitur Mamertinus, *ſempiterno ſe* c.3.Gen.
motu ſervare; non potuerunt hanc deorum naturam melius, quam alis exprimere; adeo ut ipſe etiam ἱερογραμματεὺς alas capiti habuerit affixas, teſte Clemente Alexandrino; & ple- 6. Stro.
rumque dii in tabulis hieroglyphicis alati conſpiciantur. Nec dubito quin Phœnices & Ægyptios Græci, hos Romani imitati ſint; & ſi non omnes, at ſaltem multos deos fecerint alatos. Orpheus apud eundem Euſebium Iovi alas tribuit; l.3.Præp.

— — πτέρυγες δὲ οἱ ἐξεφύοντο
Τῇς ἐπὶ πάντα ποτᾶτο. — —

Et, ſi viris eruditis credendum, Jupiter Pluvius alatus cernitur in Antonini Romæ columna.

Muſas, Sirenas, Victoriam, Irin, Amorem & Mercurium non aliter effinxerunt Græci: Porphyrius; τὰς δὲ Μούσας ἐπτέρω-

σιν καὶ τὰς Σειρῆνας: κατὰ ταὐτὰ καὶ τὴν Νίκην, καὶ τὴν Ἶριν, καὶ τὸν Ἔρωτα, καὶ τὴν Ἑρμῆν; notanduſque obiter error viri docti, qui ex verbis paulo poſt ſequentibus colligit Pindarum *omnes deos alatos* facere; cum contra Porphyrius narret poëtam cum canere, deos omnes à Typhone fugatos non in homines, ſed alia animalia, vel, ut Hyginus loquitur, *in feras beſtias* ſe convertiſſe.

Fab. 196. Ut autem *Sirenes* virgines alatas fuiſſe notiſſimum eſt, ita de Muſis apud alium auctorem, qui quidem nunc occurrat, nihil tale legi. *Victoria* frequentiſſime pennata in nummis occurrit; neque aliter auctoribus deſcribitur; Ovidius; *dubiiſque volat Victoria pennis.* Ut enim eleganter Latinus Pacatus diſſerit: *Recte profecto germana illa pictorum poëtarumque commenta Victoriam finxere pennatam, quod hominum cum fortuna euntium non curſus eſt, ſed volatus.* Quin & *albas alas* illi tribuit Silius Italicus:

Mecum Honor, & laudes, & læto Gloria vultu,
Et Decus, & niveis Victoria concolor alis.

Hanc tamen Athenienſes ἄπτερον, id eſt *ſine alis* coluerunt; ne eos deſerere & alios populos petere poſſet: Pauſanias: (Lib. 1.) τῶν δὲ προπυλαίων ἐν δεξιᾷ, νίκης ἐστὶν ἀπτέρου ναός, *Ad veſtibuli dexteram victoriæ alis carentis ſacellum eſt*, cauſam reddit Idem; (Lib. 3.) Ἀθηναῖοι τὴν Νίκην αὐτόθι ἀεὶ μένειν οὐκ ὄντων πτερῶν; *Athenienſes ſemper manſuram ſecum, quæ pinnis caret, Victoriam interpretantur*: illudque templum adhuc hodie Athenis cerni. teſtis eſt Jacobus Sponius, qui etiam non inelegantem ſed veterum auctoritate (T. 2. Itin. p. 138.) deſtitutam rationem reddit; ideo nempe exſtructum, quia Theſei de Minotauro victoria tam tarde Athenienſibus nuntiata eſt, ut Ægeus ſe, è rupe proxima præcipitaverit. Calamis Mantineæ ad exemplar Athenienſis illius, ἀπτέρου *victoriæ* ſtatuam fecit, apud Pauſaniam; (Lib. 5.) & exſtat elegans epigramma Pompei in Victoriæ ſimulacrum, cui fulmen Romæ alas (Lib. 4. Anth.) abſtulit;

Ῥώμη παμβασίλεια, τὸ σὸν κλέος οὔποτ᾽ ὀλεῖται·
Νίκη γάρ σε φυγεῖν ἄπτερος οὐ δύναται.

Roma, caput rerum, nunquam tua gloria abibit:
Nam nunquam te alis deſeret orba Dea.

Ac talis cernitur in nummo Poſthumi cum inſ. VICT. COMES AUG. & S. C. nec non in alio Conſtantini Magni cum titulo: SARMATIA DEVICTA apud Patinum: imo & ante eos in ære Titi, cum Inſ. VIC. AUG. S. C. apud

Digitized by Google

apud Ducem Arſchotanum. Fingit quoque eleganter Plutarchus, Fortunam deſertis Perſis & Aſſyriis, cum leviter pervolaſſet Macedoniam, Ægyptum, Syriam, & Carthaginem, tranſmiſſo Tiberi, alas & talaria poſuiſſe, ac miſſo volubili globo, Romam, tanquam ibi manſuram intraſſe; Καὶ διαβαίνουσα τὸν Θύμβριν (ὡς ἔοικεν) ἔθηκε τὰς πτέρυγας, ἐξέβη τῶν πεδίλων, ἀπέλιπε τὴν ἄπιστον καὶ παλίμβολον σφαῖραν· οὕτως εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην ὡς μενοῦσα: *Et tranſmiſſo Tiberi, ut videtur, alas poſuit, talaria exuit, reliquit infidum & volubilem globum; atque ita Romam, ut ibi manſura eſt ingreſſa.* Et antequam Victoria relicta ad alios alatos deos me convertam, non ingratum fore Lectori exiſtimo, ſi inſcriptionem veterem ſæculo decimo Carthagine Spartaria in Hiſpania viſam Luitprando, & ab ipſo in Adverſariis poſitam, verum non intellectam, ſubjiciam: De For. R.

VICTORIÆ. AUGUSTISSIMÆ. C. VALERIUS. FELIX. EX
VOTO. D. D. CURANTE. MAXIMIANO. URBIS. TURBULA
NÆ. PATRONO.

Arbitratur ille hanc poſitam eſſe S. Victoriæ Virgini & Martyri domo Romanæ & paſſæ in civitate Turbela; eamque *Auguſtiſſimam* vocari propter egregiam ejus ſanctitatem. Sed falli virum non indoctum illo ſæculo facile perſpiciet is, qui noverit Victoriam nominari *Auguſtam*, & vel à limine ſalutavit marmora vetuſta.

MINERVÆ *talaria* tribuit Cicero: *Quinta, Minerva, Pallantis filia, quæ patrem dicitur interemiſſe, Virginitatem ſuam violare conantem, cui pinnarum talaria affingunt.* Et illi, quæ *Victoria* eſt cognominata, Phornutus, vel Cornutus potius ex interpretatione Jodoci Velarei: *Adhæc auxiliatricem & Agelaida*, id eſt, *prædatricem vocant, id quidem ab auxiliando deducentes: nam ad depellendam injuriam atque ferendam opem ſatis eſt inſtructa, unde & VICTORIA eſt appellata:* Paulo poſt: *Deinde alata quoque inducitur ob acrem minimeque retrahendum ad res impetum.* Quin & Athenis in arce Ἀθηνᾶς τῆς Νίκης ſimulacrum fuiſſe alis aureis ornatam ex Ariſtophonte Pythagoriſta, Ariſtophane, & Euſtathio probat Græcarum Antiquitatum promus condus Joannes Meurſius. Nonnus eam vocat ἀρηγόνα φῦλον Ἀθήνην Νίκην ἣν καλέουσι; quod cum Lubino nollem vertere, *Marte* Lib. de N. Deor. L. 1. Lect. Att. c. 20. Lib. 27.

 geni-

genitam, quippe quem nemo ejus patrem facit, verum *auxiliatricem*: illiuſque meminit etiam Euripides;

> Μὰ τὴν παρασπίζουσαν ἅρμασίν ποτε
> Νίκην Ἀθηνᾶν Ζηνὶ γηγενεῖς ἔπι:
> *Non per eam quæ quondam curru vecta tulit opem*
> *Victoriam Minervam Iovi adverſus terrigenas.*

Lib. 3. Nec non Arnobius, ſi modo leviſſima mea eruditis placet mutatio: *Quod ſi accipit*, ait, *res fidem*, *nulla eſt ergo* (Minerva)
L. 3. c. 7. Cr. Am. *Mentis filia*, *nulla Victoriæ*, *nulla Iovis enata de cerebro*: Meurſius faciebat *Metis filia*, *nullave Coryſæ*; verum cum nimium recedat à vulgata ſcriptura; cumque *ve* alteri voci junctum, orationem quaſi interrumpat, fingebam nonnunquam: *nulla* VICTORIA, *nulla*; ita ut dicat, non eſſe Minervam, quam *Victoriam* cognominabant. Præterea, ut alii ſcribunt,
Lib. 2. Dion. Minervam cum Iove contra gigantes ſtetiſſe, ita idem *Victoriæ* tribuit Nonnus:

> Καὶ Διὶ μουνωθέντι παρήγορος ἵκετο Νίκη
> Ἠέρος ἄκρα κέλευθα διαχαράψασα πεδίλῳ.
> *Aut Iovi ſoli relicta auxiliatrix Victoria*
> *Aëris ſummas vias ſecans talaribus.*

utque Minerva Iovis capite prognata, ita etiam Victoria,
Lib. de Mun. Opif. docente Judæo Philone; Μόνος γάρ, ὡς ἔφην, ὁ ἑπτὰ οὔτε γεννᾷν πέφυκεν, οὔτε γεννᾶσθαι· δι' ἣν αἰτίαν οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐξομοιοῦσι τῇ ἀμήτορι Νίκῃ καὶ παρθένῳ ἣν ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς ἀναφανῆναι λόγος ἔχει: *Solus*, *ut dixi*, *ſeptenarius nec natura gignit*, *neque gignitur. Quam ob cauſam alii quidem Philoſophi numerum eum ſimilem ſtatuunt Victoriæ*, *matrem non habenti*, *atque Virgini*, *quam prognatam è Iovis capite vulgo ferunt*: quanquam hic poſſit non tam *Victoria*, quam *Minerva Victoria* intelligi, quia alii tradunt numerum ſeptenarium eandem ob cauſam Ἀθηνᾶν appellari, τριτογένειαν, Γλαυκῶπιν, Ἐργάνην, & aliis, quæ dea tulit, nominibus. Et vel ideo *Minerva Victoria* coli potuit, quia hæc plerumque eſt illius ſive ingenii ac rationis opus, ut Ariſtides
Orat. in Min. & auctor M. Etym. tradunt; quo pertinet Varronem apud Acronem Horatii Scholiaſtem tradere, *Vacunam Sabinorum*
Lib. 1. Ep. 10. *Deam eſſe Victoriam*, *& ea maxime eos gaudere*, *qui Sapientia vincunt*:
Curt l. 8. c. 1. & 11. Alexandrum Magnum parta celebri victoria aras *Minervæ* ſimul & *Victoriæ* exſtruxiſſe; & denique in Nummo Caracallæ apud Triſtanum, & alio Peſcennini Nigri apud Joannem

Digitized by Google

Vaillant exhiberi MINERVAM VICTRICEM, dextra victoriolam tenentem; tanquam ſola foret Νικηφόρος & victoriarum cauſa: quo pertinet apud Urſinum in Gente Hoſtilia cerni Victoriam alatam, & galeatam; humero ſiniſtro impoſitum habentem tropæum, dextra manu gerentem caduceum.

Sequitur apud Porphyrium IRIS, quam χρυσόπτερον vocat Homerus; cui etiam *alas* tribuit Virgilius; L. 4. Æn. extr.

Ergo Iris croceis per cælum roſcida pennis
Mille trahens varios adverſo Sole colores
Devolat. — —

& Apollonius Rhodius

— — ἡ δ᾽ ἀνόρουσεν
Οὐλυμπόνδε θοῇσι μεταχρονίη πτερύγεσσιν.

aliique poëtæ.

AMOREM vel Cupidinem alatum eſſe notius eſt, quam ut probari debeat; *alas verſicolores* ipſi tribuit poëta anonymus; In Cat.

Marmoreuſque tibi, Dea, verſicoloribus alis
In morem picta ſtabit Amor pharetra.

alatos pedes Euſtathius l. 2. de Iſm. & Iſmenes Amor: τὼ πόδε μὴ κατ᾽ ἄνθρωπον ἦσαν τῷ μειρακίῳ, ἀλλ᾽ ὅλον πτερόν. Quin & ipſa Venus *alata* eſt in gemma antiqua apud Leonardum Auguſtini centeſima quinta decima partis primæ; & alia ſignatoria, ſi modo genuina eſt, apud Rameſium ad Martialem. Cap. 6. Exſtat quoque elegans nummus inprimis apud Carolum Patinum, cujus una in area Alexander Magnus, diademate cinctus, in altera puerulus alatus, colliculo inſidens, uvam dextra oſtentans, ſiniſtra manu veſtem, qua ſuperior corpuſculi pars velatur, elevans cernitur. Hocquid ſibi ænigma velit, non facile adipiſci eſſe fatetur vir Doctiſſimus: mihi autem nonnunquam videbatur artificem jungere voluiſſe duo numina, Bacchum & Cupidinem; quia, ut Terentius loquitur, *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* Hoc eſt quare vinum vocet ἔρωτος τροφὴν Achilles Tatius; quare Euripides νεκρὸν Ἀφροδίτην eſſe dixerit Διονύσου δίχα καὶ Δήμητρος; & quare Gnidi circa templum Veneris celeberrimum, omnes arbores vitibus maritatæ, teſte Luciano, fuerint; adeo ut non inconcinne ſcribat Joannes Sariſberienſis, *Bacchum plerumque Venerem expugnare, & tamen in ſacello voluptatis nemine reclamante convenire.* Exſtat hanc in rem elegantiſſima gemma apud Antiquarium urbis

Thes. Lib. 2. In Am. Lib. 1. c. 6. Pol.

Digitized by Google

urbis præcipuum Leonardum Auguſtini; cerniturque in ea Venus compoſitis rite capillis decora & nuda plane, manu dextra tenens tres ſagittas; ſiniſtra vero lanceam ſive thyrſum, quem ambit vineæ ramus racemis onuſtus, cujuſque ſummitati impoſitæ ſunt ſpicæ; ad indicandum ſcilicet Venerem abſque illis rebus frigere. Uvas ore petit Cupido alatus, & ante eam ſedet Cupido alius vel puerulus carens alis; quo ænigmate, licet vates non ſim, arbitror ſignificari amorem vulgarem Cerere ac Baccho ali, ſæpiſſimeque caſtra mutare & dubiis volare pennis; at cæleſtem ſive purum & pudicum ſtabilem eſſe, propterea que alis carere ac ſedere. Et inde forte Bacchus Ἐρέβινθος, narrantibus Suida, Heſychio, & Zenobio vocatus eſt; quia ut ἐρέβινθος eſt ἐπεγερτικὸς πρὸς τὰ ἀφροδίσια, ita etiam ille ad Venerem excitat:
Car. 18. ac Venus Μύστις νάματος Anacreonti; licet ejus ſenſum nequaquam perceperit interpres, & Faber Tanaquillus, vir acerrimi ingenii, locum putaverit eſſe hiulcum & abruptum. Poëta poculum ſibi cælandum deſcribit, jubetque in eo effingi ver, roſas, comeſſationem; removet autem πλετὰς, quæ ad expiationem ſcelerum pertinent, triſtemque mortis & ſuppliciorum imaginem continent: deinde mandat, ut Διὸς γόνον Bacchum pingat; quia ſcilicet,

Μύστις νάματος ἡ Κύπρις
Ὑμεναίους κροτοῦσα.

id eſt, *Venus hymenæos plaudens*, vel *nuptiis delectata*, *eſt myſta vini*, *initiata Baccho*, ſive *ſacrata Bacchi*: utque hic νάμα abſolute de vino, ita & *latex* Virgilio uſurpatur,

Dixit & in menſa LATICUM *libavit honorem.*

Bacchum præterea thyrſum tenentem & currui à tigribus tracto inſidentem comitatur Cupido neſcio quid manibus te-
C. 6. Th. nens, in Trajani apud Patinum; atque in Perperenorum nummo idem ebrius, titubanſque & uvam ſupra caput tollens, à puero parvo alatoque ſive Cupidine ſuſtinetur. Quin
In Anti-Triſt. & in ejuſdem gentis numiſmate in honorem itidem Commodi ſignato apud Sirmondum, Cupido alatus, cantharum tenens ſacratæ Baccho beſtiæ, quam Satyrus ducit, inſidet, non ſecus ac in alio L. Aurelii Cæſaris apud Æneam Vicum, jaculum manu continens, quorum ectypos exhibeo.

Atque

Atque ita in marmore apud Boiſſardum, in annulo apud Gorlæum primo & trigeſimo puerili facie & ſtatura Cupido, alatuſque uvas tenet. Niſi tamen quis ſentiat, Bacchum in Commodi numiſmate ipſum alatum eſſe, quia non modo cantharus ſacer deo illi, verum & Satyri perpetui comites, & dicatum animal adſunt. Sane *volitantem Bacchum* celebrat Catullus; Carm xv

At parte ex alia florens VOLITABAT *Iacchus*
Cum thyaſo Satyrorum & Niſigenis Silenus.

niſi quis interpretari malit; Bacchum florentem, ſive ut Pauſanias loquitur ἄνθιον, huc illuc, modo in hanc modo in illam partem ſe contuliſſe; quo ſenſu frequentiſſime hæc vox uſurpatur. Et Bacchus vel alatus erit, quia ut alæ aves, ita vinum homines attollit; unde & à Dorienſibus ψίλας cognominatus eſt, Pauſanias; Θεῶν δὲ σέβουσι οἱ ταύτῃ τόν τε Ἀμυκλαῖον καὶ Διόνυσον ὀρθότατα ἐμοὶ δοκεῖ, ψίλαν ἐπονομάζοντες· ψίλα γὰρ καλοῦσιν οἱ Δωριεῖς τὰ πτερά. ἀνθρώπους δὲ οἶνος ἐπαίρει τε καὶ ἀνακουφίζει γνώμην οὐδέν τι ἧσσον ἢ ὄρνιθας πτερά: *Venerantur horum locorum incolæ præ ceteris Amyclæum & Liberum, quem optime Pſilan nominant. Pſila enim Dorienſes alas vocant. Vinum vero homines, perinde ac volucres alæ, incitat & ſublevat:* vel ideo deus ille alis erit inſtructus, quia tam arcte Cupidini junctus eſt, atque, ut alio loco canit Euripides, Lib. 1. Lib. 3.

Οἴνου δὲ μηκέτ' ὄντος, οὐκ ἔστιν Κύπρις
Οὐδ' ἄλλο τερπνὸν οὐδὲν ἀνθρώποις ἔτι.

Nec, quod nonnulli forte objicient, inſolens duorum vel plurium numinum proprietates & inſignia uni dari. In nummis

Tit. 2. p. 42, 45. Tit. 3. p. 197. & Tit. 1. p. 183.

mis apud Triſtanum Apollo, Mercurius, Neptunus; Cybele & Mercurius: Isis & Osiris: Jupiter & Neptunus: & in alio apud Patinum Juliæ Mamææ, Hercules & Bacchus junguntur. Cujus ſuperſtitionis clariſſimum exemplum Juno, quæ in templo Deæ Syriæ culta fuit; Lucianus; Ἡ δὲ Ἥρη σκεπτομένῳ τοι πολυειδέα μορφὴν ἐκφανέει· καὶ τὰ μὲν ξύμπαντα ἀτρεκέϊ λόγῳ Ἥρη ἐστί: ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Σεληναίης, καὶ Ῥέης, καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοιρέων. Χειρὶ δὲ τῇ μὲν ἑτέρῃ σκῆπτρον ἔχει, τῇ ἑτέρῃ δὲ ἄτρακτον· ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνάς τε φορέει καὶ πύργον, καὶ κεστὸν, τῷ μούνην τὴν οὐρανίην κοσμέουσι; *Juno autem ſi propius contempleris, haudquaquam unius ſpeciei formam præ ſe fert. Nam in univerſum quidem, quod vere dixeris Juno eſt: cæterum babet quippiam & Minervæ, & Veneris, & Lunæ, & Rheæ, & Nemeſis & Parcarum. Ac altera quidem manu ſceptrum tenet, altera colum, & in capite radios gerit, & turrim & cæſtum habet, quo ſolum Cæleſtem exornant.* Et nonnunquam ſuſpicatus ſum ejuſmodi ſigna Panthea fuiſſe dicta; quale celebratur in Inſcriptione antiqua. Neque enim exiſtimo cum viro eruditiſſimo ejuſmodi ſignum eſſe, quod unius quidem è legitimis & majorum gentium diis ſtatua eſſet, eaque vaſtior, in ejus ſive templo, ſive æde conſtituta, ſed reliquorum deorum icunculas hinc inde haberet anaglyptas, eo modo quo ſimulacra vel Victoriolam altera manu ſuſtinere, vel habere poſterganeam, vel capitibus ſupervolantem, ut in nummis quibuſdam, videmus. Talia namque ſimulacra nec in nummis, nec in gemmis, nec in lapidibus occurrunt unquam; nemoque veterum eorum vel leviſſimam mentionem fecit; ſed, ut docui, inſignia variorum numinum uni, uti vel ex Harpocrate meo patet, dantur; atque per iſta Signum Pantheum efficitur; quod, uti in lemmate Auſoniani epigrammatis legitur, *omnium Deorum argumenta habet.*

Lib. 2. Icon.

Plutus apud Rhodios *alatus* præterea cultus: Philoſtratus; Ἐφέστηκε τῇ ἀκροπόλει καὶ ὁ δαίμων ὁ Πλοῦτος· γέγραπται πτηνὸς μὲν, ὡς ἐκ νεφῶν, χρυσοῦς δὲ ἀπὸ τῆς ὕλης, ἐν ᾗ ἐφάνη· γέγραπται καὶ βλέπων· ἐκ προνοίας γὰρ αὐτοῖς ἀφίκετο: *Plutus quoque dæmon arci* (Rhodiorum) *præ eſt; pictus autem eſt alatus quidem, ut è nubibus: aureus vero à materia, in qua apparuit; pictus etiam eſt oculatus; ad eos enim ex providentia acceſſit.*

Dia-

Digitized by Google

DIANAM alatam in arca Cypſeli fuiſſe teſtatur Pauſanias; Ἄρτεμις δὲ οὐκ οἶδα ἐφ' ὅτῳ λόγῳ πτέρυγας ἔχουσά ἐστιν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ κατέχει πάρδαλιν, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν λέοντα· *Jam vero Dianam quamobrem volucrem fecerint, non facile dixerim. Humeris alæ applicitæ ſunt, dextera pardalim tenet, leonem altera.* Qualem in nummo Trajani currui à centauris tracto inſiſtentem, arcu & ſagittis armatam cerni arbitratur Triſtanus: quo etiam pertinet Matthæum Salernitanum apud Jul. Cæſ. Capacium in Antiq. Puteolanis teſtari, ſe vidiſſe Dianæ ſtatuam quindecim cubitorum alatam, & ab uno latere comitatam leone, ab altero panthera: quod valde Pauſaniæ locum illuſtrat. Lib. 5. Tit. 1. P. 404. Lib. 1. pag. 63.

NEMESIS alata laudatur Pauſaniæ; Πτερὰ δ' ἔχον οὐδὲ τοῦτο τὸ ἄγαλμα Νεμέσεως, οὔτε ἄλλο πεποίηται τῶν ἀρχαίων· Ἐπειδὴ δὲ Σμυρναίοις τὰ ἁγιώτατα ξόανα ἔχειν πτερὰ οἶδα ὕστερον, ἐπιφαίνεσθαι γὰρ τὴν θεὸν μάλιστα ἐπὶ τοῖς ἐρᾶν ἐθέλουσιν, ἐπὶ τούτων Νεμέσει πτερὰ ὥσπερ Ἔρωτι ποιοῦσι; *Nemeſeos neque hoc neque aliud vetus ſignum alas habet. Apud Smyrnæos, quæ maxima cum religione coluntur ſigna alas habere poſtea deprehendi; cujus rei cauſam ſuſpicor eſſe, quod cum dea maxime amatoribus præſit, ei ut Amori alas addunt.*

JUSTITIAM *alatam* facit Æneas Sophiſta; & Pindarus; ut indicarent procul dubio, celeritatem vindictæ divinæ ad punienda crimina. Ep. pen. In Pyth. & Nem.

MOMUM reprehenſionis & convitii deum Alcæus, Comicus antiquus; Μῶμου λαιψηρὰς ἐξέφυγεν πτέρυγας. quia nihil eſt tam volucre, quam maledicentia, & carpendi alios tetra libido; nihilque citius excipitur, vel latius diſſipatur.

AURORAM talem in nummo Gentis Plautiæ occurrere notat Antonius Auguſtinus. Et proculdubio reſpicit illum, in quo apud Urſinum Virgo alata in aëre quaſi pendens, & quatuor equos contumaces coërcens cernitur. Nam & illi *equos roſeos* tribuit Ovidius: & Ionem Chium poëtam dithyrambicum ἀοῖον ἀστέρα *ſidus eoum* vocarunt teſte Ariſtophane in Pace; quia oden fecerat, cui principium erat; Ἀοῖον ἀεροφοίταν ἀστέρα μείνομεν Ἀελίου λευκῇ πτέρυγι πρόδρομον; *Eoum aërivagum ſidus exſpectamus, albis alis anteambulonem Solis*; uti legere apud Scholiaſtem licet; quanquam non plane eædem res ſint ſtella, quam luciferum vocant, & aurora. Dial. 5. Lib. 1. Am. El. 8.

FORTUNÆ alas quoque tribuit Joannes Sariſberienſis; *Quos Fortunæ gratia* ALARUM *ſuarum remigio ad ſublimia ſubve-* L. 3. c 6.

Digitized by Google

hit, *& extollit*; *& à quibus quælibet magna domus diſpoſitionis ſuæ formulam trahit*, *& habitum mutuatur*: qualis etiam cernitur in variis numiſmatis, quæ Suareſius & Kircherus luce publica donarunt.

Venti alati cernuntur in turri marmorea, quam Athenis olim fecit Andronicus Cyrrheſtes, quamque Sponius αὐτόπτης itinerario ſuo eruditiſſimo inſeruit. Et quod notandum in Secundinorum monumento ad Moſellam in provincia Luciliburgenſi, ventus alas, inter quas cornu oritur,
Dypt. Leodien. capiti affixas habet, uti docet Wilthemius. Et ne poëtas
L.6.Met. omnes advocem, ecce Boreæ etiam alas tribuit Ovidius;

Hæc Boreas, aut his non inferior a locutus
Excuſſit pennas — —

Et mox

— — *pavidamque metu caligine tectus*
Orythyian amans fulvis amplectitur alis.

Noto Valer. Flac. Lib. 1.

— *Zephyruſque & nocti concolor alas*
Nimborum cum prole Notus.

adeoque ſibi placuerunt in hoc figmento, ut & Boreæ filiis Zeti & Calai alas tribuerent; uti Argonauticorum ſcriptores, & Ovidius docent.

Pacem in Græcis Locrenſium nummis occurrere ſedentis habitu & alatam, gerentem caduceum; cum Inſ. ΕΙΡΗΝΗ teſtatur Antonius Auguſtinus: eademque talis cernitur in nummo Claudii Imp. cum Inſ. Paci Augustæ.
Dial. 2.

Pag. 304. Somni alati effigiem edidit & illuſtravit nuper vir doctus; & Gruterus inſuper teſtatur in marmore Romæ reperto cerni genium alatum, dormientem, dextra manu in humerum ſiniſtrum, à quo velum retrorſum dependet, poſita; ſiniſtra mentum ſuſtinente; crure ſiniſtro in dextro impoſito eumque faci inverſæ inniti. Genius hic mihi vel ſomnus eſt, quia additur Somno Orestilla Filia; vel Genius somni in alia inſcriptione laudatus. Verum, cum monumentum illud poſitum ſit mortuis, arbitror Somnum hoc loco *mortem*, quæ in aliis inſcriptionibus appellatur Somnus Æternalis, Sopor, Somnus, ΥΠΝΟΣ; & figuram alatam inverſæ faci innixam nihil aliud quam animam è corpore migraſſe, denotare.

Eſt quoque ſimulacrum mulieris alatum, ſerpentum gyris cir-

Digitized by Google

circumvolutum, & innixum haſtæ in pictura hieroglyphica Camerarii; qui arbitratur eam eſſe naturam, leges quaſdam ſua naturali prudentia & rediviva procreatione omnibus rebus naſcentibus præſcribentem. Verum, quia Lunæ comes, & quia ſimilis plane abſque alis figura Soli additur, poteſt Nox eſſe. Illi alæ tribuuntur, quia celerrime fluit, & vix homines dormientes eam præteriiſſe ſentiunt: quod plane contrarium in Die, qui Soli additur, obtinet; quia ob labores & ærumnas pluribus mortalibus, ruſticis maxime, longus videtur: Fulgent. lib. 1. Myth.

Tum nox ſtellato mundum circumlita peplo
Cærula rorigeris pigreſcere juſſerat alis.

Luna quoque vel Diana Lucifera in nummo apud Triſtanum facem accenſam tenens, & alata, Fauſtinam in cælum fert: & Julia Mammæa in Lunæ habitum vel Iſidis transformata, alas gerit in alio elegantiſſimo.

Infamiæ tribuit *alas atras* Silius Italicus Lib. 15.

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & Atris
Circa te ſemper volitans Infamia Pennis.

Tandemque apud Boiſſardum in monumento Athaniæ Epieridis binæ figuræ muliebres nudæ & alatæ ex totidem cornucopiis emergunt; quæ quid ſibi tamen velint, nondum ſatis perſpicio. Et ne infernus mundus ejuſmodi figmentis careret, *Eumenidibus* vel *Furiis* etiam alas dat Euripides; Oreſt. 276.

Α ἆ, τί δῆτα μέλλετ', ἐξακρίζετ' αἰθέρα
Πτεροῖς· τὰ Φοίβου δ' αἰτιᾶσθε θέσφατα,
Ah, ah, quid cunctamini; evolate in ætherem
Alis, & accuſate oracula Phœbi;

& alibi eas δρυμάδας πτεροφόρους appellat. Seneca Græcum Tragicum ſequitur; Her. Oet. 1004.

Quænam iſta torquens angue vipereo comam
Temporibus atras ſqualidis pinnas quatit.

Et apud Virgilium Alecto modo *fuſcas*, modo *ſtygias alas* habet; quanquam aliter Furiæ deſcribantur Pauſaniæ, cernanturque in nummo M. Julii Philippi Cæſaris ab Antiochenſibus percuſſo apud Seguinum. Atque hæc quidem occaſione Temporis, ut in marmore occurrit, Alati; quorum ſi multa ἀπροσδιόνυσα ſunt, in meliorem partem accipias, Lector, rogo; & quod paululum extra oleas, ut eſt τὸ λεγόμενον, vagatus ſim, dona materiæ non plane injucundæ.

Digitized by Google

HOMERUS ipſe παντοίας σοφίας ἴδμων, καὶ τῶν λόγων ὠκεανὸς, nti appellatur Joanni Diacono in allegorica explicatione IV. primorum verſuum Iliados libri quarti apud Lambecium Tom. VII. Bibl. Cæſareæ; vel ὁ σοφὸς, quo elogio cum ornat Julianus Epiſtola 39. hinc ſequitur in terris Deus; quem honorem eruditionis præſtantis viris habitum eſſe multis exemplis docui; firmatque itidem Empedocles; qui teſte Laërtio, vivus à Selinuntiis in genua procumbentibus, tanquam Deus adoratus eſt; cuique Pauſanias amicus monumentum fecit, ἢ ἀγαλμάτιόν τι, ἢ σηκὸν οἷα θεῷ; *aut imaginem quandam parvam, aut ſacellum quaſi Deo.* Sedet autem tunicam indutus, cujus manicæ primis humeris hærent, vel quæ ad medios lacertos deſcendunt. Triplicem mihi tunicarum formam quoad brachia notavi; ſuntque vel manuleatæ, vel parvas manicas habent; vel denique plane iis carent. Ultimum genus cernere licet in Caſtore; & Edeſſæ regulo Abgaro apud Triſtanum; illudque *colobium* vocare ſolent, q. d. mutilum: Iſidorus; *Colobium dictum quia longum eſt & ſine manicis; antiqui enim hoc magis utebantur;* unde emendandæ Gloſſæ Arabicæ apud Vulcanium; *Levitonarium eſt colobium lineum ſine manicis*; cum vulgo male ſcribatur, *ſine tunicis*; alii tamen parvas iis manicas, quales in Homero obſervavi, & in plurimis marmoribus antiquis, tribuunt; Caſſianus: *Colobiis quoque lineis induti, quæ vix ad cubitum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus.* TRAGOEDIA brachia uſque ad manus velatas habet; quod apud Romanos infame olim fuiſſe, ex Gellio, Cicerone aliiſque docuerunt viri docti. Græci χειριδωτοὺς χιτῶνας, vel καρπωτοὺς dixerunt, id eſt, μέχρι τῶν καρπῶν χειρίδας ἔχοντας. Et quamvis iis probroſæ fuerint, utpote barbaris ſive Perſis propriæ, tamen Epicurus *manuleatus* à Seneca deſcribitur; Hercules Tragicus apud Caſalium non aliter veſtitur, & denique Tragicis tribuit Lucianus, ſi viro docto fidem habemus: Καὶ σοῦ, ait, ἐμβάδας καὶ σοῦ ποδήρεις χιτῶνας καὶ χλαμύδας καὶ χειρίδας καὶ προγαστρίδια καὶ σωμάτια; id eſt, vertente Vincentio Obſopœo: *Calceos & tunicas ad pedes uſque porrectas, & chlamydes & chirothecas, & ventriculos & corpuſcula.* Eadem ornamenta tragica, exceptis προγαστριδίοις recenſet quoque Julius Pollux: verum σωμάτιον vel σωματεῖον ipſi exponitur *ſtola*; καὶ σκευὴ μὲν ἡ τῶν ὑποκριτῶν στολή· ἡ δ' αὐτὴ καὶ σωματεῖον ἐκαλεῖτο; alibi: σωμάτιον ἡ τῶν ὑποκριτῶν σκευή; videturque ita hæc veſtis dicta eſſe, quia totum corpus cingebat & in

Tom. 2. p. 268. & 519.

In Iove Trag.

Lib. 4. cap. 18.

involvebat: προγαστρίδια redduntur *ventriculi*, Minerva itidem, quemadmodum reor, invicta; quia potius fuere *ventralia* vel veſtimenta brevia ad inſtar thoracis, muniendo ventri tunicæ ſubjecta; uti interpretatur Ferrarius. Sed quòd idem Lib. 1. alio loco vir eruditiſſimus interpretem carpit, & χειρῖδας cap. 13. transpoſita voce *tunicas talares manuleatas* vertit, necdum ap- p. 1. de Re veſt. probare potui: potiuſque ſuſpicor, inter tragicum vel ſcenicum apparatum *chirothecas* fuiſſe. Semus ſane Eleus, Grammaticus apud Suidam *Ithyphallis* tribuit *chirothecas floridas*; οἱ δὲ ἰθύφαλλοι προσωπεῖα μεθυόντων εἶχον, καὶ χειρῖδας ἀνθεινὰς καὶ χιτῶνα μέχρι τῶν σφυρῶν; quod idem Lexicographus ſine auctoris nomine tradit in v. φαλλοφόροι. Quin & tragœdis eundem habitum Hom. 8. tribuit D. Chryſoſtomus; Τὰς δὲ χεῖρας καθάπερ οἱ τραγῳδοὶ, Ep. pr. ad Tim. οὕτω μετ' ἀκριβείας ἐνδιδύσκουσι, ὥστε νομίζειν προσπεφυκέναι μᾶλλον αὐταῖς; *Manus vero ſicut Tragœdi tam accurate chirothecis muniunt* (virgines ſacræ) *ut adnatas iis exiſtimes*. Nec dubito idem tradere Pollucem loco eleganti admodum, ſed viris eruditiſſimis, ut mea fert opinio, parum intellecto. Nam poſtquam varia tragicorum ornamenta, & cum iis chlamydem chlænamque recenſuiſſet, addit; Ἐφαπτὶς συστρεμμάτιόν τι φοινικοῦν ἢ πορφυροῦν; ὃ περὶ τὴν χεῖρα εἶχον οἱ πολεμοῦντες ἢ οἱ θηρῶντες; *involucrum quoddam puniceum purpureumve, quod manibus circumvolvebant milites vel venatores.* Janus Ulietius arbitratur ἐφαπτίδα fuiſſe inſigne Ad Nem. hiſtrionum, quo perſona bellica vel venantis agnoſcebatur, quale hodie fere milites in brachio etiam alligant: Scaliger Ad Varr. interpretatur chlamydem, quam brachiis circumvolvebant milites cum ſcuto carerent. Sed hos refellit ipſe Pollux; illum (ne dicam morem talem apud neminem veterum reperiri) quia non *brachium*, verum χεῖρας ſive *manus* nominat; hunc vero, quia chlamydis vel chlænæ jam meminerat, nec de iis tanquam de re parvula, ut indicat συστρεμμάτιόν τι, loqui cenſendus eſt. Neque tamen ignoro ἐφαπτίδα chlamydem vel paludamentum ſignificare. Nam, ne alios adducam, ita loquitur Euſtathius; οὐ μὴν δηλαδὴ καὶ αἱ χλαμύδες, ἃς ἐφαπτίδας Ad Il. Π. φασὶν εἰρῆσθαι παρὰ τῷ εἰπόντι, ὅτι εἶχον πορφυρεῖς ἐφαπτίδας, πολλοὶ δὲ p. 1056. καὶ διαχρύσους ζώνας: Auctor fragmenti, quod laudat, anonymus, eſt Athenæus; qui libro quinto his verbis utitur in deſcribenda pompa Antiochi regis; & ex quo conſtat apud Euſtathium ſcribi oportere, διαχρύσους καὶ ζωωτάς, id eſt, *paludamenta auro texta, & animalium figuris variegata.* Quid igitur?

 pu-

puto *ἐπαπλίδα* Pollucis eſſe *chirothecas*, non tales, qualibus hodie politiores vel ruſtici utuntur; ſed faſcias & lintea, quibus tota manus, & forte ſinguli digiti ſeorſim involvebantur. Serm. 1. Hoc eſt quod tradit Muſonius apud Stobæum; *διὰ τοῦτο οὐδαμῶς· καλὸν οὔτε ἐσθήσεσι πολλαῖς καταισκέπειν τὸ σῶμα, οὔτε ταινίαις κατειλεῖν, οὔτε χεῖράς τε καὶ πόδας περιδέσει πίλων ἢ ὑφασμάτων τινῶν μαλακύνειν τούς γε μὴ νοσοῦντας*; *Quare minime honeſtum eſt veſtitu nimio operire corpus aut faſciis involvere, aut manus pedeſque circumligatis pannis ac linteis quibuſdam molles ac languidos reddere, cum morbo non ſunt impliciti.* Ut enim apud Pollucem *συςρεμμάτιον*, ita apud Stobæum *περίδεσις* ſive *circumligatio* occurrit; utque pedes faſciis, quas *pedules* & *περιειλήματα ποδῶν* vocant, involverunt, ita aliis manus, & forte, quemadmodum monui, digitos ſingulos. Et hæc quidem occaſione tunicæ manicatæ, quam TRAGOEDIA induitur; quæque non ſecus ac exterior veſtis humum verrit; quarumque de altera ita canit Ovidius

Lib. 3. Am. 1.

Venit & ingenti violenta Tragœdia paſſu
Fronte comæ torva, palla jacebat humi.

Nam ſive tunicam, ſive pallium intelligas, nihil errabis; quia *palla* nonnunquam, quod negant viri eruditi, tunicam ſignificat. Cornificius *chlamydem* i. e. veſtem exteriorem; & Lib. 3. ad Her. *pallam* i. e. interiorem, citharœdo tribuit; *Ut citharœdus cum procedit optime veſtitus,* PALLA *inaurata* INDUTUS *cum chlamyde purpurea coloribus variis intexta*; neque aliter interpretandus Lib. 14. Met. Ovidius eſt;

— — pallamque induta nitentem
Inſuper aurato circumvelatur amictu.

Nam non modo *amictui* vel *amiculo*, quod quia exterius veſtimentum eſt, recte *circumvelare* dicitur, opponitur; verum etiam *induere* (quod verbum tunicæ convenit, ut apud Apulejum: *Habebat tunicam indutui, pallium amictui*; & Ovidium,

Induiturque humeris cum lato purpura clavo)

de ea uſurpatur, non ſecus ac apud Plautum

— — non ego te indutum foras
Exire vidi palla? —

Ad talos autem uſque deſcendiſſe, idem Ovidius alibi docet;

Lib. 3. Amor. El. 4.

Ima videbatur talis illudere palla
Namque hæc in nitido corpore veſtis erat.

videantque eruditi; num *in nitido corpore* poſitum ſit pro, quod Græ-

Digitized by Google

Græci ἐν χρῷ dicunt, ſeu *in nudo corpore*; quodque Apulejus exprimit per, *tunicam habere indutui ad corpus.* Hoc enim ſi verum foret, teſtimonium omni exceptione majus haberemus, conſtaretque *pallam* interdum interiorem veſtem ſive tunicam denotare. Neque tamen cum Rubenio Alberto, omnibus in locis *pallam* eo ſenſu ſumi exiſtimo; quia tot auctorum verba contrarium evidentiſſime evincunt, quos ne recenſeam, facit Vir præſtantiſſimus, & rei veſtiariæ veterum peritiſſimus Octavius Ferrarius: quò pertinet Varronem *pallam* inde deducere quod *foras ac palam* geſtetur, quæ quamvis tunicæ exteriori etiam conveniat derivatio, commodiſſime tamen de amiculo exponitur. Ut autem TRAGOEDIA tunicam ad pedes demiſſam induitur, palliumque trahit; ita eundem habitum Tragœdiarum actoribus tribuit Plutarchus: Ἃ δὲ Δοῦρις ὁ Σάμιος Ἀλκιβιάδου φάσκων ἀπόγονος εἶναι προστίθησι τούτοις, αὐλεῖν μὲν εἰρεσίαν τοῖς ἐλαύνουσι χρυσόγονον τὸν Πυθιονίκην κελεύειν δὲ Καλλιπίδην τὸν τῶν τραγῳδιῶν ὑποκριτὴν ΣΤΑΤΟΥΣ καὶ ΞΥΣΤΙΔΑ καὶ τὸν ἄλλον ἐναγώνιον ἀμπεχόμενον κόσμον; *Quæ vero his Samius Duris, ſtirpem ad Alcibiadem referens, addit; ad tibiam eum remos concitaſſe, claſſicum modulante Chryſogono Pythonice, hortatorem Callipedem fuiſſe tragœdiarum actorem, recta tunica & ſyrmate, reliquoque cultu, quo prodire in ſcenam ſolet, ornatum, ea Theopompus non prodidit.* Sed ſi στατοὶ χιτῶνες vel, ut alii loquuntur, στάδιοι ſive ὀρθοστάδιοι ſunt, interprete Polluce οὐ ζωννύμενοι vel non cinctæ; in marmore contrarium obſervatur; Tragœdiaque tunicam cinctam induitur; quomodo Dio etiam Caſſius ὀρθοστάδιον χιτῶνα Neroni tribuit; qui tamen in nummis citharœdico habitu inſignis cinctam itidem gerit; quæ quomodo conciliari poſſint, niſi exponas *rectas tunicas, quæ ſurſum verſus à ſtantibus* texebantur, ſagaciores excutiant.

[Margin notes: cap. 25. Analect. — In Alcib. — Lib. 63.]

In ILIADE & ODYSSEIA nihil amplius notandum reſtat, niſi quod colorem cæruleum, *thalaſſicum* vocet Plautus; veſtes ipſas *thalaſſinas* Lucretius;

Scilicet & grandes viridi cum luce ſmaragdi
Auro includuntur, teriturque thalaſſina veſtis
Aſſidue & Veneris ſudorem exercita potat.

& Nonio *Cumatilis color* explicetur *aut marinus aut cæruleus*; *tractumque* ſcribat *à Græco quaſi fluctuum ſimilis. Fluctus enim Græce* κύματα *dicuntur.* Gruterus & Mercerus exiſtimant hoc nomen veſtibus dari non à colore, verum à textura repræſentante fluctus;

Digitized by Google

fluctus; indeque Varroni apud Nonium eaſdem *undulatas* appellari. Sed ne dicam fluctuum agitationem omnibus coloribus, ut hodie fieri amat, potuiſſe repræſentari, Titinius *colorem cumatilem*, Plautus *thalaſſicum* celebrat, hicque ita exponit *ferrugineum*; & tandem Ovidius non obſcure indicat *undu-*
L. 3. Art. *latas veſtes* à colore nomen habere;

Hic undas imitatur, habet quoque nomen ab undis
Crediderim nymphas hac ego veſte tegi.

Nam deabus marinis ſive nymphis cæruleas veſtes dari, ſat multis exemplis docui; & poëta de variis veſtium coloribus agit, ut vel locum inſpicienti patebit. Nec alio colore arbi-
Lib. 8. tror fuiſſe *togam regiam undulatam* qua Servius Tullius, Plinio
cap.48. teſte, fuerat uſus, quam etiam celebrat Varro apud Nonium: *Et à quibuſdam dicitur eſſe Virginis Fortunæ ab eo quod duabus* UNDULATIS *togis eſt opertum; proinde ut olim noſtri reges* UNDULATAS *& prætextas togas ſoliti ſint habere.*

Sed ut pergam, per *mures*, licet ſoli ſint, non ſecus ac *ranas* apud Martialem poſſe intelligi Ranarum & Murium pugnam dubitanter affirmavi; nunc adde ultimam loquendi ra-
Lib. 1. Myth. tionem uſurpatam etiam eſſe Fulgentio,

Quod Mæonius ranarum
Cachinnavit prælio
Parrhaſia candicanti
Dente lyra concrepet.

quo ex loco inſuper diſcimus, carmina *Mæonidis* vel *Mæonii vatis*, ſive *ſenis*, ut alii eum appellant, ad lyram fuiſſe decantata.

ΜΥΘΟΣ tunica caret, ſoloque pallio corpus, excepto pectore, humero & brachio ſiniſtris velat; quomodo plane ex Lycurgi inſtituto Lacedæmoniorum pueri ab anno duodecimo, ἄνδυ χιτῶνος ἤδη διετέλουν, ἓν ἱμάτιον εἰς τὸν ἐνιαυτὸν λαμβάνοντες,
In Lyc. *ſine tunica agebant, unum accipientes quotannis pallium*, narrante Plu-
Lib. 7. cap. 13. tarcho; quod & firmat Ageſilai hiſtoria apud Ælianum; nec non Juſtinus memoriæ mandans juvenibus Lycurgum non amplius una veſte uti toto anno permiſiſſe. Quin & *pallia* in-
Tit de Aur. & arg. leg. ter puerilia veſtimenta numerat Ulpianus; *Puerilia veſtimenta eſſe ait, quæ ad nullum uſum pertinent niſi puerilem, veluti togæ prætextæ, aliculæ, chlamydes,* PALLIA, *quæ filiis noſtris comparamus.* Eſt præterea puerulus noſter nudis pedibus; quem habitum & pue-

Digitized by Google

& pueris ſuis præſcripſit Lycurgus; & potuit hoc factum eſſe reverentiæ cauſa, uti in multis ſacris fieri ſolere apud gentiles conſtat. Nam & inter Pythagoræ ſymbola fuit, Ἀνυπόδητος θῦε καὶ προσκύνει apud Jamblichum; quod ex Moſaica hiſtoria petitum eſſe affirmat Ambroſius. Lib. 1. Apud Cretenſes ædem Dianæ Britomartys *præterquam nudus veſtigia, nullus licito ingreditur*; Ep. 6. & matronæ Romanæ Veſtæ ad ædem *nudo pede deſcendebant*, Solino & Ovidio teſtibus; unde Gloſſæ Barthianæ ad L. 9. Th. Statium, narrantem Atalantam Parthenopœi matrem ſomni figuris turbatam *plantis ex more ſolutis* ad Ladonis undas iviſſe, ut malum ſoporem vivente fluvio purgaret, notant: *Sacrificantium more nudaverat plantas.* Sed obvia talia ſunt, & viris eruditis notata; quapropter me ad alia convertam, Virginiſque quæ faces tollit, habitum inſpiciam. Nam præterquam quod *amiculo humeros onerat*, quod quid ſit docuerunt Caſaubonus, Ferrarius & ipſe in obſervationibus, capillos L. 2. c. 5. in vertice nodo conſtrictos gerit, more Græcis uſitatiſſimo. Hunc habitum Dianæ tribuit Ovidius;

Altera ſuccinctæ religetur more Dianæ,
Ut ſolet attonitas cum petit illa feras.

quæ propterea dea frequenter in moneta veterum talis occurrit; ita tamen ut capillus interdum in duo membra vel πλέγματα dividatur, & alterum in ſummo vertice, alterum in occipitio religetur; quemadmodum hi nummi teſtantur.

In viris ejuſmodi ornatus κρώβυλος; in fœminis κόρυμβος, in pueris σκορπίος, notante Thucydidis Scholiaſte dicebatur,

ac in genere Nicolaus Damaſcenus appellat κόμλω κεκρυμμβομμψίω.

Bovi *laxata cornua* Plinium à me emendatum tribuere arbitror; niſi forte quis *luxata* interpretari malit, quæ boves pro libitu huc illuc movere inſtar aurium poſſunt; uti de *Phrygiæ* bubus memoriæ mandat Ariſtol. l. 3. c. 9. H. Anim. & de *Indicis* Solinus, Plinius atque Agatharchides.

Comoedia tunicam talarem ſed per pulpita non tractam gerit, quam Græcos συμμετρίαν appellare reor. Sane Pollux illam Comicis tribuit; eſtque ipſi χιτὼν ποδήρης ἁλουργὸς κύκλῳ; non ſecus ac Heſychio ἔνδυμα γυναικεῖον ποδῆρες οὐκ ἔχον σύρμα; *veſtimentum muliebre talare ſyrma non habens.* Ut autem propter cauſas à me allatas Comœdiam fœmina repreſentat, ita non abſque ratione eandem puero Theopompus deſignavit. Nam cum opera Æſculapii ſanitati eſſet reſtitutus, juſſit ſe ex Pario marmore in lectulo jacentem ſculpi, adſtantibus ſalutares manus porrigente deo, & puero νεαρῷ *tenero* ſubridente. Hunc Suidas vel is ex quo ſua hauſit, indicare arbitratur poëtam jocorum eſſe amantem: Ἐγὼ, ait, συνίημι τὸ φιλοπαίκτην (ita legendum non φιλοπαίςίω, quomodo ψηφοπαίκτης ac ψηφοπαικτέω apud eundem & Pollucem inveniuntur) ποιητὴν ὑποδηλοῦν; adjicit deinde rationem: γελᾷ γὰρ καὶ τὸ κωμῳδίας τὸ ἴδιον διὰ συμβόλων αἰνίττεται; *ridet enim, & comœdiæ proprium characterem per ſigna indicat*; ſcilicet & *riſus* comœdiis tribuit Claudianus

Lib. I. in Eutr.

Quo ſocci ſuperent Risus, *luctuſque cothurni.*

Sapientes vel Σοφὰς Græcis dictos eſſe, qui in qualibet arte excellerent, docet inſignis locus Ariſtotelis, qui exſtat lib. v. Moralium ad Eudemum, τὴν δὲ σοφίαν ἐν τῇ τέχναις, τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδομεν· οἷον Φειδίαν λιθουργὸν σοφὸν· καὶ Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν· ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐθὲν ἄλλο σημαίνοντες τὴν σοφίαν, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστι: *Sapientiam autem in artibus attribuere illis ſolemus, qui in iſtis ſunt exercitatiſſimi: unde Phidiam ſapientem marmorarium, Polycletum ſapientem ſtatuarium dicimus; nihil aliud hic ſapientiæ nomine, quam artis præſtantiam ſignificantes.* In marmore antiquo apud Reineſium centeſimo quinto & ſeptuagaſimo claſſis xvii. non alio ſenſu Latinorum Doctus occurrit;

No-

Digitized by Google

NOVERAT HIC DOCTA FABRICARE MONI-
LIA DEXTRA
ET MOLLE IN VARIAS AURUM DISPONE-
RE GEMMAS.

quin & Syneſius in Encomio calvitiei ſcribit canes, ὧν ἅπα καὶ γαστέρες ψιλαὶ, σοφωτάτους τῶν κύνων εἶναι; & ita ipſam Sapientiam animalibus tribuit.

Atque hæc ſunt quæ monere neceſſarium valde eſſe duxi, ut major lux veſtibus non modo, quibus figuræ ornatæ incedunt, verum etiam ipſi marmori affulgeret; & finem facerem atque ad tertiam partem tranſirem, niſi quæ *veſtium* de *clavis* & *patagio* mihi notata ſunt, ut adjiciam hortaretur materiæ ipſius elegantia.

PATAGIUM igitur cum viris eruditis eſſe arbitror limbum, faſciam vel ſegmentum, quod tunicæ circa collum vel fauces aſſuebatur; indeque recte Feſto illud exponi, *quod ad ſummam tunicam aſſui ſolet.* Eodem ſenſu hanc vocem apud Apulejum occurrere cenſent nonnulli: *Uberes enim*, ait, *crines leniter emiſſos & cervice dependulos, & deinde per colla diſperſos, ſenſimque ſinuato patagio reſidentes pauliſper ad finem conglobatos in ſummum verticem nodus adſtrinxerat.* Verum mihi Apulejus videtur ipſos crines à fronte uſque in collum per tempora contortos, ut frequentiſſime in nummis animadvertere licet, *patagium* vocare; quia ſcilicet & verum patagium circa illud erat. Hanc ut firmet opinionem Rubenius adducit elegantem valde Juvenalis locum; Lib. 2. Sat. 8.

Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat; & longo jactetur ſpira galero.

Vult dicere; ſi quis dubitat Gracchum, Saliari ſacerdotio præditum, ut retiarium in arena pugnare, credat tunicæ Saliari purpureæ, & aureæ ſpiræ de faucibus tunicæ ſe porrigenti; uti explicat non inerudite Ferrarius; qui tamen Rubenium reprehendit, quod *ſpiram* putaverit eſſe *patagium*; ſibique nondum exploratum eſſe fatetur, quomodo quæ de faucibus tunicæ ſe porrigebat, poſſit dici jactari longo galero. At mihi nondum conſtat Rubenium exiſtimaſſe *ſpiram* ita debere interpretari; quippe qui verba illa omittat, & hæc tantum ponat;

Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat — —

 id

ac in genere Nicolaus Damaſcenus appellat κόμην κεκορυμβωμένην.

Bovi *laxata cornua* Plinium à me emendatum tribuere arbitror; niſi forte quis *luxata* interpretari malit, quæ boves pro libitu huc illuc movere inſtar aurium poſſunt; uti de *Phrygiæ* bubus memoriæ mandat Ariſtol. l. 3. c. 9. H. Anim. & de *Indicis* Solinus, Plinius atque Agatharchides.

Comoedia tunicam talarem ſed per pulpita non tractam gerit, quam Græcos συμμετρίαν appellare reor. Sane Pollux illam Comicis tribuit; eſtque ipſi χιτὼν ποδήρης ἁλουργὸς κύκλῳ; non ſecus ac Heſychio ἔνδυμα γυναικεῖον ποδῆρες οὐκ ἔχον σύρμα; *veſtimentum muliebre talare ſyrma non habens*. Ut autem propter cauſas à me allatas Comœdiam fœmina repreſentat, ita non abſque ratione eandem puero Theopompus deſignavit. Nam cum opera Æſculapii ſanitati eſſet reſtitutus, juſſit ſe ex Pario marmore in lectulo jacentem ſculpi, adſtantibus ſalutares manus porrigente deo, & puero νεαρῷ *tenero* ſubridente. Hunc Suidas vel is ex quo ſua hauſit, indicare arbitratur poëtam jocorum eſſe amantem: Ἐγὼ, ait, συνίημι τὸν φιλοπαίκτην (ita legendum non φιλοπαίστην, quomodo ψηφοπαίκτης ac ψηφοπαικτέω apud eundem & Pollucem inveniuntur) ποιητὴν ὑποδηλοῦν; adjicit deinde rationem: γελᾷ γὰρ καὶ τῆς κωμῳδίας τὸ ἴδιον διὰ συμβόλων αἰνίττεται; *ridet enim, & comœdiæ proprium characterem per ſigna indicat*; ſcilicet & *riſus* comœdiis tribuit Claudianus Lib. 1. in Eutr.

Quo ſocci ſuperent Risus, *luctuſque cothurni.*

Sapientes vel Σοφοὺς Græcis dictos eſſe, qui in qualibet arte excellerent, docet inſignis locus Ariſtotelis, qui exſtat lib. v. Moralium ad Eudemum, τὴν δὲ σοφίαν ἐν ταῖς τέχναις, τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδομεν· οἷον Φειδίαν λιθουργὸν σοφὸν· καὶ Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν· ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐθὲν ἄλλο σημαίνοντες τὴν σοφίαν, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστιν: *Sapientiam autem in artibus attribuere illis ſolemus, qui in iſtis ſunt exercitatiſſimi: unde Phidiam ſapientem marmorarium, Polycletum ſapientem ſtatuarium dicimus; nihil aliud hic ſapientiæ nomine, quam artis præſtantiam ſignificantes.* In marmore antiquo apud Reineſium centeſimo quinto & ſeptuagaſimo claſſis xvii. non alio ſenſu Latinorum Doctus occurrit;

No-

Digitized by Google

NOVERAT HIC DOCTA FABRICARE MONI-
LIA DEXTRA
ET MOLLE IN VARIAS AURUM DISPONE-
RE GEMMAS.

quin & Syneſius in Encomio calvitiei ſcribit canes, ὧν ἄπα καὶ χαστέρες ψιλαὶ, σοφωτάτους τῶν κυνῶν εἶναι; & ita ipſam Sapientiam animalibus tribuit.

Atque hæc ſunt quæ monere neceſſarium valde eſſe duxi, ut major lux veſtibus non modo, quibus figuræ ornatæ incedunt, verum etiam ipſi marmori affulgeret; & finem facerem atque ad tertiam partem tranſirem, niſi quæ *veſtium* de *clavis* & *patagio* mihi notata ſunt, ut adjiciam hortaretur materiæ ipſius elegantia.

PATAGIUM igitur cum viris eruditis eſſe arbitror limbum, faſciam vel ſegmentum, quod tunicæ circa collum vel fauces aſſuebatur; indeque recte Feſto illud exponi, *quod ad ſummam tunicam aſſui ſolet.* Eodem ſenſu hanc vocem apud Apulejum occurrere cenſent nonnulli: *Uberes enim*, ait, *crines leniter emiſſos & cervice dependulos, & deinde per colla diſperſos, ſenſimque ſinuato patagio reſidentes pauliſper ad finem conglobatos in ſummum verticem nodus adſtrinxerat.* Verum mihi Apulejus videtur ipſos crines à fronte uſque in collum per tempora contortos, ut frequentiſſime in nummis animadvertere licet, *patagium* vocare; quia ſcilicet & verum patagium circa illud erat. Hanc ut firmet opinionem Rubenius adducit elegantem valde Juvenalis locum; Lib. 2. Sat. 8.

Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat: & longo jactetur ſpira galero.

Vult dicere; ſi quis dubitat Gracchum, Saliari ſacerdotio præditum, ut retiarium in arena pugnare, credat tunicæ Saliari purpureæ, & aureæ ſpiræ de faucibus tunicæ ſe porrigenti; uti explicat non inerudite Ferrarius; qui tamen Rubenium reprehendit, quod *ſpiram* putaverit eſſe *patagium*; ſibique nondum exploratum eſſe fatetur, quomodo quæ de faucibus tunicæ ſe porrigebat, poſſit dici jactari longo galero. At mihi nondum conſtat Rubenium exiſtimaſſe *ſpiram* ita debere interpretari; quippe qui verba illa omittat, & hæc tantum ponat;

Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat — —

 id

id eſt, fidem habeamus tunicæ, hunc hominem in arena depugnantem Salium & Gracchum eſſe; quia illa circa fauces aurea eſt, vel aureum limbum ſive patagium habet. Mox Satyricus alterum non leve minus argumentum ſubjicit, *ſpiram* n. *jactari longo galero.* Quod ut percipiatur, obſervandum; Salios geſtaſſe apices vel pileos faſtigiatos in coni formam: Dion. Halicarn. Καὶ τοὺς καλουμένους ἄπικας ἐπικείμενοι τῆς κεφαλαῖς, πίλους ὑψηλοὺς εἰς σχῆμα συναγομένους κωνοειδὲς, οὓς Ἕλληνες προσαγορεύουσι κυρβασίας: *Geſtant etiam capitibus, quos vocant apices, faſtigiatos in coni formam pileos: Græci appellant* Κυρβασίας · per *ſpiram* autem intellige faſcias quibus apex ſub mento ſtringi ſolebat (uti patet ex iis quæ notat Feſtus in v. *Apiculum* & *Offendices*; atque ad eum Scaliger) ne decideret; quas liberas & per humeros fluitantes relinquebat Gracchus, non ſecus ac ſacerdos in Pompiliæ Gentis nummo, prout editur à Jacobo Gutherio

Lib. 2.

Lib. 1. c. 29. de Vet. Jure Pont.

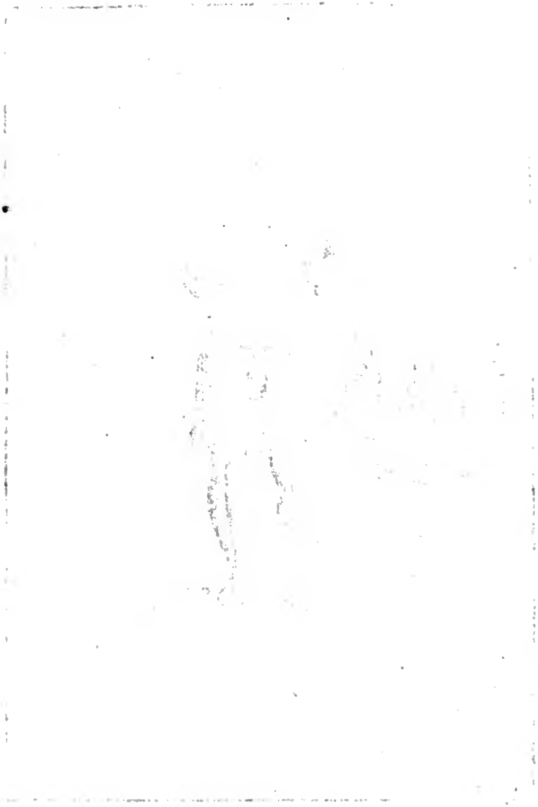
Licet autem retiarii tunicati fuerint, non tamen illorum tunicæ aureis patagiis ornabantur; & ſi galerum geſtarunt, iſte nec offendices videtur habuiſſe, nec fuiſſe coni forma, unde facile Gracchus ab aliis diſtingui poterat, atque ab omnibus cognoſci. Imo dubito adhuc, num galero, caput muniverint hujus generis gladiatores, uti arbitrantur viri eruditi; cum quia *nudum vultum* ipſis tribuunt Suetonius, Juvenalis, Valerius Maximus; tum quia Juvenalis verba, quibus de Graccho agit, omnibus retiariis aptari nequaquam poſſunt; & Suetonius, quem adducit Calderinus, non de Nerone retiario, ſed nocte per popinas & loca ædilem metuentia vagan-

Digitized by Google

te agit; tandemque quia nulli uſui huic generi gladiatorum galerus fuit, quippe qui rete pugnabant, & illo adverſarium in terram trahere conabantur. Sed cum *patagium* ornamentum ſit, quod ſummæ tunicæ ſolebat adſui; qui factum eſt, ut Nonio explicetur *aureus clavus, qui pretioſis veſtibus immitti ſolet?* Scilicet nulla inter patagium & clavum fuit differentia, niſi quod hic recte per veſtes deſcenderet, illud vero transverſe eas ornaret; ita ut ambæ forent lineæ diverſum nomen propter diverſum, quem occupabant in tunicis locum ſortitæ. Nam veriſſime docuit Rubenius Albertus CLAVUM nihil aliud eſſe, quam lineam vel latam vel anguſtam; unde & priſcæ eccleſiæ dalmaticis *clavos ex purpura* tribuit Iſidorus, *Virgulas* vero *coccineas* Alcuinus. Atque ut patagium *clavus* exponitur Nonio, ita nonnulli apud Servium *nimbum*, vel *limbum* (ut ſcribendum videtur, quia res toto cælo diverſæ ſunt) interpretantur *clavum tranſverſum in veſte*; & Feſtus *ricinium* togam ſcribit eſſe muliebrem, *prætextam clavo purpureo.* Neque enim mihi fit veriſimile, hos viros, quorum ultimus ætate aurea vixit, adeo rerum temporibus ſuis obviarum vixiſſe ignaros, ut quid fuerit CLAVUS veſtium ignoraverint; ſed cum viderent nullam aliam clavorum formam, quam linearum transverſarum & inſitarum eſſe, eodem nomine has deſignarunt addita differentia, quæ per τὸ *tranſverſum* & *prætextam* ſatis ſuperque palam fit; cum contra clavi proprie & per excellentiam ita dicti *recte deſcendant.* CLAVI igitur lineæ ſunt; unde alii eos VIAS, & TRAMITES, docente Rubenio, appellant; licet obſervaverim hæc nonnunquam auctoribus diſtingui: Auctor paſſionis S.S. perpetuæ & Felicitatis: *Et exivit vir quidam miræ magnitudinis, ut etiam excederet faſtigium amphitheatri diſcinctatus purpuram inter duos* CLAVOS *per medium pectus, habens* CALLICULAS *multiformes ex auro & argento factas, efferens virgam quaſi laniſta & ramum viridem, in quo erant mala aurea*, Holſtenio, viro doctiſſimo, *diſcinctatus purpuram inter duos clavos* exponitur purpuream veſtem gerens clavis duobus vel faſciis diſtinctam ſine zona; quæ interpretatio etſi vera ſit, firmetque Rubenii de clavis ſententiam; doceri tamen velim qua ratione dicatur *purpura inter duos clavos* pro, veſte purpurea duobus clavis ornata. Suſpicio quapropter mihi nonnunquam oborta, verba hæc ita ordinanda eſſe:

Digitized by Google

diſcinctatus purpuram ; inter duos clavos, per medium pectus , habens calliculas multiformes. Et *diſcinctatus purpuram* indicat, hunc virum indutum fuiſſe tunica purpurea diſcincta; uti apud Ciceronem *purpura uſque ad talos demiſſa* de veſte purpurea, vel purpura prætexta legitur; & *purpuram ſumere* dicuntur Imperatores imperium, cujus veſtis purpurea inſigne, capeſſentes : ſequitur, *inter duos clavos, per medium pectus habens calliculas multiformes*; id eſt, tunicam gerebat duobus clavis ab utroque pectoris latere (ubi Rubenius docet fuiſſe clavos anguſtos) inſignem; ipſumque pectus ornatum erat multiformibus calliculis id eſt, ut auguror, lineis, quas pariter Tibullus & Servius *vias*; Rabanus Maurus & Honorius Auguſtodunenſis *tramites* vocaverunt. Nam ut ab *avis avicula*, *à pellis pellicula*, *à cutis cuticula*, ita à *callis*, licet maſculini generis ſit, *callicula* videtur deſcendere.
Il. Λ. 24. Eodem ſenſu plane apud Homerum οἶμοι id eſt *viæ* occurrunt, eaſque Scholiaſtes & Euſtathius explicant ὁδὸς, στίχους καὶ ῥάβδους;
Lib. 3. cap. 22. p. DLXXI. talemque fere veſtem obſervaſſe videor in Roma Aringii ſubterranea, & στολὰς σωληνώτας nominat Georgius Cedrenus, explicante P. Jacobo Goar. Idem Auctor paulo ante ita loquitur: *pridie quam pugnaremus video in horomate hoc: veniſſe Pomponium Diaconum ad oſtium carceris, & pulſare vehementer: & exivi ad eum, & aperui ei: qui erat veſtitus diſtinctam* (forte & hic ſcribendum *diſcinctam*) *candidam, habens multas* (alii *multiplices*) CALLICULAS: id eſt, vias, tramites, lineas in veſte. Neque tamen ignoro, doctiſſimum Poſſinum arbitrari *calliculas* eſſe appendices rotundas, ornatus cauſa additas capitibus militarium thoracum in acumen deſinentibus; quæ poterant ex byſſo, purpura, & ſimili materia eſſe interdum è metallo, cujus generis erant tintinnabula & malo-granata in extrema ora ſummi ſacerdotis poſita. Quem ut refellere non eſt animus, maxime quia ejuſmodi ornamenta dependent ex faſciis vel lineis per pectora Sampſonis, Methodii & Germanici deſcendentibus apud
In Rit. Gr. Jacobum Goar; ita arbitror eum errare, dum *Galliculas* vel τροχάδες, ut in Gloſſis exponuntur, ad eum modum explicat; & aliquid rotundum & volubile fuiſſe, quia τροχὰς vocatur *Gallicula*, putat. Nam *Gallicula* fuit calcei ſpecies, aliiſque *Gallica* dicitur, uti ex Tertulliani carmine quod in Senatorem Iſiacum compoſuit; Gellio; Juvenalis Scholiaſte, aliiſque patet; & τροχάδες exponuntur Heſychio σανδάλια ἀπὸ τοῦ αἰγείου
δέρ-

Digitized by Google

Digitized by Google

διέματος. Sic in Iſidori Gloſſis *Kalones* explicantur *Gallicæ mulierum*; quod nullam ob cauſam in *Galeæ* mutat Vulcanius; quia, teſte Feſto, *calones* ſunt *calcei ex ligno facti*. Nihil igitur commune hæc inter ſe loca habent; quia *Calliculæ* in Paſſione laudatæ ſunt ornamenta veſtium, ſive lineæ, ſive (facit enim loquendi ratio, ut ipſe mihi cum nova interpretatione vix placeam) quid aliud; unde in Gloſſis MSS. apud Carolum du Freſne, virum eruditiſſimum, *Gallicula* exponuntur, *calciamenta paſtorum. Gallicula ſignum veſtis*. Quicquid ſit, ex loco laudato conſtat binos clavos una in veſte fuiſſe; quod non leviter firmat opinionem Rubenii; qui exiſtimat totidem clavos anguſtos; latum vero non niſi unum fuiſſe per medium pectus demiſſum, prout canit poëta;

— *& latum demiſit pectore clavum.*

ſique verum eſt matronas in Aſia olim, omneſque ſacerdotes fere externarum religionum laticlavia veſte inſignes fuiſſe; videor eum obſervaſſe una cum patagio in figura fœminea, quæ exſtat in Caracallæ nummo, quam Triſtanus Dianam Alphæam eſſe arbitratur. Eundem ornatum mihi notavi in pervetuſta Urbis Romæ imagine apud Lambecium; variis imaginibus, quæ cum Imp. Leonis oraculis editæ ſunt inter Hiſtoriæ Byzantinæ ſcriptores; Carolo Magno, cujus effigiem publici juris fecit Paulus Petavius, & denique multis figuris, quæ exſtant in Roma ſubterranea; quarum unam apponere viſum fuit. T.3.Bibl. Vindob.

Tunica quidem laticlavia cingitur contra morem Romanorum, uti docuit Manutius; ſed firmat opinionem Rubenii in explicando Quintiliano; & quod reprehendit hic in anguſticlavia, illud in laticlavia obſervo; eamque poſſe cingi, ut purpuræ, id eſt clavi anguſti non recte deſcendant, vix ſinit me dubitare figura laudata: *Cui*, ait, *laticlavii jus non erit*, *ita cingatur*, *ut tunicæ prioribus oris infra genua paulum*, *poſterioribus ad medios poplites uſque perveniant. Nam infra mulierum eſt*, *ſupra centurionum. Ut purpuræ recte deſcendant*, *levis cura eſt*, *notatur interim negligentia*; id eſt, negligitur vulgo, ut clavi recte deſcendant, vel ut pars ſupra cincturam, reſpondeat ad amuſſim illi, quæ infra eam eſt; negligenteſque eo nomine homines habentur; qui ſimpliciſſimus & verus iſtorum verborum ſenſus eſt. In eadem præterea Roma ſubterranea multæ cernuntur figu- Lib.11. Inſt. c.3.

ræ,

ræ, quæ tunicas binis clavis ornatas gerunt; ita ut eædem per humeros videantur deſcendere; & non leve pondus adjiciant Rubenii opinioni, cenſentis *anguſtos clavos* tam à poſteriore, quam anteriore corporis parte fuiſſe. Sed & idem vir doctiſſimus ex Eucherio & Sedulio *pænulas clavatas* fuiſſe conatur probare. Hoc non videtur obtinuiſſe Rep. Romana vetere; ſed tamen Chriſtianos hunc ornatum iis addidiſſe, docet præterea elegans pænulæ figura, quam ex eadem Aringii Roma exhibeo.

B

Nam duo hic clavi viſuntur; eſtque hæc vera pænulæ figura, non quam vir eruditus laudat, uti jam docuit literatiſſimus Ferrarius tam in Analectis, quam in Libris de Re Veſtiaria, nec non Thomas Bartholinus, vir doctiſſimus & Daniæ ſuæ lumen in commentario de Pænula.

Quod tandem ad nomen artificis, marmori inditum, attinet; obſervavi ſæpe illud ſolum in ſecundo caſu operibus, adponi, ΜΥΡΟΝΟΣ inſcribitur baſi ſtatuæ Deæ tenentis
Lib. 4. cap. 13. cornucopiæ, teſte Choquiero in Antiquitatibus Viennenſibus: & nonnunquam ſuſpjcabar bina nomina, quæ gemmæ antiquæ cum aliis editæ à Marco Antonio Canini adjiciuntur, ΑΠΟΛΛΟΔΟΤΟΥ ΛΙΘΟ, non ſignificare, *pietra ò gemma donata da Apollo*; verum primum eſſe nomen artificis; alterum nomen artis, & denotare λιθογλυφέα, vel λιθογλύφον id

id eſt ſculptorem; qui non Aſpaſiæ, aſt Minervæ vultum gemmæ inſculpſit. Neque enim quia in alia gemma, eodem vultu notabili, ACΠACOΤ legitur, ambas ad Aſpaſiam referri debere perſuaſus ſum. Quin potius ACΠACOΤ mihi itidem nomen artificis eſt; galea, haſta, & ægis ſuadent Minervæ hanc προτομὴν eſſe; ut jam non dicam, nunquam Aſpaſiam Ἀσπασίαν appellari à veteribus; & in priore galeam ornari gryphe, quod animal ejuſdem deæ galeæ tribuit Pauſanias.

Jam finem explicationi marmoris imponerem, niſi cum eam typographo traditurus eram, ad me forent allatæ eruditiſſimæ & humaniſſimæ litteræ Nobiliſſimi Viri, & geſtis legationibus perquam illuſtris, Ezechielis Spanhemii. Cum autem à tam præclaro Ingenio non niſi doctiſſima ſoleant proficiſci, parili, Lector, mecum aviditate cognoſces, quæ elucidationi Homericæ conſecrationis inſerviunt. Male ſcilicet me habebat vir palliatus prope antrum baſi impoſitus; virum maximum & in hoc ſtudiorum genere exercitum ad miraculum uſque conſului, atque ejuſmodi reſponſum tuli: „Quod autem tuum de viro illo baſi prope antrum inſiſten„te, & qui tibi, ut ais, crucem figit, judicium ad arbi„trium meum defers, in eo utinam voluntati tuæ obſequi, „aut exſpectationi ſatisfacere mihi liceret. Verum cum & „alio, tum & hoc ante omnia cupiditati hac in re meæ obfuiſ„ſe, meiſque ad te litteris unam inde moram adlatam noris, „quod neque illius marmoris ectypum aut ſchema haberem „hic loci, neque unde nanciſcerer ſcirem, niſi quod de„mum ante diem unum vel alterum in Kircheri Latio ſeſe „mihi denuo videndum præbuit. Neque ideo tamen occur„rit hactenus quicquam, quod animum meum in eo, de „quo quæris ζητήματι abunde explicet, & in quo declarando „me Oedipum audacter apud te venditarem. Philoſophum „equidem Græcum totus viri habitus, quadrata veſtis, vo„lumen quod manibus tenet, conſentanea denique ſimili„bus palliatorum σοφῶν, quæ adhuc Romæ aut alibi proſtant, „ſtatuis aut iconibus, figura arguere mihi haud abs re videbatur. Quum vero operis illius artifex, pro more conſueto, dicatur in eodem marmore Apollonius n. quidam patria Prienenſis, ad Biantem continuo referebam ſtatuam illam

 pallia-

palliatam, virum, ut noſti, primarium illius urbis decus, & cui delubrum etiam conſecraſſe Prienenſes è Laërtio memineram. Unde nihil mirum aut inſolitum videbatur, ut in eodem marmore, in quo nobiliſſimæ Artes ac Diſciplinæ, imo ipſa rerum Natura, vario ſingulæ habitu ac ritu, ad commendationem Conſecrationis illius Homericæ oculis uſurpantur; in eodem tanti civis, magni Ionum, ut Biantis tumulo apud Prienenſes inſculptum, ornamenti, & inter ſeptem Sapientes multorum judicio præcipui, diviniſque honoribus à conterraneis ſuis culti, effigies quoque, opportune ac decenti habitu & loco, à Prienenſi artifice ſignaretur. Neque Faces, quæ ab utroque viri latere occurrunt, quiſquam mirabitur, qui eas in Græcorum Sacris ac delubris familiares haud ignorat, iiſque non Cererem ſolum, aut Dianam Lunamve Luciferam, quod & arguunt obvii, ut noſti, veteres nummi, aut Panem cæteroquin, ſed & alios Deos ac Heroas ejuſmodi δᾳδουχίαις καὶ λαμπαδοφορίαις frequenter ab iiſdem cultos. De litera, quam vocant, Tautica, ceu cruce anſata, quæ in monumentis Ægyptiis haud infrequens à Kirchero traditur, cur eadem capiti hujus viri appenſa, aut quæ Sphærica veluti addita ei machina, haud ita, ut ingenue fatear, liquet. Tripodem quidem æneum memorant Auctores, cui nomen *ſapientis* aut *ſapientiſſimi* inſcriptum ſingulari munere Bianti conceſſum. Sed neque machinæ illi cum Tripode convenit, neque tripus ſupra caput, ſed ad pedes adponi in monumentis antiquis conſuetus. An ad celebre illud Biantis effatum, *Omnia mecum porto*, quidquam eadem ſpectet machina, tu ipſe videris, qui omnia nobis præclara hujus ἀποθεώσεως arcana, ut verus epoptà, propinabis. Hæc ſunt, quæ Vir Excellentiſſimus epiſtola laudata ad me miſit; quæque ut erudita & elegantia ſunt abſque controverſia; ita clare docent, multum lucis marmori acceſſurum fuiſſe, ſi totum ſe illi elucidando voluiſſet tradere.

Poſtquam tam eruditam obſervationem ab illuſtriſſimo Spanhemio accepi, miſit etiam Antonius Magliabequius raræ eruditionis & humanitatis vir, natuſque plane ad promovenda ſtudia, ea quæ notaverat Raphael Fabretti, abſque controverſia Abbas doctiſſimus; quæ, quia mirum quantum marmor emendant & illuſtrant, omittere abſque piaculo non

non potui. Integrum Homericæ Apotheoſis argumentum huic lapidi conſignatum, habes, ait, apud Kircherium in ſuo Latio; cujus explicationem ut examinare non vacat, ita in re non parvi momenti incuriam incidenter ſupplere in Homeri laudem, & veritatis aſſertionem, ac etiam ut V. C. Gisberto Cupero in eandem expoſitionem inſudanti ſuppetias pro noſtra tenuitate feramus perneceſſarium duco. Quamobrem, totam Homeri ſedentis imaginem hic repeto, quam Tab. III. alteri Bellorii ſociam dedi. Hanc itaque quam ex autographo in ædibus Columnenſibus Illuſtriſſimus D. Marcellus Severolius ſemel & iterum mecum recognovit (ut eundem ob ingenii præſtantiam & amœniorum ſtudiorum ſocietatem in examen omnium mearum cogitationum adhibere ſoleo) hanc, inquam, ſi cum Kircheriana conferas, in pluribus eam emendandam eſſe patebit. Et primo ſub priori muliebri figura nos rupto marmore, ΚΟΥΜΕΝΗ, eoque ſuppleto ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ, *Terram matrem*, *Cybelem*, ſive *Rheam* plane & perſpicue legimus: ipſi vero ΕΥΜΕΛΙΑ neſcio unde emerſit; hancque ob *dulcia cantica* Homero coronam imponere fingit; quam nos *conſenſu totius orbis ſibi traditam inferimus*. Cybeli autem ſeu Magnæ Matri, *capitis ſummi præclarum inſigne*, Turrim nimirum emendatio noſtra reſtituit, ubi apud Kircherium columna inter hanc & virum alatum ſtantem erecta eſt. Quod ſi Ægyptia interpretamenta cum Kircherio magis arrideant, *Iſidem* cum modio in capite, quam eandem cum Terra Servius & Macrobius conſtituunt, hic agnoſcendam, retenta eadem ſignificatione non abnuerim: & fortaſſe propior modio, quam turritæ coronæ hic capitis ornatus dici poteſt; utque diſtinctius comprehendatur, libet eum ſeorſim propria magnitudine exhibere. A.

Pag. 80.

Ad latus hujus ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ ei jungitur ΧΡΟΝΟΣ, ſive is Saturnus ſit, & æternitatem ſignificet, quod annis ſaturetur, ut Cicero & Lactantius dixerunt; ſive tempus, utpote alas geſtans, æternitatis itidem imaginem juxta Platonem & Pythagoricos; ſive cælum ipſum, unum & idem cum Saturno ex Varrone; Kircherii interpretationem effugit; quia ipſe nulla ſignificatione ΚΙΡΟΝΡΣ legit. Nos igitur cæli terræque in Homeri veneratione conſenſum, ſeu utriuſque poëmatis ejuſdem (qualiter n. manu ſuum vo-

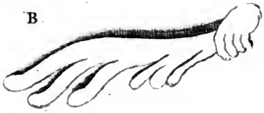
A.

lumen geſtat) æternitatem & nunquam interituram memoriam, polliceri credimus.

Quos Kircherius ad Homericæ ſellæ latera *genios aſtantes Ægyptiaco veſtitu & geſtu, & in manu alterius flagellum* ὀφιόμορφον, *ſymbolum energiæ in profligandis tyrannorum vitiis, & vitioſorum hominum flagitiis*, commentus fuit, nos mulierum ſpecie; eam quæ ad dexteram, *Iliadem*, quæ ad ſiniſtram *Odyſſeam* ex ſubjectis titulis ΙΛΙΑΣ, ΟΔΥΣΣΕΙΑ, & ex utriuſque ſymbolis, facili nec longe petita conjectura judicamus. Enſis namque hujus Heroum geſta, & *pugnata ſacro bella ſub Ilio*, exprimit; prout acroſtolium ſive aphlaſta hujus formæ, B, in alterius manu navigationes & maritimos Ulyſſis errores, atque adeo ipſam Odyſſeam demonſtrat. Acroſtolium, inquam, quale in maritimæ potentiæ oſtentationem Tyrios in nummis uſurpaſſe, pluries obſervat Vaillant in Hiſtoria Re- Pag. 285. & 289. gum Syriæ, & præſertim in Demetrio Nicatore; & proprie ad maris trajectus ſignificandos Neptunum cum eodem acroſtolio in manu expreſſum videmus tam in nummo Veſpaſiani

B

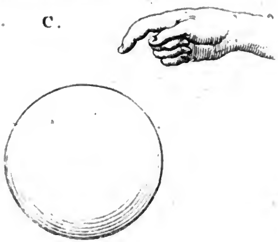

ni quarto apud Triſtanum, quam in alio Titi apud Oiſelium, pro reditu eorundem ex Oriente ad capeſſendum imperium percuſſis. Tab. 36.

Adſcribitur quoque ab auctore hujus marmoris Homeri illud obſcuri argumenti poëmatium Batrachyomachia (dubitantibus ſane vitæ Homeri ſcriptoribus, hoc eſt, tam Proclo, quam Auctore anonymo apud Allatium de Patria Homeri in fine ſuæ præfationis) ut ex muribus in imo ſolio volumen hinc inde arrodentibus infertur; quod nec pariter Kircherius advertit, Ægyptiis myſteriis, in Græco quamvis poëta & ſtatuario evolvendis intentus.

Index inflexus verſus ſubditum orbem in ſecunda faſcia: C.

C.

In throno illo in extremitate ejuſdem ſecundæ faſciæ nullæ faces, ſed apices huic ſimiles tornatiles. D.

D.

Facies ejus, quam flaminicam Kircherius vocat, eidem throno inſiſtente ita ſe habet. E.

E.

Tauro illi gibboſo & monſtroſæ, ut videtur, figuræ, ſimilem vide in nummo Gordiani III. apud Triſtanum. Pag. 521.

Ima faſcia, in qua nomina illa ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ, ΧΡΟΝΟΣ, &c. latior eſt; ita ut quatuor hæc nomina, ita ut vides ſubdita capiat, & in voce illa ΑΡΕΤΗ verſus deſinit:

ΑΡΕΤΗ
ΜΝΗΜΗ
ΠΙΣΤΙΣ
ΣΟΦΙΑ.

Hæc à doctiſſimo Abbate notata miſit ad me Illuſtris Magliabequius; cujus eruditionem, virtutem, & humanitatem ſingularis exempli ut admiror, ita publice ei nec non Raphaëli Fabretti gratias habeo, quod me monere tam præclara,

clara, & Kircherio, cujus fidem ſecutus eram, omiſſa, voluerint. Ut enim facili patet opera, totus terrarum orbis (nam, docente Æliano, ejus poëmata linguam in vernaculam tranſlata Indi etiam Perſarumque reges canebant) Homero, veluti poëtarum principi coronam imponit; *Tempuſque* teſtatur carmina ejus non iri abolita, vel à bello Trojano primum certam fidem temporibus conſtitiſſe. Nam Cybelem terram eſſe, & turritam coronam gerere ex Ovidio, Arnobio, Servio, aliiſque, nummis, marmoribus docuerunt eruditi. Inde ipſa Dea πυργοφόρος Græcis, *turrita* Propertio, *turrigera* Statio, & Claudiano vocatur. Hæc tamen corona nihil commune habet cum illa, quo eadem dea ornata eſt in nummis Lucillæ, Severi, & Juliæ Mamææ apud Triſtanum. Nam pinnis murorum diſtinguitur, noſtra vero tantum in altitudinem exſurgit, adeo ut *turrifera* non poſſit jure vocari quam Cybeli tribuit Naſo: Lib. 12. cap. 43.

At cur TURRIFERA *caput eſt ornata corona?*
An Phrygiis turres urbibus illa dedit? Lib. 4. Faſt.

Ego enim *turriferam coronam* exiſtimo murorum pinnis ornari, vel turribus integris, qualem obſervavi in nummo Claudii apud Seguinum & in Lepidi, Antonii, Auguſti apud alios; illam vero quæ deæ capiti imponitur, non incommode *turritam*, & cum Græcis πύργον poſſe appellari. Lucianus Deæ Syriæ tribuit ἀκτῖνας καὶ πύργον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ; & matronæ nupturæ *coronam turritam* Lucanus, quæ forte in altitudinem exſtructa, & ſimilis fuit illi, quam Juno in Samiorum ære gerit apud Triſtanum, qui poteſt videri. Sic Hieronymus Epiſtola ad Demetriadem, ſcribit eam in ſæculo, *alienis capillis turritum verticem ſtruxiſſe*; & Nazianzenus vetat mulieres ita ſe exornare; Pag. 52. Lib. 2. Tom. 1. p. 738.

Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμοις.

His ex locis patet utique, πύργον, & *turritum verticem* ex capillis in altitudinem exſtructis factum eſſe, ideoque noſtram illam propter altitudinem *turritam coronam* optime vocari; qua, ut hoc addam, aliæ deæ complures præter Cybelem ornatæ ſunt; ut Cybele & Diana Epheſia in Mytilenæorum, Proſerpina in Sardianorum, Furiæ in Philippi Cæſaris apud Abbatem Seguinum; & Magna Mater in Magneſiorum nummis apud Patinum: quod multis inſuper exemplis docere facili opera, ſi id ageretur, poſ-

poſſem. Notandum præterea Scaligerum ad Feſtum commentari, Lucanum loco modo laudato, *tutulum* deſcribere; verum cum Varro *tutulos* exponat *crines convolutos ad verticem capitis*; & Feſtus *capitis ornamentum, quod fit vitta purpurea innexa crinibus in altitudinem exſtructum*, ego illi opinioni manus dare necdum potui. Nam, quemadmodum ex verbis laudatis luce meridiana clarius patet, *tutulus* fiebat, quando πλέγματα vel naturalium vel adſcititiorum crinium, vitta innexa ſibi invicem in vertice imponebantur, & ita caput multis compagibus exſtruebatur; uti, ni fallor, videre licet in nummo Heroinæ Juliæ Proclæ, quem vulgavit Seguinus; at contra Lucanus plane coronam deſcribit:

Turritaque premens frontem matrona corona
Tralata vetuit contingere limina planta,

cui, ut docui, utpote longe aliæ, nihil commune cum tutulo, quem Nazianzenus & Hieronymus ante oculos habent, fuit. Atque hic tandem finem commentario meo imponam; & ſi nonnunquam aliena admiſcui; ſcias, Lector, Homerum me imitatum eſſe, qui ſæpe ἐπεισόδια poëmatibus ſuis interpoſuit; Homerum, inquam, quem de Heroum
Enc. Calv. geſtis τἀληθέστατα ſcripſiſſe, memoriæ mandat Syneſius; cui Scholiaſtes ejus Nicephorus narrat non ſecus ac Æſopo & Heſiodo veniſſe σοφίαν οὐκ ἀγχινῆ παρὰ τῆς ἄνω Προνοίας; cui *altam mentem* tribuit Claudianus in laudibus Serenæ Reginæ, quemque tantum admiratus eſt Theocritus, ut canat ſe *Muſarum* ὄρνιθας ſive Poëtas odiſſe

— — ὅσσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν
Ἀντία κοκκύζοντες, ἐτώσια μοχθίζοντι.
— — *quicunque contra Chium vatem*
Ex adverſo ſtridentes, incaſſum laborant.

Digitized by Google

EXPLICATIO
GEMMÆ
AUGUSTÆÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

EXPLICATIO
GEMMÆ
AUGUSTÆÆ.

MIſit ad me inſigne antiquitatis depoſitum, vel ectypum gemmæ antiquiſſimi operis celeberrimus idemque doctiſſimus vir Joannes Georgius Grævius; & ſimul rogavit, quæ mea eſſet de tam illuſtri vetuſtatis, ut ſic loquar, ſpolio ſententia. Et quanquam multis argumentis edoctus ſim, neminem melius viro tam exquiſita eruditione prædito tot ænigmata vel certius explicare poſſe, morem tamen illi geſſi, miſique quæ putabam ſufficere & epiſtolæ, & gemmæ explicandæ. Sed idem poſtea, ut fere fieri amat, argumentum retractanti, nonnulla ſub manum, ut eſt τὸ λεγόμενον, nata ſunt; quæ ſi publica donarem luce, rem me non ingratam lectori æquo, & antiquitatis ſtudium æmulanti facturum neſcio qua animi divinatione perſuaſus ſum. Cernitur igitur in gemma, uti clarius ex ectypo patet, currus à binis centauris tractus. Inſidet illi juvenis laureatus, tunicam & togam vel pallium indutus, & manu dextra fulmen tenet. Adſidet ipſi matrona gravis vultu, poſterioremque capitis partem velo tecta; colloque ejus juvenis laureatus manum ſiniſtram imponit. Hinc adſtat in ipſo curru puerulus galea ornatus, thoracem indutus, manu ſiniſtra baculum tenens, illinc virgo adulta fere & vultu modeſtiſſimo. Superne advolat figura muliebris alata coronam protendens. Ante centauros jacent bini homines armati; unuſque eorum eos quaſi calcat & proterit, tropæum tenet vel humeris impoſitum, ſive ut ex antiquiore gemmæ ejuſdem ectypo, quem apud præſtantiſſimum Heinſium vidi, patet, trabi quam brachio tenet, gerit, ac ambo ingentem clypeum manibus ſuſtentant, tandemque prope currum cantharus, vel vas elegantis formæ. Quan-

Digitized by Google

tum autem & Grævio & mihi videtur, currui inſident Auguſtus & Livia, illiſque adſtant Octavia & Marcellus; vel Julia atque Tiberius. Scilicet triumphantes ſolebant utriuſque ſexus liberos parvos currui triumphali imponere: Appianus triumphum in genere deſcribens, libro de Bellis Punicis; Ἐπιβαίνουσι δ᾽ αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἅρμα παῖδές τε καὶ παρθένοι, καὶ ἐπὶ τῶν παρηόρων ἑκατέρωθεν ἤϊθεοι συγγενεῖς. *Vehuntur eodem curru pueri virgineſque & in funalibus equis adoleſcentes conſanguinei.* Lib. 2. An. c. 41. Apud Tacitum Germanici Cæſaris currus *quinque liberis onuſtus eſt*: apud Capitolinum Cap 12. Ant. Phil. Lucius Verus & M. Antoninus Philoſophus *in triumpho liberos Marci utriuſque ſexus, ſecum vexerunt, ita tamen ut & puellas virgines veherent*: & libera rep. P. Æmilius Paulus *in aureo curru triumphavit cum duobus filiis utroque latere adſtantibus*, uti loquitur Eutropius: Lib. 4. quanquam Livius narret currum ejus ſecutos fuiſſe Lib. 45. cap. 40. duos filios Q. Maximum & P. Scipionem in adoptionem aliis datos; minorem vero eorum, quos ſolos nominis, ſacrorum, familiæque hæredes retinuerat domi, quinque diebus ante; majorem triduo poſt triumphum deceſſiſſe; *quos prætextatos curru vehi cum patre, ſibi ipſis ſimiles prædeſtinantes triumphos, oportuerat*; & Valerius Maximus ſcribat *alterum tantum in curru triumphali fuiſſe conſpectum*. Editus inſuper nummus eſt aureus Ducis Arſchotani, in quo Antoninus Pius currui triumphali à quatuor æquis tracto cum duobus ex Fauſtina liberis inſiſtit. AUGUSTUS fulmen tenet, repræſentatque proculdubio Iovem, quem eum eſſe ad adulationem proni nepotes Romuli non verebantur ſcriptis ſuis teſtari. Scilicet jam pater ante videre ſibi viſus fuerat *filium mortali ſpecie ampliorem, cum fulmine & ſceptro, exuviiſque Iovis Opt. Maximi ac radiata corona ſuper laureatum currum, bis ſenis equis candore eximio trahentibus*; uti narrat Suetonius; cujus verba vel ideo integra adſcripſi, quia in mendo mihi cubare videntur, & vix perſpicere poſſum, quo ſenſu dicatur *laureatus currus*, & cur τὸ *currum* non jungatur voci *trahentibus*. Notum quidem eſt triumphales currus *deauratos*, *aureos*, *eburnos* dici, ſed auctorem *laureatorum* præter Suetonium novi neminem; & bona fide ignoro, num unquam triumphantium currus laureis ſertis fuerint ornati. In codicibus Fulvii Urſini legitur *deauratum*; ſuſpicabarque nonnunquam unam vocem propter literarum ſimilitudinem alteram abſorpſiſſe, & ſcribi debere; *ac radiata corona ſuper laureatam*,

reatam, deauratum currum; vel, *ſuper lauream*; quomodo ſenſus longe erit clarior, & verba cohærebunt melius, quia hiulca plane ſunt *bis ſenis equis trahentibus*. Sic radiata & laurea ornatus corona occurrit Cajus Cæſar, Auguſti adoptivus filius in nummo Smyrnæorum apud Triſtanum; Nero in Rhodiorum apud Patinum; Antoninus Caracalla & Alexander Severus apud Octavium Stradam. Iovis igitur FULGERATORIS, vel FULMINANTIS, ut in Ins. vetuſtis appellatur, ſpecie ſedet Auguſtus, Jupiterque à veteribus etiam appellatur; Auctor Conſolationis ad Liviam; Tom. 1. Cap. 6. Theſ.

Nata quod es alte; quod fœtibus aucta duobus
Quodque etiam MAGNO *conſociata* IOVI.

id quod variis locis facit etiam Ovidius. Unde nihil mirum, fulmen ipſi ab eodem poëta tribui; Lib. 1. Tr. El. 3. v. 128.

Parce precor: FULMENQ. *tuum fera tela reconde* El. 4.
Heu nimium miſero cognita tela mihi! v. 78.

alibi; Lib. 2. El. 1. v. 35. & alibi.

Ignoſcant auguſta mihi loca, Dique locorum
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput. Lib. 2. Triſt.

Et mox *arma*, ac *ignem* appellat; v. 179.

Me quoque quæ ſenſi fateor IOVIS ARMA *timere:* Lib. 1.
Me reor infeſto, cum tonat, IGNE *peti.* Tr. El. 1.

quæ ſane inſignis eſt adulatio, & Auguſtum alterum Iovem facit. Sic elegantiſſime Seneca Timagenem Hiſtoricum, appellat *fulguritum*: quia Auguſtus ipſum domo interdixerat, illique erat iratus propter liberiora in ipſum, uxorem & domum totam dicta: *Nemo amicitiam ejus extimuit, nemo quaſi* FULGURITUM *refugit: fuit qui præberet tam alte cadenti ſinum.* Ut igitur irato Auguſto tanquam Iovi fulmen tribuitur, ita & idem ipſi convenit hoſtes, ut in gemma repræſentatur, debellanti: quia Opt. ille Maximus Deus primum dicitur fulmen ſumpſiſſe, cum gigantes puniret & dejiceret; Ovidius; L. 3. Faſt.

Jupiter eſt juvenis, juveniles aſpice vultus;
Aſpice, deinde manu fulmina nulla tenet.
Fulmina poſt auſos cælum affectare gigantes
Sumpta Iovi; primo tempore inermis erat.

Quo pertinet duces non modo *fulmina* appellari, ut Scipiones à Lucretio & Virgilio; verum etiam dici tonare & fulminare,

Lib. 4. Geor. extr. minare, quando bella gerunt, & hoſtes, ut in gemma Auguſtus, calcant; Virgil.

— — Cæſar cum magnus ad altum
Fulminat Euphratem bello — —

ubi alii Cajum Cæſarem genitum Agrippa & Julia intelligunt; alii ipſum Auguſtum; qui & in curru noſtro fulminans ſedet. Hos vera tradere, & nullum alium quam Auguſtum ipſum, A. V. C. 724. finito bello Actiaco, Aſiam, quæ à partibus Antonii Triumviri ſteterat, in ſuam poteſtatem redigentem, deſignari à Virgilio pulchre docet vir Eruditiſſimus, & tam in Patribus, quam profanis auctoribus nec non antiquis nummis & inſcriptionibus verſatiſſimus HENRICUS NORIS in Illuſtratione Cenotaphiorum Diſſ. 2. cap. 13. C. & L. Cæſarum. Sic Latinus Pacatus eodem ſenſu *fulmen* Imperatori tribuit: *Si qui forte ſunt barbarorum, qui nondum virtutis tuæ fulmen exceperunt, nominis terrore perculſi ac veluti afflati quieſcant.* Jam olim Apelles Alexandrum Magnum, ut pateat ejuſmodi adulationes vetuſtas eſſe, *pinxit fulmen tenentem in templo Epheſiæ Dianæ viginti talentis auri*, teſte Plinio. L. 35. 12. Domitianus illud in Lib. 4. Ep. 21. & Lib. 6. Ep. 83. ære gerit apud Erizzum; ipſique tribuit Martialis. In nummo Antonini Pii Minerva idem à Vulcano petit vel accipit, ut ſcilicet Imperatori tanquam alteri Iovi donet, apud Patinum; Cap. 5. Th. T. 3. Liciniuſque in alio apud Triſtanum fulmen manu tenet: & Caligula, Suetonio teſte, conſpectus eſt plerumque aurea barba fulmen tenens ac fuſcinam aut caduceum deorum inſignia. Atque ut Auguſtus Jupiter appellatur, ita & Gorgias Leontinus Xerxem vocavit Περσῶν Ζῆνα; quod nondum ſatis perſpicio quare carpat Dionyſius Longinus; maxime quia Auctor libri de Mundo memoriæ mandat Perſarum regem δεσπότην καὶ θεὸν appellari ſolere, Curtiuſque & alii teſtantur deorum eos honoribus cultos eſſe; Poſt Auguſtum vero aliis etiam Imperatoribus vel *Iovis* nomen datum eſt, vel eo venerunt arrogantiæ, ut ipſi illud una cum inſignibus ſumerent. Caligula ſe ipſe IOVEM LATIALEM vocavit; in templo Hieroſolymitano ſtatuam ſuam *poni ſub nomine Iovis Optimi Maximi*; vel ΔΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΕΟΥ, ideſt, *Novi Iovis præſentis* ſive *manifeſti*, voluit; uti narrant Suetonius, Hieronymus, Philo & Zonaras. Domitianus *Jupiter Auſonius* Lib. 3. Syl. 4. Statio appellatur, & Martialis illi tam ſtrenue adulatur;

Ad

Ad cænam ſi me diverſa vocaret in aſtra *Lib. 9. Ep. 92.*
Hinc invitator Cæſaris, inde Iovis:
Aſtra licet propius, pallatia longius eſſent,
Reſponſa ad ſuperos hæc referenda darem:
Quærite, qui malit fieri conviva Tonantis
Me meus in terris JUPITER; *ecce, tenet.*

atque in Inſcriptione apud Zamoſcium JUPITER DOMITOR ORBIS TERRARUM. CENS. P. P. P. ſi modo genuina illa eſt, vocatur. Trajano mortuo videtur, idem honos habitus fuiſſe; uti patet ex marmore antiquo apud Gruter. In Anal. P. xi.

I. O. M
TRAIANO
PRO. SALUTE. IMP
ANTONINI
ET
M. AURELI. CAES
MILITES. CONSISTENTES
MUNICIPII
POSUERUNT.

niſi vel Iovi dederint Trajani cognomen; vel potius particula copulativa, ut ſæpiſſime fieri ſolet, ſubintelligatur. Hadrianus in nummo apud Scaligerum & Spanhemium, appellatur ΚΑΙϹΑΡ ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟϹ, mutuatus illud cognomen proculdubio à Iove Olympio. Neque aliter eum Thaſii, Amphipolitæ, Abydeni, & Smyrnæi, ut videtur, appellant in Inſcriptionibus Antiquis, quas diligentiſſimus & doctiſſimus Græciæ peragrator Sponius edidit; & ludi Smyrnæ agitati *Olympia Adriani*, teſte Philoſtrato dicti ſunt. P. 530. Similiter in Epheſiorum ære apud Spanhemium Commodus appellatur, ΑΥ. ΚΑΙ. ΟΛΥΜΠΙΟϹ ΚΟΜΜΟΔΟϹ: atque ut Triſtanus cenſet JUPITER JUVENIS, utque jam diu eſt quod animadverteram, & ad amicos miſeram in alio apud Patinum, qui & ita explicat in Itinerario, JUPITER EXSUPERANTISSIMUS; quod Iovis veri cognomen ſervat Inſcriptio antiqua Ultrajecti reperta; & jam à Grævio edita;

IOVI.

Digitized by Google

IOVI. O. M. SUMMO
EXSUPERANTISSIMO
SOLI. INVICTO. APOLLINI
LUNÆ. DIANÆ. FORTUNÆ
MARTI. VICTORIÆ. PACI
ANTISTIUS ADVENTUS
LEG. AUG. PR. PR.
DAT.

Pertinaci coloniam Helviam templum exſtruxiſſe eumque vocaſſe IOVEM OPT. MAX. HELVIUM ex nummo conatur probare Triſtanus; quanquam nihil cauſæ videam, cur non & ipſe Jupiter poſſit intelligi; & ex interpretatione ejuſdem viri eruditiſſimi in alio P. Cornelius Saloninus Valerianus Cæſar JUPITER CRESCENS dictus eſt. Et tandem Diocletianus non modo IOVIUS dicitur, uti ex Inſcriptionibus antiquis, Panegyricis & Lactantio conſtat, illudque cognomen ad ſucceſſores Galerium, Maximinum, Licinium alioſque transmiſit; ſed etiam *Jupiter* appellatus eſt, uti ex nummis aliiſque monumentis docuit omnis antiquitatis peritiſſimus, & Legationibus geſtis Illuſtris Ezechiel Spanhemius. Verum ut Auguſtus Iovis Fulminantis, ita & Livia *Junonis* habitu ſedet; quia ſcilicet mortalem Deo conjugem dare nefas erat. Non aliter eam vocat Ovidius;

T. 2. T. 3. Cap. 52. de Mort. Perſ. Diſſ. 8.

Cum tibi contigerit vultum JUNONIS *adire,*
Fac ſis perſonæ, quam tueare, memor.

Lib. 3. ex Pon. El. 1.

Paulo ante *Veneris* eam *formam*, *Junonis mores* habere, ſolamque dignam eſſe repertam toro cæleſti cecinit; & Octavius Falconerius æreum laudat nummum, cujus in anteriori parte circa caput Liviæ ΛΙΒΙΑΝ ΗΡΑΝ, in averſa vero, quæ Juliæ Auguſti filiæ caput habet, ΙΟΥΛΙΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ occurrit. Sic Octaviæ adulatur nutrix apud Senecam,

Ad Inſ. Athl.

— tu quoque terris
Altera Juno, ſoror Auguſti,
Conjuxque, graves vince dolores.

Liviam autem Junonem referre patet ex diademate, atque velo, quo poſterior pars capitis velatur. Nam Junonem Maximam, ut Senecæ vocatur, plane deſcribit ita Martianus Capella: *Hujus ſuggeſtui Junonis ſubditus conſeſſus, haud indecenter ornatus, ipſa vero* TECTO CAPITE, *lacteo quodam ca-*

Lib. 1. de Nupt. Phil.

lymma-

Digitized by Google

gemmate prænitebat. Cui GEMMIS INSITUM DIADEMA PRECIOSIS: *nam neque Scythidis vireta, nec Cerauniorum vibrans fulguranſque lumen, nec fluƐticolor hyacinthi credebatur abeſſe profunditas. Sed totum illud* SERTUM CAPITIS FULGURANTIS *Thaumantias obtuliſſe Reginæ cælitum ferebatur.* Sic JUSTITIA in nummo Juliæ vel Liviæ Auguſtæ apud Æneam Vicum diadema gerit, & *Æternitati* nec non *philologiæ* in deorum ordinem adſcribendæ tribuit idem Martianus. Altera divinitatis nota eſt; pars poſterior capitis tecta; qualis LIBERA vel Proſerpina; Cybele ſive Juno in Sardianorum apud Seguinum; Ceres in Panormitanorum nummis apud Parutam; DIVA PAULINA: DIVA MARCIANA: C. JULIUS CÆSAR inter deos relatus, ne quis forte pontificem reſpicere ornatum illum exiſtimet, Fauſtina, Conſtantius Chlorus & Conſtantinus Magnus apud Triſtanum, aliique apud alios dii, Auguſtæve occurrunt. Quin & ipſe Jupiter non aliter deſcribitur Martiano: *Tunc Jupiter* Lib. 1. *publica & quæ ſenatum contracturus aſſumit indumenta percipiens, apponit primo vertici regalis ſerti flammantem coronam, contegitque* EX POSTICIS CAPUT QUODAM VELAMINE RUTILANTE, *quod ei præſul operis Pallas ipſa texuerat*: Auguſtus in Tiberiana gemma conſecratus, & forte Iovem, cujus *cum exuviis ac radiata corona* eum in ſomno viderat pater Octavius, referens, velum capiti circumpoſitum habet; & tandem, uti tradit Fulgentius, *velato capite Junonem ponunt, quod omnes divitiæ ſint ſemper abſconſæ:* qui locus, licet ratio longe petita videatur, docet Junonem ita ornatam incedere. Neque tamen perpetuo Impp. qui inter Deos relati ſunt, capitis poſteriorem partem velatos fuiſſe multi nummi evincunt. Divus Romulus (ne quid de laureatis & radiatis dicam) filius Maxentii, capite plane nudo conſpicitur in nummo apud Triſtanum & Patinum: de quo quid ſentiam, facere non poſſum, quin ſupponam. Eruditis igitur Antiquariis manus dare nequeo, qui rotundum ædificium, conſpicuum in averſa area, templum Romuli eſſe contendunt; cum omnia evincant mauſoleum potius vel monumentum, in quod relliquiæ ejus illatæ ſunt, repræſentari. Ducit me eo vox MEMORIA, quæ numiſmati laudato inſcribitur; quamque frequenter *ſepulchrum* denotare monuerunt viri doctiſſimi: deinde

de aquila culmini ædificii in Patini nummo impoſita, quæ animas Impp. in cælum, teſtibus Dione, Herodiano & plurimis monumentis antiquis, vehere putabatur; tandem ſtructura ipſa, quæ magis ſepulchrum, quam templum refert: utpote nullis ſtatuis, columnis, aliiſve rebus, quibus ædes ſacræ decorari ſolent, ornata. Præcipuus autem mihi opinionis hujus fons, alius patris Maxentii nummus; cujus una in area conſpiciendum ſeſe offert ipſe IMP. C. MAXENTIUS. P. F. AUG. laureatus; in altera ſumptuoſiſſimum templum cum figura in eo ſeminuda galeata haſtam tenente, nec non inſcrip. CONSERV. URB. SUÆ. Neque enim bene arbitror Goltzium hinc epitheton Romæ expiſcari, & cenſere eam appellari *Conſervatricem urbis ſuæ*; aliumque virum doctiſſimum recte notare, Maxentium ſeſe vocare CONSERVATOREM URBIS SUÆ; quia ita, Roma Romæ diceretur conſervatrix; & Maxentius, quod nequaquam veriſimile, ſibi ipſe vivus videnſque templum exſtruxiſſet. Verum Romulus à patre fuit conſecratus; uti vel ex inſcriptione nummi patet; DIVO ROMULO. N. URBIS. CONS. id eſt, *noſtræ urbis conſervatori*; quomodo Diocletianus, Maximianus, & Conſtantius, CONSERVATORES URBIS SUÆ vel CARTHAGINIS appellantur: & Caracalla in lapide antiquo dicitur *aquam in* SACRAM URBEM SUAM *perducendam curaſſe*. Necdum enim probare poſſum eorum ſententiam qui CONS. interpretantur CONSULEM, non modo in his, verum etiam in aliis nummis. Nam poſt Poſthumum, Claudium, Numerianum, Diocletianum & Maximianum, quorum in nummis ſubinde occurrit, raro titulus CONSULIS Romanis Impp. datur; deinde ille per Cos. vel unum C. ut in nummo Commodi apud Joh. Vaillant, ſolet deſignari; vel ſi duo ſunt, per Coss. (uti in lapide Genevenſi, quem cum aliis elegantiſſimæ Genevenſis Urbis deſcriptioni ſubjunxit Jacobus Sponius MESS. pro *Menſes*, occurrit) ſive etiam per COS. quemadmodum ex Inſcript. antiquis patet & nummo C. & L. Cæſarum, quem vir doctiſſimus Henricus Noris exhibet in laudato modo opere. Adeo ut ego quovis pignore contendere paratus ſim, CONS. nunquam in nummis *Conſulem*, ſed ſemper *Conſervatorem* vel *Conſervatricem* denotare. In Gallieni numiſmatis legimus: SOLI CONS. AUG. DIANÆ CONS. NEPTUNO CONS.

Diff. 2. Cap. 2.

Digitized by Google

Cons. Aug. &c. In Saloninæ Junoni Cons. Aug. quæ ſi quis per *Conſulem* interpretari velit, næ ille profectò ab omni humanitate alienus foret. Et quanquam non ignorem in Inſcriptionibus τὸ Cons. interdum Conſulatum vel conſulem denotare, tamen nihil tale in nummis unquam obſervatum mihi fuit. Nam hic titulus frequentiſſime diis tribuitur in nummis atque inſcriptionibus; & integer legitur in ære Pertinacis, Iano Conservat. in Juliæ Mamææ, Juno Conservatrix, & Trajani, Conservatori Patris Patriæ; ubi Jupiter Imperatorem protegens intelligendus eſt. Et ſi quis forte exiſtimet aliam rationem deorum, aliam Auguſtorum eſſe, is, uti ſpero, alia omnia ſentiet, ſi velit ad examen revocare ea quæ modo commentatus ſum, & aliud illuſtre exemplum diligenter inſpicere. Nummus eſt Aureliani apud Triſtanum; & in ejus una area cernitur juvenile caput comatum, & Sol Dominus Imperii Romani; in altera Aurelianus ſtans, ſceptrum tenens, & pateram aræ invergens, nec non, Aurelianus. Aug. Cons. Vir doctiſſimus *Conſulem* explicat: arbitraturque hæc omnia ita jungi debere: *Aurelianus Auguſtus conſul Sol Dominus imperii Romani:* ut docerent eum eſſe conſulem & Solem imperantem Imperio. Verum elegantior longe hujus nummi ſenſus eſt; nec dubito, quin hinc Sol, licet radiatus non ſit, dicatur *Dominus Romani Imperii*; quomodo idem Dominus appellatur in Inſcriptione veteri apud Gruterum: inde vero Aurelianus, tanquam deus in terris, & Solis quaſi vicarius, ejuſdem Imperii Conservator; quia illud regebat, & ab hoſtibus vindicabat, conſervabatque; unde in alio nummo dicitur Restitutor Orbis. Imo diu ante Aurelianum & Romulum alioſque eorum temporum Imperatores, Auguſtus eodem titulo in nummis ornatur; ut, S. P. Q. R. Paren. Cons. Suo. id eſt, *Parenti, Conſervatori.* Verum, ut ad inſtitutum redeam, eodem cum Auguſto & Livia curru vehuntur, ut Grævio videbatur, Marcellus & Octavia Auguſti ſoror Marcellique mater. Hoc quamvis probabile admodum ſit, ſuſpicabar tamen nonnunquam, Tiberium & Juliam potius repræſentari. Sculpta ſane hæc gemma fuit poſt A. V. C. dccxvi. quo Livia matri-

Tom. 3.

Pag. 34.

Digitized by Google

monio Neronis abducta in penates Auguſti tranſiit; cumque Octavius ejus nec-non Octaviæ pater obierit A. DCXCIV: & Octavia ante fratrem, qui in lucem editus eſt A. DCXCI. genita poſſit videri, quia Suetonio priore loco recenſetur, ſequitur Octaviam fuiſſe annorum fere triginta; quam ætatem currui prope Auguſtum inſiſtens virgo nequaquam repræſentat. At ſi tamen, neque enim ſerram reciprocare meum eſt, Octaviam quis exhiberi exiſtimet; poterit illa, ut diis dii jungantur, Minervam repræſentare, Marcellus vero vel Tiberius Martem. Illa enim, ut fœmina prudens, & ἐπὶ κάλλει τοσούτῳ σεμνότητα καὶ νοῦν ἔχουσα Plutarcho deſcribitur in Antonio; eoque forte nomine templum meruit Corinthi, cujus meminit Pauſanias; Ὑπὲρ δὲ τὴν ἀγορὰν ἐστιν Ὀκταβίας ναὸς ἀδελφῆς Αὐγούστου βασιλεύσαντος Ῥωμαίων μετὰ Καίσαρα τὸν οἰκιστὴν Κορίνθου τῆς νῦν; *Ultra forum Octaviæ ædes eſt Auguſti ſororis, qui Cæſari, à quo eſt reſtituta Corinthus, in imperio ſucceſſit*: niſi fuerit ab Octavia exſtructum; quo ſenſu *Metelli ædes*, *Antoniæ templum*, *&*
Lib. 35. cap. 5. & 10. l. 34. cap. 1. *Pompeji Magni ædes* apud Plinium occurrunt. Puerulus autem Martem juvenem videtur repræſentare, quia totus armatus eſt, & in eum Livia tanquam ſpem Imperii Romani & PROPUGNATOREM digitum intendit. Et ſi Tiberius ille eſt, virgo vero Julia, immane quantum conſortium hoc deorum illuſtratur; quia ut Minerva Iove, ita Julia Auguſto; ut Mars Junone, ita Tiberius Livia A.V.C. 712 (unde patet ætatem valde convenire, cum Marcellus natus ſit A.V.C. 708) genitus eſt. Premit autem *baculum* manu, in ſignum proculdubio imperii, vel ut indicarent eum ducem Romanorum exercituum futurum. Similem Aglibolus vel Malachbelus Deus tenet in marmore apud Sponium in Miſcellaneis eruditæ Antiquitatis: nec alium forte, ſed *argenteum*, teſte Floro,
Lib. 3. cap. 19. habuit bello ſervili Athenio Paſtor: niſi tamen ſceptrum, quod fuit inſtar haſtæ, ſignificetur. Currus præterea triumphalis non eſt, ut fere in nummis repræſentatur, rotundus, vel ut Zonaras loquitur ἐς πύργου περιφεροῦς τρόπον ἐξείργαστο; ſed oblongus & poſteriorem partem apertus; non ſecus ac ille, ex quo Tiberius in gemma Auguſtea apud Rubenium deſcendit; *priuſquam forte in Capitolium flecteret, ſe præſidenti patri ad genua*
Cap. 20. *ſubmittere volens*; uti fere loquitur Suetonius. CENTAURI, qui currui juncti ſunt, dubito num indicent Auguſtum fulmi-

Digitized by Google

minare in Brutum & Caſſium; vel certe uti ex armis patet, milites Romanos, qui eorum partes ſequebantur. Verum hoc ſi ſenſit ſculptor, una cum Floro, Manilio, Ovidio, Lucano campos Philippicos Theſſaliæ, in quibus victus eſt Cn. Pompejus Magnus, & campos Philippicos Macedoniæ vel Thraciæ, in quibus adverſam fortunam partibuſque ſuis exitiabilem experti ſunt Caſſius & Brutus, videtur, quia centauri Theſſaliæ proprii ſunt, confundere. Res autem ſcitu non indigna eſt, quando primum Romani in nummis ſuis vel gemmis aliiſve monumentis expreſſerint centauros curribus vel deorum vel triumphantium junctos. Theſſalia ut fabulantur, ſemiferos hos produxit indeque perſuaſus ſum morem hunc originem ſuam debere victoriæ C. Julii Cæſaris Theſſalicæ. Exſtant enim apud Urſinum in Gente Aurelia nummi; cujus una in area cernitur caput muliebre galeatum, cui alæ affixæ ſunt, & COTA: in altera vero, currus cum agitatore tractus à binis centauris laureæ ramos ſiniſtris manibus, dextris bacillos vel aliud quid gerentibus. Fatetur doctiſſimus Urſinus ſibi obſcurum eſſe, quo pertineant bigæ centaurorum ſignatæ: at mihi hic Julii de Pompejo victoria, quam in campis Theſſaliæ Philippicis obtinuit, videtur deſignari. M. enim Aurelius Cotta cum coſ. fuerit A. V. C. DCLXXX. vivere adhuc potuit (niſi alterius nomen in nummo legatur) A. DCCV. quo Theſſalia funeſta Magno fuit; & ut amico atque neceſſario, quemadmodum ex Suetonio conſtat, Cæſari honorem haberet; nummos ſignavit animali quidem fabuloſo, ſed quod Theſſaliæ originem debebat. Quin & nummos hos percuſſos auguror ſtatim poſt victum Pompejum, cum nondum decreto Senatus permiſſum Cæſari foret iis vultum ſuum, quod proculdubio alias feciſſet Aurelius, imprimere. Ut enim narrat Lib. 44. Dio poſt tam celebrem victoriam, varios Cæſari Senatus honores detulit, vocaveruntque πατέρα τε αὐτὸν τῆς πατρίδος, καὶ ἐς τὰ νομίσματα ἐνεχάραξαν; *patrem patriæ, & ipſius imagine pecuniam ſignarunt.* Atque inde hoc ad alios tranſiit, ut ad Auguſtum, quemadmodum ex gemma patet. Cernuntur etiam currubus juncti in Domitiani & Trajani nummis apud Triſtanum & Patinum; qualem ſe in Gaza Farneſiana conſpexiſſe teſtatur Illuſtris Spanhemius. Bacchum atque Iſidem currui inſiden-

tes trahunt in Juliæ Severi nummo, quem edidit præſtantiſſimus & vita longiore dignus Seguinus. Quin & Apollini conſecrati ſunt, uti conſtat ex Gallieni Imperatoris nummis; in quibus centaurus ſagittarius, vel temonem & globum tenens cernitur cum Ins. APOLLINI CONS. AUG. quomodo non puto explicari debere Manilii verſus;

Et Phœbo ſacer ades, & una gratus Iaccho
Crater, & duplici centaurus imagine fulget.

Nam Poëta ſigna cæleſtia deſcribit, & poſt navem Argo ſequi canit *alitem* (ſcribendum enim *ales* cum melioribus Codd.) *Phœbo ſacrum* ſive corvum; prope ipſum eſſe; vel ſimul cum illo oriri Craterem & Centaurum. Quid autem CANTHARUS, vel vas anſatum prope currum jacens ſignificet, licet difficile dictu ſit, arbitror tamen eum indicare Centauros οἰνοπότας & vino deditos eſſe, uti ſatis conſtat ex fabulari hiſto-
V. 1059. Aulid. ria; nuptiis Pirithoi & Deidamiæ, nec non Euripide canente, θιάσον ἱπποβότων κενταύρων venire ἐπὶ δαῖτα τῶν θεῶν κρατῆρά τε βάκχου. VICTORIA autem ſuperne advolat coronam lauream imponere volens vel Liviæ vel potius Auguſto; qui quidem caput cinctum ſimili corona habet, ſed hanc proculdubio tanquam Imperator gerit: illa ad eum defertur propter debellatos hoſtes. Et quod nequaquam omittendum eſt, nullæ in ambabus δαφνίδες ſive fructus apparent, adeo ut factæ
Lib. 15. cap. 36. ex lauru ſterili ſint; de qua ita loquitur Plinius: *Sterilem vero earum (quod maxime miror) triumphalem: eaque dicunt triumphantes uti. Niſi id à D. Auguſto cœperit, ut docebimus ex ea lauru quæ ei miſſa à cælo minima altitudine, folio criſpo ac brevi, inventu rara:* quod quomodo factum ſit mox docet: *Sunt & circa D. Auguſtum eventa ejus digna memoratu. Namque Liviæ Druſillæ, quæ poſtea Auguſta matrimonii nomen accepit, cum pacta eſſet illa Cæſari, gallinam conſpicui candoris ſedenti aquila ex alto abjecit in gremium illæſam. Intrepideque miranti acceſſit miraculum, quoniam teneret roſtro laureum ramum onuſtum ſuis baccis. Conſervari alitem & ſubolem juſſere aruſpices, ramumque eum ſeri, ac rite cuſtodiri. Quod factum eſt in villa Cæſarum fluvio Tiberi impoſita juxta nonum lapidem Flaminia via, quæ ob id vocatur ad gallinas: mireque ſylva provenit. Ex ea triumphans poſtea Cæſar, laurum in manu tenuit, coronamque capite geſſit, ac deinde Imperatores Cæſaris cuncti.* Sed quia laureæ coronæ mentio incidit, veluti πάρεργον adjiciam, quæ olim de civica corona & lauru ante

Digitized by Google

ante fores palatii poſita miſi ad virum Ampliſſimum, mihique amiciſſimum Henricum Copez, urbis Sylvæducenſis Scabinum.

Si Imperator forem, ob ſervatos ſacros Auguſtorum, primorumque civium vultus (ſervantur enim, quando ectypis Antiquitatis ſtudioſis mittuntur) civica te donarem. Nunc cum eam explicare, non autem dare queam, feres quæ mei juris & tui guſtus ſunt. *Civica* tamen erit, ſed non ex querna fronde, verum variis Auctorum locis (in quibus explicandis glaucoma virorum eruditorum oculis offuſum eſt) contexta. Nec de uſu ejus libera Rep. (cui enim non dictus Hylas?) loquar, ſed quid factum illi ſit, poſtquam ad unum ſumma rerum fuit delata, docebo; ut pro Imperatoribus Imperatorum ornamenta remittam, & ſi non pari, haud abſimili tamen munere munus tuum, quod mihi accidit gratiſſimum, penſem. Civica igitur CORONA erat quernea, & dabatur à cive ſervato illi, qui eum in prælio ſervaſſet, ut teſtem vitæ ſalutiſque perceptæ, quemadmodum videre licet apud A. Gellium Lib. v. Noct. Attic. Cap. VI. Illa multos Romanorum Libera Rep. donatos fuiſſe ex Livio, Dionyſio, aliiſque patet; coronaturque procul dubio ea in nummo Ducis Arſchotani rariſſimo, M. Lepidus inſidens equo & tropæum humeris gerens cum hac Inſ. M. LEPIDUS. AN. XV. PR. H. O. C. S. id eſt, *Annorum* XV. *Prætextatus, hoſtem occidit, civem ſervavit.* Poſtquam ad unum res rediit, ei tanquam ſoli civium conſervatori cum aliis ornamentis civica corona data eſt. Auguſto eam decretam fuiſſe docet Dio; *Cæſari, quum orationem de ejurando regno, ac dividendis provinciis habuiſſet, multi erant honores decreti, n. ut ante ipſius domum in palatio lauri ponerentur, ac ſuper eas coronæ querneæ ſuſpenderentur, quod perpetuus eſſet hoſtium victor & civium ſervator.* Hæc verba docent laurus, & quidem virides accreſcentes, ante fores collocatas fuiſſe; unde & in nummo Auguſti apud Sebaſt: Erizzum binæ laurus occurrunt, quas recte ex hoc loco & inſtituto ille interpretatur: firmat idem Ovidius I. Metamorph. Lib. 53

Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.

Nam & hic *ſtare ante fores*, ut apud Dionem προτίθεσθαι πρὸ τῶν βασιλείων, *ponere ante palatium* legitur. Sed ſi fuere in loco patulo, diſpi-

diſpiciendum ſedulo, quomodo corona civica ſuper eas potuerit ſuſpendi; quod factum fuiſſe Dio narrat, cujuſque rei reſpectu Ovidius eam *mediam*, q. in medio iſtarum arborum poſitam, appellat. Paſchalius cenſet querceam coronam quæ ornabat poſtes domus Auguſtæ, lauro fuiſſe circumdatam, & propterea eam Ovidium *mediam* appellare: quod à veritate alienum plane eſſe omnes auctores teſtantur. Dio ſane & Ovidius eas diſcernunt, & civicam ſuſpenſam fuiſſe clariſſime docet Suetonius. Puto igitur ab utroque portæ palatinæ latere laurus fuiſſe, & propterea Poëtam eas *poſtibus Auguſtis* cuſtodes apponere; inque medio earum ſupra fores in fronte ædium coronam civicam fuiſſe, eam inde *mediam* vocari, & recte dici *ſupra laurus* ſuſpendi. Non igitur erant junctæ, ſed vicinæ; altera n. laurus in terram defixa, virens, creſcens, uti clariſſimè patet ex verbis Ovidii mox laudandis; altera vero parieti affixa. Eo reſpiciens Calpurnius ultimam *vicinam arborem* videtur vocare;

L. 7. c. 9. de Cor.

Claud. 17. Tib. 26.

Ecl. 7.

Me quoque facundo comitatus Apolline Cæſar
Reſpiciat, montes nec dedignetur adire,
Quos & Phœbus amat, quos Jupiter ipſe tuetur:
In quibus Auguſtos viſuraque ſæpe triumphos
Laurus fructificat, VICINaque *naſcitur arbos.*

Alii tamen aliter ſentiunt, & vel explicant de myrto, vel palma conjuge; vel legunt *divinaque* (quod defendit Reineſius in variis Lectionibus) vel *Erycinaque*. Sed mihi *vicina arbor* non nunquam eſſe videbatur quercus, ex qua coronæ civicæ fiebant, quæ ante fores Auguſti erant lauro proximæ. Ovidius;

l. 3. Triſt. El. 1.

Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conſpicuos poſtes, tectaque digna Deo.
En, domus hæc, dixi, Jovis eſt, quod ut eſſe putarem
Augurium menti QUERNA CORONA *dabat.*
Cujus ut accepi dominum, non fallimur, inquam,
Et magni verum eſt hanc Jovis eſſe domum.

Eadem elegia mox *lauru appoſita* canit poſtes velari, & illi civicam ſuperponi.

Cur tamen APPOSITA *velatur janua* LAURO
Cingit & Auguſtas arbor opaca fores?

Num

Digitized by Google

Num quia perpetuos meruit domus iſta triumphos
An quia Leucadio ſemper amata Deo?
Ipſane quod feſta eſt, an quod facit omnia feſta?
Quam tribuit terris, pacis, an iſta nota eſt?
Utque VIRET *ſemper laurus, nec fronde caduca*
Carpitur æternum ſic habet illa decus?
Cauſa ſuperpoſitæ ſcripto teſtata coronæ,
Servatos cives indicat hujus ope.

Sed quid eſt *cauſa ſcripto teſtata*? ſc. addita erat inſcripto OB CIVES SERVATOS, quæ in numiſmatis Auguſti cum eadem corona cernitur. Poſtquam autem CIVICA cœpit appendi foribus Impp. quaſi propria eorum & pars Majeſtatis habita: quod expendens Seneca, eam elegantiſſime deſcribit: *Nullum ornamentum principis faſtigio dignius pulchriuſque eſt, quam illa corona* OB CIVES SERVATOS. *Non hoſtilia arma detracta victis, non currus barbarorum ſanguine cruenti, non parta bello ſpolia. Hæc divina potentia eſt, gegratim & publice ſervare; multos autem occidere & indiſcretos incendii ac ruinæ potentia eſt:* & Valerius Max. ſcribit *corona ob cives ſervatos danda poſtes Auguſtæ domus ſempiterna gloria triumphare.* Atque ex eo, quod fuerit tantæ dignitatis, lucem capit jocus Auguſti apud Quintil. uti recte interpretatur Caſaubonus. Sed hæc cum ita ſint, miraberis mecum procul dubio Paſchalium tradere, coronam civicam ſuper foribus privatorum ſuſpenſam fuiſſe, atque à domo principis ad eorum ædes ſenſim tranſiſſe, vel certe ibi viſam fuiſſe civicam pictam, aut quavis alia ratione effigiatam. Nam hæc fidei totius Antiquitatis adverſantur; & vel Cæſarum zelotypia, qui ægre ferebant inſignia ſua aliis dari, novam ſententiam condemnat. Producit tamen Ovid. loquentem de ſacris, augurio, & templis auguſtis.

L. 2. c. 1. L. 6. c. 3. Inſt. Suet. Aug. cap. 25. Lib. 7. cap. 10. Lib. 1. Faſt.

Augeat imperium noſtri Ducis: augeat annos,
Protegat & noſtras querna corona fores.

Noſtras; id eſt; ejus ex mente, *fores Ovidii*; Sed *protegat* poteſt commode ſignificare, *defendat*; deinde in uno Vaticano eleganter ſcribitur *meritas*; & in optimis codicibus *veſtras*; ut ad Germanicum referatur, cujus tutelam geſturum Auguſtum hac loquendi forma, vel certe eum quoque Imperatorem fore optat. Quod ex Tertulliano affert, nihil ad rem facit; quia in publica lætitia, omni frondium genere januas ornare & co-

 ronare

ronare, ſolebant. Sed acrius telum ex Auctore carminis ad Piſonem petit;

Hinc quoque ſervati contingit gloria civis
Altaque victrices intexunt limina palmæ.

Nam ut *palma*, ita & *quercea corona*, quæ eſt gloria ſervati civis, debuit ſuſpendi, quomodo ſane argumentariis debet, qui his ex verbis probabit, privatorum ædibus coronam civicam fuiſſe appenſam. Sed hoc telum facili declinatione corporis eludam; omniſque ille conatus in fumum abibit, ſi præcedentes verſus, ſine quibus bini hi intelligi difficulter poſſunt, in medium afferantur. Ita igitur canit, quiſquis eſt, non minimi nominis Poëta.

Nos quoque pacata Piſonem laude nitentem
Exæquamus avis; tamen etſi bella qui-er unt,
Non periit virtus, licet exercere togatæ
Munera militiæ, licet & ſine ſanguinis hauſtu
Mitia legitimo ſub judice bella movere.
Hinc quoque ſervati...

Opponit militiam bellicam avorum, & togatam Piſonis; & licet illa quieſcat, tamen hanc exercere, & ſub judice bella movere, id eſt, patroni muneri fungi, reoſque in judicio defendere, quæ maxima apud Romanos laus, eum poſſe canit: & hinc addit *contingere gloriam ſervati civis*; quando ſc. cauſa patronus vincit; nec civicam coronam dicit eſſe foribus ſuſpendendam, *ſed palmas intexere alta limina*. Scilicet ſolebant Oratores & cauſſidici victoriam in foro partam teſtari appenſa pro foribus palma, ut ea via clientes plures pararent; quemadmodum loco eleganti docet Lucianus libello, quem Ῥητόρων διδάσκαλον inſcripſit; quo etiam reſpicit Juvenalis

Sat. 7. *— rumpe miſer tenſum jecur, ut tibi laſſo*
Figantur virides ſcalarum gloria, palmæ.

Adeo ut nihil Paſcalius evincat, qui late quidem de coronis, ſed non accurate ſcripſit, & cum judicio ubique fere legendus eſt. Sed ut totum penſum bona fide abſolvam, adjiciendum eſt, quid coronæ illi poſt Auguſtum, factum; & quærendum, num privatis, ut Libera Rep. fieri ſolebat, data etiam ſit. Tiberius, ut ex Suetonio conſtat, eam ſuſcipere noluit; Caligula ea coronatus urbem intravit, docente eo-

Cap. 19. dem, *primo die phalerato equo, inſigniſque quercica corona, & ſecuri, &*
cetro,

Digitized by Google

cetro, & gladio, aureaque chlamyde: Claudius eam Palatinæ domus faſtigio affixit, inque nummis ejus cernitur cum Ins. Ex S. C. Ob Cives Servatos. vel S.P.Q.R.P.P. Ob. C. S. ac ſine dubio ſequentes Impp. eadem ſibi ſervata, Cap. 17 palatia ſua exornarunt. Cernitur ſane in Galbæ, Vitellii, Cap. 5. Veſpaſiani nummis cum inſcriptione ſolenni; in Trajani cum litteris Cos. P.P. S.P.Q.R. Optimo Principi; in L. Aurelii Primi Decennales Cos. III. quia illi una cum Marco, *oblata eſt corona civica*, teſte Capitolino. Militibus tamen, qui civicam meruerant, dabatur illa, non à Duce exercitus, verum Imperatore vel Cæſare; Corbulo apud Tacitum. *Si ſingulis manipularibus præcipua* Servati Lib. 15. Civis Corona *Imperatoria manu tribueretur, quod illi & quantum decus, ubi par eorum numerus adipiſceretur, qui attuliſſent ſalutem & qui accepiſſent.* An. 12. Vitio hæc verba laborare putant viri eruditi Lipſius, Paſchalius, Pichena, Freinshemius; leguntque *aſpiceretur.* Scilicet in caſtris Pæti erant binæ legiones, ſeu VI. millia hominum, quæ à Vologeſe obſidebantur; eos ut liberaret Corbulo, videtur duabus auxilio veniſſe, & inde dicit, *parem numerum aſpici poſſe, ſi vincerent, eorum qui attuliſſent ſalutem & qui accepiſſent.* Sed tamen lectio vulgata non videtur contemnenda; nec inde ſequitur, quod objicit Paſchalius, coronam Civicam eos etiam adepturos vel habituros, qui ſervati erant. Libera Rep. civis ſervatus ſervatori propria manu coronam dabat, ut docet Gellius; nec non Cicero orat. pro L. 5. c. 6. Plancio; *At id etiam*, ait, *gregarii milites faciunt inviti, ut coronam dent civicam, & ſe ab aliquo ſervatos eſſe fateantur:* & Polybius ſcribit, Tribunos coëgiſſe ſervatos, ut ſalutis auctores coronarent, ſi ultro id facere nollent. Sic Plinius tradit, Africa- Lib. 16. num *de patre accipere coronam noluiſſe apud Trebiam*; ne ſcil. illi bene- cap. 4. ficium imputaret, vel oſtenderet beneficium ſe dediſſe, cui natura erat obſtrictus. Apud Tacitum igitur, qui ſervati erant, adipiſci coronas debebant ab Imp. non ut ſibi ſervarent, ſed ut ſervatoribus imponerent: neque enim, *Imperatoria manu tribueretur*, aliter videtur explicari poſſe. Hinc Apronius Pro- Lib. 3. A. cos. eam ſine Tiberii conſenſu dare noluit: *Quo prælio Rufus* cap. 21 *Helvius gregarius miles* Servati Civis Decus *retulit; donatuſque eſt ab Apronio torquibus & haſta: Cæſar addidit* Civicam Coronam, *quod non eam quoque Apronius jure proconſulis tri-*

Digitized by Google

tribuiſſet, quæſtus magis quam offenſus. Tiberius namque veluti manente libera Rep. omnia adminiſtrabat; eaque via dominationem ſibi ſtabiliebat; inde cum penes Impp. ſolos *Civicæ coronæ* dandæ jus eſſet, non offenſus facto Apronii; ſed queſtus quodammodo eſt, ut videretur proconſulibus jus ſe vetus relinquere: qua de re etiam præter Suetonium loquitur Gellius; qui docet, niſi alia hiſtoria ſit, Apronium incertum quid ageret, Imperatorem conſuluiſſe. Tempore Neronis eam M. Oſtorius P. Oſtorii legati filius meruit, tradente iterum Tacito. Nam locis illis de Oſtorio filio, non patre & filio, ut cenſet Paſchalius, loquitur; nec dicit eum non illico adeptum civicam eſſe; verum poſtea Romæ à Principe, quæ eſt ſententia ejuſdem. Nam & hoc inde probari nequaquam poteſt, & talia ſcribere eſt ariolari; quanquam à vero non alienum ſit Principem eam more ſolenni conceſſiſſe: priore loco ita Tacitus loquitur: *Qua pugna filius legati M. Oſtorius* SERVATI CIVIS DECUS *meruit*; altero eum eſſe dicit, *multa militari fama, &* CIVICAM CORONAM *apud Britanniam meritum:* agit de metu, quem Nero ex virtutibus Apronii conceperat, propter quas & eum occidi fecit; nec de patre poteſt Tacitus exponi; quia eum in provincia mortuum eſſe narraverat; filiuſque hoc tempore longinquis in agris apud fines Ligurum agebat. Aliud exemplum datæ privatis coronæ civicæ ſub Impp. præbet nobis Inſcriptio XX. Claſſis VIII. apud Reineſium; & in ea L. CORNELIUS L. F. dicitur IN CLASSE RAVENNATE (ita enim vir Doctus ſcribendum judicat) CORONAM CIVICAM meruiſſe.

Cap. 32. L. 5. c. 6. Lib. 12. cap. 31. Lib. 16. cap. 15. Lib. 12. A c. 39.

NU-

NUMISMATA
ANTIQUA
EXPLICATA.

Digitized by Google

NUMISMATA ANTIQUA EXPLICATA.

Mirum in modum me ſtudium oblectat, quod numiſmatis vetuſtis illuſtrandis impenditur; & plurimam nec vulgarem ſive translatitiam iis eruditionem contineri cum viris doctrina præſtantibus perſuaſus plane ſum. Hinc ſæpe horas, quibus vaco à negotiis publicis, tam venerandis almæ antiquitatis reliquiis dare ſoleo; nec tantum miror manus artificum, verum etiam excutio, quid ſibi ænigmata, quibus Græcorum & Romanorum nummi ſignati ſint, velint. Natum hinc non ſpernendum ſpicilegium; factumque ut in nonnullos, qui mihi obſcuriores, neque ſatis explicati videbantur eſſe, diligentius, ſi qua tamen in me diligentia eſt, inquiſiverim. Et licet res ſit difficilis admodum divinationibuſque obnoxii argumenti, poſthabitis tamen lividorum morſibus, & umbraticis ætatis noſtræ Zoilis, operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi lucubratiunculæ meæ ſpecimen exhiberem, & nonnullis exemplis docere conarer, multa etiamnum ſupereſſe in hoc ſtudii genere illuſtranda, doctiſſimoſque viros aliis, ut ſic loquar, lampada tradidiſſe.

Carolus igitur Patinus, raræ vir eruditionis, & antiquitatis egregius admirator, nummum elegantem edidit; in cujus una area conſpiciuntur Hadriani & Sabinæ vultus; in altera, figura ſiniſtra manu haſtam, dextra binas ſpicas, quales etiam ad pedes ejus ſunt, tenens cum Ins. CΑΛΙΤΩΝ; Num. 1.

Hoc nomen mihi nequaquam mutilum, verum integrum eſſe, & referri debere videtur ad incolas oppidi Pannoniæ Inferioris, cui nomen apud Ptolomæum Σάλις. *Spicas* figura, Lib. 2.
ſive muliebris ſive virilis, tenet, quia Pannonia frugum cap. 16.
feraciſſima; atque, ut Solinus loquitur, *ſolo plano uberique*

Dravo

Dravo Savoque inclytis amnibus circumflua; unde eodem ſymbolo TRES GALLIÆ in Galbæ; ALEXANDRIA in Auguſti; AFRICA in Hadriani Impp. nummis ornatæ ſunt.
T. 2. Hos quinetiam *Salitas* in Decii apud Triſtanum numiſmate *Saleitas* appellari cenſeo; eumque cum eruditis antiquariis non
Triſt. Patin. ad Hyrcaniæ populum, oppidum Σάλη inhabitantem; verum ad *Salitas* noſtros refero; quia EI. & I. in marmoribus & nummis, niſi in Patiniano E. extritum ſit vetuſtate, promiſcue frequenter ponuntur, & Decii oriundi erant Pannonia, quam ob cauſam in patris nummo PANNONIÆ etiam occurrunt. Neque enim mihi unquam fiet veriſimile, Hyrcanos in alio quaſi orbe habitantes, & inimico Romano nomini imperio parentes, hunc honorem habuiſſe, vel habere fuiſſe auſos Imperatori, penes quem veluti diviſione orbis cum Parthis facta, Occidentis erat imperium. Nec quicquam id exiſtimantibus favet Philippi nummus; in quo hinc ex ſententia Triſtani cernitur dea veſte ad pedes demiſſa, cantharum dextra, ſiniſtra manu haſtam tenens, & comitata cane, cum Inſcriptione ΥΡΚΑΝΩΝ; quippe qui ab Hyrcanis, à quibus nomen habet Hyrcanum mare, percuſſus nequaquam eſt. Conatur id quidem probare vir doctiſſimus, ſed infeliciter; ſimulque aliis erroribus, ut vara vibiam ſequitur, ſeſe implicat. Nam Hyrcani finitimi quidem ſunt Aſſyriis, teſte Xenophonte; verum illam Aſſyriam nunquam Leuco-Syriam appellarunt veteres. Nomen iſtud datum eſt Cappadociæ, regioniſque ejus incolæ ab aliis *Syri*, ab aliis *Aſſyrii* (hæc nomina ſæpe confunduntur) & *Leuco-Syri* dicti ſunt: quia habitantes extra Taurum Syri colore erant aduſto,
Lib. 12. & 16. uti memoriæ mandat Strabo. Deinde Arabia Petræa non erat prope Hyrcaniam, nec propterea ejus caput *Hyrcana* in honorem Philippi, qui natus erat Boſtræ, nummum ſignare potuit. Servius quidem *Hyrcaniam* facit *Arabiæ ſylvam*; & Virgilii *Hyrcanas tigres* interpretatur *Arabicas*; ſed Grammaticum doctiſſimum errare jam longum eſt, ex quo perſuaſus ſum: quamvis Maro alibi, ejuſque exemplo Seneca *Hyrcanos* & *Arabas* jungant: quia, ut arbitror, gentes ambæ erant bellicoſæ & longe remotæ. Arabiaque nec non Hyrcanica ſylvis ac feris abundabant. Sic nunquam probare potui Κοδύτας, Indiæ intra Gangem populum, in honorem Domitiani nummos

mos ſignaſſe; id quod tamen affirmare non dubitat Triſtanus; quia nummus inſcribitur ΕΠΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΥΔΟΥΤΑ. Neque enim eouſque reverentia Romani Imperii proceſſit; & fabrica numiſmatis Græca plane eſt; ſedetque in eo dea turritam coronam gerens capite, dextra tenens ſpicam & papaver, ſiniſtra haſtam. Quod ſi quis divinationi in re tam obſcura locus; mihi videtur nomen populi, qui ſe *Neocoros* eſſe ſignat, omiſſum eſſe; ἐπὶ Κυδοῦτα ſignificare nomen magiſtratus, & deſcendere ἀπὸ Κυδοῦτας; uti in Inſcriptione antiqua Theophraſtus vocatur filius Μελάντα, id eſt, Μελάντου; & Lyttiorum urbs ſtatuam erexit Matidiæ Auguſtæ, ΔΙΑ ΠΡΩΤΟΚΟΣΜΟΥ ΦΛΑΟΥΙΟΥ ΚΟΜΑΣΤΑ ſive κωμάστου; qui genitivus primæ declinationis in multis nominibus uſitatus eſt. Nec aliter ego equidem ſentio de Indiæ ſive vera ſive fictitia *Nyſa*; eamque urbem nunquam exiſtimo nummos percuſſiſſe in honorem Romanorum Impp. Cernitur quidem Deus Lunus in nummo ΝΥΣΑΕΩΝ apud Patinum; ſed nequaquam dubitandum eſt, num ad Nyſam Armeniæ Minoris, vel Arabiæ, vel Thraciæ, vel Ægypti, vel denique Indiæ debeat referri, quia à fide plane alienum eſt, Indos tot fluminibus & maribus diviſos hanc reverentiam habuiſſe Marco Aurelio. Idem ſtatuendum de Caracallæ numiſmate in quo Satyrus hircum cornubus tenet, cum Inſ. ΝΥΣΑΕΩΝ; maléque & hic ad Indiam decurritur; cum proculdubio ejuſmodi nummi originem ſuam debeant urbibus majeſtatem Romanam colentibus. Illuſtris quapropter Spanhemius meliori jure Seguinianum numiſma (in quo occurrit Deus Lunus, & ad pedes ejus caput bovis, cum ΕΠ. ΣΤΡ. ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ. Β. ΝΥΣΑΕΩΝ) ad Eubϸæ, cujus inſigne caput bubulum, refert; & Triſtanus alium Caracallæ ad Nyſam urbem Arabiæ. Et hac occaſione non omittendus Alexandri Magni nummus, cujus in averſa area cernitur monoceros cornu in cantharo Bacchi requieſcente cum literis ΝΥΣΑΕΩΝ. Vir qui doctiſſimas lucubrationes de unicornu ſcripſit; notat illud ænigma ad Nyſam Indicam, quæ Libero Patri ſacra, poſſe referri, ſimulque dubitat, num ſculptum potius fuerit ΝΙΚΑΙΕΩΝ in memoriam Nicææ urbis Bithyniæ ab Al. Magno ibi conditæ, teſte Juſtino Libro duodecimo. Sed auctor ille non celebrat Nicæam Bithyniæ,

niæ, verum Indiæ, quam Alexander ex nomine victoriæ condidit: deinde Nicæa Bithyniæ non poſita eſt à Magno, neque ab eo nomen accepit. Lyſimachus urbem iſtam captam & reſtauratam poſt Alexandri mortem uxoris nomine *Nicæam* dixit, cum ante *Ancore*, (*Elicore* ſcribitur in Ordine Præcedentiæ Patriarcharum) vel *Antigonia* vocaretur, teſtibus Strabone & Stephano: tandemque de fide illius nummi una cum Spanhemio, certiſſimo harum rerum judice, quia animal iſtud fabuloſum eſt, dubito: niſi dicamus Macedones, quia antiquiores auctores monoceron celebraverant, ad captandam gratiam Principis ſui, ejuſmodi emblemate nummos ſignaſſe. In Philippi tandem nummo non repræſentatur dea: ſed Bacchus habitu plane & vultu fæmineo; cantharum, proprium inſigne, dextra; ſiniſtra haſtam tenens, & comitem trahens pantheram. Ipſe ſic Dionyſus eandem feram apud ſe habet in Severi & Commodi; currui inſidet à binis pantheris tracto in Decii & neſcio cujus populi nummis apud Triſtanum & Patinum; inque nonnullis ſimiliter plane cantharum manu tenet; adeo ut recte Arnobius celebret *in Liberi dextra pendentem potorium cantharum.* His explicatis reſtat, ut qui HYRCANI nummum percuſſerint, aperiam. Stephanus *Hyrcaniam* ſcribit eſſe urbem Thraciæ, vicum Palæſtinæ prope Judæam; & *Hyrcanium* πεδίον Lydiæ attribuit. Bacchus ſane à Thracibus & Aſiæ Minoris incolis fuit admodum religioſe cultus: unde dubium mihi equidem eſt, ad quem populum referri tam inſigne monumentum debeat. Sed poſtquam omnia ad examen revocavi; ultimis illud adjudicandum eſſe cenſeo; quia Laodicenſes, Coi, Theſſalonicenſes, Epheſii Philippi patris etiam vultu nummos ſignarunt; Antiochenique, Cycizeni, Magnetes unà cum *Hyrcanis* Juniorem Philippum æri indiderunt; duoſque nummos, quorum in uno cernitur caput muliebre turritum & ΥΡΚΑΝΗ, in altero Dea tenens cornucopiæ & gubernaculum cum lit. ΥΡΚΑΝΩΝ, ad eandem gentem referre non dubitat Doctiſſimus Sponius. Hoc autem Ὑρκανιον πεδίον, vel *Hyrcanus campus*, ut Livius loquitur, nomen accepit ab Hyrcanis, quos Perſæ eo in coloniam deduxerant, teſte Strabone; poſtea à permiſtis, ut veriſimile eſt Macedonibus, *Macedones Hyrcani* fuerunt dicti, quemadmodum apud Plinium & Ta-

Lib. 13.

& Tacitum legere licet. Urbem *Hyrcaniam* vocat Euſebius vel L. 5. 30.
Hieronymus; Ὑρκανῶν nummus; & in Ordine Præſidentiæ lib. 2. An. 47.
Patriarcharum, quam poſt alios Beveregius edidit, celebratur in Lydia Epiſcopus ὑρκανίδος. Ne cui autem mirum videatur, Bacchum fœmineo ornatu exhiberi, breviter expediam, quid veteres de deorum ſuorum natura ſenſerint. In ea Orpheum ſecuti erant opinione deos, utriuſque ſexus participes, ſive mares & fœminas eſſe. Lactantius: *Niſi forte exiſtimabimus, Deum; ſicut Orpheus putavit, & marem eſſe & fœminam, quod* L. 4. c. 8
aliter generare nequiverit niſi haberet vim ſexus utriuſque: Servius: Ad l. 2. 6. & 7. Æn.
Secundum eos, qui dicunt utriuſque ſexus participationem habere numina: rurſus: *Non mirum eſt cum ſupra dixerimus* ἀρσενοθηλεῖς *eſſe omnes deos;* alibi: *Numina utriuſque ſexus videntur ideo, quia incorporea ſunt, & quod volunt, aſſumunt corpus.* Atque hoc de ipſo etiam Iove perſuaſum habebant tam Græci quam Latini, uti præter Valerium Soranum & Varronem apud Auguſtinum, quorum
verba laudavit Doctiſſimus Voſſius Pater, docet Euagrius, L. 6. c. 7 Th. Gent.
& Julius Firmicus: *Hi quoque*, ait hic, *Iovem in duas dividunt* L. 1. H. Eccl. c. 11.
poteſtates, naturam ejus ad utriuſque ſexus transferentes, & viri & fœminæ ſimulacra ignis ſubſtantiam deputantes: nec non Orpheus apud Auctorem libri de Mundo;

Ζεὺς ἄρσην γένετο, Ζεὺς ἄμβροτος ἔπλετο νύμφη.

id eſt, vertente Apulejo;

Jupiter & mas eſt, eſtque etiam nympha perennis:

Et, ne dicam Macrobium Μοῖραν; Petronium *Fortunam*; Vir- Lib. 1. & L. 1.
gilium *Venerem*, de qua videri poſſunt Voſſius, Seldenus & Anal.
Meurſius, DEUM appellare, Plutarchus tradit Μητέρα τὴν cap. xi.
σελήνην τοῦ κόσμου φύσιν ἔχειν ἀρσενόθηλυν. Orpheo Minerva dici- de D. Syr. l. 1. c. 8.
tur eſſe ἄρσεν καὶ θῆλυς; à Brachmanibus Deum coli, cujus Cypri.
dextrum latus virile, ſiniſtrum muliebre erat, Porphyrius in Lib de Iſ. & Oſir.
fragmento libri de Styge, quod exſtat apud Stobæum, & plenius editum eſt ab Holſtenio: Albricus Philoſophus Mercurium de viro in fœminam & de fœmina in maſculum ſe mutaſſe, cum volebat, & ideo pictum eſſe cum utroque ſexu: & lanceam pro virili columque pro muliebri ſexu illi tribui tradunt. Et denique de *Fortuna* ita loquitur Lactantius *ve-* L. 3. c. 29.
rum Philoſophi ne aliquando errent, in re ſtulta volunt eſſe ſapientes: qui Fortunæ ſexum mutant; eamque non DEAM, *ſicut vulgus, ſed* DEUM *eſſe dicunt;* ubi nullam ob cauſam nodum in ſcirpo

Digitized by Google

Betulejus quærit, multaque de *Fortuna maſcula* addit, quæ nihil ad rem faciunt. Atque ita Ariſtides Bacchum narrat eſſe ἄῤῥενα ϰ̀ θῆλυν; Porphyrius apud Euſebium θηλύμορφον; talemque effingi ſolere auctor eſt Phornutus. In Bacchico ſane triumpho, quem præfert vetus marmor in ædibus Haſdrubalis Matthæi, Bacchus ipſe curru vehitur cultu & vultu muliebri, teſte Hieronymo Aleandro, eumque *muliebri & delicato corpore* pictum fuiſſe teſtatur Iſidorus in Originibus. Neque aliter occurrit in nummo Alexandri Severi, quem COLONIA AUGUSTA PIA METROPOLIS SIDON percuſſit, vel in alio ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ apud Patinum & Spanhemium, Theodoretus quoque memoriæ mandat Emeſæ gentiles eccleſiam Διονύσῳ τῷ γύνιδι ſive *ſemimari*; ac in ea ſimulacrum καταγέλαστον ϰ̀ ἀνδρόγυνον conſecraſſe; & denique Bochartus opinatur, Arabes eam ob rationem deum *Baccham* appellare, adeo ut nihil mirum ſit Liberum ita ornatum in nummis occurrere; & Hipparchum Stagiritam, Ariſtotelis, teſte Suida, propinquum inquiſiviſſe olim: τί τὸ ἄῤῥεν ϰ̀ θῆλυ παρὰ θεοῖς.

L. 3. c. 7. H. Eccl.

II. Alius apud Patinum nummus eſt; cujus una in area cernitur Domitianus Imperator laureatus, & IMP. CÆS. DOMIT. AUG. GERM. IMP. P. P. VIII. CENS. PER. P. P. in altera vero ſacrificium; ara ardens; vir togatus & libans; citharœdus; alius corollam tenens; victimarius vel popa; hoſtia, figura muliebris jacens & gerens cornucopiæ cum Inſ. CONSECRATIO. & S. C.

Et

Et primo quidem vel vitio cælatoris, vel ejus qui nummum delineavit, male ſcribitur, IMP. P. P. VIII. cum debeat eſſe, IMP. TR. P. VIII. quemadmodum non modo ipſa ratio ſuadet, verum etiam alius Domitiani nummus cum eadem plane epigraphe apud Erizzum. Deinde in nummo præter CONSECRATIONEM ſacrificium exhiberi pulcherrimum, inque eo Imperatorem ſtare habitu ſacrificantis; ſpectandam eſſe notam S. C. quæ tempus cuſi nummi indicat; huc ſpectare Suetonii verba. *Occiſum enim Domitianum populus indifferenter, miles graviſſime tulit, ſtatimque eum* DIVUM *appellare conatus: paratus & ulciſci, niſi duces defuiſſent: quod quidem paulo poſt fuit*: ego certe non perſpicio quo pertineant; niſi forte exiſtimet vir eximius Domitianum à Senatu inter Deos eſſe relatum. Verum hæc ſi ejus fuit mens, non videtur animadvertiſſe Tranquillum narrare, Senatum adeo lætatum eſſe, *ut repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumelioſiſſimo atque acerbiſſimo acclamationum genere laceraret; ſcalas etiam inferri, clypeoſque & imagines ejus coram detrahi, & ibidem ſolo affligi juberet: noviſſime eradendos ubique titulos, abolendumque omnem memoriam decerneret.* Non igitur CONSECRATIO ad Domitianum poteſt referri, qui ne quidem à militibus, quippe qui *conati* tantum ſunt id facere, conſecratus eſt; ſed ad alium; cujus conſecratio eo notabilior, quia incidit in annum, quo Domitianus ludos ſæculares fecit, ſive imperii ſeptimum. Si quis igitur divinationi locus; arbitror vel JULIÆ vel filii Domitiani parvuli, quem ex Domitia ſuſtulit, CONSECRATIONEM nobis ob oculos poni. Nam Domitianus Juliam D. Titi filiam perdite amatam, & ex abortu mortuam diis adſcripſit. DIVA JULIA vocatur eam ob cauſam in Nummis & à Martiale; qui alibi eleganter fingit Juliam, inter deos n. relatam, filio Domitiani parvulo neturam aurea fila;

Cap. 22. Lib. 9. Ep. 1. Lib. 6. Ep. 3.

Ipſa tibi niveo trahet aurea pollice fila
Et totam Phryxi Julia nebit ovem.

id eſt, Parcæ munere fungetur, & vitam longiſſimam, beatiſſimamque, licet inimica Domitiæ matri, unde additur τὸ *ipſa*, ſit, tibi tribuet. Et quia Juliæ mentio, facere non poſſum, quin nummum ejus, quantum equidem ſcio, ineditum, quem mecum communicavit pietatis & doctrinæ egregius

 gius

Digitized by Google

gius vir Joannes Smetius, adjiciam. Cernitur in una area Juliæ vultus, & JULIA. TITI. IMP. F. in altera elegans ſacrificium, quod celebrat ipſe Imperator paludatus & armatus parazonio; ſacerdos pateram in aram incenſam effundens, adjectis tribus aliis figuris cum victima; quemadmodum ex ectypo clariſſime patebit.

Hoc Sacrificium quo referendum ſit, fateor me ignorare: nam quo minus Juliæ conſecrationem repræſentari credam, facit τὸ DIVA omiſſum; adeo ut vel ob concordiam conjugalem, vel aliam cauſam ſignatus nummus videatur. Eſt autem ille, uti apparet, perforatus; quod num à veteribus,
Cap. 18. Anaſt. Childer. in Gem. Baſil. quos Chifletius & Joannes Macarius credunt nummos remedii loco è collo ſuſpendiſſe; an vero à recentioribus factum ſit, aliis diſcutiendum relinquo. Verum, ut eo, unde digreſſus ſum redeam, filium Domitiani conſecratum eſſe, non modo nummi, in quibus vocatur DIVUS CÆSAR IMP. DOMITIANI. F. & ſtellis illatus inſidet globo cæleſti; Domitiaque ſacrificans, appellatur DIVI CÆS. MATER; verum etiam Statius, Martialis, & Silius Italicus, quorum verba aliis ſunt laudata, teſtantur. Atque hinc ſemper exiſtimavi Cæſarum (ita voco hæredes imperii deſignatos) primum conſecratum non fuiſſe Saloninum Valerianum, (qui, cum foret Gallieni & Saloninæ filius, à Valeriano Imp. eſt factus *Cæſar*, & in numiſmatis appellatur DIVUS CÆSAR VALERIANUS PRINCEPS JUVENTUTIS; cujuſque CONSECRATIO aquila in cœlum ipſum ferente denotatur) ſed Domitiani filium parvulum. Nec quicquam eſt, quod miremur infantem DIVIS adſcriptum eſſe; cum & Senatus quondam cenſuerit filiolæ
Lib. 15. c. 33. Poppææ, quartum intra menſem defunctæ honorem DIVÆ, & pulvinar ædemque & ſacerdotem decernendum;
Lib. 16. c. 6. teſte Tacito; apud quem propterea Nero eam *Divinam* in-

infantem in laudatione Poppææ, appellare non dubitavit.

III. Singularis raritatis & elegantiæ nummus exſtat apud Seguinum; illiuſque in una area cernitur Tiberius laureatus, & ΤΙΒΕΡΙΩ. ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΓΟΡΤΥΝΙΩ. in altera Auguſtus radiatus, &, ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΚΡΗΤΕΣ ΕΚΟΡΑΤ; non ſecus ac in alio: ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. Κ. ΓΗΓΩΝ ΕΚΟΡΑΤ.

Quid ultimæ ſibi litteræ velint fatetur ſe ignorare vir doctiſſimus: at Joannes Vaillant ex aliis integrioribuſque nummis explicat ΕΠΙ ΚΟΡΑΤΠΟΥ. putatque ſignatos eos eſſe, *ſub prætore Corlupo.* Inſolentia nominis, quippe quod nec Græcum nec Latinum eſt, movet me, ut credam alia hic via utendum eſſe. Diſtinguo igitur Ε. ΚΟΡ. Λ. vel Ε. ΚΟΡ. ΛΥ. vel ΕΠΙ. ΚΟΡ. ΛΥΠΟΥ. id eſt: *ſub Cornelio Lupo.* Hic proculdubio pro-conſule, vel pro-prætore, quem cum παρέδρῳ ſive *Adſeſſore* Cretæ Tiberius, teſte Dione, præfecit, Lib. 57.
eam provinciam rexit; & forte eſt Cornelius Lupus, Clau- Lib. 13. cap. 46.
dii tempore artibus Suillii damnatus, uti Tacitus narrat, qui- In Apoc.
que abſolute *Lupus*, Claudii amicus & Conſularis dicitur Senecæ. Nihil autem frequentius in nummis quam vox ἐπὶ, tempus ſignans quo nummus ſignatus eſt. Nec ſane hoc monerem, niſi, antequam pergam in explicando Tiberiano nummo, alios aliquot ad examen revocare conſtituiſſem. In Claudii enim cernitur figura alata haſtam puram tenens, & ante ejus pedes ſerpens cum inſ. ΧΡΕΣΧΙΟΥ ΨΙΛΩΠΑΤ: mire fluctuat eruditiſſimus Triſtanus; & quanquam videat deletam particulam ἐπὶ, & nummum ſignatum eſſe *ſub Chreſcio*, nullus tamen intelligit, quid ſibi *pſilo patria* velit; & ad inſulam Ioniæ proximam decurrit: cum *Chreſchius* cognomen *Pſilopataris*, vel, uti ſcribendum judico, *Philopatoris* tulerit. Elegantiſſimus alius Britannici ita diſtinguendus eſt: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΣ (pro ΙΣ) ΒΑΛΟΙΟΥ: ΕΠΙ. ΜΙΝΑΙΟΥ; ita ut ſub Minæo, vel Minæo præfecto ſit ſignatus. Elagabali apud Patinum numiſmata inſcribuntur. ΕΠ. ΝΟΥΒΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ, *ſub Nobio Rufo*, ut vertit vir doctiſſimus. Verum *Nobia* gens nulla Romæ; intelligenduſque eſt *Novius Rufus*: ſic Βαλέριος eſt *Valerius*, Βιργίλιος, *Virgilius*; Βιτάλίων, Vitalio; Ὀκταβία *Octavia*, Σεβῆρος *Severus*, tam in nummis quam marmoribus. Et alius, ex majoribus forte noſtri, eodem nomine

Cap. 13. ne occiſus eſt à Septimio Severo, teſte Spartiano; quem arbitror laudari in inſcriptione tempore Pertinacis poſita:

SENTENTIAM QUAM. TULIT
L. NOVIUS. RUFUS. LEG. AUG.

In nummo Decii Junioris ΕΠΙ ΔΟΡΥΛΑΟΥ, nihil aliud ſignificat, quam nummum eo vel urbi Sali, vel Pannoniis impoſito ſignatum eſſe; adeo ut mirer Patinum exiſtimare obſcurum hoc eſſe, cum & hoc Triſtanus animadverterit, & *Dorilaus* etiam nomen proprium ſit apud Strabonem libro decimo. In altera nummi noſtri area Tiberius vocatur ΓΟΡΤΥΝΙΟΣ: ſed mihi videtur vel extrita vel omiſſa eſſe littera N. ita ut idem ſit quod ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ, à quibus ille ſignatus. Neque enim mihi unquam fiet veriſimile, id cognomen datum eſſe Tiberio cum jure civitatis (ita commentatur præſtantiſſimus antiquarius) à Gortyniis donaretur; vel Imperatorem Romanum urbis, cujus jam dominus erat, cognomine ſe voluiſſe appellari. Firmat plane conjecturam meam C. Cæſaris apud Patinum nummus; qui hinc exhibet ΓΑΙΟΝ. ΚΑΙΣΑΡΑ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ. ΣΕΒΑΣΤΟΝ laureatum; inde ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ. ΚΑΙΣΑΡΑ itidem laurea corona ornatum, & ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ; eamque ſcripturam nullam ob cauſam in dubium vocat doctiſſimus editor: cum ſignificet Gortynios nummum ſignaſſe. Atque ita ſæpiſſime populorum nomina in nummis obvia ſunt: quod cum minus obſervarint viri eruditi, ſubinde lapſi ſunt. In Claudii numiſmate legitur ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. & in altera ejus area; ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Erizzus arbitratur Claudium dictum *Macedonum Auguſtum* ſive *Principem*; propterque ſimilem epigraphen Triſtanus Vitellium, Patinus Neronem faciunt *Auguſtum Macedonum*; cum tamen vox Μακεδόνων abſolute ponatur, nihilque aliud ſignificet, quam nummos eos à Macedonibus percuſſos eſſe. Αὔγουστος autem pertineat ad alteram nummi partem, jungique debeat cum illa hoc modo ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ, inde accedit, ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Similiter Domitiani nummus inſcribitur ΔΟΜΙΤΙΑΝΟϹ ΚΑΙϹΑΡ ϹΑΜΙΩΝ, non quia *Cæſar Samiorum*, quod ridiculum foret, fuit vocatus; ſed quia æs à Samiis ſignatum eſt. Sic recte Spanhemius, vir Illuſtris, judicat nummos gazæ Mediceæ, cum

cum Inſ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΙΔΟΝΙΩΝ, aut ΤΥΡΙΩΝ percuſſos eſſe à Sidoniis & Tyriis in honorem Demetrii Regis Syriæ; non autem referri debere ad peculiarem aliquem Sidonis vel Tyri regem. Nec omittendus inſignis Neronis nummus; cujus una in area cernitur Solis caput radiatum, & ΡΟΔΙΩΝ ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ, id eſt, Triſtano interprete, *Rhodiorum Neronenſium Auguſtorum*; quæ quid ſibi velint fateor me ignorare. Nec eſt quod de ſcriptura cum alio dubitemus; quippe quæ integerrima eſt, & nullo vitio laborat. Sed, quod miror oculatos homines fugiſſe, alio legenda eſt ſcriptura ordine; ut ΤΩΝ ΡΩΔΙΩΝ, qui nummum ſcilicet feriundum curaverunt; & ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣ, id eſt, Νέρων@ Σεβαςὸς. Sic nunquam probare potui in nummis Hiſpaniæ jungi à viris doctis TARRACO vel TOLETO PIU; licet una in area conſpiciantur binæ iſtæ voces; verum perſuaſus ſum PIU. vel PIUS, referri debere ad nomen regis, quod in altera area eſt; licet urbes nonnunquam PIÆ appellentur; & parum accurati in obſervandis generibus tunc temporis fuerint. Huc pertinet Antonii nummus apud Joh. Vaillant; cujus in averſa parte cernitur, prora navis & aſtrum cum Inſ. IMP. CN. DOMIT. AHENOBARBUS. IMP. Nam τὸ IMP. quod primo loco ponitur, referendum eſt ad Antonium, qui in altera nummi area cernitur; vel incuria artificis bis exprimitur, quia in nummo Ducis Arſchotani omittitur. Hanc autem vocum transpoſitionem, quam modo in Rhodiorum nummo vidimus, & diſtinctionem, cum non obſervaret Nonnius in explicanda Goltzii Græcia, bis inſigniter lapſus eſt. In Delphorum enim nummo putat exſtare Ευρηδέλφων Δήμ@; cum faciendum ſit, quamvis vox Δέλφων in medio ponatur, Ευρηδήμ@. Δέλφων: quorum illud nomen magiſtratus eſt, qui ita & in aliis ſæpe occurrit monumentis. Fauſtinæ nummo inſcribitur Τ. ΑΙΛΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. M. Aurelii ΚΑΜΡΕΙΤΗΣ (ſi modo viri nomen proprium) ΝΥΣΑΙΕΩΝ; Lepidi; ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ. ΚΩΙΩΝ. Auguſti; ΚΑΛΛΙΠΠΙΔΗΣ. ΚΩΙΩΝ. Neronis Γαι@ Ποςυμ. Λαοδικέων; quod & in aliis apud Triſtanum, Erizzum & Patinum obſervare licet. Idem Nonnus in Athenienſium ære ſcribit ΙΩΝ ΑΘΗΝΑ, quo alludi putat ad Ionem Xuthi filium,

 qui

qui olim Athenis imperavit, & terram Atticam *Ioniam* vocavit; cum aliunde initio ſumpto legendum ſit ΑΘΗΝΑΙΩΝ. Atque ut clarius pateat, quas turbas det non obſervata in nummis & marmoribus diſtinguendi ratio, adjiciam inſcriptionem, quæ exſtat apud Sertorium Urſatum.

Lib. 1. Sect. 6. Mon. Patav.

D. M.
PARTHENO
PEO. AUG.
DISPUERNE
FESTA. CON
JUNCX. EI
MERCURI
ALIS. VIR
EJUS. B. M
FECERUNT.

Ex quarta linea vir doctiſſimus facit vel DISPUERNA, vel melius DISPUERNEA FESTA: hocque fabrili imperitia mendum irrepſiſſe credit, quia nihil DISPUERNE cum FESTA; cujus alterum putat eſſe prænomen; ex AUG. tandem facit AUGUSTALI, intelligitque ſacerdotem Auguſto dicatum & à Tiberio inſtitutum, vel Auguſtanum militem. Nolo hæc multis refellere; verum ita hæc verba diſtinguenda & legenda exiſtimo: PARTHENOPEO. AUGUSTI. DISP. VERNE. id eſt *Diſpenſatori vernæ*. E pro Æ. ponitur; illudque in nummis & marmoribus obviam eſſe inter omnes conſtat, & ego alio loco doceo. Quin & idem titulus in aliis apud Gruterum marmoribus occurrit; ut,

Ins. 8. p. 78. & 7. p. 18.

PIETATI
FORTUNÆ. PRIMIG
VOTIS. SUSCEPTIS
SALVIS. AUGUSTIS
M. AURELIO. ANTONINO. ET
L. AELIO. AURELIO
FORTUNATUS. VERNA
DISP. EORUM
ET. AURELIA. SUSCEPTA. LIB.

IOVI. O. M.
CONSERVATORI
CALLISTUS. AUG.
NOSTRI. VER
NA. DISPEN
SATOR. ET. COR
NELIA. EJUS
PRO. SE. ET. SUIS.

Io. 67. Et in alio lapide laudatur ANTROCIUS VERNA EXDISP. id eſt, *exdiſpenſator* Auguſtorum; adeo ut hinc explicatio marmoris Patavini plane firmetur.

IV. Apud Goltzium nummus eſt æreus Niſæorum; inque

Digitized by Google

que ejus una area cernitur ſpica cum littera M. & voce ΟΒΟ-ΛΟΣ; in altera homo fere nudus, ſcaphæ inſiſtens & nummum porrigens cum Inſ. ΝΙΣΑΙΩΝ. Sæpe mecum putavi, quid hoc ænigma ſibi vellet; & licet conjectura nata ſit, tamen adhuc hæreo; nec ſententiam meam proferrem; niſi crederem licere etiam dubia interdum extrudere, ut alii incitentur ad diligentius ea illuſtranda. Veteres igitur mortuorum ori nummum vel obolum imponebant, ut Charonti naulum perſolverent, quemadmodum ex Luciano, Juvenale, Apulejo, Propertio, Ariſtophane, Etymologici Auctore, Suida & Callimacho docuit Meurſius. Hujus ſuperſtitionis arbitror hic ſplendida veſtigia exſtare. Nam homo cymbæ inſiſtit, nudus fere eſt, obolum manu porrigit, tanquam vecturæ pretium. Præterea ΟΒΟΛΟΣ inſcribitur; quomodo & nummum vocat Lucianus non ſolum loco à Meurſio laudato, verum etiam alibi: *Divitibus autem, ô lepidiſſimum caput, hæc noſtro nomine annuncies quæſo: Quid, ô vani, aurum tantopere cuſtoditis? quid excruciatis vos ipſos ſupputantes uſuras & talentum aliud ſuper aliud accumulantes,* οὓς χρὴ ἕνα ὀβολὸν ἔχοντας ἥκειν μετ' ὀλίγον, *quos unum obolum habentes oportet poſt parvum tempus venire.* In Dial. Mort.

Diodorus Siculus narrat Græcorum de inferis fabulas cum Ægyptiorum ritibus convenire atque inde Philoſophos ſua ſumpſiſſe; ad hæc vere apud eos portitorem vel eum qui cadavera trans Nilum vehit, vocari Charontem, τὸ δ' ἐπιβάθρον νόμισμα τὸν ὀβολὸν τῷ πορθμεῖ διδόασι: Lib. I. Bibl. p. 87. Joannes Sariſber. *Experto crede in manus eorum millies incidi, & ut aliquid de fabulis mutuemur, portitor immitis Charon, qui nemini pepercit unquam, iſtis longe clementior eſt. Stipe ſiquidem vel triente ſolet eſſe contentus.* L. 5. c. X. Policr. Proprio cæteroquin nomine Δανάκη vocabatur, uti præter Auctorem M. Etym. & Suidam, quos laudat Meurſius, docet alio loco idem Suidas; Ἐστὶ λίμνη ἐν ᾅδου, ἣν διαπορθμεύονται οἱ τελευτῶντες, τὸ νόμισμα ὅπερ ΔΑΝΑΚΗ καλεῖται τῷ πορθμεῖ διδόντες: In v. Ἀχερουσία. Heſychius Δανάκη ... ἐλέγετο δὲ καὶ ὁ τοῖς νεκροῖς διδόμενος ὀβολός. Præterea nominabatur καρκάδοντα, niſi Suidas in ea voce corruptus ſit. Colligere vectigal illud fingebatur Æacus; Lucianus: Καὶ ὁ In Char. τελώνης Αἰακὸς ἀγανακτήσει, μηδ' ὀβολὸν ἐμπολῶν; *Et Æacus qui colligendo vectigali præeſt ſtomachabitur, quod tanto tempore ne obolum quidem lucrifecerit.* Soli autem ab hoc tributo immunes erant Ægialenſes Peloponneſi incolæ; quia Ceres filiam Proſerpinam

quærens, quid illi factum eſſet, ex iis (*Hermionenſes* tamen hoc feciſſe memoriæ mandat Zenob. Cent. I. Prov. 7.) cognovit, quemadmodum docet Suidas: Πορθμήιον ait, ὁ μισθὸς τοῦ ναύτου. Καλλίμαχος

Τοὔνεκα καὶ νέκυες πορθμήιον οὔτι φέρονται,

Ἐν Αἰγιαλῷ γὰρ καταβάσιόν ἐστιν ᾅδου, ἐς ὃ ἀπελθοῦσα ἡ Δημήτηρ ἔμαθε παρὰ τῶν περιοίκων περὶ τῆς κόρης, καὶ ἐδωρήσατο αὐτοῖς, ὡς λέγει, ἄφεσιν τοῦ πορθμητοῦ: *Nautæ merces, naulum: Callimachus,*

Ideo etiam mortui naulum nullum afferunt.

In Ægialo enim eſt deſcenſus ad inferos, in quem deſcendens Ceres, ex accolis, ubi Proſerpina eſſet, cognovit: ipſiſque, ut canit Callimachus, nauli remiſſionem donavit: Qui Callimachi locus integrior legitur apud Auctorem M. Etym. corrigiturque à Caſaubono & Cantero, ſed tamen abſque Suida difficulter intelligi poteſt. Goltzii inſuper nummus æreus eſt, & obolus Charonti datus ex eodem metallo fuit: Lucianus: Διὰ τοῦτο ὦ Ἑρμῆ, τὸ μὴ πολὺ τοῦ χαλκοῦ διαφέρον: οἶδα γὰρ τὸν χαλκὸν, ὀβολὸν ὡς εἴωθα παρὰ τῶν καταπλεόντων ἑκάστου ἐκλέγων: *Propter hoc ne ô Mercuri, quod parum ipſi æri* (aurum) *præſtat? Nam æs novi, uti qui à ſingulis vectoribus (quod & tu ipſe non ignoras) obolum colligam:* æreoſque obolos laudat auctor anonymus apud Suidam in v. Στατήρ.

v. Δανάκη c. 4. Lect. Theocr.

V. Nummum exhibeo, qui licet ſuppoſititius & malæ notæ ſit, dignus tamen mihi viſus eſt ut poſt Reinerum Reineccium, qui eum mutilum valde exhibet in Hiſtoria Julia, edatur; quia anſam dabit inquirendi diligentius in *ſepulchrum memoratiſſimum dignatumque inter* VII. *omnium terrarum ſpectacula memorari*, ut Gellius; vel *monumentum uſque ad* VII. *miracula provectum*, ut Val. Maximus loquitur;

Cerni-

Cernitur ipſa Artemiſia vultu decoro & regio, diademate vel certe ornatu muliebri frontem ornata, poſterioremque capitis partem velata amiculo, cum Inſ. ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ; in altera vero parte monumentum ſuperbum, tribus zonis exſurgens, quarum infima columnis, media ſtatuis, ſuprema ſtatuis itidem aliiſque rebus, &, ni fallor, navibus eſt decorata; angulis, qui videri poſſunt, ſummi ædificii binis binæ ſtatuæ, ita ut in aliis etiam totidem fuiſſe videantur, inſiſtunt; toti moli tectum faſtigiatum gradibus in pyramidis formam ſeſe attollens; illique currus, cui quatuor equi juncti ſunt, imponitur; curru vehitur vir cui figura alata coronam, ut equidem conjicio, imponit; & infra ſcribitur ΜΑΥΣΩΛΕΙΟΝ. Mauſolus igitur Cariæ regulus, *ubi fato perfunctus inter lamenta & manus uxoris funere magnifico ſepultus eſt: Artemiſia luctu atque deſiderio mariti flagrans uxor oſſa cineremque ejus mixta odoribus contuſaque in faciem pulveris, aquæ indidit ebibitque: multaque alia violenti amoris indicia feciſſe dicitur. molita quoque eſt ingenti impetu operis, conſervandæ mariti memoriæ* SEPULCHRUM ILLUD MEMORATISSIMUM DIGNATUMQUE NUMERARI INTER VII. OMNIUM TERRARUM SPECTACULA, uti loquitur A. Gellius. (Lib. 10. cap. 19.) In dialogis mortuorum fingit Lucianus Mauſolum ſe reliquis defunctis apud inferos præferre, quia Cariæ partiſque Lydiæ rex fuerat, inſulas nonnullas ſubegerat, Miletum uſque, Ionia vaſtata, progreſſus & forma decorus bellicisque rebus clarus fuerat; τὸ δὲ μέγιστον ὅτι ἐν Ἁλικαρνασσῷ μνῆμα παμμέγεθες ἔχω ἐπικείμενον, ἡλίκον οὐκ ἄλλος νεκρὸς, ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐς κάλλος ἐξησκημένον ἵππων καὶ ἀνδρῶν ἐς τὸ ἀκριβέστατον εἰκασμένων λίθου τοῦ καλλίστου· οἷον οὐδὲ νεὼν εὕρῃ τις ἂν ῥᾳδίως; *Quodque eſt omnium maximum, Halicarnaſſi monumentum habebat ſingulari magnitudine ſibi impoſitum, quale mortuorum nemo poſſidet, neque ejuſmodi pulchritudine exſtructum, equis atque viris, pulcherrimo è ſaxo abſolutiſſimo artificio expreſſis, adeo ut quis haud facile ſimile templum inventurus ſit.* Sed operæ pretium eſt audire celeberrimum Naturalis Hiſtoriæ ſcriptorem Plinium: (Lib. 36. cap. 5.) *Scopas*, ait, *habuit æmulos eadem ætate Bryaxin & Timotheum, & Leocharem, de quibus ſimul dicendum eſt, quoniam pariter cælavere Mauſoleum. Sepulchrum hoc eſt ab uxore Artemiſia factum Mauſolo Cariæ regulo, qui obiit Olympiadis centeſimæ anno ſecundo. Opus id, ut eſſet inter* VII. *miracula, ii maxime artifices fecere: patet*

Digitized by Google

ab auſtro & ſeptentrione ſexagenos ternos pedes, brevius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos XI. *attollitur altitudine* XXV. *cubitis; cingitur columnis* XXXVI. *Ab oriente cælavit Scopas, à ſeptentrione Bryaxis, à meridie Timotheus, ab occaſu Leochares: priuſquam peragerent regina Artemiſia, quæ mariti memoriæ id opus exſtrui juſſerat, obiit. Non tamen receſſerunt, niſi abſoluto jam, id gloriæ ipſorum artiſque monumentum judicantes: hodieque certant manus. Acceſſit & quintus artifex. Nam ſupra pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit* XXIIII. *gradibus in metæ cacumen ſe contrahens. In ſummo eſt quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjecta* CXL. *pedum altitudine totum opus includit.* Quæ verba proculdubio ante oculos habuit nummi ingenioſus admodum artifex; & revera mentem eorum optime & clariſſime percepit. Nam & columnæ hic ſunt, quadrigæ, quatuor facies, & ſupra pteron pyramis. Græci πτερὸν, eorumque exemplo Plinius, appellant omnem extremitatem & ſummitatem corporum, montium, ædificiorum, aliarumque rerum: nec abſurde viri eruditi πτερύγιον, cui D. N. Jeſum Chriſtum diabolus impoſuit ſuſpicantur Joſepho ὄχεον, id eſt, *ſummitatem* vocari. *Super pteron* igitur vel ſuper ſummos Mauſolei muros exſtructa pyramis eſt. Pyramides per excellentiam vocantur moles, certamine & opibus Ægyptiorum regum, unde eleganter eas Plinius vocat, *illorum pecuniæ otioſam ac ſtultam oſtentationem*, exſtructæ; & una cum Mauſoleo VII. orbis miraculis annumeratæ; à lato in anguſtum deſinentes. Et ita *Pyramidem* recte vocat Plinius faſtigium vel tectum Mauſoleo impoſitum, quod erat quadratum ad formam inferioris ædificii, quodque in acumen ſe contrahebat gradibus viginti quatuor · qui paulo decreſcentes Pyramidem efficiebant. Errat Dalechampius, quique eum ſequitur Leo Allatius, dum gradus à Pyramide ſeparant; neque enim video quid ſibi aliud hæc verba velint: *viginti gradibus ad Pyramidis baſin collocatis.* At nulli gradus ad Pyramidis baſin; ipſa Pyramis gradibus XXIV. adſcendebatur, hique Pyramidem efficiebant, uti clare verba Plinii demonſtrant, & nummus ad eorum ſenſum à neſcio quo artifice factus. Sed in nummo IV. vel V. gradus ſunt; Plinius memorat quatuor & viginti; adhæc Pyramis non æquat inferius ædificium; quod tamen eam feciſſe ſatis clare narrat naturalis hiſtoriæ conditor. Verum tam exiguo ſpatio magnificentiſſimum opus

Lib. 15. cap. 14. Ant.

Lib. 36. cap. 12.

Digitized by Google

opus comprehendi nullo modo potuit; & præcipua ac potior ejus pars eſt expreſſa; quia *Pyramis*, licet altior fuerit, & ſuppoſitam ſibi molem æquaverit, eadem tamen forma fuit; & ex quatuor vel quinque gradibus, tota qualis fuerit, facile poteſt perſpici. Quinimo ſi circino rationem inimus, palam fiet hos quinque gradus quinquies auctos reliqui ſepulchri altitudinem plane æquare. Verum reſtat major difficultas, non abſque ratione mota à Dalechampio atque Leone Allatio. Cum n. altitudo inferioris ædificii fuerit pedum 37½. Pyramidiſque par celſitas; & numerus is duplicatus faciat pedes LXXV; reliqui LXV. tribuendi ſunt ſoli quadrigæ; cujus tantam altitudinem fuiſſe non eſt veriſimile. Cubitum viri præſtantiſſimi affirmant complecti pedem & dimidium; quos Plinium alio loco ſequi illuſtri exemplo clarum utique fiet. Nam coloſſum Rhodium altum ſcribit fuiſſe *ſeptuaginta cubitos*; at illo antiquior Feſtus eidem *centum & quinque pedes* tribuit; recteque notat Dalechampius, quicquid tandem commentetur Allatius, idem eſſe LXX *cubitorum*, & *pedum centum ac quinque*. Cubitus enim, ut vel docent Vitruvii verba, *E cubito enim cum dempti ſunt palmi duo, relinquitur pes quatuor palmorum*, valet pedem cum dimidio; & ſi addere placet triginta quinque pedes illis LXX. exacte pedes centum & quinque fient. Alii tamen cubitum faciunt pedum duorum: cornu monocerotis Plinio *media fronte cubitorum duum eminet*, Solino vero *ad longitudinem pedum quatuor*; & Heroni ὁ πῆχυς *cubitus* dicitur ἔχειν πόδας δύο *continere pedes duos*. Hanc menſurandi rationem ſi Plinius ſequitur, reſtabunt pedes XL. qui, cum etiam ingentem ſatis altitudinem faciant; vel dicendum eſt; quadrigas has opere mirabili fuiſſe, vel numeros apud Plinium eſſe corruptos. Quicquid ſit, non plane inſolita faſtigia in Pyramidem gradibus adſcendentia Aſiaticis fuiſſe, docet templum Iovis, quod Mylaſſæ hodie etiamnum exſtat; atque ab eruditiſſimo Sponio Itinerario ſuo inſertum eſt. Satis igitur puto me illuſtraſſe *dives ſepulchrum*; finemque ſcribendi facerem; niſi hæc omnia immane quantum turbaret Vitruvius; deſcribatque nobis Mauſoleum alia longe forma, quam Plinius. *In media*, ait, *Mauſoleum, ita egregiis operibus eſt factum, ut in* VII. *ſpectaculis numeretur. In ſumma arce media Martis fanum habens ſtatuam Coloſſi, quam acrolithon dicunt, nobili manu Leocharis factam. Hanc autem ſtatuam alii*

Telo-

Lib. 34. cap. 4.

L. 3. c. 1.

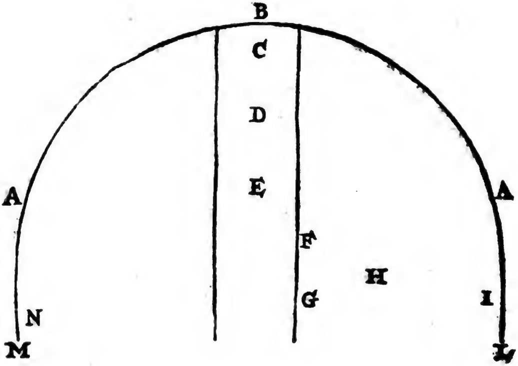
Part. 1. p. 362.

L. 2. c. 8.

Telocharis, *alii Timothei putant eſſe*, *in cornu autem ſummo dextro Veneris & Mercurii fanum ad ipſum Salmacidis fontem*: & infra: *Relinquitur nunc quoniam ad explicationem mænium eorum ſum invectus*, *tota*, *uti ſunt definiam. Quemadmodum enim dextra parte fanum eſt Veneris & fons ſupraſcriptus*, *ita in ſiniſtro cornu regia domus*: *quam Rex Mauſolus ad ſuam rationem collocavit. Conſpicitur enim ex ea ad dextram partem forum*, *& portus*, *mæniumque tota definitio*, *ſub ſiniſtra ſecretus ſub montibus latens portus*; *ita ut nemo poſſit*, *quid in eo geratur adſpicere*, *nec ſcire*, *ut rex ipſe de ſua domo remigibus & militibus ſine ullo ſciente*, *quæ opus eſſent*, *imperaret*. Sane Doctiſſimus Allatius his verbis ſcribit Vitruvium faciem Mauſolei aperire; quod ſi verum, nihil tam alienum à deſcriptione Plinii eſſe, unuſquiſque mecum proculdubio ſentiet. Verum ille præter Mauſoleum alia inſignia opera, quæ Halicarnaſſi ſpectabantur, deſcribit; & nulla quam hæc verba: *In media Mauſoleum*, *ita egregiis operibus eſt factum*, *ut in ſeptem ſpectaculis numeretur*; monumento noſtro conveniunt; reliqua alio referenda, & plane, ut ajunt, ἀπροσδιόνυσα ſunt. Scilicet Vitruvius de domibus lateritiis verba faciens, recenſet etiam illam, quam Mauſolus rex ædificavit: *Item Halicarnaſſi potentiſſimi regis Mauſoli domus cum Proconneſio marmore omnia haberet ornata*, *parietes habet latere ſtructos*, *qui ad hoc tempus egregiam præſtant firmitatem*; *ita tectoriis operibus perpoliti*, *ut vitri perluciditatem videantur habere*. Hæc eadem domus, quam verbis laudatis ſcribit in ſiniſtro cornu fuiſſe; nihilque commune cum Mauſoleo habet, ut pote à vivo Mauſolo exſtru-
L.36.c.6. cta; quemadmodum etiam docet Plinius: *Antiquiſſima quod equidem inveniam*, *Halicarnaſſi Mauſoli domus Proconneſio marmore exculta eſt*, *lateritiis parietibus*. Inde Vitruvius pergit narrare Mauſolum magno acumine & ſollertia ad ædificandum fuiſſe; natum Mylaſſis animadvertiſſe Halicarnaſſi locum naturaliter eſſe munitum, emporium idoneum, portum utilem, locumque theatri curvaturæ ſimilem: *Itaque*, addit, *in imo ſecundum portum forum eſt conſtitutum*, *per mediam autem altitudinis curvaturam præcinctionemque platea ampla latitudine facta*, *in qua media Mauſoleum.*
Lib. 1. Non igitur ſepulchrum magnificentiſſimum, vel μέγιστον καὶ ἐς κατασκευὴν περίβλεπτον, uti vocatur Pauſaniæ, deſcribit ſolum; ſed locum à Mauſolo electum, & mox *arcem* dictum: quæ omnia clarius ex ſchemate, quod delineavi, patebunt.

A A. Cur-

Digitized by Google

A A. Curvatura & præcinctio ex montibus, ut credo, naturaliter facta: vel, locus ſimilis curvaturæ theatri.
B. Media altitudinis curvatura.
C. Martis fanum in ſumma arce media.
D. Platea lata.
E. Mauſoleum. F. Forum. G. Portus. H. Domus regia. I. Portus obſcurus ſub montibus. L. Cornu ſummum ſiniſtrum. M. Cornu ſummum dextrum. N. Veneris & Martis fanum, & fons Salmacidis, memoratus etiam Straboni.

Atque ex his clarum eſt, Vitruvium Plinio nequaquam adverſari; & aliquid humani pati eruditos, qui tot illum verba ſepulchro deſcribendo impendere arbitrantur. Verum nunc videndum reſtat, num Artemiſiæ noſtræ meminiſſe Ariſtophanes, numque Mauſoleum contemnere potuerit Anaxagoras Philoſophus. Ita igitur Comicus in Lyſiſtrata per interpretem loquitur:

 Quippe

Digitized by Google

Quippe ſi quis vel puſillam fœminis anſam duit
Nil remittent impudentis poſtmodum ferociæ;
Quin ſtatim inſtruentque claſſem, ſeque mox ad prælium
Comparabunt navigantes inſtar Artemiſiæ.

Q. Sept. Florens de Artemiſia Mauſoli conjuge ſcribit Ariſtophanem loqui; & magni ingenii judiciique vir Leo Allatius dubitat, num de Artemiſia Lygdamidis filia intelligendus ſit: quæ velim viris doctis non excidiſſent. Nam licet non ſatis conſtet, quo anno obierit Ariſtophanes, nullus tamen Artemiſiam Mauſoli conjugem imperantem attingere potuit: cum mortuus ſit vel fine Olympiadis XCVII vel initio ſequentis. Ecce fabularum ultima fuit *Plutus*, acta anno IV. Olymp. XCVII. nec multo poſt eum legem mortalitatis expleviſſe veteres Grammatici notant: ἐν τούτῳ δὲ τῷ δράματι συστήσας, ajunt, τῷ πλήθει τὸν υἱὸν Ἀραρότα, καὶ οὕτω μετήλλαξε τὸν βίον, παῖδας καταλιπὼν τρεῖς: *Hac fabula populo filium Ararota commendavit, & ita mortuus eſt, liberos tres relinquens:* deinde Lyſiſtrata acta eſt anno quarto Olympiadis XCII, uti docet Samuel Petitus, quo tempore Ecatomnus Mauſoli & Artemiſiæ pater adhuc in vivis erat. Mauſolus autem in ſua principia reſolutus eſt Olympiade CVI. (male enim arbitror Plinium mortem ejus adſcribere anno ſecundo Olympiadis centeſimæ, & auctorem Olympiadum anonymum anno primo Olym. CIII. uti facile ex annorum, quibus Cariæ reges uſque Alexandrum Magnum regnarunt, numero, ſi id ageretur, probari poſſet) illique ſuccedens Artemiſia binis, quibus Reip. gubernaculis admota fuit, annis Mauſoleum exſtruere cepit; Idrieumque anno III. Olymp. CVII. ſucceſſorem habuit. His adde Ariſtophanem dicere non ſimpliciter, ut interpres vertit, *navigantes*; verum ναυμαχεῖν καὶ πλεῖν ἐφ' ἡμᾶς. id eſt, *adverſus nos*, Athenienſes, *prælio navali decertare*; quod cum nunquam fecerit Mauſoli ſoror, neque etiam temporum ratio conveniat, nullo jure viri eruditi de illa agere arbitrantur Comicum; & æque male dubitant; cum non alia quam Artemiſia Lygdamidis filia, quæ cum Xerxe Græciæ bellum intulit, & fortiſſime ad Salamina pugnavit, vel poſſit vel debeat intelligi. Anaxagoram Philoſophum Mauſoleum adſpicientem ſcribit Diogenes Laërtius dixiſſe: τάφος πολυτελὴς λελιθωμένης ἐστὶν οὐσίας εἴδωλον; *Sepulchrum magnifice exſtructum lapidearum eſt divitiarum imago.* Sed & hoc num fieri

fieri potuerit, diſpiciendum ſedulo eſt. Ut enim Diogenes teſtatur, Anaxagoras vigeſimum, cum Xerxes in Græciam trajiceret, ætatis annum egit, vixitque duos & ſeptuaginta. Rex ille Regum Græciam invaſit, Atticam vaſtavit, Athenas incendit a. I. Olymp. 75. quo tempore Anaxagoras viginti annorum erat; quibus ſi addas annos LII. ut fiant LXXII. non ultra Olympiadem LXXXVIII. ſuperſtes fuiſſe potuit; cum Mauſoleum exſtructum primum ſit Olymp. CVII. Imo Apollodorus ἐν τοῖς χρονικοῖς apud eundem Laërtium, diſerte ſcribit, Anaxagoram natum eſſe Olympiade LXX. mortuum vero primo *octuageſimæ octavæ*, quod intervallum duobus & LXX. annis conſtat. Quum igitur ratio temporum luce meridiana clarius oſtendat, Anaxagoram videre non potuiſſe Mauſoleum; ſequitur vel Diog. Laërtium putaſſe illud à priore Artemiſia, quomodo & Plinius alicubi eaſdem reginas confundit, exſtructum eſſe; vel potius Anaxagoræ Clazomenio tribuere, quod alterius & junioris eſt.

VI. Nummum nunc optimæ notæ & argenteum exhibeo, cujus ectypum à Joanne Menningio conſulis urbis hujus filio nactus ſum. Raritate ſua eſt notabilis admodum, cum quia nondum ab ullo, quod ſciam, editus; tum quia præter templum ſumptuoſiſſimum exhibet Antinoi vultum cum Inſ. ΑΝΤΙΝΟΟC ΔΙΥΟΣ.

Nihil opus eſt docere quis fuerit *Antinous*, & quo cultu eum affecerit Hadrianus, variique in Imperatoris gratiam populi. Hoc templum proculdubio unum ex iis eſt, quæ in variis oppidis ipſi extructa tanquam Deo vel Heroi ſunt; ut Mantineæ Lib. 8. in Arcadia, teſte Pauſania; Antinoiæ, quæ urbs fuit Ægy-

pti ab Antinoo ita dictæ; D. Hieron. *Tumulos mortuis templaque fecerunt, ſicut uſque hodie videmus. E quibus eſt Antinous ſervus Hadriani Cæſaris, cujus & Gymnicus agon exercetur Antinoius, civitatem ex ejus nomine condidit, & ſtatuit prophetas in templo.* Quæ proculdubio in aliis multis præterea exſtructa fuerunt locis. Sed præcipue notandum in nummo *Hadriani Ganymedem*, ut vocatur Prudentio, appellari DIVUM; & Latinam vocem Græca civitate donatam eſſe. In aliis nummis ΗΡΩΣ, vel ΑΓΑΘΟΣ ΗΡΩΣ, vel ΘΕΟΣ, confuſo Heroum atque Deorum cultu, quem alioquin diſtinctum fuiſſe multis iiſque haud vulgaribus auctorum locis docere poſſem, nominatur. Sed & Græci, quos Latini DIVOS, & DIVAS dicere ſolebant ΘΕΟΥΣ & ΘΕΑΣ appellabant. Nummus apud Erizzum inſcribitur; ΘΕΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ, id eſt, DIVUS AUG. DIVI JULII FILIUS; & apud Goltzium Γ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ; alius Claudii; ΘΕΑ ΔΡΟΥΣΙΛΛΑ & ΘΕΑ ΣΕΒΑΣΤΗ: Tiberii in Creta percuſſus ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΛΕΥΘ. Sic Publius Carvilius Marinus, qui tempore Philipporum Pannoniæ & Mœſiæ legionibus præfuit, imperatorque ab iis eſt ſalutatus, teſtibus Zoſimo & Zonara, vocatur ΘΕΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ apud Seguinum; quem nummum ediderunt etiam Strada & Georgius Chanlerus, ſed male eum *Mapinum* nominant, Græcaſque litteras in Latinas transformant. Nec Latini hunc morem reſpuerunt; & in nummis legimus: DEO AUGUSTO; cum alioquin, ut monui, Imperatores DIVI, Auguſtæ DIVÆ nominarentur; quod ultimum Græci interdum per ΘΕΙΟΣ & ΘΕΙΑ exprimunt, ut nummis ex multis apud Goltzium conſtat. Cæterum quia Antinoi mentio, non poſſum facere quin meam de marmore à Leonardo Agoſtini, viro eruditiſſimo edito, ſententiam aperiam. Cernitur in eo juvenis intecto capite caduceum tenens, jacens in arietis dorſo nudus, fere ita ut ab eo ferri vel in cælum vel in aliam regionem videatur. Doctiſſimus editor *Mercurium* eſſe arbitratur, quia Pauſanias narrat Corinthi fuiſſe æneam Mercurii ſtatuam, cui appoſitus erat aries. Verum mihi diligenter vultus lineamenta perpendenti, & conſideranti, nec talaria nec tempora alata ſive petaſum hic cerni; nonnunquam ſuborta opinio, ANTINOUM repræſentari. Sane eodem plane vultu, eodem capilli-

pillitio decorus non modo in nummis variis, verum etiam Gem. 40.
in gemma alibi apud Agoſtini occurrit. *Caduceum* autem tenet, Part. 1.
quia Mercurii in habitum effictus eſt, vel Mercurius eſſe putabatur. Sic idem inſigne gerens in nummis equo inſidet; vel conatur domare pegaſum, vel pedum paſtorale gerit, bovi adſtat & talaria pedibus habet annexa; inque unius adverſa area cernitur *aries* apud Erizzum, Stradam, Triſtanum & alios antiquarios. Ut enim ex innumeris auctoribus monumentiſque antiquis conſtat, *caduceus* inſigne Mercurii proprium eſt, non modo apud Græcos & Romanos, verum & Ægyptios. Nam & horum Mercurius canino capite (ridicule Gutherius lib. 1. cap. 25. Jur. Pontificii ſcribit, ſe nummum Iſidis matris ſubjicere, quæ equino capite denotatur) inſignis ſiſtrum atque caduceum gerit in nummis Fauſtinæ ac Juliani,
& talis deſcribitur Apuleio: *Nec mora, cum dei dignati pedibus hu-* Lib. 11. Met.
manis incedere prodeunt: hic horrendum attollens canis cervices arduas, ille ſuperum commeator & inferum, nunc atra nunc aurea facie ſublimis, læva caduceum gerens: & Servio: *Qui capite canino pingitur, hunc volunt eſſe Mercurium, ideo quia nihil eſt cane ſagacius.* Lucianus quoque refert Mercurium, poſtquam dux fuiſſet Iſidi in Ægyptum trajicienti, ex adoleſcente ſe feciſſe κυνοπρόσωπον; adeo ut nihil mirum ſit Albricum Philoſophum memoriæ mandare, *aliquos eum cum capite canino pinxiſſe*; quod non ita pervulgatum eſſe, miror notare doctiſſimum virum; cum nihil frequentius in Ægyptiorum, quos per *aliquos* intelligere debemus, ſacris ſit. Nec mirum Antinoum Mercurii in habitum formari videbitur, ſi quis repetere velit, quæ hac de ſuperſtitione, & more mutandi mortuorum ſtatuas in deorum
ſpeciem notavi ad Apotheoſin: quibus adde Theocritum Id. 17.
canere, Venerem non permiſiſſe ut Ptolomæi uxor Berenice Acheruntem tranſiret, verum eam in templo collocaſſe, & ſuos honores tribuiſſe illi, id eſt feciſſe ut iiſdem ſtatuis & ſacrificiis coleretur,

Ἐς ναὸν κατέθηκας, ἑᾶς δ' ἀπεδάσσαο τιμᾶς.

Quin & Antinoi ſimulacra Bacchum referebant apud Manti- Lib. 8.
nenſes, Pauſanias: αἱ δὲ Ἀντινόου εἰσὶν αἱ πολλαὶ Διονύσῳ μάλιστα εἰκασμέναι: *Antinoi imagines multæ Liberum Patrem referunt*; atque in nummis *Pan* appellatur. Octavius enim Falconerius nummum teſtatur in Muſeo Barberino reperiri, cujus in anteriori parte Antinoi

Digitized by Google

tinoi effigies pectore tenus, ſiniſtra baculum retortum humeris innixum tenentis, cum Inſ. ΑΝΤΙΝΟΩ ΠΑΝΙ: in aversa vero Victoria gradiens, & circa eam VICTORIA AUG. Nullus ego dubito, quin hic nummus à Mantinenſibus percuſſus ſit. Arcades enim præcipua relligione Panem colebant; unde *Deus Arcadiæ* Maroni; τὶς Α᾿ρκάσι ἐπιχώριος θεὸς Pauſaniæ; aliiſque à locis regionis laudatæ, in quibus adorabatur, *Mænalius* ac *Tegeæus* appellatus fuit. Pedum autem gerit, quia Pan cuſtos ovium armentorumque: Ipſe apud Lucianum: καὶ τὰ ποίμνια δ᾿ εἰ θεάσαιό μου ὁπόσα περὶ Τεγέαν καὶ ἀνὰ τὸ Παρθένιον ἔχω, πάνυ ἡσθήσῃ· ἄρχω γὰρ τῆς Α᾿ρκαδίας ἁπάσης; *Jam greges ovium ſi videas, quot in Tegea & Parthenio habeo, valde delecta-*
Lib. 1. C. *reris: impero enim toti Arcadiæ:* Inde *ovium cuſtos* Virgilio, Græciſque Νόμιος, Α᾿γρεὺς, Α᾿γρώτης vel Α᾿γρεὺς, quo ultimo nomine Athenis colebatur teſtibus Apollodoro apud Heſychium & Auctore M. Etymol. appellatur. Nec aliam ob cauſam Antinous Mercurio aſſimulatus in Bithyniensium nummo, apud Triſtanum, baculum gerit paſtoralem. Nam Mercurius apud Arcadas natus eſt, & cum populo paſcendis gregibus pecoribuſque dedito eandem proculdubio artem exercuit; niſi dicamus utriuſque Dei Panis n. & Mercurii inſignia, id quod fieri ſæpe ſolere docui, Hadriani deliciis tributa eſſe. Obſervandum autem præterea, in alia area nummi VICTORIAM repræſentari, illamque acceptam quaſi Antinoo Pani ferri. Nam *Pan nemorum belliqne potens* eſt apud Flac. Valerium; ςρατιώτης, *bellator* Longo dicitur; ante prælium
Lib. 1. invocatur apud Diod. Siculum; ςρατηγὸς, Poliæno teſte, fuit, primus aciem invenit, phalangi nomen dedit, cornu dextrum inſtituit & ſiniſtrum; & tandem Athenienſes ipſi adſcribebant victoriam Marathoniam, uti videre licet apud Herodotum, Pauſaniam & Lucianum. Cæterum quemadmodum in ΔΙVΟΣ retinetur Latinorum V. ita eadem remanſit in voce Græca; ſed quæ uſurpata eſt Martiali, Auſonio aliiſque ad Suetonii Auguſtum laudatis Caſaubono auctoribus. Nam in Philippi patris nummo ſcribitur: ΕΦΕΣΙΩΝ. Α. id eſt, πρώτων. ΚΑΤΑΠΛΛVC, id eſt, *claſſis, adventus navis*, uti vox ea in Iſidori gloſſis exponitur, vel κατάπλους, ut Græci loquebantur; neque vocem corruptam eſſe cum Patino exiſtimo; ſed ut ita explicem, facit triremis illi addi-

addita. In Valeriani numiſmate apud Seguinum, ΜΕΝΑΝ-ΔΡΟΥ & ΝΥΣΑΕΩΝ Latinam ſcribendi rationem ſervant: in Inſcriptione contra apud Sponium Latina, Y. frequenter, pro V. ponitur; ut SECYNDINYS. REPYRGARI, &c.

VII. In Conſtantini Hugenii, Nobiliſſimi & Doctiſſimi Viri, Sereniſſimo Arauſionenſium Principi à Secretis, gazophylacio nummum inſpexi elegantiſſimum, cujus una in area cernitur caput fœminæ cum Inſ. IMP. DOMIT. COS XV. in altera avis inſiſtens ramo olivæ:

Putabam ineditum hoc cimelium eſſe, ſed poſtea deprehendi Franciſcum Angelonum illud lectiſſimis nummis ſuis inſeruiſſe atque explicaſſe. Ita enim commentatur: Come faceſſe, ſtampare à ſe ſteſſo la ſeguente medaglia, non ſo comprendere.: poiche l'effigie e del Domitiano: ma la capigliatura è affatto lunga, creſpa, inanellata, & acconcia in guiſa, che altro, ch' eſſeredi femina, non puo guidicarſi. Vi ha ſopra una gentil corona d'alloro, e lettere deſcritte con Cos. xv. ergendoſi, dal fornire della gola un ramoſcello, non ſo ſe d'alloro o di palma: & ha nel roveſcio una cornacchia ſu un ramo di lauro, in atto di gracchiare, con S. C. nel diſotto. Simile animale fu gia amato da Minerva, havendolo fatto diventare uccello, di bella giovane, che egli era per prima, e ciò per defendere quella da Nettuno, che n'era inamorato e ſerviſſene fin, che moſſa dallo ſdegno, per l'accuſa fatta contra le figlioli di Cecrope, di branco, che egli era, la cangio in nero, come hora ſi vede; e diſcacciolla, togliendo in ſuo luogo la Civetta. Volſe forſe Domitiano eſprimere tal favola in ſimile roveſcio, come quegli; che ſi ſtudiava di rappreſentare Minerva in vari modi. Alcuni hanno

no voluto, che la cornacchia ſia ſimbolo di concordia, peroche congiunt il maſcher è la femina, una volta inſieme, ſi oſſervano inviolabile fede, mentre vivono, non uſando giamai alcuno d'eſſi con altri, ne eſſendo morto l'uno, ſi accompagna più quel, che rimane: anzi ſe neſta in luoghi ſolitari, fuggendo qualunque compagnia. Verum ex lineamentis vultus diligenter inſpectis conjecturam feci deam hanc FORTUNAM PRAENESTINAM eſſe; quæ Domitiano *toto imperii ſpatio annum novum commendanti lætam eandemque ſemper ſortem dare aſſueta, extremo triſtiſſimam reddidit*, quemadmodum loquitur Suetonius: quæque talis plane cernitur in nummo gentis Plætoriæ apud Urſinum. Nec inſolens nomi-
Cap. 15. ni Cæſaris, non vultum ejus, ſed aliud quid addi in una eademque area. Apud Seguinum Claudii nummus inſcribitur, ΚΛΑΤΔΙΟΤ ΣΕΒΑΣΤΟΤ, & in ſuperiore parte ΤΠΕΡΙΩΝ, cum capite muliebri turrita: quæ ut ipſam urbem repræſentat vel inſulam Rhodum; ita ΤΠΕΡΙΩΝ referri debet ad Solem in altera area coronam tropæo imponentem; vel gignendi caſu vox hæc legenda, ita ut ad Claudium referatur, iſque dicatur eſſe Sol vel Ὑπερίων. Similiter junguntur, AUGUSTO. DIVI. F. & tria ſigna militaria LEG. IV. LEG. VI. LEG. X. apud eundem; atque apud Patinum ΚΑΙCΑΡΟC & ſpica, id quod in multis Græcis obſervare etiam licet; & præcipue in *Pylæmenis Euergetæ*, Cappadociæ regis nummo, quem non ita pridem edidit Sebaſtianus Fæſchius. Nam cernitur in eo caduceus & ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΛΑΙΜΕΝΟΤ ΕΤΕΡΓΕΤΟΤ. Quin & idem vir eruditus teſtatur in nummis quos ipſe ſervat caput Dianæ adſcriptum habere, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΤ ΘΕΟΤ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΤ. ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ; nec non Herculem ſtantem ΒΑΣΙΛΗΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΤ ΘΕΟΤ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ. Et ſimilia in aliis Domitiani nummis obſervare licet; Cereriſque capiti adſcribitur, IMP. DOMIT. AUG. GERM. & Minervæ, IMP. DOMIT. AUGUST. GERM. COS. XII. Quæ in altera area cernitur avis, non *cornix*; ſed *corvus* eſt; quem ſæpiſſime videmus ramo lauri pedibus inſiſtere, uti præter nummos docent gemmæ apud Gorlæum. Erat ſcilicet avis auguralis, & Apollinis comes; unde frequentiſſime tam in numiſmatis quam lapi-

Digitized by Google

lapidibus tripodibus jungitur; Statio vocatur *comes tripodum*; Plinio dicitur, *in auſpiciis ſolus habere intellectum ſignificationum ſuarum*: & Æaliano appellatur θεράπων & ἄγγελος Apollinis. Hic autem non *cornix*, ut ſcribit vir Doctiſſimus, album colorem nigro mutare coactus eſt; quia Coronidis adulterium Apollini nuntiaverat, uti præter Hyginum Ovidius narrat; L. 1. An. c. 47, 48. F. 202.

Sperantemque ſibi non falſæ præmia linguæ
Inter aves albas vetuit conſidere corvum.

Cornix autem, quæ ante Coronis dicta fuerat, filia Coronei, in avem mutata à Minerva, factaque comes illius inculpata eſt; cum Neptunus eam comprimere in littore ſpatiantem vellet; ſed in locum ejus ſucceſſit noctua, quia avis facta Minervæ nuntiaverat Cecropis filias ciſtam, in qua clauſus erat Erichthonius, aperuiſſe & inſpexiſſe; Ovidius;

Acta deæ refero. pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervæ
Et ponar poſt noctis avem. mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt —

Mentem poëtæ non ſatis cepit Lactantius Placidus; malèque putat Coronidem virginem etiamnum, ciſtulam laxatam vidiſſe; quemadmodum ex ejus verbis patet: *Coronis ſupradicta, nobiliſſima virginum, cuſtodibus laxatam ciſtulam & inſpectam, cum draconem reperiſſent*, (n. filiæ Cecropis cuſtodes ciſtæ) *divulgavit: quamobrem dea eam à ſe alienavit. Quæ cum ſolitudine in litore oblectaretur, Neptunus procul conſpecta, Venere ejus incaluit. cui cum vim afferret, ab eadem dea propter virginitatem tenaciter cuſtoditam in avem cornicem converſa eſt; ita ut templo deæ ſubmoveretur.* Sed hæc, ut monui, ab Ovidii mente aliena plane ſunt; quippe qui canit eam in avem mutatam, vidiſſe ciſtam à Cecropis filiabus aperiri. Mirum igitur nequaquam eſt corvum addi deæ præſidi oraculi celeberrimi in Italia: Suetonius, *Vicina vero urbi oracula etiam disjicere conatus eſt: ſed majeſtate Præneſtinarum ſortium territus, deſtitit: cum obſignatas devectaſque Romam non reperiſſet in arca, niſi relatas rurſus ad templum.* Strabo: Πραίνεστος δ' ἐστιν ὅπου τὸ τῆς Τύχης ἱερὸν ἐπίσημον χρηστηριάζον; *Apud Præneſte autem fanum & oraculum Fortunæ eſt celebre:* quibus addatur omnino Cicero Cap. 63. Tib.

cero libro ſecundo de Divinatione. Et notatu inſuper digniſſimum eſt, ante deam non modo lauri ramum cerni, verum etiam eam corona ex eadem arbore caput cinctum habere. Eſt
Lib. 7. Myl. enim laurus, uti docet præter alios Fulgentius, Apollini dicata & fatidica; perſuaſumque habebant comeſtam conferre ad numinis afflatum, & vaticinantes inde δαφνηφάγους dixere, uti Scholiaſtes Heſiodi obſervat. Apollo ipſe in gemma apud Gorlæum tertia ramum lauri manu tenet; & Martianus Capella ſcribit Delium *ramale laureum* geſtare, vocatque *divina-*
Lib. 1. *tricem eandem conjecturatricemque virgam.* Apud Val. Flaccum Mopſus vaticinaturus

— Vittamque comamque per auras
Surgentem lauruſque rotat —

Alibi de eodem canit;

Hic vatis Phœbique fides non vana parentis
Mopſus: puniceo cui circumfuſa cothurno
Palla ima ferit alba pedes, vittataque frontem
Caſſis, & in ſummo laurus Peneïa cono.

Et rurſus cum Jaſon Phineum oraret, ut iter edoceret; diceretque inter cetera *Iovis optimam prolem*, id eſt, Palladem, non Herculem, ut quidam nugatur, ipſi puppim inſti-
Lib. 4. tuiſſe;

Ille ducem nec ferre preces, nec dicere paſſus
Amplius; hic demum vittas laurumque capeſſit,
Numina nota ciens. ——

VIII. In Antonini Pii nummo, quem Doctiſſimus Patinus edidit cernitur Diana multimammia, qualis in Epheſiorum, & multorum aliorum populorum vel auro vel argento vel ære occurrit cum Ins. ΑϹΤΤΡΗΝΕ.

Hæc vox licet obſcura valde ſit & necdum, quod equidem ſciam, explicata, mihi videtur eſſe Dianæ cognomen, à loco, in quo colebatur, & cujus incolæ nummum proculdubio ſignarunt, deſumptum. Strabo Troadem deſcribens
Lib. 13. teſtis erit omni exceptione major; Εἶτα Ἄστυρα κώμη καὶ ἄλσος τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἅγιον; *Deinde Aſtyra pagus, & lucus Aſtyrenæ Dianæ ſacer*: iterum: *Myſiæ propinquum pagum Aſtyra vocant*: ἣν δὲ πολίχνη ποτέ, ἐν ᾗ τὸ τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἐν ἄλσει: *Erat olim oppidulum, in quo Dianæ Aſtyrenæ templum in luco.* Ab hac, non

Digitized by Google

non autem Italiæ urbe *Aſtyra*, ut Stephanum ſcribere commentatur Gyraldus, Diana nomen accepit. Neque enim tale quid Ethnicographus tradit; ſed poſtquam dixit *Aſtyram* etiam eſſe Italiæ regionem; adjicit vocis Aſtyræ eſſe gentile *Aſtyrenus*, & ab eo gentili deſcendere Dianæ Aſtyrenæ cognomento templum. Ἔστι καὶ χώρα Ἰταλίας. τὸ ἐθνικὸν Ἀστυρηνός. ἀφ' οὗ τὸ τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν. Nec quemquam movere debet in nummo noſtro Ε. pro Η. poni; cum nihil tam in iis quam marmoribus frequentius ſit. In Athenienſium nummis ΑΘΕ pro ΑΘΗ, ſeu ΑΘΗΝΑΙΩΝ: in Thebanorum ΘΕΒΗ pro ΘΗΒΗ; Phæſti urbis Cretæ, ΘΕΣΕΥΣ pro ΘΗ. & in aliis ΜΕΤΡΟΠ. pro ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ: quomodo in Latinis nummis eadem littera pro Æ occurrit; ut in Gordiani AMBROCIE PETRE, pro *Ambroſiæ Petræ*; in Ciceronis, quem Lambecius in Commentario de Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi edidit, MINERVE pro MINERVÆ: in Veſpaſiani apud Spanhemium; PACI ORB. PERP. AC. ET. i. e. *Æternæ*: qualia etiam ex marmoribus facili opera adduci poſſent. Sed mihi ad ASTYRENAM DIANAM redeundum eſſe ſentio; ſi monuerim Ε pro ΑΙ in nummis non modo Græcis ultimi ævi, verum in longe vetuſtioribus etiam occurrere; ut in Caracallæ apud Triſtanum; ΚΟΜΟΔΟΥ ΚΕ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ. Diana autem, ſi modo T. 2.
integra, nec ætate attrita nummi noſtri inſcriptio eſt, ΑCΤΥΡΗΝΕ abſolute vocatur; quomodo deorum dearumque cognomina abſque prænominibus, ſæpe additis vocibus *Deus* & *Dea*, apud auctores, & in numiſmatis marmoribuſque occurrunt. Apud doctiſſimum Seguinum ΠΕΡΣΙΚΗ eſt *Diana Perſica*; apud Goltzium ACTIACUS Apollo, ERYCINA Venus & ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ Hercules; in nummo Caracallæ ex ſententia Triſtani ΑΛΦ. vel ΑΛΦΑΙΑ *Diana Alphæa*; in Deliorum ΔΗΛΙΟΣ *Apollo*, ΔΗΛΙΑ *Diana*: in Trajani ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΖΩΤΥΡΑ *Diana* vel *Hecate*: in Valeriani: ΘΕΑ ΚΛΑΖΟΜΕΝΗ, dea ibi, niſi ipſa urbs deſignetur, culta; & forte *Diana*, quam urbis effigies in alio apud Lambecium manu tenet, cum Inſ. ΘΕΑ ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΩΝ. in Auguſti, & Neronis ΘΕΑΣ ΣΙΔΟΝΟΣ, vel *Europa* vel alia; unde ſimul patet recte Stephanum notare Σιδών etiam eſſe gentile. Livius, ut in Apotheoſi monui,

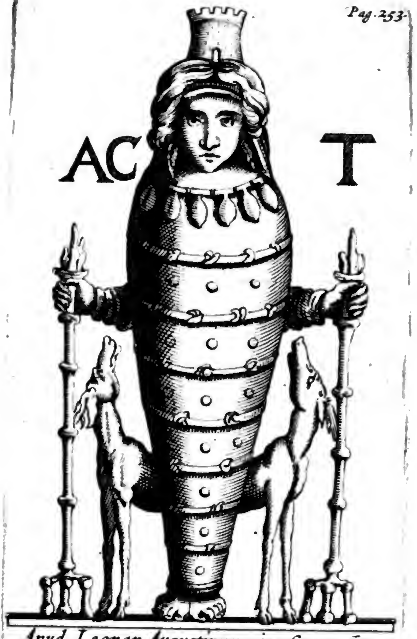
celebrat *Deum Penninum*; & Servius *Deam* eodem nomine;
*Denique loca ipſa, quæ rupit, Apenninæ Alpes vocantur; quamvis
legatur a Penina dea, quæ ibi colitur Alpes vocari.* In via Appia re-
pertum eſt ſignum Minervæ cum baſi, cui inſcriptum erat:

ΘΕΑΝ ΜΑΓΑΡΣΙΔΑ.
Τ. ΙΟΥΛΙΟΣ....
ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

L. 2. per quam *Minervam* deſignari patet ex ſacrificio quod ei
apud Arrianum obtulit Alexander; uti recte in notis ad
Stephanum de Urbibus monet Holſtenius; quæ propediem
cura Theodori Rycquii digeſtæ & auctæ in lucem prodi-
bunt. Dea Cyrrhestica vel Syrisca celebra-
tur in lapide antiquo, ex opinione Reineſii; Dea Aven-
tia Avantici oppido Helvetiæ culta in aliis apud Pati-
num: Deus Nisæus eſt *Bacchus*; uti conſtat ex collari
pantheræ captæ in Pamphylia; cui inſcriptum erat Arme-
L. 1. c. 1. nia lingua, teſte Philoſtrato: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
de vita ΘΕΩ ΝΥΣΑΙΩ: apud Colchos fuit culta à Phaſide fluvio
Apol. proculdubio dicta Φασιανὴ θεὰ, quam *Rheam* eſſe ex cymba-
lo, quod tenet, & leonibus ἀπὸ τῶ θρόνω arbitratur non
In Peri- abſque ratione Arrianus: Dianam Pergæ cultam περγαῖαν vo-
plo. cat Philoſtratus: Callimacho Μουνιχίη eſt *Diana Munichia*: in
L. 2. de Excerptis ex lexicis veteribus *Iſis* exponitur φαρία; & abſolu-
V. Soph. te ita etiam vocatur in Calend. Ruſtico, quæ alias, uti ex
Grut. nummis palam eſt, Isis Pharia vel Faria appel-
p. 135. latur; *Dea Hyblæa* culta Hyblis in Sicilia laudatur Pauſaniæ;
illaque forte cernitur in nummo apud Goltzium quam Hy-
blam majorem ſignaſſe ex inſcriptione ΜΕΓΑΛΑΣ ΥΒΛΑΣ
conſtat: & tandem Cybele in inſcriptione apud eundem
Reineſium, virum maxumum appellatur ΘΕΑ ΔΙΝΔΥ-
ΜΕΝΑ. Cereſque abſque ulla adjectione Α᾽ ΕΛΕΥΣΙΝΑ:
Et ne vulgata moneam, Mercurium *Cyllenium*, Venerem *Cy-
priam*, Nemeſin *Rhamnuſiam*, Herculem *Oetæum Deum*; Neptu-
num *Tænarium Deum*, Apollinem *Clarium* appellari; ipſa hæc
Aſtyrene Diana, niſi plane fallor, cernitur in gemma apud
Leonardum Auguſtini, quam Claudius Menetreius cum
aliis imaginibus ſubjunxit Symbolicæ Dianæ Epheſinæ ſtatuæ
explicationi. Nam Α C Τ. ſunt priores nominis deæ litteræ,
& commode explicari poſſunt ΑCΤΥΡΗΝΗ.

Eſty-

Digitized by Google

Apud Leonar Augustinum in Gemmā

Digitized by Google

Ectypum appoſui, cum quia liber ille inter rariſſimos eſt, tum quia Diana mihi anſam præbet emendandi nobilem admodum Euſebii locum. Scilicet obſervare hic licet Dianam multis mammis circa pectus pendentibus in orbem, qualis & alia ejuſdem numinis vel Iſidis in laudato libro conſpicitur ſtatua, ornatam. Nullam enim ego præter Dianam Lib. 1. & Iſidem, cujus Macrobius *continuatis uberibus corpus omne denſari,* c. 20. *quia terræ vel rerum naturæ altu nutritur univerſitas ſcribit*, Deam ita effingi ſolere novi, niſi quod in marmore apud Boiſſardum talis occurrit ΦΥΣΙΣ ΠΑΝΑΙΟΛΟΣ. Eruditiſſimis eam ob cauſam viris Giphanio & P. Fabro, qui *Cererem mammoſam* explicant *multimammiam*, nunquam aſſenſum dare potui; ſemperque exiſtimavi magnam inter hæc vocabula eſſe differentiam. Nam *multimammia* dea eſt, quæ multas; *mammoſa* vero mulier, quæ non multas, ſed grandes mammas habet. Sic *labioſus* qui ingentia labia: *lacertoſus*, *toroſus*, qui magnos ſolidoſque lacertos & toros; *ventrioſus* apud Plautum qui magnum ventrem & exſtantem habet, vel cui, ut Perſius canit,

Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extat.

Vicus *Fortunæ Mammoſæ* laudatur in regione urbis XII. Lucretius virginem craſſam & mammis cum grandibus appellat *geminam & mammoſam*; canitque eam ab iis qui vera rerum vocabula abjiciunt, & fœminis tribuunt, quæ non ſunt illis commoda, appellari *Cererem*; quia Ceres ſcilicet ita ſolebat pingi.

At gemina & mammoſa, Ceres eſt ipſa ab Iaccho:
Simula, Silena ac Satura eſt: labioſa, Philema.

Nam Cererem *gravem*, *fœminam* vel geminam facit Martianus Capella: *Cum his grata Ceres, admodum* GRAVIS *fœmina, alumnaque terrarum ac nutrix mortalium videtur:* tamque *mammoſam* fuiſſe docet unus inſtar omnium Arnobius: *Æſculapius baculo, Ceres mammis cum grandibus*; alibique idem ſcribit Lucretii Muſam prædicare *ab Iaccho Cererem mammoſam*; quanquam poëta non celebret *Cererem mammoſum*; verum virginem vel mulierem geminam & mammoſam canat appellari *Cererem ab Iaccho*, à blandientibus ſexui fœmineo. *Mammoſam* autem eo, quo dixi, ſenſu ſumi debere ſatis evincit Laberius, qui exoptat fœminam *non mammoſam*, *non annoſam*, *non biboſan*, *non procacem* apud A. Gellium. Neque aliter Veſta, quam eandem

Lib. 1. Lib. 6. Lib. 3. N. Att. c. 12.

Digitized by Google

dem cum Cerere faciebant Theologi gentilium, deſcribitur Porphyrio apud Euſebium; ſed ejus verba ita corrupta ſunt, ut ſenſum nullum recipiant: Καὶ τὸ μὲν, ait, ἡγημονικὸν τῆς χθονίας δυνάμεως, Ἑστία κέκληται ἧς ἄγαλμα παρθενικὸν ἐφ᾽ ἑστίας ἱδρυμένον· καθὸ δὲ γόνιμος ἡ δύναμις, σημαίνουσιν αὐτὴν γυναικὸς εἴδει προ μαστοῦ: *Id quod eſt in terrena vi princeps atque primarium, Veſta nominatur, cujus ſimulacrum virginea ſpecie juxta focum excitari collocarique ſolet: quatenus autem fœcunda vis illa eſt, eandem uberum tenus muliebri forma expreſſam voluerunt.* Verum ſi Veſta uſque ad mammas fuit forma muliebri; inde ſequi videtur vel avem vel piſcem vel anguem vel aliud monſtrum inferiori parte corporis retuliſſe; cum tamen ab omnibus, tanquam fœmina optimo jure deſcribatur. Legendum igitur conjunctis vocibus προμαστοῦ; & mulier προμαστός eſt *mammoſa*, quæ grandes habet mammas, inſtar mulierum vel gravidarum, vel infantibus ſuis juxta PIETATEM ROMANAM, quemadmodum nummis inſcribi voluit Flavia Maximiana Theodora, uxor Conſtantii Chlori, ubera præbentium. Inde poſtea τροφός vel *nutrix* vocatur; *Atque hunc ad modum vim illam terræ tot ſymbolorum varietate explicatam venerantur:* ὡς μὲν παρθένος καὶ Ἑστία ἡ κεντροφόρος; ὡς δὲ πηκαὶς ἡ τροφός; *ac virginis quidem Veſtæ nomine, quatenus ea centrum univerſi complectitur: parentis, quatenus nutrit.* Quibus in verbis, non ſecus ac in aliis Veſta virgo, & Veſta MATER, quemadmodum Ciceroni, in nummo D. Juliæ piæ, & Inſcriptione apud Gruterum vocatur, deſcribuntur; ita tamen ut mihi dubium valde ſit, quid illa cum centro univerſi habeat commune. Scio quidem Philolaum apud Stobæum πῦρ ἐν μέσῳ περὶ τὸ κέντρον conſtituere, eumque ἑστίαν τοῦ παντὸς καλεῖν, καὶ Διὸς οἶκον, καὶ μητέρα θεῶν; ſed nihil hoc cum Euſebii loco videtur habere commune; uti vel patet ex iis quæ ex opinione Pythagoricorum de eodem argumento diſputant Ariſtoteles & Plutarchus. Suſpicatus quapropter nonnunquam ſum, ſcribi oportere δενδροφόρος; quia virides arbores ſignum quaſi ſunt virginitatis & virginis terræ, paulóque poſt Ceres propter fruges & res ſativas dicitur eſſe terra χλοηφόρος. Ut autem προμαστίς mihi eſt mulier mammoſa; ita eadem Græcis pari ratione appellatur μεγαλόμαστος; quomodo etiam *ventroſus* in Gloſſis exponitur προγάστωρ & πρόκοιλος; & πρόχειλος eſt labioſus, vel

Lib 3. Præp. Euang.

Orat. pro Dom.

Cap. 25. Ecl. phyſ.

L. 2. c. 13. de Cælo. in v. Numæ.

Digitized by Google

vel prominentibus labiis & craſſis homo. Atque hæc quidem occaſione Aſtyrenæ, & Multimammiæ, vel POLYMAMMÆ DIANÆ, quas voces in antiquis numiſmatis, à me tamen necdum viſis vel ulli antiquario memoratis, reperiri ſcribit Voſſius, mihi notata ſunt, illamque relinque- Lib. 2.
rem niſi monendus fores, Lector, Stephanum notare in ur- c. 25. de
be Cariæ vel Phœniciæ, uti illa vocatur Corinnæ & Bacchy- Idol.
lidi, ex quibus recte Ethnicographum interpretatur Bochartus, Minervam cognomine Ἀστυρὶν fuiſſe cultam. Ἔστι καὶ πόλις Φοινίκης κατὰ Ῥόδον, ἐν ᾗ ἐτίματο ἡ Ἀθηνᾶ Ἀστυρίς: deinde multa adhuc in Euſebio reſtare illuſtranda, uti binis inſuper exemplis docere breviter conabor: τὴν τῶν καιρῶν, ait, σύμβολα οἱ Κου- Lib.eod.
ρῆτες, τὸν Κρόνον βουκολοῦντες: *Occaſionum varietatem Curetes Saturni nu-* præp.
tricii repræſentant. Sed neminem ego novi veterum, qui memoriæ mandet Curetas Saturnum educaſſe; putoque verba hæc verti debere: *Saturnum fallentes:* nam, uti ex hiſtoria fabulari, ipſiſque adeo nummis notum eſt, Curetes occultantes armorum ſonitu Iovis pueri vagitum, fefellerunt Iovem; qui ipſum inſtar aliorum devorare volebat. Hinc *Iovis nutritores* dicuntur; & βουκολέω *decipio* non ſolum Luciano ſignificat; verum etiam Heſychius ita commentatur: Βουκολοῦντες ἀπατῶντες: Βουκολῶν ἀπατῶν, σοφιζόμενος. Altero loco agit de Bacchi matre: Τίς γὰρ ἡ τοῦτον γεννήσασα, εἴτε Σελήνη τις λέγοιτο, εἴτε Περσεφόνη: *primum qua matre genitum eſſe Bacchum di-*
cent, Luna an Proſerpina. Scio Ciceronem varios Dionyſos vel Lib. 3 de
Bacchos recenſere; interque eos unum, natum Iove & Pro- N. Deor.
ſerpina, unum itidem Iove & Luna: ſed ut mirari ſoleo Conſulem Romanum optimum, & oratorem deſertiſſimum non meminiſſe Bacchi ex *Semele* geniti; ita apud Euſebium particula τις mihi auctor quaſi eſt, ut reſcribam Σεμέλη. Nam de Luna non ita puto eum locuturum, quia una tantum & omnibus nota eſt; cum contra plures Semelæ, & omnes æque ignotæ eſſe potuerint.

IX. Neronis apud eundem Virum Doctiſſimum ſignatur nummus figura muliebri ſuperiorem corporis partem nuda, haſtam & cornucopiæ tenens, cum Inſ. ΔΗΜΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ. Hunc in Thraciæ parte, quæ *Romania* dicitur, ſignatum nequaquam judico; quia Neronis Imp. tempore Byzantium nec *Nova Roma*, nec regio ſuburbicaria, ut ſic loquar,

Ro-

Digitized by Google

Romania dicta fuit. Nullus igitur alius, ut mihi equidem videtur, poteſt intelligi populus quam ROMANUS; qui Græca epigraphe uſus eſt, quia Nero Græcis valde delectabatur. Huc pertinet & Commodi Imp. numiſma inſcribi ΡΩΜΑΙΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ; quod factum à Romanis, non quia Byzantini appellati fuerunt *Herculei*; (quod tamen adhuc quæro) ſed quia Commodus dici voluit *Romanus Hercules*, teſtibus Dione & Lampridio.

X. Nummus Conſtantini inſcribitur CONSTANTINIANA DAFNE: inque illo ſedet victoria alata ramos tenens utraque manu; & ante eam fixum eſt tropæum cum captivo, cujus manus poſt tergum revinctæ ſunt. Hæc verba quid ſibi velint, non explicat vir eruditus, & Oedipo opus eſſe putat. Ego nullus dubito quin cum Valeſio & Spanhemio intelligendum ſit caſtrum DAPHNE, quod Conſtantinus Magnus ad ripam Danubii exſtruxit in Mœſia; à quo milites in notitia imperii CONSTANTINI DAPHNENSES & BALISTARII DAFNENSES nominati ſunt. Et, niſi fallor plane, caſtrum hoc ſive φρούριον, uti appellat Procopius, cernitur in alio Conſtantini nummo, cui inſcribitur PROVIDENTIA AUGG. quia maxima pars Providentiæ Imperatoriæ eſt, limites bene munitos ſervare; unde Procopius ſcribit Conſtantinum οὐκ ἀσύμφορον judicaſſe ταύτῃ n. Daphne φυλάσσεσθαι τὸν ποταμὸν ἑκατέρωθεν. Et proculdubio Victoria ſedet in nummo, quia Gothos atque Sarmatas Thraciam diripientes profligavit; quo ſpectat SARMATIA DEVICTA, uti in aliis nummis ſcribitur. Fuit etiam DAPHNE ſuburbium Conſtantinopoleos; cujus Stephanus meminit: Ἔστι καὶ προάστειον Δάφνη ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἐν ἀριστερᾷ ἐπὶ τὸν ἀνάπλουν ἀνιόντι, ὃ λέγεται Σέργιον; *Eſt & ſuburbium Daphne in ore Ponti ad ſiniſtram ſurſum navigantibus, quod dicitur Sergium.* Hic eſt, ubi Conſtantinus Helenæ Matris ſuæ ſtatuam collocavit, & locum Αὐγουστεῖον dixit: Suidas: Ἔστησε δὲ καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὸ ἀσκεπὲς τῆς Δάφνης στήλην τῆς ἑαυτοῦ μητρός; ἐξ ἧς ὠνόμασε τὸν τόπον Αὐγουστεῖον: *Erexit Conſtantinus Magnus in aperto Daphnes loco ſtatuam ſuæ Matris, à qua locum Auguſtæum nominavit.* Neque enim puto Cardinalem Baro-
T. 3. An. nium recte ex his verbis docere; apud Antiochiam ad Daphnidis lucum celebrem memoriam Helenæ fuiſſe, dictam *Auguſtale*; ibique Imp. Conſtantinum Matris ſuæ ſtatuam collo-

locaſſe. Nam *Daphne* hæc fuit prope Conſtantinopolim, uti conſtat ex Heſychio Mileſio & Auctore Chronici Alexandrini, qui narrant inſuper Conſtantinum Matris ſuæ ſtatuam columnæ impoſuiſſe, & locum Α'υγυςαῖον appellaſſe.

Atque hæc quidem ſpeciminis loco ſunt; finemque numiſmatum explicationi imponerem, niſi cenſerem reip. litterariæ intereſſe, ſi ante examinarem opinionem Nicolai Bergerii. Vir ille doctiſſimus libro raræ eruditionis & Gallici idiomatis conſcripſit hiſtoriam viarum militarium Romanorum; inque eo tradere non dubitat Aſinium Pollionem primum fuiſſe Romæ, qui bibliothecam numiſmatis (*Medailles*, quaſi dicas, *Metallias*, vel *Metalliones* appellat) ornavit. Utque doceat, non hodie aut heri primum eruditos ejuſmodi theſauris colligendis operam dediſſe, addit Atticum Ciceronis familiarem de iis librum conſcripſiſſe; & inter doctiſſimi Romanorum Varronis opera, unum eſſe de *Metallionibus*, in quo non ſolum nomina; verum etiam imagines virorum illuſtrium ex nummis delineatas publicaverit. Error inſignis originem ſuam debet male intellectæ voci IMAGO; qua arbitratur Latinos effigies hominum nummis impreſſas proprie deſignaſſe. Plinium ita interpretatur; *Tranſiit & à diis ad hominum ſtatuas atque imagines multis modis.* Sed illo, ut & proximis capitibus hiſtoriæ naturalis ſcriptor ne quidem nummorum mentionem facit; ſtatuaſque & imagines, ſive pictæ, ſive fictæ, ſive ex ære, aliave materia duriore factæ fuerint, recenſet. Sic cum Cicero ſcribit, *Demoſthenis imaginem ſe in ære vidiſſe*, ad nummos nullam ob cauſam recurrit: & Suetonium narrat memoriæ mandare, ſe vidiſſe numiſma Auguſti, in quo Turinus vocabatur; *Thurinum*, inquit, *cognominatum certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculam ejus æream veterem ferreis ac pæne exoleſcentibus litteris, hoc nomine inſcriptam: quæ dono à me Principi* (Hadriano) *data inter cubiculares colitur*: qua interpretatione, licet & eadem placuerit Sebaſtiano Erizzo, nihil abſurdius, vel à mente auctoris alienius eſt; uti unuſquiſque facili deprehendet opera. IMAGO quin etiam vox generalis eſt, & de omni effigie uſurpatur; ut de *picta*, apud Plinium: *Imagines adeo ſimilitudinis indiſcretæ pinxit.* de ærea vel ex alia materia facta apud eundem: *Alexandrum amicorumque ejus imagines ſumma*

Lib. 5. c. 15.

Lib. 34. c. 4.

In Orat.

In Diſſ. de Num.

Lib 35. c. 13.

L. 34. 8.

 omnium

Orat. pro Domo. *omnium ſimilitudine expreſſit.* Cicero Tanagrææ meretricis ſtatuam, modo *ſimulacrum è marmore*, modo *ſignum*, modo *imaginem* appellat; Tacitus *imagines quæ marmore aut ære finguntur* celebrat; & inſcriptio antiqua *imagines argenteas*; cereamque effigiem Plinius non aliter nominat. Varro præterea & Atticus de *Imaginibus* libros ediderunt, inque iis magnorum virorum effigies maximam proculdubio partem ex ſtatuis & picturis deſumptas repræſentarunt: Plinius; *Imaginum amore flagraſſe quoſdam teſtes ſunt & Atticus ille Ciceronis edito de his volumine; & Marcus Varro benigniſſimo invento inſertis voluminum ſuorum fœcunditati non nominibus tantum ſeptingentorum illuſtrium, ſed & aliquo modo imaginibus non paſſus intercidere figuras, aut vetuſtatem ævi contra homines valere.* Quod ſi quis exiſtimet has doctorum effigies ex nummis expreſſas eſſe, næ ille toto, quod ajunt, erraret cælo. Nam plerique Græcorum nummi, in quibus viri illuſtres duceſque cernuntur ſuppoſititii ſunt; & Romæ ante tempora C. Julii Cæſaris nullius προσωπικὴ nummis eſt indita; ſtatuæque apud utrumque populum ſive æreæ ſive marmoreæ, ſive cereæ frequentiſſimæ fuerunt.

In vita Agr.

L. 35, 2.

L. 35, 2.

I N-

INSCRIPTIONES

ET

MARMORA

ANTIQUA

EXPOSITA ET ILLUSTRATA.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Pag. [illegible]

INSCRIPTIONES ET MARMORA ANTIQUA EXPOSITA ET ILLUSTRATA.

PLurimum inſervire priſcis locis intelligengendis marmora antiqua, ſive ea figuris, ſive inſcriptionibus ſint notabilia, tot exemplis docuerunt viri eruditi, ut ea de re dubitare ſit hominis ignari plane & ab omni humanitate alieni. Et ſi forte quis ejuſmodi ingenio præditus inveniatur; inveniet hic, ut ſpero, unde meliora diſcere, & quod omnes præſtantis ingenii homines affirmarunt, etiam, ſi tanti, amplecti poſſit. *Avem* igitur *Stymphalidem* in nummo Gentis Valeriæ apud Urſinum arbitrantur exhiberi viri eruditiſſimi: verum ego perſuaſus ſum veram earum avium effigiem nobis exhibere marmor Oxonienſe centeſimum nonum & trigeſimum, in quo, quemadmodum ex ectypo patet, Hercules unam clava occidit.

I. Fundus mihi hujus opinionis Pauſanias, Arabiæ volu- Lib. 8.
cres, quibus idem nomen erat, deſcribens: Αὗται μέγεθος μὲν κατὰ γέρανόν εἰσιν οἱ ὄρνιθες, ἐοίκασι δὲ Ἴβεσι, ῥάμφη δὲ ἀλκιμώτερα φέρουσι, καὶ οὐ σκολιὰ ὥσπερ αἱ Ἴβεις: *Gruibus quidem illæ ſunt magnitudine pares, forma ibibus perſimiles; roſtra tamen validiora, neque ut ibes adunca habent.* Optima revera hæc marmori conveniunt; eſtque gruibus avis illa par magnitudine, & Ibi ſimilis; neque tamen roſtrum tam incurvum habet, uti haud difficulter ex Menſa Pignorii Iſiaca patet. Et quamquam Pauſanias dubitet, num Arabiæ atque Arcadiæ *Stymphalides*

 eadem

eadem fuerint forma; nondum tamen video, ad quem alium laborem Herculis hoc marmor poſſit referri; non ſecus ac aliud quod in monumentis Romæ non ita pridem editis exſtat, quodque exhibet Herculem ſagittis tres aves eadem magnitudine ac forma, qua noſtra illa eſt, petentem; uti memini me apud Heinſium τ̃ μακαρίτlω, omniſque quondam humanitatis & eruditionis promptuarium ϗ ἔμψυχον βιβλιοθήκlω videre. Ipſas quidem paulo poſt Stymphalidas πρὸς τῷ ὀρόφῳ templi Dianæ Stymphaliæ ſculptas eſſe Pauſanias ſcribit; ſed qua forma fuerint, memoriæ non mandat; & in poſtica parte templi adjicit virgines eſſe è candido marmore, cruribus ὀρνίθων inſignes. Hæ quamvis aliquantum Valeriæ Gentis numiſmati conveniant, tamen ſi perpendantur accuratius, patebit diverſas plane eſſe, & nihil cum ave Stymphalide, ut docti exiſtimant viri, habere commune. Nam in nummo ſignata avis toto corpore excepta περιτομῇ corvum refert; Pauſaniæ vero virgines nil niſi σκέλη avium habuerunt, atque à Stymphalidibus, quod diligenter notandum, diſtinguuntur, utque poſtea clarius patebit, Sirenes ſunt. Nec opinioni meæ obſtare debet eundem, alioſque auctores narrare Stymphalidas ab Hercule ſagittis confectas; Piſandrum & Apoll. Rhodium crepitaculorum ſonitu fugatas; Apollodorum χαλκέοις κροτάλοις excitatas & ſagittis interfectas eſſe; in lapide vero Oxonienſi Heroëm clava uti. Raro enim figmenta conveniunt; & quod Horatius canit, *pictoribus atque poëtis*, idem *ſculptoribus* merito aptatur. Nam iidem Heroëm noſtrum puerum quoque finxerunt, leonina pelle inſignem, & mala aurea Heſperidum tenentem; uti patet ex ſtatua apud Joan. Baptiſtam Ferrarium in libro, quem *Heſperidas*, vel *Malorum Aureorum Culturam* inſcripſit; fruſtraque nonnulli Herculis filium repræſentari exiſtimant. Parili ratione eundem Stymphalidas & Lernæam anguem clava occidentem puerum fecerunt; cum hos labores tamen exantlaverit, poſtquam ad juſtam ætatem pervenit, & infans ſerpentes tantum binos neci dediſſe fingatur. Atque ita in nummo Heracleotarum apud Patinum, & in alio Veri apud Triſtanum barbatus clava hydram occidit; cujus eadem plane forma, ac illius, quæ in Oxonienſi marmore cernitur, niſi quod ſeptem ibi, hic ſex capita (alii

aucto-

auctores illi octo, alii novem, vel quinquaginta, vel centum tribuunt) conſpiciantur. Et ut hoc obiter moneam, ſimili ſemper ætate labores κατ' ἐπιταγὴν Εὐρυσθέως, uti loquitur Zenobius; id eſt, *ex præcepto, & juſſu Euryſthei:* non autem Cent. 6. prov. 25. *ſubſidio*, quemadmodum reddit interpres, perficiens in nummis effingitur. Nam in Caracallæ numiſmate adultus taurum domat; in Antonini eundem, hydram Lernæam & equos Diomedis; in Albini mala Heſperidum manu gerit; in Getæ eadem petens draconem cuſtodem impugnat; in Antonini Pii carpit; in Macrini Threiciam Amazona baltheo; in alio ejuſdem Imp. & Maximiani numiſmate cervum cornubus ſpoliat; in Gordiani Cerberum oppugnat; in Antonini Pii eundem trahit; in Maximiani aprum Erymanthium collo impoſitum habet, & denique leonem Nemeæum *brachiorum nexibus nudus* elidit, vel τὸν αὐχένα σφίγξας τοῖς βραχίοσιν ἀπέπνιξε, uti Sueton. & Diodorus, mire hunc nummum illuſtrantes, loquuntur. Quod autem veteres fa ulantur Stymphalidas ſpiculis emiſſis homines occidiſſe, videtur originem ſuam debere iis, quæ de Arabiæ avibus narrat Pauſanias: fuiſſe n. illas inſtar leonum ac pardorum infeſtas hominibus, involaſſe in venatores, roſtriſque eorum pectora, ferreis licet loricis munita forent, tranſverberaſſe. Atque ita quidem veram avium Stymphalidum formam ex marmoribus erui: ſed quale tandem erit monſtrum, quo gens Valeria nummos ſignavit? Sirenem facit Urſinus Fulvius; Harpyïam Antonius Auguſtinus: quia, ut illis *virgineos vultus* tribuit Lib. 5. Met. Ovidius,

Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet uſum,
Virginei vultus & vox humana remanſit.

ita his eoſdem Virgilius,

Virginei volucrum vultus, fœdiſſima ventris
Proluvies, uncæque manus, & pallida ſemper
Ora fame. ———

Et certe ſi ratio aliqua dari poſſet, cur gens Valeria ejuſmodi nummos ſignaſſet, facile crederem monſtrum illud Harpyïam Lib. de Incred. referre; quia Heraclitus Sirenas, τὰ μὲν σκέλη ὀρνίθων, τὸ δὲ σῶμα γυναικῶν ſcribit habuiſſe; at contra Harpyïas appellat γυναῖκας ὑποπτέρους; id eſt, *volucres puellas, virgines volaticas*, ut Claudia- In Epigr. & Gloſſis.

nus

nus & Iſidorus loquuntur: vel virgines, quarum totum corpus in aves, excepto vultu, erat converſum, quas cerni etiam in Titi & M. Aurelii nummis exiſtimat ſtudii hujus peritiſſimus Car. Patinus. Sed cum nulla utique ratio afferatur, ſuſpicatus nonnunquam ſum, purum putum corvum in Valeriæ gentis nummo ſpectari; galea tamen clypeo & haſta armatum, propter auxilium Valerio qui inde Corvus ſive Corvinus dictus eſt, ſingulari adverſus Gallum pugna præſtitum; & hoc portentum acceptum referri debere imperitiæ artificis; quam in rem velim diligentius alii, quibus plus otii eſt, inquirant. Notandum præterea Doctiſſimum Patinum in nummo Græco exiſtimare repræſentari avem Stymphalidem; cum ego nihil ſimile obſervem; ſed tantum columnam, cui Pallas armata inſiſtit; Herculem nudum & gradientem, dextra manu tenentem virgam, ſiniſtra clavam & pellem leoninam, & denique Cupidinem parvulum alatum (niſi ſculptor hallucinetur inſigniter) ſagitta heroëm petentem.

C. 5. Th. p. 98.

II. Matres Deæ frequenter jam inde à temporibus Pertinacis & Severi celebrantur in marmoribus vetuſtis; egoque elegans earum & ineditum ectypum nactus ſum; quod antequam exhibeam, non abs re me facturum arbitror, ſi nonnulla moneo de Deabus, quæ & Matres à Græcis & Romanis nominatæ ſunt. Et in genere quidem ita appellantur deæ, quæ pepererunt: Varro apud Auguſtin. lib. VII. de Civ. Dei: *Diis quibuſdam Patribus, & Deabus* Matribus *ſicut hominibus ignobilitatem accidiſſe.* Specialiter autem Cybele; quippe quæ deorum omnium genetrix audit, Μήτηρ, vel Μήτηρ τῶν θεῶν, vel ΜΗΤΗΡ ΠΑΝΤΩΝ ΡΕΙΑ, uti ex variis Pauſaniæ & aliorum auctorum locis, & Inſcriptionibus patet, vocatur: Lucretio autem *Divina Mater & Idæa*, Virgilio *Berecynthia Mater*, Valerio Flacco *Mygdonia Mater* & Prudentio abſolute itidem *Mater*; & in marmore tandem Arundelliano Magneſii & Sipyli jurant per ΜΗΤΕΡΑ ΤΗΝ ΣΙΠΥΛΙΝΗΝ. Ceres vocata fuit Δημήτηρ quaſi γημήτηρ τις οὖσα, uti explicat Auctor Magni Etymologici, & à Siculis Δαμάτηρ, quemadmodum ex nummo apud Spanhemium conſtat: unde in Inſcriptione apud Tomaſinum appellatur Ceres Mater Maxima Frugifera; & in alia, teſte Goltzio, Mater agrorum; Varroni *Ops Mater* celebratur, &

Inſ. I. p. MLXXIII. — Hym. in Rom. — P. 156. — C. 26. de Donar. — l. 4. de L. L. & l. 1. c. 1. de R. R.

Tellus

Tellus Terra Mater; *Lua Mater* Livio; atque apud Aurelium Victorem vulgus TELLUREM MATREM *Deosque inferos precatur*, *ſedes impias uti Gallieno darent*. In lapide antiquo memoratur ΜΗΤΗΡ ΤΡΙΚΑΡΑΝΟΣ ΜΕΓΑΛΗ; quæ proculdubio eſt HECATE, à Porphyrio, narrante Euſebio, dicta τρικάρηνος, ab Orpheo τρισοκέφαλος; à Lycophrone τρίμορφος & τρικαύχενος, à Seneca *triformis* & Valerio Flacco *tergemina*. In lapide antiquo apud Reineſium ISIS MATER; in nummo Juliæ Piæ apud Joannem Vaillant, antiquariæ rei haud vulgariter peritum virum, VESTA MATER conſpicitur; neque aliter eam vocat Cicero, vel Virgilius Inſ. 2. p. MLXXIII. L. I. Ge.

Dii patrii Indigetes, *& Romule*, *Veſtaque Mater*
Quæ Tuſcum Tiberim & Romana palatia ſervas.

Romanis *Statæ Matris*, Feſto teſte, ſimulacrum in foro colebatur; atque à multis celebratur *Mater Matuta*. Quin & Elei Minervam Μητέρα venerabantur, quia cum Hercules Elidem diripuiſſet, fœminæ orbatam virili robore patriam miſeratæ, illi vota fecerunt, ſi gravidæ primo cum viris congreſſu fierent, teſte Pauſania: Et Diana itidem virgo dea, eodem titulo honoratur in Inſcriptione veteri apud Gruterum; Lib. v.

TEMPLUM. DIANÆ
MATRI. D. D. APU
LEJUS. ARCHITEC
TUS. SUBSTRUXIT.

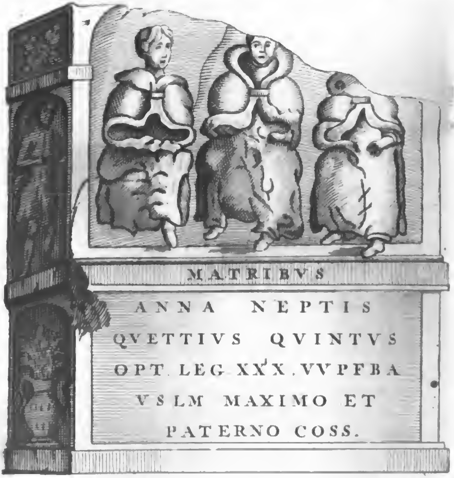
Tandem Deæ, quas Ματέρας vel *Matres* vocabant cultæ fuerunt in oppido Siciliæ; cui Ἐγγύιον nomen, quemadmodum memoriæ mandat Plutarchus; iiſque ex Creta allatis templum erexit Merion, docente Diodoro Siculo; quanquam non ignorem Ciceronem in Verrinis *Matrem Magnam & Idæam auguſtiſſimum & religioſiſſimum templum* eodem in oppido habuiſſe ſcribere. Poſtea in variis inſuper regionibus non autem in Britannia ſola, uti opinatur Seldenus, MATRES DEÆ cultæ fuerunt; non tanquam forent præſides partus vel θεαὶ γενετυλλίδες, id quod putat Reineſius, ſed totius regionis curam gerentes, & pro variis locis varia cognomina ſortitæ; ita in Inſcriptionibus Gruteri laudantur MATRES CALLAICÆ, SUEBÆ, VAPTHIATES, PANNONIORUM ET DALMATIARUM: quæ proculdubio earum regionum vel locorum ſunt deæ tutelares. In lapide vetuſto apud Sponium præterea MATRES GERUDATIÆ, occurrunt; In vita Marc. Lib. 4. Bibl. Ep. 19.

MATRIBUS
GERUDATIABUS
JULIA. MINIA
V. S. L. M.

In alio Noviomagenſi apud Joh. Smetium, MATRES MOPATES. Atque ut ex multitudinis numero patet, plures fuere ſimul cultæ, & quidem, uti ex variis marmoribus colligo,
P. XCII. tres. Totidem enim occurrunt Deæ ſtantes apud Gruterum, addita hac inſcriptione;

IN
HONOREM
DOMUS. DIVI
NÆ. DIS. MATRABUS.
VICANI. VICI. PACIS.

Inque elegantiſſimo lapide inedito, hodieque Clivis, quo ex arce Wiſſenſi tranſlatus eſt, exſtante tres etiam deæ, mira & barbara veſte exornatæ ſedenteſque conſpiciuntur, addita inſcriptione, quæ nos dubitare non ſinit eas MATRES DEAS eſſe.

Fir:

Firmat hanc opinionem mirum quantum alia inſcriptio necdum, quod equidem ſciam, luce pnblica donata; & baſi marmoris inſculpta, in quo trium dearum pedes apparent;

MATRIBUS. ARSACIS. PA
TERNIS. SIVE. MATERNIS
M. AUR. LU. VERONIUS. VE
RUS. PE PPÆFECTI. PRO. SE
ET. SUIS. V. S. L. M.

Et Gruterus teſtatur in pago Vachlendorff, ſive Vacallinæo inſcriptionem repertam eſſe, ſupra quam ſedebant tres Deæ, ſinu pleno fructuum eaſque vocari MATRONAS VACALLINEHAS. Et cum totidem deæ ſedeant in lapide, cujus baſi inſcribitur, teſtibus viris præclariſſimis Raphaële Fabretti & Jacobo Sponio; Diff. de Aquæd. Ara Ign. De.

SULEVIS. ET. CAMPESTRIBUS
SACRUM. L. AURELIUS. QUIN
TUS LEG. VIIX. GEMINÆ
VOTUM. SOLVIT. LÆTUS
LIBENS. DEDICAVIT. VIII. K.
SEPTEMBRES. BRADUA. ET
VARO. COSS.

ſuſpicio nonnunquam mihi eſt oborta, tempus edax conſumpſiſſe vocem ejus primam MATRIBUS; & pro SULEVIS, ſcribi oportere SUEVIS vel SUEEVIS, uti & alibi duplex EE, II, AA, & VV, occurrunt; tandemque CAMPESTRES *Matres* eſſe, quæ campis, agriſque præſident. Nam & paulò ante memoratas MATRES PATERNAS ET MATERNAS, quarum illæ etiam occurrunt in lapide inedito,

MATRIBUS
FRISAVIS PATERNIS

nullas alias eſſe arbitror, quam quæ curam majorum geſſerant, vel populi univerſe ſumpti, vel etiam certarum familiarum. Sic MATRES BRITTÆ loci ejus regioniſve præſides ſunt; marmor ineditum;

MATRIBUS
BRITTIS
L. VAERIUS
MIL. LEG. XXX
V. V.
V. S. L. M.

Neque tamen ternarius hic numerus (de quo operæ pretium

 eſt

eſt videre Raphaelem Fabretti, libro laudato) perpetuus eſt; & ſæpe una Dea MATER vocatur, quæ itidem vel pago, vel certo loco præſidet. Nam apud Boiſſardum exſtat ſtatua muliebris faberrime facta, & cornuopiæ tenens, cum Inſ. MATER. VILLÆ. FAGNÆ: & apud Gruterum lapis inſcribitur; MATRI. (niſi tamen hæc vox non ſecus ac ſequens pluralis numeri eſt) ET. PATRIBUS. & alius, MATRI AUG. &c. Hæ Deæ MATRES nonnunquam AUGUSTÆ cognominantur, non ſecus ac Ceres, Diana, Venus, Juno, Iſis & aliæ, quemadmodum ex Inſcriptionibus patet; quarum quinta pag. xc. ita ex Chohieri Antiquitatibus Viennenſibus legenda eſt:

MATRIS. AUGUSTIS
CA. TITIUS. SEDULIUS
EX VOTO.

Appellari præterea eas MATRONAS; & Inſcriptiones quæ loquuntur vel de MATRONIS ſimpliciter, vel de MATRONIS ACERNEHABUS, AUFANIIS, HAMAVEHIS, ROMAUCHIS, RUMÆHABUS, VACALLINEHIS, de nullis aliis quam Deabus Matribus explicandas eſſe arbitror. Aufaniæ etiam celebrari in Inſ. apud Noviomagenſes reperta videntur; A. 1628.

MATRONIS
AUFANIABUS
T. ALBINIUS
JANUARIUS
E. L. M.

& forte cultæ fuerunt in pago, cui nomen *Aufana* vel *Auſana*, uti male ſcribi videtur apud Antonin. in Itinerario, prope Treviros. Sic MATRONÆ VIDEANTIÆ ſunt Deæ Vediantiorum, Galliæ Narbonenſis populus eſt, tutelares; Inſ. apud Sponium;

MATRONIS
VEDIANTIABUS
P. ENISTALIUS. P. F
CL. PATERNUS CEMENELENSIS
OPTIO. AD. ORDINE. Δ. LEG. XXII.
PRIMIGENIÆ. PIÆ. FIDELIS
L. M.

Idemque Vir Doctiſſimus has deas HERAS appellari credit in Inſ. Aquitanica;

FANO.

Digitized by Google

FANO. HER. AUSC
ORRITS. HE SACRUM
G. VAL. VALERIANUS.

Nam una cum auctore notitiæ Vaſconiæ *Herarum Auſcarum* hic mentionem fieri, eaſque *Auſcis*, clariſſimis Aquitanorum præfuiſſe autumat. Auctor hujus notitiæ eſt Arnaldus Oihenartus; ſed apud illum pag. 445. inſcriptio paulo aliter legitur; neque ille de *duabus Heris* facit mentionem; & mihi videtur Herculem apud pleraſque gentes cultum æque commode poſſe intelligi. Fortunam cæterum *Heram* vocat Ennius apud Ciceronem; Lib. I. off.

Vos ne velit, an me regnare HERA, *quidque ferat ſors,*
Virtute experiamur: ——

& *Hecaten Tergeminam Heram* vel *Heram noctis* Val. Flac. lib. I. ac V. In Inſcriptione 38. Claſſis quintæ apud Reines. FLAMINICA HERÆ occurrit; ſed *Hera* ex opinione viri doctiſſimi, eſt Ἥρα vel *Juno*: & apud Catullum *rapidi Tritonis Hera* eſt Minerva. Quin & DOMINÆ nullæ mihi aliæ, quam MATRES, MATRONÆ, vel HERÆ ſunt: Inſ. apud Gruter.

M·ESTRIUS MARIINUS
PICTOR. CONSTITUIT
PRO. SALUTE. SUA. ET
·SUORUM
FANUM. DOMINARUM.

Atque hæc quidem occaſione DEARUM MATRUM mihi publicis curis diſtracto notata ſunt; iiſque antequam valere dicam, facere non poſſum, quin illuſtrem elegantem Procli Archiepiſcopi Conſtantinopolitani locum, qui exſtat in laudatione B. Chryſoſtomi Latine tantum edita, & forte habita, cum poſt annos quinque & triginta Imperatore Theodoſio Juniore, & ipſo Patriarcha, cadaver Chryſoſtomi Conſtantinopolim eſt relatum; uti legere licet in Epitome Vitæ Chryſoſt. quam una cum Palladio edidit EMERICUS BIGOTIUS vir illuſtris & Galliarum clariſſimum lumen. Ille igitur Proclus ita loquitur: *Omnem locum omni liberavit errore. In Epheſo artem Midæ nudavit* (al. fugavit) *in Phrygia Matrem, quæ Deorum dicebatur, ſine filiis fecit: in Cæſarea publica meretricia honoris vacua ſpoliavit: In Syria Deum impugnantes Synagogas evacuavit*: quibus verbis nihil aliud ſignificat, quam divina eloquentia feciſſe Chryſoſtomum, ut dii illi, qui nati dicebantur Cybele, crederentur tantum eſſe vana ingenii humani figmenta;

 quo-

Digitized by Google

quomodo B. Auguſtinus l. 7. c. 26. de Civ. Dei fere locutus eſt: *Vicit Matris Magnæ omnes Deos filios, non numinis magnitudo, ſed criminis.* Sed quid erit, *artem Midæ nudavit* ſive *fugavit?* fateor hic mihi aquam hærere; faciliuſque arbitror nodum ſolvi poſſe, ſi Græca non invidiſſet nobis temporis injuria. Suſpicabar nonnunquam *artem Midæ* eſſe *artem Magicam*; quia illa admodum Epheſi floruit; & Midas poſſet videri ea quæ tangebat in aurum eadem arte convertiſſe; myſteriiſque Orphei, itidem magi, ut plerique veterum credunt, fuit initiatus. Et Magos quidem in urbe ea fuiſſe multos, ſatis ſuperque ex Apoſtolorum Actis (memoriæ enim vitio B. Chryſoſtomus ſcribit in præfatione Epiſtolæ ad Corinthios primæ, *Corinthi* rem eam accidiſſe) & Plutarchi Alexandro patet; unde Clemens Alex. in Protr. ſcribit Heraclitum Epheſium vaticinatum eſſe, in libris quos in templo Dianæ depoſuerat, Νυκτιπόλοις, Μάγοις, Βάκχοις, Λήναις, Μύσταις: & ἐπῳδαί τινες δυσπαρακολούθητοι vocantur ἐφέσια γράμματα; quibus Lydiæ Regem
Ad Odyſſ. φ. Crœſum in rogo uſum eſſe ſcribit præter Suidam Euſtathius; & Diogenianus tradit *Epheſias litteras* fuiſſe incantationes, quas qui pronuntiabant, victores evadebant. Affert exemplum Suidas Mileſii & Epheſi inter ſe depugnantium, cujus ultima verba ita ſe habent: Φανεροῦ δὲ γενομένου καὶ λυθέντων αὐτῷ τριακοντάκις τὸ ἑξῆς πεσεῖν τὸν ἐφέσιον, Portus & Schottus ita vertunt, ac ſi triginta litteras à talo Epheſii abſtuliſſent; Eraſmus, tanquam ſuccubuiſſet, poſt victos adverſarios triginta. Sed nec de adverſariis nec de litteris loquitur; verum ſcribendum: Φανερῶν δὲ γενομένων καὶ λυθέντων αὐτῶν, &c. id eſt, *cum litteræ illæ animadverterentur & demerentur per triginta vices cecidiſſe luctato-*
P. 1864. *torem Epheſium:* Euſtathius, ὧν γνωσθέντων καὶ λυθέντων, τριακοντάκις τὰ ἐφεξῆς πεσεῖν τὸν Ἐφέσιον. Quin, quod notatu revera digniſſimum, ipſa illa Epheſia Diana, tam ſuperſtitioſe non modo ibi, verum etiam aliis in urbibus culta Μάγος vocatur Tatiano: Ἀφροδίτη δὲ γάμου πλοκαῖς ἥδεται, μάγος ἐστὶν Ἄρτεμις, θεραπεύει ὁ Ἀπόλλων: *Venus nuptiarum complexibus gaudet; Diana magiam exercet, Apollo medicinam.* Et huc, ni fallor, pertinent litteræ, quæ ἐπὶ τοῖς τῆς ποσὶ Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος; id eſt, *in* (male vertit interpres *ſub*) *pedibus Dianæ Epheſiæ* erant ſcriptæ, teſte Diogeniano apud Apoſtolium; vel ἐπὶ ποδῶν καὶ ζώνης καὶ στεφάνης, quemadmodum Plutarchus apud Euſtathium ad Homeri Odyſ-

Odyſſeam memoriæ mandat; cum veriſimile admodum ſit litteras has incantationes magicas fuiſſe, eamque ob cauſam, ut laudati auctores ſcribunt, non potuiſſe intelligi. Tandem ut *artes Midæ* deſignant *magiam*, ita eodem ſenſu *artes Dardaniæ* Columellæ uſurpantur;

At ſi nulla valet medicina repellere peſtem
Dardaniæ veniant artes ———

Et Clemens Alexandrinus narrat Midam Phrygem ab Odryſo edoctum τοῖς ὑποτεταγμένοις tradidiſſe ἔντεχνον ἀπάτην, *artificioſam fraudem*, quæ non incommode de γοητείᾳ & magia poteſt exponi; & alibi litterarum Epheſiarum, ut hoc addam, originem refert ad Dactylos Idæos; docetque eas non ſimplices litteras, verum voces integras fuiſſe. In Prott. L.1.& 5. Strom.

III. Miſit ad me Ampliſſimus idemque Doctiſſimus Vir Henricus Copez Reip. Silvæducenſis Scabinus inſcriptionem brevem quidem ſed elegantem, & prope urbem eam in pago Rummel non ita pridem inventam. Hanc à me paulò longius explicatam aliis invidere nolui;

C. JANUARINUS
SEXTUS
INTERPRES
VIVOS. SIBI
FECIT.

Cajus hic vocatur Januarinus, nomine a Januario menſe deducto. ita celebratur Januarinius in Inſ. apud Gruterum I.p.XLIV

HERCULI
JANUARINIUS
MODERAT. COL.
EQUITUM. D.D.

Similiterque fere à *Secundus* Secundinus; à Decimus, Deciminus; à Marcellus Marcellinus & alia ab aliis nominibus derivantur. Quin ipſi menſes in nomina vel cognomina ceſſerunt. In Digeſtis *Favius Januarius* Papiniano ſalutem dicit: A. v. c. 1040. *Pomponius Januarius*; A. 1080. *Aurelius Januarius* coſſ. fuerunt. Præterea *T. Flavius. T. F. Januarius*; *P. Albius P. L. Januarius*; *Æmilius Januarius*; *Q. Ælius Januarius*; *Januarius ſervus*; *Januarius conjux Eutychiæ*; *Januarius Ingenuus*; *T. Januarius Florianus aliique*; adhæc *Januaria filia Q. Magii Hilarionis*; *P. Januaria*; *Januaria Ælia* in lapidibus veteri- L.94. de Sol. & Lib.

teribus laudantur. *Vibrius Januarius* in Inſc. apud Reineſium, & *Januaria* in Confeſſionibus Martyrum Saturnini, Felicis, Dativi, & aliorum occurrunt. Et hac occaſione inſigne ſphalma notandum viri Eruditi, qui Indices Inſcriptionum ſummo cum labore & aſſiduitate concinnavit. Putat enim in monumento II. pag. DCCCCLXXVIII. laudari JANUARIAM PORCIAM RHODINEM, cum tamen illud ita editum ſit,

Baluz. T. 2. Miſc.

D. M.
JANUARIS
SERVI. PORCI
Æ. RHODINES
SEVERIA
SEVERINA.

& nulla laudetur *Januaria*; ſed ſervus *Januaris* i.e. Janitor ſive θυρωρὸς Porciæ, niſi ultimum S. mutandum in I. vel, *Januaris*, ſit nomen proprium. Sic, nequid de MARTIIS JUNIISQ. dicam, in iiſdem lapidibus occurrit AURELIUS APRILIS; M. DOMITIUS, APRILIS; APRILIS REPENTINI FILIUS; imo, quod nequaquam omittendum, in Inſ. II. p. DCLXXXV. APRILIS MATER Q. GEMINI SURIACI. Alius vocatur NOVEMBER in Inſ. 7. pag. DCCCCLXXXII, & 22. Epiſtolæ XLI. Reineſii ad Rupertum; adeo ut mirum nequaquam ſit, noſtrum illum JANUARINUM nominari. Cognomen eſt SEXTUS; quomodo multi alii vel *primi*, vel *Secundi* &c. fuerunt vocati. In lapidibus memorantur; L. ALFIUS. L. F. PRIMUS. T. ÆLIUS PRIMUS; & Græco cognomine ALFIUS PROTUS. T. ÆBUTIUS SECUNDUS, ΚΑΣΙΟΣ ΣΕΙΚΟΥΝΔΟΣ; S. ÆLIUS TERTIUS. P. ÆLIUS QUINTUS, aliique plurimi. ANIANA DEUTERA in Inſ. apud Reineſium; in Hiſtoria Romana, *M. Antonius Primus* dux Veſpaſiani celebris bello Vitelliano; *C. Plinius Secundus*; in c. ult. epiſtola Pauli ad Romanos Τέρτιος & Κούαρτος; & alii memorantur. Quæ res cum notiſſima ſit, miror eam non obſervaſſe Doctiſſimum Meurſium; eumque in Exercitationibus Criticis notare L. Bennium magiſterii pagorum munus primum obiiſſe; cum in lapide antiquo homo ille L. BENNIUS PRIMUS appelletur, & proinde cognomen PRIMI, non ſecus ac alii, tulerit. Sed quod præcipue notandum venit;

P. 285. Ep.

C. JA-

Digitized by Google

C. Januarinus Sextus dicitur eſſe Interpres. Eſt hæc vox πολύσημος; imo non modo varias, verum etiam elegantes recipit ſignificationes. Et quidem Interpres is vocatur, qui inter duos eadem lingua utentes medius eſt vel μέσος; qui pactionem, conventionem, & contractus conficit; quemque alio nomine *proxenetam* vocant: Aſionius; *Sequeſtres ſunt, apud quos pecunia deponitur*: Interpretes *per quos inducitur pactio*: quo ſenſu ſæpe Plauto uſurpatur; Milite; 3, 1. Dor. 2, 5, 6. 4, 1, 6.

Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci: quæ tibi
Conditio nova & luculenta fertur per me Interpretem.

Curculione;

Quod te præſente iſtic egi, teque Interprete.

id eſt; te proxeneta, te conciliatore; ſicque Iuno à Didone apud Virgilium vocatur *interpres curarum*, ſive, explicante Servio, *media & conciliatrix*; quia illa quaſi media erat inter Didonem atque Æneam, conabaturque Carthaginienſium reginam, & Trojanum ducem connubio jungere ſtabili. Pretium, quod hi interpretes accipiebant Latini *proxeneticum*; Græci, ἑρμηνευτικὸν id eſt *interpretativum ſeu interpretis honorarium*, ut Ictus loquitur, vocabant; idemque munus præſtabant hominibus diverſæ linguæ, quemadmodum ex jure conſtat. Atque ita Iſidoro Interpres inde deducitur & derivatur, *quod inter partes medius ſit duarum linguarum, dum transfert*. Tales fuerunt illi qui mercatoribus aderant, in urbe Colchicæ Regionis Dioſcuriade. Nam eo cum ex omnibus nationibus confluerent peregrini, Romani neceſſe habebant ad negotiationes peragendas Interpretibus uti: Plin. *Reliqua litorum feræ nationes tenent. Melanchlæni, Coraxi urbe Colchorum Dioſcuriade juxta fluvium Anthemunta, nunc deſerta: quondam adeo clara, ut Timoſthenes in eam 300 nationes diſſimilibus linguis deſcendere prodiderit. Et poſtea à noſtris* cxxx Interpretibus *negotia ibi geſta*. Hinc & ipſi Legati eo nomine nonnunquam veniunt; quia inter populos pacem & fœdera facere ſolent: Fal. Flaccus

4. Æn. 601. L. 3. D. de proxen. L. 1. §. ult. D. de verb. Oblig. L. 10. Etym. L. 6. c. 5. L. 6.

Regius Eois Myraces Interpres *ab oris*
Venerat, ut Colchos procul atque Æëtia Parthis
Fœdera danato non irrita jungeret auro.

Erant præterea alii *interpretes*, qui legatorum ab exteris & diverſa

Digitized by Google

ſa lingua utentibus gentibus ad Senatum vel Impp. miſſorum verba interpretabantur; faciebantque ut Senatus Oratores, illi contra Senatum intelligerent: qui videntur INTERPRETES DIVERSARUM GENTIUM appellari in vetere Inſcriptione laudata Goltzio, Cicero; *Si Pœni in Senatu noſtro ſine* INTERPRETE *loquerentur*, alibi; *ita quemadmodum in Senatu ſemper eſt aliquis qui Interpretem* poſtulet, *ſic iſti nobis cum Interprete audiendi ſunt*: Julius Firmicus: *Reddit etiam ſic per noctem collocatus Imperatorem aut potentiſſimorum Judicum* INTERPRETES. Unde veluti rem miraculo proximam extollit Plinius, Mithridatem maximum ſua ætate regum *ſolum mortalium viginti duabus linguis locutum eſſe, nec de ſubjectis gentibus ullum hominem per* INTERPRETEM *appellatum ab eo, annis* LVI. *quibus regnavit.* Talem *Interpretem* arbitror *Menandrum* fuiſſe laudatum Pomponio Icto; *Et ideo in quodam* INTERPRETE *Menandro, qui, poſteaquam apud nos manumiſſus erat, miſſus eſt ad ſuos*; & Ciceroni; *Neque enim ſine cauſa de Cn. Publicio Menandro, libertino homine, quem apud majores legati noſtri in Græciam proficiſcentes* INTERPRETEM *ſecum habere voluerunt, ad populum latum, ut is Publicius, ſi domum reveniſſet, & inde rediiſſet, ne minus civis eſſet.* Roſinus comitem eum facit legatorum legum conquirendarum cauſa in Græciam profectorum, ſive decem virorum, qui leges XII. Tabb. compoſuerunt. Impugnat eum Reineſius, contenditque hunc hominem eſſe Publicium Menandrum libertinum, quem Magno Pompejo indiſcreta ſpecie ſimilem fuiſſe Valerius Maximus & Plinius narrant; indeque putat patere tempus, quo legatos in Græciam ſecutus eſt, & ſimul ſtuporem mangonis iſtius ſive Roſini. Sane voces *legum conquirendarum cauſa* apud Ciceronem non reperiuntur, verum (ne dicam Roſinum adjicere potuiſſe explicationis cauſa) libertinus Pompejo ſimilis & æqualis *Publicius* quidem, non autem *Menander* vocatur; adhæc ſi legati in Græciam miſſi ſunt tempore Pompeji, quo jam Græca lingua maximo in uſu Romæ erat, nondum perſpicere poſſum, quare Cicero dicat, *apud majores*; & mox; *multi etiam* (ut ſc. Menander ille) *ſuperiore memoria*; quæ nequaquam conveniunt Pompeji temporibus, quibus Cicero vixit; adeo ut alium vix dubitem fuiſſe *Cn. Publicium Menandrum interpretem*, quibuſcunque tandem Romanorum legatis (nam qui Decemviris adfuit *Hermodorus Epheſius* vocatur Pli-

L. 2. Div. L. 5. Fin. L. 3. Mat. c. 8. L. 25. c. 2. L. 3. D. de Capt. Orat. pro Balb. L. 8. c. 2. Antiq. Ep. 28. L. 9. c. 14. L. 7. c. 12.

Plinio; niſi forte plures iis additi ſiut) apparuerit; alius *Cn. Publicius* Pompejo ſimilis. Huc pertinent etiam INTERPRETES, quos Magiſtratus Romani in provincias cum imperio miſſi apud ſe habebant, ad deſideria provincialium intelligenda: Cicero; *Varius eſt in Sicilia* INTERPRES, *quo iſte* INTERPRETE, *non ad Græcam linguam, ſed ad furta & flagitia uti ſolebat*: quales arbitror Julium Firmicum appellare *potentiſſimorum judicum Interpretes*; id eſt, præfectorum prætorio, urbis, & vice ſacra judicantium, qui etiam *maximi* Judices vocantur in Codice; *Vel in provinciis apud earum moderatores, vel in hac alma urbe apud competentes* MAXIMOS JUDICES: quam legem, cum lata ſit a Juſtiniano Imp. mirari ſatis non poſſum Hadriano adſcribere Gutherium. Præter hos mihi occurrunt INTERPRETES ſacri; & quidem vel Dii, vel homines. Nam Mercurius erat Deorum Interpres, Iovisque placita ad homines ferebat: Virgil. L.36.c.5. Act.5. in Verr. L.6. ubi cauſ. ſtat. In de offi D.A. L.4. Æn. v.355.

Nunc etiam INTERPRES DIVUM, *Iove miſſus ab ipſo*
(Teſtor utrumque caput) celeres mandata per auras
Detulit ——

Quo numero etiam dæmones à gentilibus habebantur, quos πορθμεύοντας Plato appellat; qui hominum preces ad Deos, & horum juſſa ad illos reportant: Apulejus; *Cæterum ſunt quædam divinæ mediæ poteſtates, inter ſummum æthera & infimas terras, in iſto interſiti aëris ſpatio, per quas & deſideria noſtra & merita ad Deos commeant: hos Græco nomine δαίμονας nuncupant. Inter terricolas Cælicolaſque* VECTORES *hinc precum inde donorum, qui ultro citroque portant hinc petitiones inde ſuppetias, ceu quidam utriuſque* INTERPRETES *& ſalutigeri.* Atque ab hoc officio Mercurius Græcis Ἑρμῆς, παρὰ τὸ ἐρῶ id eſt λέγω, uti legere licet apud Auctorem M. Etym. vocatur; eoque reſpiciens Servius ita commentatur, INTERPRES DIVUM, *Hermes: expreſſit verbum de verbo.* Quin & Apollo Platoni vocatur πάτριος τῶν Ἑλλήνων ἐξηγητής, teſte Oenomao apud Euſebium Libro v. Præparationis. Alii DEORUM INTERPRETES erant homines; quos alias *vates, aruſpices, ariolos, augures, conjectores* vocabant; qui oſtenta, portenta, prodigia, ſomnia, & quæcunque à diis mitti putabantur ſigna, victimarum fibras, volatus, garritus avium, per quæ diis futura prædicere perſuaſum habebant, interpretabantur & explicabant; Virgilius; Lib. de Deo Socr. L.3. Æn. v.359.

His vatem (Helenum) *aggredior dictis, & talia quæſo:*
Trojugena, INTERPRES DIVUM, *qui numina Phœbi*,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui ſidera ſentis
Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

Servio optime exponitur, *vaticinator: qui mentem deorum mortalibus publicas*; rurſus;

Tertius, ille HOMINUM DIVUMQ; INTERPRES *Aſylas*,
Cui pecudum fibræ, cæli cui ſidera parent,
Et linguæ volucrum, & præſagi fulminis ignes.

Erudite idem Grammaticus commentatur: *Deorum quos interpretatur, hominum quibus interpretatur, & divinas indicat mentes*
Li. x. Et. INTERPRES *vocatur*; ſimiliterque fere Iſidorus, niſi quod ad ipſos Theologos, qui ſacra & myſteria exponebant, ut erant Romæ Pontifices, in Eleuſiniis Ἱεροφάνται, videatur recte extendere; *Sed & qui inter Deum, quem interpretatur, & homines quibus divina indicat myſteria* INTERPRES *vocatur*; Ita Sulpicio Severo Joſeph dicitur eſſe *mirus ſomniorum Interpres*; & Judæa mulier *interpres Legum Solymarum* Juvenali; Ciceroni celebrantur *Augures, interpretes Iovis O. Max: Conjector & interpres ſomniorum: Aſtrologi interpretes*, (quomodo eos alicubi etiam appellat Plinius) *cæli: interpretes portentorum, qui Galeotæ tum in Sicilia* vocabantur; & alibi *aquila* ipſi, quia omina præbebat; deorumque quaſi voluntatem homines docebat, *interpres & ſatelles Iovis* appellatur; adeo ut & volucres deorum quodammodo *Interpretes* poſſint vocari, quia eorum mentes aperiebant, ut eleganter canit Ovidius, cujus verſus facere
Lib. 1. Is. non poſſum quin adſcribam;

Sed nihil iſta juvant: quia linguæ crimen habetis;
Dique putant mentes vos aperire ſuas.
Nec tamen id falſum. nam, Dis ut proxima quæque;
Nunc penna veras, nunc datis ore notas:
Tuta diu volucrum proles, tum denique cæſa eſt:
Juvat utque Deos indicis exta ſui.

Græcis oſtentorum explanator Ἐξηγητὴς appellatur. Nam licet hæc vox generalem recipiat ſenſum, ſignificetque etiam *Juris*, ut Cicero loquitur, *interpretem*; atque adeo eum qui τῶν ὁπῶν πράγματα exponit, ſi fides habenda Suidæ & Auctori M. Etymologici, præcipue tamen eo nomine is venit qui ſacra,

Digitized by Google

ora, ritus, ceremonias & oſtenta interpretatur. Heſychius: Ἐξηγητὴς ὁ περὶ ἱερείων καὶ διοσημείων ἐξηγούμενος: Harpocration: Ἐξηγητὴς ὁ ἐξηγούμενος τὰ ἱερά: Julius Pollux, Ἐξηγηταὶ δ' ἐκαλοῦντο, οἱ τὰ περὶ διοσημείων καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἱερῶν δικάζοντες; *Dimittuntur judicia, ſi prodigia incident. Exegetæ vero vocabantur, qui prodigia & alias res ſacras judicabant*; qualia etiam apud Auct. M. Etym. & Suidam legere licet. Huc pertinet libros rituales dici ἐξηγητικοὺς, quales ſcripſerunt Anticlides & Clidemus, teſte Athenæo; nec non Sophoclis Scholiaſtem alicubi notare ἐξήγησιν proprie dè rebus divinis & excellentibus, ἑρμηνείαν de vulgaribus & paſſim obviis uſurpari; eandemque vocem hoc ſenſu apud Demoſthenem, Herodotum, ut ἔπεμψε θεοπρόπους ἐς ἐξηγητὰς, *vates ad prodigiorum interpretes miſit*, LXX Interpretes, ut εἶπα οὖν τοῖς ἐξηγηταῖς, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων μοι αὐτό; alioſque auctores frequenter occurrere. Apud Pauſaniam certe Philiſtus ſcribit Hyblæos, Sicula gens eſt, τεράτων καὶ ἐνυπνίων ἐξηγητὰς, *oſtentorum & ſomniorum interpretes eſſe:* idem viros, qui antiquitates patrias, quarum utramque paginam dii, eorumque ſimulacra faciebant, vocat vel abſolute ἐξηγητὰς, vel ἐξηγητὰς τῶν ἐπιχωρίων; occurruntque apud ipſum *Exegetæ Argivorum, Eleorum, Meſſeniorum, Patrenſium, Sicyoniorum & Trazeniorum*; & neſcio an ad hos, an vero ad alios interpretes referendi ſint Ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ quos Herodotus ſcribit oriundos à pueris Ægyptiis, quos Pſammitichus commiſerat Ionibus & Caribus in Ægyptum prope Nilum tranſlatis erudiendos; quanquam non incommode Hieroglyphicorum explanatores & ſacerdotes queant intelligi. Præterea τῶν ἱερῶν ἐξηγηταὶ *ſacrorum interpretes* celebrantur Dionyſio Halicarnaſſenſi; & οἱ τοὺς χρησμοὺς ἐξηγούμενοι *oraculorum interpretes* Zachariæ Mitylenæo. Quin & Plutarchus Timotheum Athenienſem abſolute Ἐξηγητὴν appellat, id eſt Hierophantam, Myſtagogum, ſacrorum Eleuſiniorum interpretem, vel ut Tacitus loquitur, *Antiſtitem cæremoniarum*; de quo loqui Arnobium, nonnunquam ſubdubitavi; *Apud Timotheum*, ait, *non ignobilem Theologorum virum, nec non apud alios æque doctos, ſuper Magna Deorum Matre, ſuperque ſacris ejus origo hæc ſita eſt, ex reconditis antiquitatum libris, & ex intimis eruta.* Non abhorret ſane argumentum; ſicque hominis ætas, de qua nihil definiunt eruditi, conſtabit. Plutarchus inſuper memoriæ mandat Pontificem Maximum

Gen. 41. 24.

L. 5.

L. 2. c. 154.

L. 3.

In Dial.

In Num.

cum obtinuiſſe locum, quem Προφήτης vel Ἐξηγητὴς vel potius Ἱεροφάντης apud Græcos. Et ne de iis agam, qui libros in patriam linguam transferunt, qui aliorum ſcripta eadem lingua vel editis commentariis vel viva voce exponunt, quos omnes Cicero INTERPRETES appellat; ut; *Non converti ut* INTERPRES, *ſed ut orator ſententiis iiſdem*: alibi; *Grammatici* INTERPRETES *Poëtarum*; rurſus; *Chryſippus Stoicorum vaferrimus* INTERPRES; & tandem; *Nullam artem literis* ſine INTERPRETE & doctore, & ſine aliqua exercitatione percipi poſſe; ne, inquam, de his agam, inquirendum reſtat, qualis CAJUS JANUARINUS SEXTUS fuerit INTERPRES. Et quanquam res plane dubia ſit; quia ſimpliciter nulla facta mentione rei, cujus erat explanator, INTERPRES vocatur; à vero tamen alienum non videtur, eum vel portenta expoſuiſſe, aruſpicinamque exercuiſſe; vel adfuiſſe potius Magiſtratui Romano in provincia, ut *Varius* Ciceroni laudatus, in Sicilia Verri; quia exempla allata docent ejuſmodi viros abſolute INTERPRETES appellari. Obſervent præterea Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudioſi, Epiſcopos vel presbyteros ad concilium, cujus membra alia lingua loquebantur, miſſos *Interpretibus* uſos eſſe; Synodus Romana habita ſub Bonifacio II. Lampadio & Oreſte Coſſ. *Theodoſius Echinienſis civitatis Epiſcopus per* INTERPRETEM *dixit*: alibi: *Theodoſius Echinienſis civitatis epiſcopus provinciæ Theſſaliæ per* INTERPRETEM *dixit*.

IV. Apud Noviomagenſes reperta, & à Joanne Smetio, viro Antiquariæ rei ſtudioſo admodum in Antiquitatibus Noviomagenſibus edita eſt inſcriptio vetus; ſed tamen nec hic omittenda, cum quia per multum temporis in ſcriniis meis latuit, tum quia nonnulla illuſtrationi ejus inſervientia mihi notata ſunt:

I. O. M.
DOMES
TICO
BRATO
VETERA
NUS. L. M.

Notiſſimum eſt Iovem appellari *Optimum Maximum*; ſed raro DOMESTICUS cognominatur: neſcioque num alibi idem titulus occurrat. Significat autem BRATO (quod nomen exo-

Digitized by Google

exoticum, non autem Romanum eſt) Iovem Larem familiarem, tecti domuſque cuſtodem, ut Arnobius loquitur, fuiſſe, ſuæque familiæ curam & tutelam geſſiſſe. Hieronymus; *Nullus fuerit locus, qui non idololatriæ ſordibus inquinatur, ſed in tantum ut poſt fores domorum idola ponerent, quos* DOMESTICOS *appellant* LARES, *& tam publice quam privatim animalium ſuorum ſanguinem funderent*: Paulo *ante* TUTELAS *appellat*: *Roma Orbis Domina in ſingulis inſulis domibuſque* TUTELÆ *ſimulacrum cereis venerans ac lucernis, quam ad tuitionem ædium iſto appellant nomine*: Tertullianus *Deos Domeſticos* in Apologetico: DOMESTICOS DEOS, *quos Lares dicitis, domeſtica poteſtate tractatis, pignerando, venditando, demutando, aliquando in cacabum de Saturno, aliquando in trullam de Minerva: ut quiſque contritus atque contuſus eſt, dum diu colitur: ut quiſque dominus ſanctiorum expertus eſt domeſticam neceſſitatem.* Atque ut hic Minerva & Saturnus, ita Jupiter in Inſcriptione *Deus Domeſticus* appellatur, & privata religione inſtar laris familiaris a Bratone cultus eſt. In agris venerabantur SYLVANUM DOMESTICUM; Auctor finium regendorum: *Nam omnis poſſeſſio tres Sylvanos habet. Unus dicitur* DOMESTICUS, *poſſeſſioni conſecratus: alter dicitur Agreſtis, paſtoribus conſecratus: tertius dicitur, Orientalis, cui eſt in confinio lucus poſitus, à quo inter duo pluresve fines oriuntur*: ejuſque mentio etiam in Inſ. veteri apud Gruterum: SILVANO. DOMES. SACRUM: quem & in alia mutila celebrari crediderim;

C. 58. In Eſai.

C. 13.

SYLVANO
D . . . S
CLAUDI
QUIETUS

id eſt, ut ſupplendum judico, DOMES, ſive *Domeſtico*. Ovidio præterea celebratur PHOEBUS DOMESTICUS, Lib. XV. Metamorph.

Dii, precor, Æneæ comites, quibus enſis & ignis
Ceſſerunt, diique Indigetes, Genitorque Quirine,
Urbis & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Veſtaque Cæſareos inter ſacrata Penates;
Et cum Cæſarea tu PHOEBE DOMESTICE, *Veſta.*

Scilicet, ut teſtatur idem alibi, *palatia* Auguſti erant *ſacrata laurigero Phœbo*; iſque Deus non modo eo in loco cum Cæſarea Lib. 3. Art. 389.

Veſta

Digitized by Google

Veſta templum habebat, verum etiam tutor erat & conſervator, larque quaſi domeſticus domus Auguſti. Et, ne Græcos omittam; apud Corinthios, teſte Heſychio *Ceres* Ἐπικιδίη culta fuit; quæ proculdubio curam habuit rei familiaris, & victus; cujus illa præſes, utpote *frugum mater*, erat. Æginetæ coluerunt publice Apollinem Δωμαλίτην, tanquam urbis præſidem, & domuum conſervatorem. Schol. Pindari: παρ' Αἰγινήταις Δελφίνιος μεὶς ἄγεται, Δελφινίου Ἀπόλλωνος ἱερός. ἐν ᾧ ἴσως φησὶ γεγενῆσθαι τὰ Νέμεα. πεφιλῆσθαι γάρ φησι τὸν μῆνα τοῦτον ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. καὶ εἴη ἂν ὁ μὴν οὗτος ἐν ᾧ θύουσιν Αἰγινῆται Ἀπόλλωνι οἰκιστῇ καὶ Δωμαλίτῃ, καθά φησι Πυθαίνετος: *Apud Æginetas Delphinius menſis agitur, Apollini Delphinio ſacratus; in quo forte canit Nemea fuiſſe celebrata. Ajunt enim hunc menſem ab Apolline amari. Et ſit ille menſis, in quo Ægenitæ ſacrificant Apollini Conditori & Domeſtico: quemadmodum ſcribit Pythænetus:* & tandem apud Spartanos, teſte Pauſania, Καρνεῖος cognomine Οἰκέτας, id eſt, *Domeſticus*, cultus fuit. Lib. 3.

V. Nullum abhinc plurimis annis itinerarium majore cum voluptate & alacritate animi evolvi, quam viri præſtantiſſimi Jacobi Sponii. Nam tam diligenter reliquias morientis Græciæ inſpexit; tam feliciter præclariſſimarum urbium, quibus Europa & Aſia ſuperba erat quondam, cadavera luſtravit; tot Inſcriptiones, Nummoſque inter Turcarum Scythicam barbariem, & barbaram ferocitatem quaſi languentes deportavit; ut fateri cogar vix aliquem noſtri ſæculi peregrinantium operam melius poſuiſſe, aut tam præclaris ſpoliis onuſtum patriæ eſſe redditum. Verum cum nonnullæ Inſcriptiones majorem lucem videantur requirere, nec illi ipſi Eruditiſſimo viro, nec aliis ingratum fore perſuaſus ſum, ſi quid de iis ſentiam, in medium afferam: Tom. 3. part. 1. pag. LXXXIV. Ed. Lugdun.

Α ΠΟΛΙϹ. ΜΑΡΚΟΝ ΚΑΛΗ...
ΓΑΙΟΥ. ΥΙΟΝ ΒΥΒΛΟΝ ΤΟΝ
ΠΑΤΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑ
ΕΡΜΑΙ ΗΡΑΚΛΗΙ.

id eſt, interprete viro præſtantiſſimo: *La ville de Corfou conſacre a Mercure & a Hercule, Marcus*; at mihi hic ſenſus diſplicet; videbaturque quondam talis eſſe. *Urbs Marcum Cale... Caji filium Byblum patronum & Benefactorem Mercurio Hercule honoravit*; ſive,

Digitized by Google

ſive, *ejus in honorem erexit ſtatuam*, *quam vocant Hermeraclem.* Honor apud veteres ſingularis fuit ſtatuam alicui ponere; ſed major longe atque illuſtrior, dei ſtatuam in honorem viri de Rep. bene meriti erigere; quem habitum fuiſſe Marco vix ſinit me dubitare cum ipſa loquendi forma, tum exulans particula ϰ) ſive *&*, quæ addita, ut reor, foret; ſi hic homo vel ſtatua ejus fuiſſet dedicata Mercurio & Herculi; non ſecus ac in alia, quæ exſtat part. 2. pag. 141. Quod ſi autem quis viri doctiſſimi opinionem præferat; is tamen facile mihi concedet ſtatuam Marci Mercurio & Herculi fuiſſe dicatam; non ſecus ac Germanici in Inſcriptione præcedente; quæ ita vertenda eſt *Urbs ſtatuam Germanici Tiberii Cæſaris filium.... Diis conſecravit*; & ſequente,

ΙΟΥΛΙΑΝ ΘΕΟ
ΔΩΡΑΝ ΑΡΕΤΗΣ
ΕΝΕΚΕΝ ΘΕΟΙΣ.

id eſt: *Statua Juliæ Theodoræ propter virtutem ejus, diis poſita vel dicata eſt*; qua loquendi forma nihil eſt frequentius in marmoribus vetuſtis. Nec immerito ſtatua diis illis conſecratur; quia patronorum proprium eſt aliquem lingua ſive oratione, cujus præſes Mercurius cenſetur, defendere: Hercules vero in tot populos & homines beneficus fuit, ut optimo jure Εὐεργέτης, non ſecus ac σωτήρ, Debellator, Defensor, Victor, Pollens, Potens, qui tituli in nummis & inſcriptionibus frequentes ſunt, vocatus ſit; Marcique euergetæ ſtatua ipſi dedicetur. Nec infrequens in laudatis monumentis copulativam particulam omitti; ut, Iovi Junoni Minervæ: Isis serapis: quod non factum eſt, ut nonnemo arbitratur, quia deorum nomina ad deſignandum unum idemque numen ſunt conjuncta. Nam Iſis & Serapis, Jupiter, Juno & Minerva (quanquam non ignorem quid Zeno apud Diogenem Laërtium, & alii gentilis theologiæ interpretes ſentiant) hic diſtinguuntur; & cauſam errori præbuit omiſſa ſolenni more conjunctio Et. Sic ex Marmore Oxonienſi,

Silvano. Herculi. Libero
Ti. Julius. Alexander. Do. Diis. Sanctis.

tres illi dii in unum conflari ex nova opinione deberent; ſed

quo minus id fieri queat, vetant Dii Sancti. Et ne dicam in alio marmore; ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΑΡΤΕΜΙΔΙ; multaque talia in Gruteri volumine occurrere; idem in nummis obſervare licet: quod cum non animadverterint eruditi antiquarii, neſcio quas nobis coloniarum deductiones obtruſerint. Antonini Pii nummi ſunt apud Triſtanum cum inſcriptionibus: ΚΩΙΩΝ ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ. & ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ; illique nihil aliud quam concordiam Coorum & Mileſiorum, horumque & Smyrnæorum; non autem colonias hinc vel inde miſſas, & datum propterea uni populo duplex nomen, ob oculos nobis ponunt. Nam non ſemper addi vocem ΟΜΟΝΟΙΑ, vel illa omiſſa, copulativam particulam, indubitatæ fidei numiſmata teſtantur. Antonini laudati nummus apud Patinum inſcribitur, ΑΜΙCΟC ΑΜΑCΤΡΙC; quæ urbes concordiam ſuam datis dextris & interpoſita ara teſtantur. Nec aliter explicare ſoleo Gordiani nummum; in quo cernitur bos vel Apis, & ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ; quia alius inſcribitur; ΚΟΙΝΟΝΙΑ ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ; & alius, in quo Diana Epheſia navi inſiſtit, coronamque imponit Imperatori; ΕΦΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ apud Petrum Bellorium. in alio Caracallæ Synnadenſes, Dorienſes, & Iones concordiam ſuam teſtantur cum Inſ. CΥΝΝΑΔΕΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ ΙΩΝΩΝ: in Alexandri Severi occurrit, ΑΓ. ΤΟΥΧΗ ΤΕΡΕΒΙΝΤΙΝΩΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΩΝ, *Bona Fortuna Terebintinorum & Carthaginienſium*; in Elagabili ΑΠΑΜΕ. ΗΡΑΚΛΕ. id eſt *Apameæ & Heracleæ*; in Gordiani ΚΟΛΟΦΟΝΙΩΝ ΚΛΑΡΙΩΝ, *Colophoniorum & Clariorum*; in Antinoi ΙΟΥΛ. CΑΛΩΝΙ. ΑΝΚΥΡΑΝΟΙC, *Julienſibus, Salonitis, & Ancyranis.* & denique Commodi, ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΕΦΕΣΙΩΝ cum Diana Epheſia & viro togato aquilam nec non ſceptrum tenente apud Petrum Bellorium & Triſtanum. Atque ex his exemplis clariſſime patet populos eos vel concordiam junxiſſe, vel ſimul templa erexiſſe, vel nummos ſignaſſe; &, quod probandum præcipue ſumpſeram, particulam ΚΑΙ ſæpe omitti ſolere; nec propterea ad alias explicationes, licet ingenioſas, decurrendum eſſe. Et quamvis, ut ad inſcriptionem revertar, hæc ita

ſeſe

Digitized by Google

ſeſe habeant; mihi tamen prior ſententia magis arridet: arbitrorque hoc elogium ſculptum fuiſſe in ſtatua, quæ inferiore parte Mercurium, ſuperiore Herculem referebat; uti illa, quam Herculi Prodicio adjecit Pighius. Nam jamdudum in ea fui opinione, non ſatis recte Andream Schottum ejuſmodi ſtatuas *biſidas* (quod tergis inter ſe obverſis, vel junctis capitibus, quemadmodum videre licet apud illuſtrem Spanhemium, fieri poteſt) appellare; exiſtimavique optime animadvertiſſe Triſtanum *Hermeraclas*, ſive diductis vocibus, *Hermas-Heraclas*, ita dici; quia caput Herculis impoſitum erat baſi quadratæ, Mercurium (cujus ſimulacra, teſte Macrobio aliiſque multis, quadrato ſive *τετραγώνῳ* ſtatu figurabantur ſolo capite addito) referenti. Docet præterea hoc monumentum beneficiis dignam gratiam retuliſſe urbes. Sic Inſcriptio apud Sponium Mylaſſæ inventa teſtatur populum Part. 1.
vel columnam vel ſtatuam erexiſſe Menandro, quem vo- pag 164.
cat, ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ ΕΞ 116, 142, & 146.
ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΑ: alibi Titus Antonius Alfenius Marcum Aurelium Severum Antonium vocat ΕΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ; Pergameni non aliter appellant Cajum Antium Aulum Julium Quadratum; populum Romanum Laodicenſes ad Lycum fluvium habitantes; Senatuſque Areopagiticus & populus Part. 2.
Athenienſis Berenicem filiam Agrippæ Regis ΜΕΓΑΛΩΝ pag. 35.
ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΚ- 219.
ΓΟΝΟΝ. Tribus Antiochis poſuit Athenis ſtatuam Claudii Attici Herodis Marathonii ΕΥΝΟΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ: quam in rem locus admodum elegans exſtat apud Nonnum: *Εἰδέναι δὲ* In Expoſ. Fab. Naz.
χρὴ, ὅτι πολλάκις καὶ εὐεργετῶν εὐεργεσίαι ἐν ταῖς στήλαις ἀνεγράφοντο, ὥσπερ ἡ τοῦ Λεύκωνος, τοῦ ἄρχοντος Βοσπόρου ἀνεγράφη ἐν Ἀθήναις. Atque hoc, vel quando nomina in tabulas referebantur, quod Athenis videtur fuiſſe, non ſecus ac voce præconis proclamari, uſitatum, vocat Lucianus *ἀναγράφειν ἐν τοῖς εὐεργέταις*, vel *εὐεργέτην*. Lib. de Gymnas. *Ὥστε εὐεργέτης ὑμῶν ὁ ἀνὴρ ἀναγεγράφθω, καὶ χαλκοῦν αὐτὸν ἀναστήσατε παρὰ τοὺς ἐπωνύμους ἐν πόλει παρὰ τὴν Ἀθηνᾶν*; *Itaque hic vir benemerens de vobis appelletur, & ſtatuam ejus æream juxta archontes eponymos* (id eſt, quorum nominibus annus notabatur) *in arce in templo Minervæ dedicate*; ut verba illa interpreti

 ne-

nequaquam intellecta vertenda ſunt. Tyrannicida pretium non occiſi tyranni, ſed everſæ dominationis petens ita loquitur; οὐκ ἂν ἐν τοῖς Εὐεργέταις ἀνεγράψατε; *Nonne iis qui de Rep. bene meriti ſunt adſcripſiſſetis*; Et Philoſophia Parrhiſiadem, poſtquam in piſcatore Philoſophorum mores enarraſſet, cenſet eum adſcribendum eſſe benefactoribus; καὶ φίλον ἡμῖν καὶ εὐεργέτην ἀναγεγράφθαι. Et ſane notat hic titulus, eum, cui datur, bono Reip. natum, bene de ea meritum, denique in
L.1.c.20. deClem. eam *beneficum*, quomodo Græcam vocem interpretatur Seneca, eſſe; regibusque veluti magnus honor, datus eſt. Oſiridem, ſimul ac fuit natus, inſignitum eo docet Plutarchus, voce cælitus miſſa: Μέγας βασιλεὺς εὐεργέτης, Ὄσιρις γέγονε: Antigonus, victis ſed clementer habitis Spartanis, ab omnibus
Inſ. 5. pag. CCLV. Græcis, teſte Suida, idem nomen meruit, & Titus Ælius Hadrianus Antoninus in Inſ. veteri appellatur Εὐεργέτης καὶ σωτὴρ Ἀδριανῆς Μόψου ἱερᾶς τῆς Κιλικίας; Cyrum majorem non aliter appellatum ab Armenis teſtis eſt Xenophon; idemque nomen Mithridati Ponti & Ptolomæo Ægypti regibus datum eſſe
L. 10. & 17. memorat Strabo. Catonem Uticenſes εὐεργέτην καὶ σωτῆρα dixerunt, narrante Plutarcho; & apud Lucianum Cratonem quendam Charontis ſcapham ingreſſurum Mercurius alloquitur his verbis; κατάλιπε τὸ γένος, καὶ δόξαν, καὶ εἴ ποτέ σε ἡ πόλις ἀνεκήρυξεν εὐεργέτην; *Depone proſapiam gloriamque, & ſi te aliquando*
L.8.c.85 *urbs beneficum proclamavit.* A Perſarum quoque regibus hic honor nonnullis habitus eſt: Herodotus narrat enim Phylacum εὐεργέτην βασιλῆος ſcriptum eſſe, Euergetaſque illis ὀροσάγγας dici. Quin & Dii ipſi ita vocantur; quia ſcilicet multis be-
L.pag. LIX. neficiis mortale genus afficiunt: Inſcriptio,

ΑΦΡΟΔΙΤΗΙ
ΘΕΑΙ ΠΑΝΑΓΑΘΩΙ
ΚΑΙ CΩΤΗΡΙ
ΚΑΙ ΕΤΚΛΕΙΑΙ
ΕΤΕΡΓΕΤΗΙ
ΟΙ. ΜΑΡΩΝΙΤΑΙ
ΑΝΕΘΗΚΑΝ.

Atque, quod ſingulare admodum, etiam homines, qui deos ſumma religione colunt; quomodo Auctor de Fluminibus

Digitized by Google

nibus Lilæum Paſtorem appellat. ἐνεργέτην Lunæ, quia eam ſolam venerabatur, & myſteria illius celebrabat.

VII. Alia poſita eſt Juliæ Auguſtæ: P. 93.

ΙΟΥΛΙΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΕΣΤΙΑΝ

ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ Η ΓΕΡΟΥΣΙΑ.

Vir præſtantiſſ. vertit; *Juliam Auguſtam Veſtam novam Cereri conſecrat Senatus*; verum mihi hæc verba ita videntur debere interpretari: *Juliam Auguſtam Veſtam*, *Novam Cererem conſecrat.* Similiter plane Sabina Hadriani uxor *Nova Ceres* vocatur, in alio lapide Part. 2. p. 223.

ΣΑΒΕΙΝΑΝ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ. ΣΕ

ΒΑΣΤΗΝ. ΝΕΑΝ. ΔΗΜΗΤΡΑ. ΑΥ

ΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. ΑΔΡΙΑΝΟΥ. ΓΥ

ΝΑΙΚΑ ———

quæ itidem non ſatis bene redduntur. *Les Tribus ont honoré de cette inſcription l'Imperatrice Sabine nouvellement conſacrée à Ceres...* cum ſenſus omnino flagitet. *Dedicarunt ſtatuam Sabinæ Reginæ Auguſtæ*, *Novæ vel Junioris Cereris.* Nec inſolitum Auguſtis vel dearum nomina ferre, vel inſignibus Cereris, aliarumque exornari. Neronis uxor Statilia Meſſallina *Ceres* eſt; Julia Domna *Cybele*, & *Ceres*; Plautilla *Venus Victrix*, *Genetrix*, *& Felix*; Julia denique Mamæa, *Iſis*, *Luna*, *Ceres* vel *Fecunditas* & *Victoria* in variis nummis apud Triſtanum: ne jam dicam Liviam *Junonem*, Cleopatram *Lunam* atque *Iſidem* appellari & inſtar earum dearum ornatas in numiſmatis & marmoribus cerni. *Nova* autem *Ceres* vocantur Julia, & *Sabina*, ut a veteri illa & tot fabulis nobili dea diſtinguerentur. Eodem plane modo Ptolomæus Lagidarum ultimus, & Antonius III VIR. R. C. nec non Imperator Antoninus Caracalla Νέοι Διόνυσοι dicti ſunt: Cleopatra Νέα Ἶσις apud Plutarchum; vel ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ in nummo Regis Chriſtianiſſimi apud Joh. Vaillant: Commodus Imp. JUPITER JUVENIS in nummo; Alexander pſeudomantis, apud Lucianum, Νέος Ἀσκληπιός, Cajus Cæſar Ζεὺς Ἐπιφανὴς νέος, *Jupiter preſens* vel *Manifeſtus Novus*; uti legere licet apud Philonem & Zonaram; idemque, νέος Διόνυσος, teſte Euſtathio; Ad Il. I. p. 776. Ἔτι γὰρ καὶ τοῦ τοῦ λυκαυγέπρος Γαΐου τοῦ καὶ Καλλιγόλα φασὶ προσαγορευθέντος διὰ τὸ ἐν στρατοπέδῳ γεννηθῆναι. οὗτος μὲν γὰρ ὑπερφρονήσας ὡς εἰκὸς

ἐπὶ κάλλει, νέος τε Διόνυσος ἐκαλεῖτο, καὶ διονυσιακὴν πᾶσαν ἐνδύνων στολὴν, ἐδίκαζεν; *Inde & Caji* (n. inſania apponenda eſt deliramento Ceycis) *quem Caligulam dicunt cognominari, quia in caſtris genitus erat. Hic enim propter pulchritudinem, ut veroſimile, ſuperbiens, &* NOVUS BACCHUS *vocabatur, & Bacchicum induens habitum jus dixit.* Τὸ Νέος autem verti ſemper *Novus*, quia ita
L.2.c.12. jam olim locutus eſt Vell. Paterculus Antonii mores deſcribens; *Cum ante* NOVUM *ſe* LIBERUM PATREM *appellari juſſiſſet.* Præterea in inſcriptione Juliæ poſita, ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΤΣ ΣΤΕΦΑΝΟΤΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ, non ſignificat, *propter pietatem in coronas*; *ſed præter pietatem in coronas*, ſive ſumptum in coronas factum. Nam Senatus indicat Dionyſium Apollonotimi filium, propriis impenſis erexiſſe Juliæ Auguſtæ ſtatuam & baſin; idque præter pecuniam quam coronis, quibus illa ornabatur, impenderat. Et elegantiſſime Græci ita vocant ſumptum in res ſacras (Julia enim hic Dea eſt) factum; eodemque ſenſu occurrit ΕΥΣΕ-
App.5. ΒΕΙΑ in marmore Oxonienſi:

——— ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΤΩΙ
ΔΗΜΩΙ. ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ. ΜΕΝΔΙΚΑΙΟΝ
ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ. ΚΥΡΗΝΑΙΟΝ. ΑΡΗΤΕΣ. Ε
ΝΕΚΕΝ. ΚΑΙ. ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ. ΤΗΣ. ΕΙΣ. ΤΟ. Ι
ΕΡΟΝ. ———

placere populo honorare Mendicæum Dioclis filium Cyrenæum ob virtutem & pietatem erga templum. Illum enim vel templum Deliorum ornaſſe vel donaria in eo ſuſpendiſſe, ſatis inde patet; quod mox vocetur εὐεργέτης τοῦ ἱεροῦ καὶ Δηλίων. Nec ſane incommode Græcorum vox, per Latinorum PIETAS redditur. Eſt enim hæc elegantiæ raræ & exquiſitæ; quod licet à viris doctiſſimis ſit annotatum, facere tamen non poſſum quin pluribus moneam, lucemque ea occaſione nummis, inſcriptionibus, & auctoribus affundam. PIETAS igitur vel deorum eſt vel hominum. JUNO PIA celebratur in
L.6.c.10. Inſcriptione veteri apud Gruterum; *Deus Pius* Lactantio: *Deus enim quoniam* PIUS *eſt, animal nos voluit eſſe ſociale*: Arno-
Lib.7. bius; *Deos aliquis credit* PIOS, *beneficos, mites.* Nihilque ea vox tunc aliud ſignificat, quam Deum benignum, clementem

tem

Digitized by Google

tem erga homines & φιλάνθρωπον eſſe; unde alio loco Lactantius ita loquitur: *Sed tamen quoniam clemens eſt, & PIUS erga ſuos Deus, ad eos ipſos eum miſit, quos oderat.* Hominibus PIETAS tribuitur vel deorum reſpectu vel aliorum hominum. Illo ſenſu PII omnes vocantur qui deos rite, pie, juſte & caſte colunt, uti plurima apud Ciceronem & alios auctores exempla docent. Athenienſium populus vocatur PIUS Lucretio, uti recte arbitror notare Jacobum Nicolaum Loënſem, quia pietatis curam præ ceteris habent erga deos; unde eos Εὐσεβεστάτους facit Joſephus; &, ne D. Pauli verba adducam, Euſtathius urbem Eurycomin laudans ſummopere; ſcribit eam ὑπὲρ τὰς χρυσᾶς Ἀθήνας, εἰς θεοὺς εὐσεβῆ, εἶναι, vel pietate Athenas ſuperare. Et nonnunquam putavi in rariſſimo apud Seguinum Antonini Pii nummo, cujus in averſa area ſcribitur ΠΕΙΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ, Epheſios ſe propter cultum Dianæ *Pios* appellare; quanquam inficias ire nolim, *pietatem* eorum erga Imperatorem etiam celebrari; vel utriuſque areæ inſcriptionem ita jungi poſſe: Τ. ΑΙΛ. ΚΑΙCΑΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΠΕΙΩΝ: ut inde ſequatur ΕΦΕCΙΩΝ, à quibus ſcilicet nummus in honorem Pii ſignatus eſt. Sic πείων erit idem quod πεῖος; ut Κάδμος & Κάδμων; σπάρτος & σπάρτων; Λαύσος & Λαύσων; Μίλος & Μίλων eadem nomina ſunt; quemadmodum ex Stephano, Palladio, & Theocrito facili opera probari, ſi id ageretur, poſſet. Frequenter PIETATEM ſuam erga deos in nummis Romani Impp. teſtantur; ſed notandi iſti in primis, in quibus Mercurii ſtatuæ adjicitur PIETAS. Antonius Auguſtinus miratur, quare veteres RELIGIONEM & PIETATEM Mercurio affinxerint; cauſamque ſe neſcire ingenue fatetur; quam quærit & reddere conatur Triſtanus. Sed, pace viri his in ſtudiis exercitatiſſimi, RELIGIO nequaquam Mercurio repræſentatur; & RELIG. AUG. in nummo occurrit, quia M. Antoninus videtur ſumma relligione coluiſſe facundiæ & eloquentiæ, quam unice ſectabatur, præſidem deum. Syriam Deam veneratus fuit, reliquorum Numinum contemptor Nero: Minervam Domitianus. An, ſi nummi exſtarent cum dearum illarum effigie, & Inſ. RELIGIO AUG. continuo dicemus religionem vel Syria Dea vel Minerva repræſentari? In Decii Junioris, Q. Herenii Etruſci Meſſii Decii, & M. Aurelii

L. 4 c. 11.

L. 2 con. Apion.

Dial. 2.

T. 1.

relii Carini *Mercurius*; in Maximi, Gordiani, Herenni Decii, Philippi Junioris, Salonini & Tetrici nummis inſtrumenta ſacrificiorum, nec non PIETAS AUG. conſpiciuntur; & in Juliæ Mammeæ apud Stradam templum cum porticibus, inque ejus medio ſtatua Epheſiæ Dianæ cum Inſ. PIETAS MAMMÆÆ; quorum alii teſtantur Impp. devotos numini Mercurii, Mamæam Dianæ; alii vero eos religioſos fuiſſe admodum & multum ſacrificaſſe; quæ præcipua apud gentiles PIETAS habebatur. Nam in Valeriani Junioris numiſmatis expreſſæ ſunt duæ figuræ ſacrificantes apud aram ignitam, aſtro intermedio; in Sabinæ ara, in Peſcennini Nigri figura muliebris ſtolata ſtans, dextra pateram aræ infundens, cum Inſ. PIETATI, PIETAS AUG. vel AUGG. apud Joannem Vaillant, antiquariæ rei ſtudioſſimum virum. In Antonini ære PIETAS victimam ad aram ardentem trahit; in Fauſtinæ, Lucillæ Plautillæ eadem tenet acerram, vel thus altari injicit; & denique *aras* reliquo ſacro cultui præponere non dubitat Mamertinus: *Nam primum omnium, quanta veſtra erga deos* PIETAS? *quos* ARIS, *ſimulacris, templis, donariis, veſtris denique omnibus* (legendum proculdubio *nominibus*) *adſcriptis, adjunctis imaginibus ornaſtis, ſanctioreſque feciſtis exemplo veſtræ venerationis.* Niſi tamen, quod mihi nonnunquam in mentem veniebat, Impp. inſtrumentis, quorum in ſacrificiis uſus, ſignarunt nummos: ut publice teſtarentur, ſe non Chriſtianos, verum deorum gentilium cultui deditos eſſe. Homines, ut pergam, præterea PII ſunt adverſus ſe invicem; & quidem primo Imperatores, Reges, Principes, & Magiſtratus in cives ſuos; præcipueque tunc vox ea, notat clementiam: Claudianus;

Cap. 6. Gen.

> —— *mitis precibus, pietatis abundans*
> *Pœnæ parcus erat.* ——

rurſus;

> *Sis pius in primis: nam cum vincamur ab omni*
> *Munere: ſola deos æquat clementia nobis.*

Inſcriptio elegantiſſima apud Gabrielem Simeoni; VIRTUTE. FORTISSIMO. ET. PIETATE CLEMENTISSIMO. D. N. FLAVIO. CONSTANTINO: neque aliter interpretandus videtur Lampridius Imperato-

rem

Digitized by Google

rem Conſt. alloquens: *His jungendi ſunt Diocletianus, aurei parens ſeculi, & Maximianus, ut vulgo dicitur, ferrei: ceterique ad* PIETATEM *tuam.* Nec omittendus inſignis apud Joh. Vaillant Galbæ nummus; in quo hinc cernitur; SER. GALBA. IMP. CÆSAR. AUG. P. MAX. TR. POT. laureatus, inde figura togata ramum tenens ſiniſtra & dextra coronam imponens Imperatori ramum itidem tenenti cum Inſ. SENATUS PIETATI AUGUSTI & S.C. id eſt, Senatus ob clementiam Galbæ hunc nummum ſignari juſſit. Sic Conſtantius Cæſar armatus dat figuræ in genua procumbenti manum, addita inſcriptione: PIETAS AUGG. ut ſignificaret hoſtibus vel aliis ſe pepercisse. Inrer cauſas, ob quas Antoninus PII cognomen meruit, etiam clementia & manſuetudo recenſetur a Spartiano; cujus verba integra adſcribenda ſunt, quia & alias ejus cognominis rationes affert. PIUS *cognominatus eſt a Senatu, vel quod ſocerum feſſa jam ætate, manu, præſente Senatu levaverit (quod quidem non ſatis magnæ pietatis eſt argumentum, quum impius ſit magis qui iſta non fecerit, quam pius qui debitum reddat) vel quod eos quos Adrianus per malam valetudinem occidi juſſerat, reſervavit: vel quod Adriano contra omnium ſtudia, poſt mortem infinitos atque immenſos honores decrevit: vel quod quum ſe Adrianus interimere vellet, ingenti cuſtodia & diligentia fecit ne id poſſet admittere: vel quod vere natura erat clementiſſimus, & nihil temporibus ſuis aſperum fecit.* Quæ rationes licet multiplices videantur, ad duo tamen capita commode referri poſſunt; pietatem n. in Hadrianum patrem eundemque Principem vivum vel mortuum, & clementiam. Si plures Imperatores uno eodemque tempore Reip. Romanæ admoti forent, iiſdem, ut in nummo Pupieni PIETAS MUTUA tribuitur; id eſt, amor, benevolentia erga ſe invicem; vel, ut in aliis explicatur, CARITAS. MUTUA, AMOR MUTUUS, FIDES MUTUA AUGG. Illo ſenſu vox hæc obvia eſt in panegyrico, quem Mamertinus Maximiano & Diocletiano dixit: *Interim tamen, dum mihi ante oculos pono quotidiana veſtra colloquia, conjunctas in omni ſermone dextras; joca ſeria communicata, obtutu mutuo tranſacta convivia; illa me cogitatio ſubit, quanam animi magnitudine ad reviſendos exercitus diſceſſeritis,* PIETATEMQUE VESTRAM *utilitate reip. viceritis:* in alio itidem incerti au-

C. 35. Hel.

C. 12.

 ctoris,

ctoris, qui dictus eſt Maximiano & Conſtantino: *Quid enim*
rebus humanis contingere potuit aut nobilius ad gloriam, aut certius ad ſa-
lutem, quam quod priſtinæ veſtræ CONCORDIÆ, *perpetuæque*
PIETATI *hoc quoque pignus acceſſit ſummorum nominum arctiſſi-*
ma conjunctionum venerabile, ut Imperatori filiam collocaverit Impera-
tor? Ut autem Imperatorum PIETAS adverſus ſibi paren-
tes, ita horum adverſus eos eſt, quando debitum obſequium,
honoremque iis præſtant. Lucio Vitellio, qui Claudium Im-
peratorem omni arte demeruerat, valdeque coluerat, Senatus
ſtatuam pro roſtris poſuit, cum inſcriptione: PIETATIS
Suet. c. 3. IMMOBILIS ERGA PRINCIPEM. In Antonini Pii
& Commodi nummis occurrit PIETAS vel PIETATI
SENATUS; & Senatorum pro ſe indignantium *pietatem* lau-
Suet. c. 66. dat Auguſtus; iiſdemque eam tribuit Domitianus, niſi ta-
men hic clementia deſignetur; *permittite patres a* PIETATE
veſtra impetrari (quod ſcio me difficulter impetraturum) ut damnatis libe-
rum mortis arbitrium indulgeatis. Nec Æmonam cenſeo vocari
C. 37. aliam ob rationem PIAM, quam quia Imperatori Theodo-
ſio fidem ſervavit, & obſidionem Maximi fortiter tulit, a
Latino Pacato: *Nec* PIA *Hæmona cunctantim ubi te affore nuntia-*
tum, impulſis effuſa portis, obviam provolavit. Sic PIETAS
EXERCITUUM, quam memini me in nummo quodam
vidiſſe, & LEGIO PIA nihil aliud notant quam fidelita-
tem: Dio narrans defectionem Camilli Dalmatiæ præfecti,
L. 60. & militum fidem in Imperatorem: *Juſſit* (Claudius) *duas le-*
giones, Septimam & undecimam, Claudias & Fideles & Pias etiam a
Senatu agnominari: quæ ultima cognomina in Gruteri magno
opere etiam exſtant, & variis Romanorum Impp. præcipue
Gallieni nummis apud Johannem Vaillant. Obſervandum-
que legionem quoties pietatem & fidem erga principem teſta-
batur, PIÆ cognomen meruiſſe; unde LEG. I. ADI.
VI. P. VI. F. id eſt *Legio prima adjutrix ſextum Pia, ſextum*
fidelis; LEG. I. ITAL. VII. P. VII. F. *Legio prima Italica*
ſeptimum pia, ſeptimum fidelis; & LEG. II. PART. V. P. V. F.
eademque VI. P. VI. F. in nummis Principis illius occur-
runt: Videantque Eruditi, num in Inſcript. CXXIII. Claſſis
VI, apud Reineſium celebretur ALA AUGUSTA PIA
FELIX vel FIDELIS XXII. ita ut ala per tot vices no-
mina

Digitized by Google

mina illa meruerit. E contrario iis, qui aliquid in Imperatorem committebat, Græci; ἀσέβειαν tribuebant; Dion; Ἐπεὶ τό γε ὑβρίσθαι πρός τινος καὶ τὸ ἠσεβῆσθαι πρός τινος (ἀσέβειάν τε γὰρ ἤδη καὶ τὸ τοιοῦτον ὠνόμαζον καὶ δίκας ἐπ᾽ αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον) ἥκιστα προσεποιεῖτο: *Injurias aliorum impietatemve in ſe (jam enim impietatis nomen id generis peccatis tribuebatur) penitus diſſimulabat.* Tandem vox hæc ſignificat obſequium, reverentiam quam ſanguine vel alia neceſſitudine juncti ſibi invicem, quam cives patriæ, quam vivi mortuis debent. Alcuinus, *Religio eſt quæ ſuperioris cujuſdam naturæ, quam divinam vocant curam, ceremoniasque affert.* PIETAS *per quam ſanguine conjunctis, patriæque benevolis, officium diligensque tribuitur cultus.* Æneas toties PIUS vocatur Virgilio, quia patrem & filium incendio extulit; unde & PIETAS in nummo Antonini Pii adſcribitur duci Trojano patrem gerenti, ad indicandam ejus quoque in patrem Hadrianum pietatem. Anapias & Amphinomus, propter parentes ſenio confectos & incendio Catanenſi ereptos, Εὐσεβεῖς dicti ſunt; & locum Εὐσεβῶν χῶρον *piorum regionem* Siculi appellarunt, teſtibus Pauſania & Conone: eamque hiſtoriam Pompei filius nummis ſignavit, uti ſignificaret ſuam in patrem pietatem, quemadmodum notat Anton. Auguſtinus. Nec omittenda fabula eſt Agatarchidis Samii, quam conſervavit auctor de Fluminibus; in Mæandro fluvio ſcilicet lapidem gigni, quem inventum οἱ Εὐσεβεῖς υἱοὶ in templo Matris Deûm ponunt; indeque nunquam ἀσέβειαν committunt, ἀλλὰ φιλοπάτορες ὑπάρχουσι καὶ πρὸς τοὺς προσήκοντας συμπαθοῦσιν. Hyginus reſenſet, *qui piiſſimæ fuerunt vel piiſſimi*; adjicitque exempla filiorum filiarumque, qui debito amore parentes proſecuti ſunt. Aurelius Victor ſcribit Alex. Severum *matris cultu, quæ nomine Mamæa erat, plusquam* PIUM *fuiſſe*; & Paterculus nec non Appianus teſtantur, propter inſignem in patrem amorem, Metelli Numidici filium, PIUM cognominatum eſſe. Sic & *pietas* iis tribuitur, qui ſoceros colunt: Tacitus; *Hic interim liber honori Agricolæ ſoceri mei deſtinatus profeſſione* PIETATIS *aut laudatus erit aut excuſatus*; iis, qui fratres, filios, filias, uxores, vel vice verſa omnesque ſanguine junctos, adeo ut recte Cicero, quem Alcuinus expreſſit, ſcribat; *pietatem eſſe, quæ erga patriam, aut alios ſanguine conjunctos officium obſervare moneat.* Ipſe namque ita loquitur in Epiſtolis ad Atticum: *Cum bellum eſſe in Syria magnum putetur;*

L. 57. Nar. 43. Dial. 2. Fab. 254. L. 2. c. 15. L. 1. B. Civ. C. 3. L. 2. de Inv. L. 3, 6.

tetur; videaturne pietatis eſſe meæ, fratrem relinquere: Catullus;

Egregium narras, mira pietate, parentem
Qui ipſe ſui gnati minxerit in gremium.

Inde in Inſcriptione veteri mulier quædam dicitur fuiſſe, *eximiæ erga liberos pietatis*, & in aliis obvii ſunt; MARITUS. PATER. FRATER. FILIUS. PIISSIMUS. PIENTISSIMUS. UXOR. CONJUX. PIISSIMA & PIENTISSIMA: quibus nihil aliud denotatur quam debitum offi-
L. 3.c.2. cium atque obſequium. Apud Juſtinum Lycurgus fratris filio Charillo regnum, quod retinere poterat, reſtituit; *ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos* PIETATIS *jura, quam omnes opes valerent.* L. Antonius, propter ſuam in M. Antonium III virum & fratrem, Εὐσέβειαν vel pietatem vel amorem, teſte Dione, *pietatis* cognomen ſumpſit; unde & in nummis Antonii cernitur PIETAS Coſ. Cum autem tam diverſis modis aliquis *pius* dicatur, inde ad tollendam ambiguitatem, ſæpe addi ſolet, in quem quis pius vel impius ſit:
L.3.offic. apud Ciceronem *impius adverſus deos immortales*; & *pius in parentes* occurrunt: & in Inſ. veteri, apud Gruterum SECUNDINA. LIBERTA. IMPIA. ADVERSUS. PATRONUM SUUM. Quin & hinc ſimul patet *pios* eos dici, qui alios ſanguine non junctos, ſed tamen benefactores debite obſervant; honoremve iis habent; uti *ſacer ſenatus M. Aurelio Litophoro....* ſtatuam poſuit ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΕΝΕΚΑ; propter pietatem quam ipſi debebat ob officia præſtita, & quia bene de ipſis meritus erat, in Inſ. veteri apud Sponium. Idem nomen iis tribuitur, qui patriæ, ut ille loquitur, ipſam vitam deberi exi-
l.2.c.16. ſtimant. Vellejus; *Cujus* PIETATI *plenam populus Romanus gratiam retulit*; quia bello ſociali multum Romanos juverat,
5,3,2. iiſque fidem datam præſtiterat. Val. Maximus; *De qua ne queri quidem tanta veræ* PIETATIS *conſtantia niſi poſt fata ſuſtinuit*; nam Scipio Africanus in exilium actus nunquam vivus propterea patriam laceravit; ſed ſepulchro inſcribi curaverat; *ingrata patria ne oſſa quidem mea habes.* Verum hæc obvia ſunt; notandumque potius Εὐσέβειαν & pietatem iis tribui, qui mortuis debitum honorem habent, iiſque juſta perſolvunt. Ex Capitolino conſtat nonnullos cenſuiſſe Antoninum *Pium* dictum, quia Hadriano mortuo infinitos honores habuit; & hanc rationem amplecti non dubitat doctiſſimus Caſaubo-

nus;

Digitized by Google

nus; putatque ipſum ludos in honorem Adriani Puteolis inſtitutos Pialia vel Εὐσέβεια vocaſſe. Sane ita eæ voces Græcis & Latinis ſumuntur: Inſcriptio vetus;

ΘΕΟΙϹ ΚΑΤΑΘΟΝΙΟΙϹ
ΙΟΥΛ. ΑΚΜΗΙ, ΣΥΝΔΟΥΛΗΙ
ΑΚΤΙΟϹ. ΤΡΟΦΙΜΟϹ.
ΜΝΗΜΗϹ. ΚΑΙ. ΕΥϹΕΒΙΑϹ.
ΧΑΡΙΝ.
ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

Et Romanis tam magni momenti res viſa fuit, mortuis juſta perſolvere, ut per excellentiam hoc officium *pietatem* appellaverint: Servius; *Qui enim de* Pietatis *generibus ſcripſere primum locum in ſepultura eſſe voluerunt. Unde cum pontificibus nefas eſſet cadaver videre, magis tamen nefas fuerat, ſi viſum inſepultum relinquerent.* Ad l. 6. æn. Lactantius; *Ultimum illud & maximum* Pietatis *officium eſt, peregrinorum & pauperum ſepultura: quod illi virtutis, juſtitiæque doctores prorſus non attigerunt:* & *plena pietate* fœmina, in Inſ. veteri apud Reineſium, Ep. 35. dicitur eſſe, quæ marito ſuo monumentum erexit;

D. M.
P. CRITONI. JANUARIO. VIX. AN. XLV
ANIANA. DEUTERA
CUM. QUO. VIXIT. ANN. XXXVII. CONUGI. B. M
QUÆ. PIETATE. PLENA. HOC. LIBENS. FECIT.

Adeo ut non abſque ratione Cajus Cæſar Pius cognominatus ſit; cum matris fratriſque cineres, quo magis pietas emineret, adierit venerabundus, & ipſe in urnas condiderit, Suetonio teſte. Verum nec tandem omittendi nummi alii, in quibus Pietas rariſſimo ſenſu occurrit. Eſt enim Theodoræ Auguſtæ elegans admodum, in quo fæmina ubera præbet infanti cum Inſ. Pietas Romana; qua denotare volunt Theodoram infanti ſuo ipſam ubera præbuiſſe, debitumque præſtitiſſe officium, quod mirum in modum commendant Plutarchus & Favorinus. Lib. de Lib. Educ. Apud Gell. 12, 1. In nummo Titi Veſpaſiani Pietas Augusta eſt, cum figura muliebri velata ſtante inter binas figuras togatas, dextras ſibi jungentes; quo ſymbolo procul dubio amor mutuus Titi & Domitiani fratrum, vel certe illius in hunc, quippe quem *a primo imperii die conſortem ſucceſſoremque teſtatus eſt,* Suet. c. 9. ſignificatur. Figura quo-

 que

que militaris & togata dextras ſibi porrigentes, tertia velata ſtans inter priores media, PIETATI AUGUSTÆ in numiſmate Juliæ Piæ, caritatem mutuam Severi & Caracallæ vel Caracallæ & Getæ nobis ob oculos ponunt. In Gallieni nummo Imperator dextram porrigit Auguſtæ, additurque PIETAS AUGG. ut teſtarentur amorem conjugalem. Verum difficilioris ſenſus eſt nummus Domitillæ, uxoris Veſpaſiani & Domitiani, in quo figura muliebris ſedens, & ante ejus pedes puerulus; Matidiæ, Marcianæ filiæ, matris Sabinæ, quæ conjux fuit Hadriani; in quo figura muliebris inferiorem corporis partem velata, binis pueris manum imponens: Otaciliæ Severæ; in quo fœmina ſtolata ſtans cum globo & haſta, & ante pedes icuncula; tandemque Poſthumi; in quo figura muliebris ſtans cum quatuor puerulis; quorum duo ſtant ad pedes, reliqui duo brachiis geſtantur; cum inſcriptionibus PIETAT. vel PIETAS AUG. cernuntur. Et forte Poſthumus ita nummos ſignavit, quia virtute ſua Gallos eorumque liberos defendit; vel pauperibus infantibus alimenta præbuit. Otacilia in Philippum filium teſtatur amorem ſuum, illique, mortuo forte patre, tradit orbis imperium: Domitilla DIVA tuetur Domitiani filium parvulum. Matidia autem manus imponit binis infantibus ſuis, nempe Sabinæ, quæ nupſit Hadriano, & Matidiæ *juniori*; niſi forte interiore ſenſu deſignetur pietas in pauperes; quia Trajanus, cujus mater Matidiæ Marciana erat ſoror, ALIMENTA ITALIÆ id eſt *parvulis civibus*, uti explicanda illa ex Plinio ſunt, conſtituit; & Hadrianus, teſte Spartiano, *pueris ac puellis, quibus etiam Trajanus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adjecit.* Quam ad rem ſi referendus nummus, inſignis ſane & ſemper laudanda hæc PIETAS eſt. Galba Imp. ſedet manumque imponit figuræ togatæ, additis verbis, PIETATI AUGUSTI; per quam nequaquam intelligendos eſſe cenſeo pueros alimentarios; ſed amorem principis erga populum Romanum adoptato Piſone. INDULGENTIA PIA POSTUMI, Imperatorque togatus ſedens, & manum homini in genua prolapſo porrigens, nihil aliud quam clementiam denotat. Et denique in nummis Antonini Pii, uxoriſque ejus Fauſtinæ cernitur PIETAS cum templo, quod Hadriano inter deos relato exſtructum fuit; niſi tamen illud,

In Pan.

Digitized by Google

illud, quod in nummo Fauſtinæ occurrit, Senatus ipſi mortuæ & conſecratæ decrevit, quia in alio ejuſdem Auguſtæ nummo legitur PIETAS AUG. id eſt, ut arbitror, Auguſti vel Antonini Pii, additurque non ſecus ac in alio templum ſex columnarum.

VII. Alia inſcriptio exſtat apud eundem elegans admodum, ſed non ſatis diligenter, ut mihi equidem videtur, explicata: P. 151.

ΦΛΑΟΥΙΟΣ. ΖΕΥΞΙΣ: ΕΡΓΑΣΤΗΣ
ΠΛΕΥΣΑΣ. ΥΠΕΡ. ΜΑΛΕΑΝ. ΕΙΣ
ΙΤΑΛΙΑΝ. ΠΛΟΑΣ. ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ
ΔΥΟ ———

Flavius Zeuxis maitre ouvrier devant faire voile au de la du Cap Malée en Italie avec 72. batimens: tanquam ſcilicet hic homo ſecum habuerit naves duas & ſeptuaginta; quod nequaquam Græcis verbis conveniens eſt. MALEA eſt Laconicæ promontorium navigantibus periculoſum valde; uti patet ex Græcorum proverbio: Μαλεάδε κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε; *Maleam flectens eorum, quæ domi ſunt, obliviſcere:* id eſt; naufragium tibi & mortem impendere exiſtima. Hinc Itali & Aſiatici negotiatores curſum eum omiſerunt, merceſque Corinthum, unde facile vel in Ægæum vel in Ionium mare transvehi poterant, deportarunt, teſte Strabone. Flavius igitur Zeuxis monumentum Lib. 8. ſibi vivus erigens, tanquam rem admirandam plane & ſtupendam illi voluit inſcribi, *ſe per duas & ſeptuaginta vices promontorium Maleam ſuperaſſe, cum ex Aſia Italiam peteret.* Notandus autem inſignis Devarii error: qui in Indice Euſtathii operoſiſſimo, duobus locis *Maleam* facit promontorium Cretæ; quod nemini Geographo in mentem venit, nec ipſi, quem laudat, Euſtathio unquam. Nam pag. 119. notat antiquos *Theben* & *Thebas* dixiſſe; non ſecus ac *Athenam* & *Athenas*; *Cretam* & *Cretas*; & promontorium Μάλειαν καὶ Μαλείας; ſimiliter pag. 1468. obſervat Μάλεια in uſu eſſe numero ſingulari, & Μάλειαι plurali; quomodo Κρήτη & Κρῆται ſimiliaque occurrunt; quin diſertis ibidem verbis memorat Menelaum Spartæ regem ex Malea profectum eſſe Cretam; quod utique fieri non poterat, ſi Cretæ promontorium foret. Verum proculdubio deceptus eſt vir eruditus verbis, quæ exſtant pag. 1469.

Scri-

Od. Γ. v. 296. *Scribitur etiam* (n. in verſu Homerico) *Malius lapis: Malium enim promontorium ante portum Phæſtiorum.* Cum autem Phæſtus ſit urbs Cretæ Africæ & Meridiei (Meurſius in Creta ſua Scylacis verba mutila laudat, & Lectori incauto facile perſuaderet eam ad Septentrionem fuiſſe poſitam) obverſa, videtur Credidiſſe Devarius Malæam etiam eſſe Cretæ promontorium. Sed ita confunditur Malæa vel Malea Laconicæ, & Malium Cretæ; quæ inter ſe diverſa eſſe ſecunda & ultima ſyllaba indicant ſatis ſuperque; ne dicam præter Euſtathium Scholiaſtem eadem commentari & μάλιον facere πρὸ τῆς Φαιστίων πόλεως ἀκρωτήριον; quod valde miror Meurſio in doctiſſima Cretæ deſcriptione ne nominatum quidem eſſe. In alia quæ exſtat p. 141. laudatur FURIUS SABINUS AQUILA TEMISITHEUS: Vir doctiſſimus hunc hominem oriundum arbitratur Temeſa urbe vel Italiæ, vel Cypri; verum cum gentile Τεμέσης ſit, teſte Stephano, Τεμεσαῖος vel ταμασίτης, nec mihi fiat veriſimile ab ullo urbis vel loci nomine tale gentile derivari, perſuaſus ſum eſſe nomen proprium, vel cognomen. Sic *Doſitheus* appellatur Grammaticus qui ſententias Hadriani collegit; in Inſcriptionibus notus eſt Οἰκουμένιος, Δοσίθεος Ἀσκληπιόδοτος. Plinio laudatur *Doſitheus* Aſtrologus, MISITHEUS *præfectus prætorio & totius urbis, tutor Reip.* in lapide
4. 148. 439. in Gord. c. antiquo, & apud Capitolinum: & denique Τιμησίθεος Tragicus, variis fabulis ſcriptis ſed deperditis clarus occurrit apud Suidam nec non *Timaſitheus* athleta apud Pauſaniam; quod nomen unum idemque eſt cum noſtro, quia ſæpe E. & I. inter ſe mutari ſolent:

VIII. In Indice populorum Atticæ Num. XXXII. exſtat alia, quæ digna etiam eſt, ut illuſtretur;

ΤΟΝ. ΥΙΟΝ. ΜΥΗΘΕΝΤΑ
ΕΦ. ΕΣΤΙΕΣ. ΤΕΙΝ. ΘΕ
ΕΙΝ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

Nec non alia Num. CXLI.

—— ΘΥΓΑΤΕΡΑ. ΜΥΗΘΕΙΣΑΝ
ΑΦ. ΕΣΤΙΑΣ. ΔΗΜΗΤΡΙ. ΚΑΙ. ΚΟΡΗ. ΑΝΕΤΗΚΕ.

illam reddit vir doctiſſimus: *initié au foyer ſacré de Deeſſes*; hanc vero: *Initiatam myſteriis ſacri foci Cereris & Proſerpinæ.* Verum quemadmodum ex ſecunda inſcriptione patet, Ταῖν θεαῖν non eſt genitivi, ſed dativi caſus; adeo ut jungi debeant, Ἀνέθηκαν

τῶν

Digitized by Google

ταῖν, & ἀνέθηκε Δημήτρι καὶ Κόρῃ, atque in ambabus, μυηθέντα ἀφ' ἑστίας. Hoc quid ſit, ut verum fatear, mihi per-obſcurum eſt; arbitratus tamen nonnunquam ſum Athenienſium pueros dici μυηθέντας ἀφ' ἑστίας, quia parentes eos myſteriis Cereris initiare ſolebant, quemadmodum ex Donato & Terentio obſervavit Meurſius. Huc pertinet Suidam ſcribere illum C. ικ. qui ἀφ' ἑστίας initiabatur Athenienſem eſſe; ἀφ' ἑστίας μυηθῶ; Eicu. ἀφ' ἑστίας μυούμενος Ἀθηναῖος ὤν; quia ſcil. ſoli Athenienſium liberi ea ætate initiabantur. Et ita forte loquuntur Græci quia id primum videtur factum, poſtquam puerum natum curriculo περὶ τὴν ἑστίαν *circa focum*, ſacris, quæ ἀμφιδρόμια vocantur, uti Heſychius, Harpocration, Auctor M. Etym. aliique docent, tuliſſent, vel quia ἀφ' ἑστίας propter Veſtam, cui primum ſacrificabatur, proverbii vicem obtinet; ſignificatque nihil aliud, quam *ab initio*; & in lapidibus laudatis, *à prima pueritia*, *a prima infantia*. Exſtat hæc loquendi ratio apud Ari- Tom. I. ſtidem; Ἀρξάμενος γὰρ ἀφ' ἑστίας ἐκάθηρε τὴν Ἑλλάδα; id eſt, *a lare, a* orat in *patria*, *a Thebis*; quia Hercules primo patriam liberavit, fecit- Herc. que ne amplius Orchomeniis tributum penderent Thebani; inde Græcas, & tandem alias gentes adiit; adeo ut non ſatis clare Canterus vertat, *A Veſta deinde exorſus*: Idem alibi; πρῶτον Orat. de μὲν ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι τὴν ὁμόνοιαν ἐνδείξεσθε quibus verbis non ſi- Conc. T. 2. gnificat *concordiam a Veſta auſpicandam* eſſe, ſed Græcos primum a ſe ipſis incipere, & concordes eſſe debere inter ſeſe; quomodo Euſtathius ἀφ' ἑστίας explicat ἐκ τῶν κρειττόνων *à diis*, ἢ ἐκ τῶν οἰκείων, *a propriis*, *a ſeſe*: Iterum: τὴν δ' οὖν ἀρχὴν ἀφ' Ἑστίας εἶναί Tom. 3. μοι, καὶ πείθειν ἐμαυτὸν πρῶτον, id eſt, *ita tamen ut a me ipſe* (nihil enim huc facit Canteri Veſta) *inciperem*. Atque hæc loca vel ideo adduxi, ut clare pateat ἀφ' ἑστίας ſignificare tempus vel aliud, a quo res quæpiam incipitur; nec poſſe verti in laudatis Inſcript. *initiare myſteris ſacri foci*.

IX. Inter Inſcriptiones Genevenſes ab eodem viro eruditiſſimo cum accurata Genevæ deſcriptione edita eſt elegans admodum; quam addere viſum fuit; ſi quid forte induſtria mea lucis ei fænerari queat.

PATRONO. COLON
IIVIR. AER. IIIVIR
LOCORUM. P. PERSEQUENDORUM.

Ultima dignitas Sponio eſt; *intendent des baſtiments publics*, id eſt, *cu-*

Digitized by Google

curator operum publicorum. Choquier in Antiq. Viennenſibus non aliter explicat: Il fut depuis, ait, creé l'intendent des ouvriers & des baſtimens publics ſous le nom de præfectus fabrum & de IIvir Loc. p. p. Verum in dividendis inter colonos agris, erant *ſubſecivi*, qui habebantur juris publici, & coloniæ civitative dabantur; cumque, ut loquitur Aggenus, *hujus uris loca plerumque proximi poſſeſſores invaderent, & oportunitate loci irritati agrum obtinerent*; creati in coloniis IIVIRI vel plures, qui curam eorum agrorum aliorumque publicorum gererent, & ſi qui a privatis eſſent occupati, reſtituerent in publi-
Pag. cc. cum; unde in alia Inſ. apud Gruterum appellantur CURATORES LOCORUM PUBLICORUM JUDICANDORUM: qua ex ultima voce Goltzius in Theſauro male facit
Dom. *Judicandæ*. Exemplum hujus rei eſt apud Sueton: *Subceſiva,*
c. 9. *quæ diviſis per veteranos agris carptim ſuperfuerant, veteribus poſſeſſori-*
Part. 2. *bus ut uſucapta conceſſit*: & in Inſ. apud Sponium; Decimus Se-
p. 5. cundinus v. c. proconſul Curatoribus & Defenſoribus (non recte Decimus vocatur *Curator & Defenſor*) Aniſſienſium Salutem dicit, eoſque hortatur, UT NULLA INVADENDI PUBLICUM RELINQUATUR OCCASIO; adeo ut non abſque ratione ejuſmodi Magiſtratus in coloniis fuerint. Utque tandem rem furto ablatam, ſervum fugitivum *perſequimur*; ita & IIIVIRI recte poſſunt dici *loca perſequi*; quæ ab aliis occupata ſunt.

Inſ. 4. pag. xcv. X. Exſtat apud Gruterum elegans marmor, de quo nihil monerem, niſi viderem virum non ineruditum graviter in eo explicando lapſum eſſe.

HORTORUM. CUSTODI. VIGILI
CONSERVATORI PROPAGINIS
VILLICORUM
DUM. TUA. POMIFERUM. CUSTODIA. PROTEGIT. HORTUM
TERROR. ET. INFESTIS. FURIBUS. INGUEN. ERIT.
LAMPSACIOS. MELIOR. NON. IMBUET. HOSTIA. CULTROS
QUAM. VENIET. NOSTRA. VICTIMA. CÆSA. MANU.

Poſita hæc inſcriptio eſt Priapo; ſed qui *cultri Lampſacis* ſint non
C. 21. de Donar. uſque apertum eſt. Jacobus Philippus Tomaſinus ſcribit veteres cultros ſplendentes ac bene terſos vocaſſe LAMPSACIOS, deducta origine à λαμπάνω id eſt *ſplendeo*; unde & Lampſaci urbis originem doctiores Grammatici non male nec longe nimis petita notatione deduxerunt. Id ultimum facit cer-

certe Auctor M. Etymologici; verum non utitur voce λαμπάνω, quæ Græca non eſt, ſed dicit Lampſacenis oraculum datum eſſe, ut ibi urbem conderent ὅπου ἂν αὐτοῖς λάμψη; inde poſtquam fulminaſſet, vidiſſe eos locum & urbem exſtruxiſſe. Hec autem Tomaſini ratio mihi nunquam probata fuit; ſed auctor hujus epigrammatis dicit; Si Priapus bene hortum ſervat, fureſque arcet, meliorem illi hoſtiam (quam *aſinum* fuiſſe ex Ovidio, aliiſque auctoribus conſtat) cæſam ab eo iri, quam Lampſaceni offerebant; apud quos natus non modo ex Venere Priapus, verum a quibus præcipua religione colebatur; Nam ut canit Priapejorum auctor, C. 76

Mortales tibi Lampſacum dicarunt.

Et ipſe alibi urbis illius ſe civem nominat: C. 55.

Quam ſi perdidero, patria multabor, & olim
Ille tuus Civis, Lampſace, Gallus ero.

Hinc eſt quod *Lampſacenus Deus* vocetur Servio; & *Helleſpontiacus Priapus* (Lampſacus enim ad Helleſpontum ſita) Virgilio, Petronio, Ovidio, Arnobio, & Sidonio: variiſque nominibus eum Lampſaceni inſigniverint, uti clarum eſt ex eleganti apud Gruterum Inſcriptione: P. 95

ΙΘΥΦΑΛΛΩΙ. ΚΟΡΥΝΗΦΟΡΩΙ
ΚΗΠΟΦΥΛΑΚΙ. ΚΛΕΠΤΟΜΑΣΤΙΓΙ
ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ. ΚΑΙ. ΕΥΔΟΚΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ
ΛΑΜΨΑΧΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

Ubi gentile nomen eſt *Lampſacius* (χ enim pro κ ponitur) Stephano omiſſum. Et ita *Lampſacii cultri* ſunt *Lampſaceni*; non ſecus ac Martiali *Lampſacii verſus*; Lib. 9.

Non mea Lampſacio laſcivit pagina verſu.

Hunc autem præcipuum Lampſacenorum deum eſſe, Venere & Baccho genitum aſſirmat Pauſanias: Λαμψακηνοὶ δὲ ἐς πλέον ἢ θεοὺς τοὺς ἄλλους νομίζουσι, Διονύσου τε αὐτὸν παῖδα εἶναι καὶ Ἀφροδίτης λέγοντες; *Lampſaceni eum præ cunctis diis venerantur, Bacchi & Veneris filium dicentes:* quod ultimum etiam docent Schol. Apollonii Rhodii & Diod. Siculis; non autem Strabo, ut commentatur Caſpar Scioppius. Nam is Priapum facit filium Bacchi & Nymphæ: Εἶπε τῷ λέγεσθαι Διονύσου καὶ Νύμφης τῶν θεῶν, ὁρμη- Lib. 9. Lib. 13.

 σάν-

σέντων ἐπὶ τῷ τιμᾶν αὐτὸν τ ἀνθρώπων : id eſt : *Sive venerari eum ceperunt homines, poſtquam dicebatur Bacchi & Nymphæ Deorum,* ſive, *qui erant dii*, *filius.* Ecce *Nymphæ* tantum, non Veneris mentio; niſi forte illa a Geographo ita appelletur, ut Juno
Hym in Del. 7. p. XXXIX. apud Callimachum Νύμφη Διός; Diana in Inſc. NYMPHA nec non mater Evandri *Nympha Mænalis* ab Ovidio I. Faſtorum. Verum tutius per *Nympham* intelligere, *Nympham Naidem* vel *Chionem*, cujus filium Priapum eſſe docet Scholiaſtes Theocriti ad Id. primum. Ceterum revocat mihi vox hæc in memoriam inſcriptionem veterem, in qua Doctiſſimus Sponius *Nympham Napé* ſe putat inveniſſe. Exſtat ea in Indice populo-
N. 174. rum Atticæ; & inter cetera hæc verba continet; ΤΟΝ ΔΕ ΠΕΡΙΒΟΛΟΝ ΤΗϹ ΙΕΡΑϹ ΝΑΠΗϹ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΝ ΑΥΤΗ ΝΑΟΥϹ ΔΗΜΗΤΡΑϹ ΚΑΙ ΚΟΡΗϹ: *Les autres étoient*, ait, *dediez a Neptune, au Soleil. à Ceres, a Proſerpine, a Bacchus, a Diane, à Pluton. à l'Abondance, & à la Nymphe Napé.* Sed Νχπη ſignificat *lucum* vel *ſylvam*; dicitque Publius Licinius Priſcus Juventianus, ſe *muro ſacram ſylvam circumdediſſe*, & ἐν αὐτῇ n. ſacra ſylva vel ιάπη fuiſſe templa Cereris, Proſer-
L. 4. Geor. I. p. MLXXIV. pinæ & indeque Nymphæ *Napææ* vocantur Virgilio, & in Inſcriptione antiqua apud Gruterum.

X. Inter Deos Deaſque, qui hominibus medicinam facere putabantur fuit etiam MINERVA; Latinis eam ob cauſam M DICA, Græcis ΥΓΕΙΑ dicta; de qua multa monere poſſem, niſi viderem pleraque obſervari Joanni Henrico Meibomio ad Jusjurandum Hippocratis. Sed tamen viſum fuit ea adjicere, quæ ipſum fugerunt, ut pluribus elegans deæ cognomen illuſtretur: MEDICA igitur non modo
Inſ. 3. p. MLXVII. celebratur p. Victori, ſed etiam in lapide antiquo:

MINERVÆ MEDICÆ
CABARDIÆ
VALERIA: SAMMONIA
VERCELLESIS. V. S. L. M.

Inſ. 81. & 98. Claſ. XI. p. LXXXI. Et in binis aliis apud Reineſium Virum Clariſſimum. Hanc ob cauſam alibi MINERVA MEMOR dicitur INDULGENTIA M·DICINARUM COELIAM JULIANAM INFIRMITATE GRAVI LIBERASSE; &
p. MLXII. CAPILLOS RESTITUISSE eandem legimus, AURESQUE ARGENTEAS illi fuiſſe ſuſpenſas. Quarum In-

Digitized by Google

Inſcriptionum illam neſcio quare ſuppoſititiam exiſtimet eſſe Boxhornius; in hac vero quare vir doctus reſcribat INAURES; cum gentiles videantur, partes corporis, quæ ſanatæ erant ſive argento, ſive aliâ materia factas, diis in ſignum gratiarum oblatas, in eorum templis ſuſpendiſſe. Sic & MINERVÆ propter ſanatum Patrona gratiæ referuntur, in Inſ. veteri Græca

ΑΘΑΝΑΙΑΙ ΠΟΛΙΑΔΙ
ΧΑΡΙϹΤΗΡΙΟΝ
ΥΠΕΡ. ΤΗϹ. ΤΟΥ. ΠΑΤΡΩΝΟϹ
ϹΩΤΗΡΙΑϹ

Hinc Lucianus fingit Mercurium proclamare, ut ſinguli dii In Deor.
rebus ſuis ſint intenti, nec Minerva rem medicam, nec Æſcu- Conc. f.
lapius oracula, nec Apollo omnia curet: ϗ μήτε, ait, τὴν Ἀθηνᾶν ἰᾶσθαι, μήτε τὸν Ἀσκληπιὸν χρησμῳδεῖν, μήτε τὸν Ἀπόλλω τοσαῦτα μόνον ποιεῖν, ἀλλ' ἕν τι ἐπιλεξάμενον μάντιν, ἢ κιθαρῳδὸν ἢ ἰατρὸν εἶναι: & Proclus in Timæum notat *Vaticinia & ſanationes Minervæ*, quam interpretatur ille providentiam divinam, munera eſſe: eandemque ob cauſam arbitror Alex. Magnum opera Philippi Acarnanis periculoſiſſimo morbo liberatum *Æſculapio & Minervæ ludos celebraſſe*, apud Curtium. Neque tantum ſola hæc dea, verum etiam alii, licet medicæ arti non præfuerint, *medici* fuerunt appellati. Neptunus enim in inſula, cui nomen
Tenos, ὁ Ἰατρὸς cultus fuit, teſte Philochoro, quem illuſtrat T. 2.
Triſtanus, apud Clementem Alexandrinum, Jupiter apud p. 411.
Lucianum conqueritur ſe olim omnia fuiſſe, μάντιν ϗ ἰατρόν; T. 3. p. 374.
ſed poſtquam Apollo apud Delphos oraculum conſtituit, Æ- In Icar.
ſculapius Pergami officinam aperuit &c. ipſum contemni
cœpiſſe. SALUTARIS idem vocatur in Inſc. S. p. MLXV.

JOVI
SALUTARI
ULPIANUS
GRAVI. INFIRMI
TATE. LIBERATUS.

& Σωτὴρ Ariſtidi ἐν νόσοις ϗ πᾶσι καιροῖς βοηθῶν. ISIS SALUTA- Orat. I.
RIS, in alia apud Sponium occurrit Ar. Ign. D.

Digitized by Google

I. S. I. P. D. M.
ISIDI. SALUTARI
PRO. SALUTE. Q. VERGILI
MODESTI. CASSIA. MAT.
V. S. D.

Inſc. 15. p. LXXXIII. quod cognomen etiam apud Gruterum exſtat; quanquam inficias ire nolim, eam ab aliam cauſam, v. c. quia navigantium curam gerebat, ita poſſe appellari. Sic & SILVANUS SALUTARIS in Inſcr.

SILVANO. SALUTARI
L. MANLIUS. SATURNIUS
EX. VISO. POSUIT.

qui & ita vocatur in alio lapide apud Donatum l. 3. Ro. Ant. Et magnæ Matris effigies in pulcherrimo æreo nummo Fauſtinæ Antonini Pii filiæ, cum hac epigraphe MATRI DEUM SALUTARI, Leonibus inclyta conſpicitur, teſte Claudio Menetrio in Expoſitione Statuæ Dianæ Epheſiæ. Quin & Hercules medicinam Meſſanæ exercuit; τοῦτο γὰρ, ait Ariſtides, ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας νόσων τε ἁπασῶν ἐκλύεται; indeque *Æſculapius* cognominatus eſt; Idem; *Quod ſi vera eſt Thaſii ſeu Macedonis hoſpitis opinio, qui pæanem a me compoſitum viſus eſt ſibi quondam canere, cui accinebatur* Ἰὴ παιὰν Ἡρακλες Ἀσκληπιὲ, *Io pæan Hercules Æſculapi, pulchra erit iſta quoque Callinici* (i. Herculis) *cum Servatore* (i. Æſculapio) *conjunctio.* Sed ut tandem ad Minervam redeam, cognominatur illa CABARDIA, a loco, uti arbitror; unde & alibi, CABARDIACENSIS appellatur;

T. I.

I. p. LXXXI.

MINERVÆ
CABARDIACENSI
MARIA. C. MARI
UMBRONIS. F.
V. S. L. M.

Qui tamen locus num in Italia fuerit, quia Trebiæ & Placentiæ lapides inventi; an vero alibi; ac inde in Italiam illatæ Inſcriptiones iſtæ ſint, numque aliis auctoribus memoretur, fateor me ignorare: niſi quod videam Doctiſſ. Reineſium NABAPΔH huc, neſcio quo jure, referre, in Inſcript. vetuſtis.

P. 334. XII. Gruterus inſcriptionem e Pinelli ſchedis exceptam & elegantem edidit:

FLAM-

FLAMMA. SIC. VIX. AN. XXX
PUGNAT. XXXIIII. VICIT. XXI
STANS. VIIII. MIS. IIII. NAT. SRVS
HUI. DELICATUS. COARMIO. MERENTI. FECIT.

Thomas Reineſius, vir Doctiſſimus pro SIC. leg. SEC. & exponit SECUTOR. PUGNAT ipſi eſt *pugnavit*, vel *pugnarum* NAT. SRVS, *natione Syrus*; ex HUI. facit HUIC: additque DELICATUM etiam fuiſſe e grege Secutorum, non ſecus ac Flammam, & inde ſe COARMIONEM appellare. Hæc quamvis omnia probem, reſtare tamen præcipuum arbitror; quare n. addatur STANS VIIII: quod mihi equidem elegans & ſignificare videtur gladiatorem hunc novies *ſtantem* viciſſe. Secutorum, ut docti docuerunt, arma fuerunt gladius, clypeus & galea; eos Artemidorus ſcribit ἀεὶ διώκειν, *ſemper inſequi*; & Iſidorus Secutorem *ab inſequendo retiarium* cenſet eſſe dictum. Is igitur STANS PUGNAT qui non inſequitur alium, qui immobilis ſtat, nec mutat locum; adverſariique ictus vel corpore eludit vel clypeo avertit, vel illi in eodem loco manens alios infert; quam pugnandi rationem non ineleganter nobis ob oculos ponit Auctor carminis ad Piſonem; Ep. 44. ad Daum.

Arma tuis etiam ſi forte rotare lacertis,
Inque GRADU CLAUSIS *libuit* CONSISTERE MEMBRIS,
Et vitare ſimul, ſimul & captare petentem.

Nam & ita de vera militia loquebantur; unde *ſtatarius miles*, & *hoſtis gravis armis ſtatariuſque* apud Livium occurrunt; qui ſcilicet, ut cum Plauto loquar, non cedit loco, ſed *ſtatim rem gerit*. Græci ejuſmodi pugnam in qua ſcilicet ſcuto & gladio res geritur, σταδίην appellant, eamque opponunt jaculationi, quemadmodum ex Homero ac Apollonio Rhodio conſtat nisi tamen quis cenſeat, præcipue apud Homerum σταδίην denotare *prælium pedeſtre*; non ſecus ac apud Nicolaum Damaſcenum: Δεινὸς ἦν καὶ θῆρας αἱρεῖν, ἐν σταδίᾳ τε μάχῃ καὶ ἀπὸ ἅρματος καὶ ἵππου μάχεσθαι; *Adhæc in venatu feras interficere, pedeſtri equeſtrique pugna, ac de curru dimicare promptiſſimus habebatur*: Et ne dicam *ſtatariam comœdiam* opponi *motoriæ*, & eſſe eam, quæ non multo motu atque diſcurſu peragitur, quæ actores, ut Cicero in Bruto loquitur, habet *ſtatarios*, *characteremque*, teſte Donato, *ſtatarium*; Il. N. v. 314 & l. 1. Arg. L. 1. Exc.

rium; idem Græci elegantiſſime mercatores, qui nunc in hanc, nunc in illam urbem, mercium vendendarum cauſa commeant, πλανήτας; eos qui in una urbe manent σαδιαίους nominant: Orat. IV. Themiſtius; τίνι οὖν με τῶν ἀλλακτικῶν ἐγγράφουσιν, οἱ κατήγοροι: μῶν τῷ πλανήτῃ ἢ τῷ σαδιαίῳ: *Cuinam igitur eorum, qui in commerciis verſantur artificum me mei accuſatores adſcribunt: vagone illi atque oberranti, an in urbe commoranti:* uti optime reddit Dionyſius Petavius. Inde in marmore ſequitur M IS. IIII. quo ſignificat Delicatus Flammam quatuor miſſum eſſe & rude donatum, adeo ut pugnaverit per vices quatuor & triginta; iiſque vicerit XXI ſtans VIIII. & miſſus fuerit quater; qui numeri in unam ſummam redacti priorem exprimunt. Erat autem laus athletæ inſignis, ſemper rectum ſtetiſſe, nec unquam cecidiſſe; Græcique tales ἀπτώτους vocabant, uti docet Claſ. 5. Inſ. 40. Reineſius ad Inſcriptiones antiquas.

UTILI-

UTILITAS
QUAM EX
NUMISMATIS
PRINCIPES
CAPERE POSSUNT.

Digitized by Google

Digitized by Google

UTILITAS QUAM EX NUMISMATIS PRINCIPES CAPERE POSSUNT.

SI qui ſunt, qui exiſtimant in certiſſimis Magnitudinis Majeſtatiſque Romanæ teſtibus, & ſplendidis æternæ Urbis, ita probæ notæ vetera numiſmata & antiqua vocare ſoleo, ſpoliis, inexhauſtum eruditionis, & omnium antiquitatum penu reperiri, in his ego nomen meum profiteor. Semper enim ſtatui, & multis haud abſque ſingulari animi lætitia exemplis edoctus ſum, nullum fere nummum a Græcis vel Romanis ſignatum eſſe, ex quo non, ſive inſcriptiones, ſive humanas figuras, ſive Deos, & Heroas, ſive hiſtorias, ſive urbes, ſive opera publica, & res absque numero alias ſpectes, immenſus fructus capi poſſit. Sed non eſt conſilium mihi de his, vel de hiſtoria utriuſque populi, ex illis, tanquam certiſſimis fundamentis illuſtranda, nec de dignitatibus, magiſtratibusve tot titulis & honoribus Succeſſorum Magni Alexandri, & Auguſtorum Romanorum; nec de deorum dearumque nominibus, inſignibus, aris, templis, & quæ hujus alteriuſve generis plura ſunt agere. Nam quamvis ejuſmodi res immane quantum inſerviant cognoſcendæ veræ antiquitati & genuinæ, majus tamen & auguſtius, intentatumque aliis forte molior opus: ſedetque docere, ſi modo quid in me artis & induſtriæ eſt, ex priſca hac ætatis memoria plurimum poſſe te proficere, qui ſummæ reip. admotus es, & cujus pectus tam præclararum rerum inſedit amor; vel SALUTAREM MO E AM magnum momentum adferre, ad formandum recte CONSERVATORIS & ORBIS & URBIS SUÆ animum. Hic dabitur tibi multorum exemplorum Liv.

 in

in illuſtri poſita monumento documenta intueri; hic tibi tuæque Reip. quod imiteris capies; hic fœdum inceptu, fœdum exitu, quod vites. Ut enim Q. Fabio Maximo, & P. Scipioni, majorum imaginibus viſis, animi vehementiſſime accendebantur ad virtutem, menteſque ſuas præclariſſima Romanæ Reip. lumina cogitatione tam excellentium hominum conformabant: ut Tullius Paëto proponit eaſdem virtutis incitamentum & præmium gloriæ; ut C. Julio Cæſari Gadibus Herculeis Alexandri ſtatua ſtimulos ſubjecit; ut tandem Themiſtoclem quieſcere non ſinebant tropæa Miltiadis; ita ego nullus dubito, quin ſpectatis tot OPTIMORUM Imperatorum, Regum, Principum, Legiſlatorum vultibus, flamma gloriæ in pectore tuo creſcat; ſimulque viſis tyrannis, peſtium generis humani & publici doloris triſtium ſpeculorum flagitiis ſceleribuſque exhorreſcas. Ut autem gentiles ſpurciſſimæ licet caligini immerſi, nihil fere publicæ vel privatæ rei aggrediebantur, niſi adhibitis diis; ut PIETATEM ſuam deo, cujus numini majeſtatique præ reliquis erant devoti, vel aris, ſacrificiis, inſtrumentiſve ſacro cultui dicatis, teſtabantur Cæſares; ita procul dubio fateberis verum Deum ΠΑΝΔΗΜΟΝ, SOSPITATOREM, TUTATOREM, SALUTEMQ. HUMANI GENERIS primas ſibi partes depoſcere; nec ſecurius te Reip. navem cujus ad clavum ſedes, quam hoc AUSPICE & COMITE gubernaturum. Sic Pertinax, Macrinus, Pupienus aliique Impp. fatentur ſe auguſtum faſtigium; & imperium, cui totus terrarum orbis faſces ſubmiſit debere PROVIDENTIÆ; ſic QUIETEM ſuam illi tribuunt Diocletianus & Maximianus Chriſtiani nominis internecivo odio ardentes, eleganti ſcriptura, PROVIDENTIA DEORUM QUIES AUGG. ſic ipſa in Conſtantini nummo ſedet, virgamque in globum intendit, ut conſtaret, tellurem, non tam ab Imp. quam à Deo regi. Exclude igitur, Chriſtiane, neceſſitatem, quam Mileſius Thales omnia ſuperare affirmat exclude Diocletiani FATA VICTRICIA, quibus ipſos deos, atque adeo IOVEM. O. M. alligabant; exclude cæcam & humanarum rerum dominam, legibuſque ſolutam FORTUNAM; exclude Epicuri peſtiferum placitum, quo deus compreſſis manibus ſedet, nullarumque rerum tenetur cura, præterquam

quam nectaris & ambroſiæ; & damna tandem omnes qui deum vel nullum eſſe, vel non curare humana eructant. Deus enim CONDITOR & STATOR mundi, te primum in locum provexit; & ſummo honore circumdedit; ſique forte tibi imponit prava perſuaſio, & ferre illi acceptos titulos damnata animi pervicacia dedignaris, nec tam ſerenæ Majeſtatis immenſas vires, nec tuam ipſe perſpicis obnoxiam naturam: Convincet certe te numiſmatis Impp. ethnicorum inſcripta DEORUM PROVIDENTIA, vel ΠΡΟΝΟΙΑ; & ſi hæc mutare te in melius non poteſt, convincent te per metalla ſua Chriſtiani Auguſti. Ut enim olim Reges, qui comiter colebant majeſtatem Romani imperii, ſuis & Cæſarum vultibus ſignabant nummos (cujus rei illuſtria documenta ſunt Auguſtus in Rhœmetalcis & Cotys Thraciæ, Mar. Aurelius in Abgari Edeſſæ, Juſtinianus in Athalarici, Anaſtaſius in Thelæ Gothorum regum auro & argento) ita illi meliori proculdubio jure, vel cruce, vel Chriſti nomine, vel effigie, accepto a Juſtiniano Rhinotmete more, metalla ſignarunt; ut REGI REGUM, RECTORI REGENTIUM diademata ſua deberi, a deo ſe eſſe coronatos, quo titulo Juſtinianus, Michaël Ducas Angelus Commenus, Ludovicus Pius, aliique inſignes ſunt, non tam ſe quam CHRISTUM regnare, & ſe tandem CHRISTI SERVOS eſſe cum Juſtiniano faterentur. A Deo igitur Reip. admote, eum ſancte etiam cole, caſte adi, atque illi prima ſemper officia deberi exiſtima. PIETAS AUGUSTI, RELIGIO AUGUSTI, licet Mercurio vel Dianæ, vel aliis ementitis numinibus devota, totidem tamen ſtimuli ſint ad ſarta tecta ſervanda dogmata, quæ Chriſtus, Verus ille RESTITUTOR GENERIS HUMANI, ut titulum Gallieni huc advocem, juſſit, & ſanguine ſuo ſanxit, ac rata fecit. O quam pulchrum, quam eximium, quam regium cum malo licet Principe Commodo nominari AUCTOREM PIETATIS? O quam ſplendidum & magnificum cum Hadriano poſſe teſtari SACRA eſſe RESTITUTA! O auream & Imperatore dignam ſententiam TIBI SOLI REX REGNANTIUM! Hanc olim in auro, Chriſti effigie inſigni, ſcripſit Leo Flavius Iſaurus; ut illum publice proclamaret omnium auctorem beneficiorum, & abjectis ejuratiſque humani ingenii commentis,

tis, repudiata Martyrum, Confeſſorum, & Sanctorum ſuperflua veneratione, ſolum Deum, cujus omnia plena ſunt, cujus per omnes terras tractuſque maris cælumque profundum præſentiſſimum fertur numen, abſque interpretibus, abſque primæ, ſecundæ, tertiæ & interioris, ut ſic loquar, admiſſionis amicis, prout ſanxerant anilia philoſophorum gentilium placita, colendum eſſe providentiſſime ſtatueret, doceretque quotidiano uſu cives ſuos. Si igitur tanti habita ethnicis PIETAS adverſus Deum, ut ea nummos percuſſerint; ſi Apoſtolus Paulus laudare non dubitat aliquo modo Athenienſium in diis colendis ſtudium; ſi Eccleſiæ non minimum lumen Auguſtinus, auctum a Deo credit Romanis imperium, quod cordi illis eſſet, quamvis falſa religio, ſummumque hominis officium etſi non re, ipſo tamen propoſito tenerent; Si Geta SECURITATEM IMPERII adſcripſit aræ ignitæ; ſi denique PIETATE ſublata fidem ac ſocietatem generis humani, & unam excellentiſſimam virtutem tolli neceſſe eſſe judicaverit ſummus & Conſul & Orator, quanta cura tibi, cui ſumma in tanta luce Deus judicium reliquis obſequii gloria relicta, dedit, vera religio, quæ omnium rerum ſcaturigo eſt, ex qua pendet FELICITAS civium, mercium abundantia & SÆCULUM FRUGIFERUM, uti vel per ſuam PIETATEM in nummis Antonii cornucopiæ tenentem teſtantur gentiles, fovenda eſt & excolenda? Magna te non modo commoda, verum etiam laudes ſequentur immenſæ; perſonabuntque uno ore omnes per te ſe vivere, per te navigare, SALVO te SALVAM fore patriam, nihil te RECTORE Reip. triſte accidiſſe; & denique te re vera θεοφιλῆ, quo præclaro titulo poſt Crœſum alii reges ornantur, eſſe. Nec dubito, quin te inflammaturus ſit PONTIFICIS MAXIMI ſplendidus honor, quem ſe geſſiſſe nummis teſtatur Chriſtianus Imperator. Poſtquam enim fato conceſſit Lepidus; exemplo Auguſti omnes fere Impp. in nummis non modo MAXIMOS ſe appellarunt PONTIFICES, verum etiam multa fecerunt pro ſacroſancta poteſtate. Conſtantinus inde, cui merito convenit in aliorum Principum fabuloſa ave Phœnice deſignata FELIX TEMPORUM REPARATIO, & quæ ipſius in nummis fulget, CLARITAS REIP. quia primus Auguſtorum calcato dæmonum cul-

cultu, & relictis craſſis perpetuiſque quaſi tenebris, cœlo miſſam Veritatis lucem amplexus fuit; Conſtantinus, inquam, Ubique Victor, & communis, nec ulli regioni alligatus epiſcopus, ſe Pontificem Maximum dixit; illumque alii imitati ſunt uſque ad Gratianum Principem, cui propter debellatos Alemannos non immerito tribuitur, Reparatio Reip. Atque ut Chriſtiani Auguſti leges de Religione, Sacris, Epiſcopis, diebus feſtis, hæreticis tulerunt; ut indixerunt concilia; ut iis præſiderunt, & illorum placita ſanxerunt; ita tu Vere Pontifex ejuſmodi inſiſte veſtigiis; & utrumque ſacrum fœdus, veluti certiſſimam normam ſequens, Christi Domini Deique. Nati, ac humana præcepta non minus in ſua, quam Judaica olim gente damnantis, voluntatem & leges tanquam φιλόχριστος Rector amplectere; & adhibitis ſacris Codicibus, primæ & ſanguine divino quaſi reſperſæ Eccleſiæ doctoribus, piis omnium judicio & doctis abſque controverſia ſæculi tui viris, ſi quæ hæreſes naſcantur, quantum Reip. ſalus patitur, exſcinde & reprime. Ita igitur animatus capeſſe tuto Remp. & comitabitur te proculdubio Sapientia Providentissimi Principis Conſtantini; id eſt, prudentia tam pace quam bello remp. bene gerendi; teſtabunturque cives, tibi convenire celebratum principis ingeniorum & doctrinæ Platonis dictum, *Beatum fore terrarum orbem, cum aut ſapientes regnare, aut reges ſapere inciperent*; ipſiusque viri venerandum & auguſtum vultum æquo jure tuis quam Auguſti, quo duce talem cenſuerunt ſtatum fuiſſe impoſitum orbi terrarum, metallis inſcribent. Dabitur ita navem Reip. ipſis in ſæviſſimis tempeſtatibus atque procellis regere; dabitur, inter infeſtos minanteſque ſcopulos verſeris licet, evadere; dabitur eam inſtar Trajani & Severi Alexandri a belluis & monſtris liberam quieti & portui reddere feliciter. Atque hanc prudentiam, ut uſu longo comparare ſæpe obvium, ita intereſt civium ipſis ab initiis ea te præditum eſſe; parabiturque facili opera per exempla memoriæ veteris, & evolvendis tot clariſſimorum virorum rebus geſtis. Minervæ ſacrata avis in Domitiani, Nervæ, Trajani, & Conſtantini Nummis; ipſa dea cum Muſarum præſide Apolline, & Hercule Musarum hanc viam quaſi præſcri-

Euſeb. l.4. c.24. de vita Conſt.

ſcribunt & inculcant. Ariſtoteles doctor inclytus & apex Philoſophorum, quique unus optime perſpexit quid in cognitione rerum ſalubre ſit & frugiferum, ALEXANDRO ſuo auctor eſt evolvendi alacriter majorum res geſtas. AUGUSTUS ex utriuſque linguæ auctoribus præcepta publice & privatim ſalubria excerpit, atque ad RECTORES provinciarum aut urbis magiſtratus mittit: Baſilius Leonem filium hortatur, ut nunquam hiſtoriam veterem de manibus deponat; & ita proculdubio paribus ſuffragiis damnarent ferocitatem Gothorum procerum, qui convitiis lacerare non dubitarunt Theodorici regis conjugem Amalaſuntham, quod Athalaricum filium & in ſpem florentis regni genitum, Romanis imbueret Græciſque litteris. Hac PIETATE, hac SAPIENTIA ſuccinctus, arripe etiam humanam PROVIDENTIAM; & quod maximum, dignumque ſemper ÆTERNA MEMORIA opus eſt, corpus imperii ab hoſtibus redde tutum, & exſtrue cum Diocletiano, qui non dubitat hanc curam PROVIDENTIAM vocare, munimenta. SALUTEM PROVINCIARUM Rhenum, SALUTEM REIP. DANUBIUM appellant Poſthumus & Magnus Conſtantinus; SECURITATEM PUBLICAM Euphratem forte, certe fluvium Rex Regum HANIBALLIANUS; ſignificantque iis arceri hoſtes, fluminaque non minimi momenti propugnacula eſſe. Hoc conſilio D. Auguſtus conſtitutam Principis nomine Remp. mari Oceano aut amnibus longinquis ſepſit: Hadrianus (nam quam alii invidiam dicunt, quid vetat vocare PROVIDENTIAM?) medium inter Perſas & Romanos abdicata Meſopotamia Euphratem currere juſſit; exemplumque nuper triſte patria fuit, cum Rhenus per nudas quaſi arenas fluens, & aquis orbata foſſa Druſi, Gallos in viſcera ejus admiſit; & murus ille immortalis, liceat ita cum Nilo Rhenum vocare, SALUSQ. olim PROVINCIARUM tunc SALUTEM PUBLICAM fere perdidit. Ut enim ante aliquot ſæcula diviſus ad principium agri Batavi veluti in duos amnes Rhenus, qua Arenacum, Vadam, Trajectum, Caſtra Albiniana, & Lugdunum prævehitur, omnem traxit aquarum molem; & qua ripam Gallicam Vahalis radit, licet latior, placidior fluxit tamen; ita nunc hujus violentia formido & horror accolarum eſt curſuique rapidiſſimo vix

vix objecti magnis ſumptibus aggeres reſiſtunt; ille ægre undas ſuas propellit; ſive eam calamitatem introduxit arenis vallatum prope armamentarium Romanorum Rheni oſtium, ſive foſſa Druſiana, patris ſui, ut ſic loquar, undas intercipiens, ſive foſſa Corbulonis, media inter Lugdunum Batavorum & Moſam fluens, ſive Lecca, vel alveus, in quem disjectis molibus Rhenum, effudit Cl. Civilis; ſive quod omnia mutare amat tempus. Sed ſentiret ipſe cum terris, quas ambit, nunc captivitatem ſuam RHENUS, pænasque lueret dati TRAJECTUS, niſi ægre Reip. ſingulari Dei INDULGENTIA datus foret IMP. TERRA MARIQUE OPTIMUS, idemque LIBERATOR PATRIÆ, & CONSERVATOR REIP. quem omnibus, quæ RECTOREM ex nummis formant, dotibus, ornatum eſſe non ſine inſatiabili gaudio adſpicimus & miramur. Verum ut ad propoſitum revertar, RESTITUTOR EXERCITUS Probus, RESTITUTA LEGIO Aureoli; EXERCITUS BRITANNICUS, GERMANICUS, ILLYRICUS, DACICUS limites muniendos firmis præſidiis; legiones juſto milite, non, ſine exercitus robore, numero explendas eſſe te docent: NERONIS DECURSIO optimum militem exercitatum, proculque ac caſtris habendos, qui, ut Æmilius olim Paulus diſſeruit, in conviviis exercitus ducunt, ubi caſtra locanda, quæ loca præſidiis occupanda ſint ſciunt, teſtatur; DISCIPLINA tandem Hadriani & Antonini Pii ſuadet, ſummum tuum munus militem continere; diſciplinamque militarem præcipuum decus & ſtabilimentum eſſe imperii, atque in ejus ſinu ac tutela ſerenum tranquillumque beatæ Reip. ſtatum acquieſcere. Valer. Maxim. Reddita rep. ab hoſtium injuriis & minis tuta, rebusque ad eum modum compoſitis, ut ſi bello laceſſeris, ſupereſſe tibi vim & voluntatem palam ſit reſiſtendi, ad reip. membra viva id eſt cives, quorum ipſe conſilium, mens, & ſpiritus vitalis es, animum applica; utque PIETATEM erga Deum, ita amplectere JUSTITIAM erga homines, dominam illam & reginam omnis virtutis; quæ ſola bonorum virorum titulos donat, quæ bellum internecivum vitiis indicit, quæ peſtem humani generis injuſtitiam domat; & ipſo quaſi nomine te hortatur; *Honeſte vivere, alterum non lædere, & ſuum cuique*

 tribue-

tribuere. vel βουλεύειν καλῶς, κρίνειν ὀρθῶς καὶ πράττειν δικαίως, *bene conſulere, recte judicare, & juſte facere*; unde olim Minervam ſapientiæ deam, *Tritonida* dictam eſſe affirmabat Democritus. Atque ut Jovi Justitia adſidere, vel ipſa Jupiter eſſe fingitur; ita perpetuus comes tibi & adſeſſor ſit; exemploque Auguſti potentiam tuam inſtar boni Rectoris virtute hac, abſque qua nec mundus, nec urbs, imo nec exiguus hominum cœtus regi poteſt, temperantis Justitiam in æde mentis tuæ colloca. Themidis olim, id eſt, Justitiæ nonnulli ſtatuam ferri juſſerunt in concionem; ſed pulcherrimi facinoris auctor eris, ſi illi te ipſe ſubſtituas, oſtendaſque te jure culto, & partium dictis revocatis ad examen, vivam Themidis ſtatuam, vel, ſi mavis, templum eſſe. Sic memoriæ proculdubio inſcribes æternæ, Ægyptios, dedicatis apud Thebas centumgeminas ſimulacris judicum manibus carentium, eorumque principe oculis in terram dejectis, ſignificare judicem te nec blandis alloquiis, nec donis, nec litigantium perſonis aliquid tribuere debere. Sic aberit omnis falſa lis, atque aliena invadendi rapendique tetra ac feralis libido. Sic ut Fisci Judaici Calumniam Sustulit D. Nerva, ita tu turbam gravem paci, peſſimum genus hominum delatores, veluti piaculares publicæ ſollicitudinis victimas cum Trajano dabis tempeſtatibus, & Domitiani aurea verba animo inſcribes, *princeps qui delatores non caſtigat irritat.* Sic Honor et Virtus Galbæ & Veſpaſiani latera cingent tua; neminem niſi vel toga vel ſago benemeritum provehes; veriſſiſſimum Platonis placitum, *Remp. duabus rebus contineri præmio & pœna*; nec non Antiſthenis verbum eſſe cenſebis; *nullam rem citius civitatem peſſum dare, quam neglectum bonorum & malorum diſcrimen.* Ut enim, cujus benigna luce recreamur, Sol iiſdem radiis cœnum durum reddit, & ceram liquidam, ita eadem dextra, digna bonis præmia, pœnas impiis repende; ut umbra corpus, quamcunque ſe in partem flectit, ſequitur, ita honor Virtutis perpetuus ſit comes; utque Romæ nemo templum Honoris ante calcatam potuit ingredi ædem Virtutis, ita non niſi bene meritos honoribus extolle atque exorna. Tot hinc Syriæ, Ægypti, Parthiæ, aliarumque terrarum reges Soteres & Evergetæ, quid aliud

te

te divinos iſtos titulos veluti ſpeculum inſpicientem docent, quam ut nobiliſſimo ardore mentis, & clariſſimo animi impetu feraris ad Auguſti & aliorum Impp. Auguſtum ſymbolum OB CIVIS SERVATOS; habeasque ſemper ante oculos Titi Veſpaſiani memorabilem vocem, qua uſus eſt, cum in neminem vel uno die fuiſſet beneficus, *Amici, diem perdidi*; ſive, ut loquitur Theodoſiani temporis, & oris diſerti orator; τήμερον οὐκ ἐβασίλευσα; οὐδένα γὰρ εὖ πεποίηκα? Digna ſane ſententia, quæ non argenteis, non aureis, ſed adamanteis litteris ſcripta palatii tui frontem exornet; nec quicquam magis te inflammare debet ad gloriam SERVATORUM CIVIUM, & ſplendidum titulum EVERGETÆ, quam tanti Impp. quorum alter PACEM ORBI TERRARUM dedit; alter diem perdit, ſe purpura & imperio exuit, quando beneficium collocavit apud neminem. CLEMENTIA igitur, quæ in Vitellii & Albini nummis conſpicitur, quæ PIETATIS nomine venit; quæ tam excelſo ponitur loco, ut ob eam Antoninus PIUS vocatus ſit, & Poëta non dubitet canere

Sis PIUS *inprimis: nam cum vincamur ab omni*
Munere: ſola deos æquat CLEMENTIA *nobis*,

te ſummopere decet; felixque eris, ſi tua illuſtrat tempora, CLEMENTIA TEMPORUM, quam Tacitus adhuc ſibi vindicat hodie. Sic CLEMENTIA in Vitelli, & C. Julii Cæſaris ante ſe habens olivam paciferam, & ΚΡΑΣΙΣ cernitur in Othonis nummis, MODERATIONISQUE ac CLEMENTIÆ famam usque adeo affectavit Tiberius, ut tam illuſtribus ſymbolis æra ſignaret; licet foret ſævitiæ immenſæ, nec eum fortuna nec ſolitudines protegerent, tormentaque pectoris & ſuas ipſe pœnas fateretur. Sed ecce tibi cum PIETATE ſua Matidiam Auguſtam infantibus manus imponentem. Quid quæſo illa aliud ob oculos ponit inſpicienti, quam ſummum decus tuum eſſe, curam pauperum & pupillorum ſeriam habere? D. Auguſtus egenis, minoribusque XI. annis pueris congiaria dedit frequenter; Nerva PLEBEI URBANÆ FRUMENTUM CONSTITUIT: Trajanus ALIMENTA ITALIÆ dedit; Hadrianus adjecit incrementa piæ liberalitatis, idque HILARITAS comitata binis infantibus, cornucopiæ & palmam tenens videtur

Tacitus.

tur ſignificare; Antoninus Pius PUELLAS FAUSTINIANAS, M. Antoninus NOVAS inſtituit; & te exemplo ſuo quaſi incendunt ad colendam PIETATEM omnibus laudatam gentibus. ÆTERNA certe nomen tuum ſequetur gloria, ſi non alimenta modo ſtatuas pueris puellisque, ſed eos in uno etiam loco alas. Jam enim inde ab infantia parentem te publicum experientur, diſcentque ipſi agere creſcendo bonos cives; & ſplendidam hanc LIBERALITATEM tuam, non modo in viros tranſcripti dignis celebrabunt laudibus; verum ſi forte ingrati animi veneno fuerint afflati, nec voce laudare velint nunquam ſatis laudatam INDULGENTIAM; compoſiti mores, vera pietas, ipſe denique inceſſus loquentur, te cum Nerva parvulos recipientem foventemque veram eſſe TUTELAM, ut hoc nomen omni alii regioni aptem, ITALIÆ. Iſtam in alios cives PIETATEM Hadriani LIBERALITAS; Auguſti, Trajani, Severi CONGIARIA; Galbæ QUADRAGESIMÆ REMISSÆ; Hadriani RELIQUA VETERA HS. NOVIES ABOLITA, & VEHICULATIO ITALIÆ REMISSA; Tiberii CIVITATES ASIÆ RESTITUTÆ, hodie etiamnum celebrant, & te veluti admonent, miſeris & egenis auxilia ferri civibus deberi, vectigalibus, ſi modo temporum patitur conditio, populum atterendum nequaqum eſſe. Et ut tot præclari vultus ad LIBERALITATEM, INDULGENTIAMQUE calcar addunt, ita iidem populum accendent ad liberali manu, & benevolo animo ſubveniendum Reip. cum ſciant & CHRISTUM olim viſo Tiberii numiſmate, ſycophantis Judæis dixiſſe, *Date Cæſari quæ Cæſaris ſunt*; & quotidiana experientia doceat, neque quietem gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis poſſe haberi. RESTITUTA inſuper MONETA & ÆQUITAS AUGUSTI lances æquas tenens, quid ſuadet aliud, quam non modo in rebus omnibus, verum etiam in ponderibus & menſuris, quæ falſa Deus ipſe pœna, quam impiis in parentes inflixit, ſancita abominatus eſt, ſervandam; teque acerbum MONETÆ, quæ quam graviſſimum bellum plus nocet propter divortia commerciorum, adulterina, exactorem eſſe debere. Sic cum novas deterioresque nummorum formas in-

Tacitus.

Digitized by Google

inveniſſet Heliogabalus, eas omnes diſſolvit Severus, & ob præſtitum tam ſingulare orbi Romano beneficium RESTITUTOR MONETÆ audiit; tantique hujus rei cura momenti ſemper viſa eſt, ut Numerianus SACRAM nummis inſcripſerit MONETAM. Sed præcipue, quantum conniti animo potes, quantum labore contendere, fac ut ſimilis ſis legum, quæ ad puniendum non iracundia, ſed ÆQUITATE ducuntur; & cum cauſam vel rei vel actoris æquam eſſe judicas, Curionis, *vincat utilitas*, veluti certiſſimam peſtem fuge. Hæc ÆQUITAS jubet, ut non modo alteram partem audias, verum ponas etiam amici vel inimici perſonam, poſtquam induiſti judicis; ſique forte plures in Rep. ordines ſint, commoda eorum defendas, non divellas; atque omnes eadem contineas ÆQUITATE; quam ſummam rationem & ſapientiam Solon olim ſecutus, tanto temperamento egit, ut ab utroque ordine parem gratiam referret. Atque hic eſt ubi locum ſibi PATIENTIA, ſi modo ita explicanda, Hadriani depoſcit; quippe quæ docet audire omnium deſideria magnæ ÆQUITATIS & indolis, faſtidium & iram infra te eſſe debere. In CEREREM hinc, UBERITATEM & ANNONAM AUGUSTI tanquam ſpeculum, inſpice; & magnam PROVIDENTIÆ humanæ partem eſſe exiſtima, alimenta populo curare pretio ſalubri; & ſimul civibus tuis tribue DONA GALLIENI. Mercurius eſt, comitatus cane, crumenam gerens & caduceum; illudque ænigma procul dubio complectitur munimenta reip. nervos belli, HILARITATEM & FELICITATEM TEMPORUM, vel, ne te diutius ſuſpenſum teneam, pacem & mercaturas: pacem caduceus, mercaturas Mercurius negotiationibus lucriſque præpoſitus Deus, NEGOTIATORQUE eam ob cauſam & CENSUALIS dictus, crumena lucrum & divitias, canis vigilantiam deſignant; docentque ut mercatorum propria eſt vigilantia, utque illi lucris licitis (neque enim aliorum auctor eſſe poteſt deus) rem augent optime; ita tuum eſſe munus, pacem civibus largiri; atque in id unum præcipue incumbere, ut in viſcera Reip. orientis atque occidentis gazæ, Erythræi & Glacialis Oceani ſplendida advehantur ſpolia; & deportentur in omnes terras. Beneficium populo R. ab Auguſto, QUOD VIÆ MUNITÆ SUNT, præ-

Ins.

 ſtitum;

Digitized by Google

ſtitum; VIÆ MUNITÆ Claudii; VIA TRIANA, VIA ROTABILIS ejuſdem; NILUS in Adriani, MELES in Sabinæ nummis cornucopiæ tenentes, in quam rem enitendum tibi ſit, ut commercia floreant, clariſſime docent. Beabis ſcilicet remp. tuam, ſi ſingularem viis in regionibus terreſtribus curam, ſingularem portubus, (cujus curæ inſigne exemplum eſt PORTUS OSTIENSIS AUGUSTI Neronis, & PORTUS TRAJANI, quo OPTIMUS ille & PROVIDENTISSIMUS PRINCEPS acceſſum Italiæ tutiorem ex ſua pecunia reddidit navigantibus) ſingularem, inquam, portubus in maritimis adhibes; & manibus pedibusque anniteris, ut fluvii navigabiles non modo SECURITATEM PUBLICAM, verum etiam præſtent parvis ſumptibus omnium ABUNDANTIAM rerum. Ita diſpoſito & ordinato reip. ſtatu, optimo jure nummis inſcribes SÆCULI FELICITATEM; vel figuram tenentem caduceum & cornupiæ, vel Fortunam puerulum blandientum genubus habentem impoſitum. Interioris enim hæc ænigmata ſenſus ſunt, quam prima apparet fronte. Nam quemadmodum caduceus & cornucopiæ deſignant pacem, quæque ex ea originem ſuam habet, omnium rerum, quibus utimur & fruimur, copiam; unde & olim Cephiſodorus Athenis
Ins. fecit ſimulacrum Pacis tenentis Plutum; ita FORTUNA SALUTARIS, vel, ut relictis gentilium nugis loquar, DEUS OPTIMUS MAXIMUS, qui vere humanarum rerum regimen obtinet, tribuet non Plutum a Fortuna geſtatam, qualem olim Xenophon Athenienſis & Calliſtonicus Thebanus fecerunt, verum opes atque gazas civibus tuis, adjicietque Hadriani in nummis laudatam BEATAM TRANQUILLITATEM. Quod ſi forte exemplo tot Auguſtorum conſortem imperii exiſtimes è Rep. eſſe; CARITAS MUTUA, PIETAS MUTUA, AMOR MUTUUS, CONCORDIA AUGG. vos inflamment ad amplectendam tanti momenti & reip. utiliſſimam virtutem. Ut enim nec quod nos tegit cœlum, nec quam calcamus, terra, absqne concordia, quam ſemel juſſit & præſcripſit Deus, ſtare poteſt, ita nec regnum ſine ea neque reſp. Jam olim Numidarum
Sall. Rex Micipſa filios monuit, CONCORDIA RES PARVAS
Sen. *creſcere, diſcordia maximas dilabi*; ſententiæque illi multum ſe debere

debere jactavit Auguſti gener Agrippa. Hinc CONCORDIA gubernaculum tenet, quià ut navis abſque eo, ita nec reſp. abſque concordia regitur; tenet cornucopiæ, ut oſtendat, ſeſe præſtare abundantiam, fontemque eſſe certiſſimum & ſcaturiginem omnium rerum quas cives jure ſibi depoſcere queunt. Mente tam divinis quam humanis artibus inſtructa præditus, tot præclariſſimis dotibus ornatus, quid non præſtabis civibus tuis? SÆCULUM proculdubio FRUGIFERUM & FECUNDITATEM Albini; LÆTITIAM FUNDABIS cum Tacito; OPTIMUS PRINCEPS cum Trajano & Severo; AMPLIATOR CIVIUM audies cum Pio Antonino; omnibusque regionibus ADVENTUS tuus, ut Severi Septimii, erit FELICISSIMUS; ac ni caliginem veterem, ſordidasque ſuperſtitiones, pretioſiſſimo ſanguine ſuo deleviſſet Chriſtus, ADVENIENTI tibi aras incenderent, vina funderent, & thura primis digitis ſacræ injicerent flammæ. Nihil erit, quod te loco movere, vel imperium concutere queat. Si bella oriantur, & male fidos vicinos times, LEGIONES RESTITUTÆ, PIETAS, FIDES, CONCORDIA MILITUM, VIRTUS EXERCITUUM, limites ſingulari PROVIDENTIA muniti regiones tuas facile tutas præſtabunt. Bella ſume, expiditionique te accinge, non AUSPICIBUS DIIS Baccho & Hercule, ut Severus, non SOLE INVICTO COMITE, ut Maximus, non HERCULE COMITE ut Maximianus, non APOLLINE PROPUGNATORE, ut Valerianus, ſed GLORIA ORBIS TERRARUM, ut veriſſime in nummis vocatur Chriſtus, auſpice & comite; OBSEQUENTEMQUE magis FORTUNAM experieris quam Pius Auguſtus; MANENTEM eam cum Commodo ſenties, & meliori jure tibi BONUM EVENTUM ſpondebis quam Galba, vel Veſpaſianus vel Geta; habebisque tandem comitem INVICTAM VIRTUTEM Caracallæ, & Trajani VIRTUTEM ET FELICITATEM. Concipe SPEM BONAM cum Peſcennino Nigro; FELIXQUE non ſecus ac Severi erit PROFECTIO tua: Te flumina trajicientem cum Gordiano Victoria alata, & coronas gerens, quaſi jam de hoſtium clade certa ſequetur; & victorem eadem cum Treboniano Gallo reducet; milesque ſpoliis hoſtilibus onuſtus,

Digitized by Google

onuſtus, & Libertati Cives celebrabunt te cum Severo Invictum, ingeminabuntque Jo triumphe, vel Jo Saturnalia, qua lætitiæ nota Claudii nummi inſignes ſunt. Perpetuus tamen expeditionum tuarum Comes ſit, non tam Mars Propugnator, quam Minerva Victrix; id eſt, non cæco impetu, & inconſiderato, furiis quaſi incitatus prælia ſume; verum ardorem illum animi vigoremque corporis ratione tempera atque arte militari; facque ut non extra te poſitus videaris, ſed in periculis etiam & ducis optimi, & militis fortiſſimi munere fungaris; quod longe ſecurius eſſe ſignificat proculdubio Mæonii ſenis Pallas pro Græcis victoribus; & ejusdem Mars ἀδάμαςος pro Trojanis ſtans triumphatis. Atque quemadmodum Alamannia & Francia devicta Gaudium fuerunt Conſtantino imperante Romanorum, ita debellatis ex hoſtibus ſentiet populus tuus Lætitiam, & Felicitatem Hadriani Clodiique Albini tenentem cornucopiæ ac caduceum; ſpondebit ſibi Securitatem Perpetuam & Libertatem Publicam (nam & ſub Bono Principe Libertas eſt, nec anguſtis rerump. terminis illa concluditur) eſſe a te tanquam a D. Nerva Restitutam: quemadmodum præterea Dacia Capta, Armenia, & Asia Recepta indicia ſunt Felicitatis Temporum, ita patria defenſa, calcatique hoſtes eandem præſtabunt, & loquentur te cum Conſtantino Ubique Victorem, Domitiorem, Exuperatorem, ſi non Barbararum & Omnium Gentium cum filio ejus Conſtantio, at ſaltem earum, quæ te bella ſumere coëgerant: & ſic Pacem Fundabis, & præclara elogia titulis adſcribes tuis Terra Stabilita, Paci Perpetuæ, quorum illud in hoc in Auguſti nummis conſpicuum eſt. Hinc igitur ubi felicior dies affulget, & dulce nomen Pacis Tuæ civium aures mulcet atque animos, inprimis Victori Conservatorique Deo gratias habe; atque ad hoc Pietatis officium te gentilium etiam exempla incendant. Non dicam tot Romanorum duces victores, vota nuncupata Jovi in Capitolio cæſis & victimis & hoſtium ducibus ſolviſſe; Trajanum mihi vide, Optimum illum Principem, qui

qui arcum triumphalem I. O. M. inſcripſit; vide mihi Albinum, qui VICTORIAM JOVIS eſſe teſtatur. Exemplum tuum populus ſequetur omnis, utque S. P. Q. R. PRO SAL. ET RED. CÆS. I. O. M. VOTUM PUBLICUM SUSCEPIT, ita ille Chriſto vere OPTIMO, vere MAXIMO. vota non cæſis victimis, ſed precibus & gratiarum actionibus perſolvet. Hinc Hadriani exemplo, RESTITUTORIS urbium, quas belli calamitas afflixit, titulum para; ut ita patriam non ſecus ac Galba ROMAM poſſis vocare RENASCENTEM, & cum Veſpaſiano illi dicere RESURGES. Sic veluti de cœlo miſſum te intuebuntur omnes propter SECURITATEM, cujus auctor es, PUBLICAM & FELICEM TEMPORUM REPARATIONEM: ſic non SPES FELICITATIS ORBIS cum ſeniore Philippo, ſed ipſa EELICITAS, & cum Poſthumo, propter debellatos, totidem reip. tuæ monſtra, hoſtes, & pacem datam, HERCULES PACIFER: cum Tito amor & deliciæ, neque enim quicquam aptius ad firmandum imperium, quam diligi, nec alienius, quam timeri gentis tuæ diceris; ſic denique ut Carthago ſe FELICEM vocat SALVIS AUGG. & CÆSS.; ut Romani convaluiſſe credentes Germanicum gratulantes concinebant, *Salva Roma, ſalva patria, ſalvus eſt Germanicus*; utque in theatro quondam clamatum fuit,

Lætare incolumis Roma ſalvo Principe:

ita paribus gaudiorum ſignis illa ovabit, VOTAQUE DEO, quacunque in regione fueris, faciet PRO SALUTE, FELICI PROFECTIONE, REDITU, INTROITU: & SEN. POPULUSQ. tuus, tibi non ſecus ac OPTIMO PRINCIPI PIO felicibus ſingulorum annorum auſpiciis precabitur lubens merito ANNUM NOVUM FAUSTUM FELICEM. Verum enim vero, ut PAX abſque fæderibus non ſancitur, ita patere, ut hæc tibi ante oculos ponam, veluti certiſſimum vinculum ſocietatis humanæ. Illam igitur licet cum inferiorum longe virium hoſte, licet cum diverſæ religionis, imo peſſimæ ſuperſtitionis hominibus percuſſa ſit, ſerva diligenter. Cogita non modo FIDEM PUBLICAM deſignari in Veſpaſiani nummis per binas manus tenentes caduceum atque fruges, & ita illam cauſam atque originem eſſe PACIS diuturnæ atque ABUNDANTIÆ;

 verum

verum etiam Sabinos & ROMANOS medio ſacrificio pacem jungere, & Deum teſtem, adhibere; illum eſſe vindicem ultoremque ſcelerum ac perjuriorum, illi non hominibus imponi; illius majeſtatem non principis, quem fallis, dignitàtem lædi. Nunquam animo peſtiferum Conſtantienſis Concilii placitum, *Hæreticis non eſſe habendam fidem*, ſit infixum; Barbaris, Scythis, Turcis & Tartaris, tam portentoſa opinionum monſtra relinque. Et licet male feriati homines te ad rumpendas leges pacis incitare conentur; tu tamen inſtar SOLIS INVICTI, cujus curſum nec ſpurciſſimæ flectunt tempeſtates, nec horrida ventorum vis, ne flectaris unquam à recta via; illosque veluti inimica requiei tuæ & deo exoſa animalia expelle. Sed ut vela contraham tandem, hæc omnia tibi JUSTITIA, ÆQUITAS, PIETAS erga cives, innocens ac ſimplex animus, RELIGIO, & ille, qui in nummis conſpicitur cruci affixus cum veriſſimo elogio; ΚΟΣΜΟΥ, ΤΟ ΛΥΤΡΟΝ. ΑΙΜΑ. ΤΟΥ. ΘΕΟΥ. *Sanguis Dei, mundi redemptio*; cujusque femori, quem morem ſtatuæ etiam gentilium ſervant, inſcribitur REX REGUM, DOMINUS DOMINORUM, tribuet larga & liberali manu. ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ Conſtantinus olim flammantibus ſideribus ſcriptum non ſine ſacro horrore adſpexit; nec cruci victoriam, ſed ipſi Chriſto (ut indubitata nummorum, in quibus verba illa cingunt primas Divini nominis literas, fides ſingulari teſtatur cum inſpicientium voluptate) adſcripſit; *& tranſverſa X litera ſummo capite circumflexo Chriſtum in ſcutis notavit*. Ille igitur tibi conjugique tuæ tribuet CONCORDIAM FELICEM Caracallæ & Plautillæ; huicque FÆCUNDITATEM LUCILLÆ, & Antonini Pii VENEREM FELICEM. Ille non Sol dabit ÆTERNITATEM IMPERII & PERENNITATEM Severi & Gallieni, id eſt, munimenta & ſubſidia dominationis, filios; vel PROPAGINEM IMPERII, quam Caracalla & Plautilla junctis manibus exoptant: & ut in Fauſtinæ nummo VENUS GENETRIX caduceum gerit; ita FÆCUNDITAS Auguſtæ conjugis tuæ PACEM & QUIETEM largietur civibus, reprimetque eorum conatus, quos vacua domus ad novas res agitandas impellit. Ille præterea, non Juliani Apis vel latrator Anubis præſtabit SECURITATEM PUBLICAM: Ille certior quam

Dubito num hic nummus genuinus ſit.

Lact. lib. de Mort. perſec. ubi depravate legitur, *circumflexo Chriſto in* . . .

quam Apollo Æmiliani vel Domitiani Jupiter, CONSERVATOR: Ille, non Capitolinus, DEFENSOR SALUTIS, SPONSORQ. SECURITATIS PUBLICÆ; Ille non Mars PROPUGNATOR, CUSTOS, & STATOR imperii; Ille vere PRÆFECTUS, repudiato Severi Jove, & vere PACATOR, Sole rejecto, ORBIS; Ille TUTATOR, LIBERATOR, INVICTUS, SOSPITATORQ. Ille non Auguſtus, non Otho PAX ORBIS TERRARUM; Ille denique, non Galba, vel Trajanus, vel Magnus Antoninus, quos ſacro titulo vane ornavit adulatio, SALUS GENERIS HUMANI, tibi dabit MEMORIAM ÆTERNAM & FELICEM Divi Conſtantini; ÆTERNITATEM Philippi apud cives tuos; facietque ut GLORIA, cujus curriculum immenſum eſt, te donet immortalitati. Hinc poſtquam tibi, patriæque ſatis vixeris, non currus Romuli, nec Conſtantini, non Antinoi gryphes vel Pegaſus, non Cæſarum aquila; ſed Angeli, beati illi Summi Numinis Miniſtri, animam humano carcere, & vinculis corporeis liberam in cœlum ferent, & ipſe, in quo SPEM PERPETUAM habuiſti, CHRISTUS, verus, ſi fas mihi ita loqui, ΖΕΥΣ ΠΑΝΔΗΜΟΣ, LIBERATOR & EXSUPERANTISSIMUS te recipiet; CHRISTUS, quem Meſſiam eſſe in Auguſti nummis ſignatæ PAX PERPETUA, PAX ORBIS TERRARUM olivam tenens, & SALUS GENERIS HUMANI indicant aliquo modo: quia SALUTEM ipſo tempore, quo numiſmata percuſſa ſunt, miſeris & fœdiſſimo ſuperſtitionis atque ignorantiæ cæno immerſis populis attulit; Angeli dulciſſima ac divina vocum concordia in ortu DEI DOMINIQUE NATI pacem celebraverunt, & Propheta illum *Principem Pacis* fore prædixerat; *Pacis*, ſcilicet, ſanctis piiſque animis tantum cognitæ; quam, ut Impp. Romani RESTITUTAM orbi ſuo QUIETEM vocant PACEM AUGUSTOR. ita nos optimo jure appellare poſſumus PACEM DEI: CHRISTUS, quem veniſſe JUDÆA CAPTA Veſpaſiani & Titi; FISCUS JUDAICUS Nervæ utinam cæcos, & obſtinatos malo ſuo, docerent Judæos! cum abominatio deſolationis, id eſt, SIGNA MILITARIA, imagines Cæſarum & aquilæ, propria legionum numina, ducibus Vitellio, Ceſtio, Veſpaſiano & Tito contamina-

minaverint loca dilecta quondam Jehovæ; ſpectaculum Orientis templum deletum, tot miraculis mons Sion celebris aratus; urbs funditus everſa; & omnis gens dura ſervitute maximam partem preſſa ſit; cogaturque alienæ dominationis ſubire jugum; quæ omnia, cum Deus, ut ſic loquar ΚΑΤΑΙΒΑΤΗΣ hominem indueret, eventura, ſacra oracula cecinerant, & ipſe ille Aurei Parens vere Sæculi contumacis populi certas miſerias dolens monuerat: Christus (repeto enim nomen dulciſſimum & per quod Salus parta eſt Humano Generi) Eccleſiæ fundamentum, orbis terrarum ſecuritas, Regum Majeſtas, & Imperantium Sapientia tibi aſcendenti manus porriget, te Recipiet Sideribus, & digna gratis præmia virtuti pietatique ſpectatæ, qua eſt Deus ille noſter Liberalitate & Indulgentia Pia perſolvet. Sic videbis humanas mentes cogitationesque ſuperante cum gaudio Spem Publicam, ſive calcantem annoſi draconis caput Θεάνθρωπον; ſic ſenties immenſa cum animi lætitia ſecuram & Beatam Tranquillitatem, tranquillam jucunditatem, jucundam felicitatem, & felicem æternitatem; fruerisque Securitate Perpetua, atque in Conſtantii numiſmatis obvia Requie, absque ullo tamen merito tuo, Optimorum Meritorum.

IN-

Digitized by Google

INDEX RERUM
QUÆ
ILLUSTRANTUR.

A.

ACerra ex variis auctoribus, marmoribus & nummis illuſtrata, pag. 74
Achaia pro Peloponneſo, 141
Alexander Magnus φιλόμηρος, 5. ejus ſepulchrum, 160
Alexandriæ Ægypti urbis primæ vera forma, 159. & ſequentibus.
Antinous effictus in formam Mercurii, Bacchi & Panis, 245, & 246
Antra diis apud antiquiſſimos ſacra, 31
Apex ſacerdotum, 139
Apluſtre tenet Odyſſea propter Ulyſſis errores mari peractos, 50, 196
Ἀφ' ἑστίας proverb. elegans, 297
Apollo Muſarum præſes, & citharæ inventor, 30. Domeſticus dictus, 279
Aquila Jovi dicata, 24
Aræ floribus coroniſque ornatæ, 72
Ἀρετὴ virtus bellica, 94. Poetis, Oratoribuſque præſtantibus tribuitur eleganter, 96
Artemiſiæ binæ male confunduntur, 242
Athenienſium pueri initiabantur myſteriis Cereris, 297
Aurora alata, 177
Αὐτὸς elegantiſſimo ſenſu aliis vocibus jungitur, 85

B.

BAcchus ſocius Cupidinis, 173 Ἐρεβίνθιος dictus, 174. num alas habuerit nonnunquam, dubitatur, 175
Barbam alebant Chriſtiani Sacerdotes latam; acutam damnabant, utpote Cynicis propriam, 167
Batrachomyomachia Hom. opus, 46, 184, 197
Bias Priene oriundus, 135, 194
Boves Syriaci, Indici & alii inſtar camelorum gibber habent in dorſo, 72. Carici tuber a cervice eminens, 73

C.

CÆruleus color deorum maris & fluviorum, 52, 184. Cæruleæ hoſtiæ iiſdem oblatæ, 53
Calliſthenes præceptor Lyſimachi, 168
Capillos longos damnabant Patres, 166. in vertice conſtrictos habebant mulieres, 185
Capite aperto incedebant Græci, 154 poſteriorem ejus partem velatam habere, divinitatis ſignum, 209
Centauri quando, & quam ob cauſam in nummis ſculpti, 213
Cercidas Legiſlatotor Megalop. inſignis Homeri admirator, 130
Χάρις doctrina & peritia, 96
Χειρὶς, Χειρίδιον, 70
Chirothecas geſtarunt Tragici & Ithyphalli, 181
Chlæna, 164. fibulis conſtricta, 165
Chlamys Macedonica, 157 & ſequentibus.
Chryſothemis Muſicus, 32
Citharæ vel lyræ inventor, 30. Diis deabuſque ſtudiorum præſidibus velut inſigne additur, 31. chordarum numerus varius, 33. 153
Civica corona Impp. data, 215. in fronte Palatinarum ædium ſuſpenſa, 216. nunquam privatorum foribus appenſa, 217. privatis tamen poſt prœlia ſub Impp. data nonnunquam, 219
Clavi veſtium, 189
Comœdia originem ſuam debet Homero, 78. repræſentatur fæmina, 80. puero ridente, 186
Κόμβος veſtium, 144
Conſecratorum nomina mutata, eorumque imagines ad inſtar deorum dearumque ſculptæ & ornatæ, 17, 18, 245
Coronæ dabantur Poëtis victoribus, 39, *Turrita* & *Turrifera* differunt, 199. radiatis & laureatis ſimul Impp. inſignes, 204. ſacrificantes coronas gerebant, 79
Cumatilis color, 183
Cybele Turrita, 195, 199

D.

DEorum Dearumque nomina & inſignia data Impp. & eorum uxoribus, 285. Dii varii alis fuerunt ornati, 45. Apud Ægyptios omnes, apud Græcos multi, 169 & ſeq. plurium inſignia ſæpe uni ſtatuæ data, 176. utriuſque ſexus participes, 227. ſæpe a locis, in quibus culti, nominati, 252
Diademata inter mundum muliebrem, 156

Dialectus antiquiſſimæ ſpecimina apud Homer. 104
Diana alata, 177. Μάγος dicta, 270
Digitis duobus vel tribus thus aræ injiciebant, 75
Diſcipulus & Μαθητὴς v.c. Homeri is dicitur, qui ejus ex libris doctrinam haurit, 121
Docti viri poſt mortem inſtar Heroum vel deorum culti, 3, 180
Domeſtici Dii, 279

E.

ENcombomata, 146
Ἐξηγηταὶ qui proprie dicti, 277
Εσαπὶς quale veſtis genus, 181
Epheſiæ literæ, 270
Epomis quale genus veſtis, 144
Ethicam Homerus docet, 100
Et ſive Καὶ, in marmoribus & nummis ſæpe omittitur, 281
Euergetæ titulus Regibus & aliis datus, 283. diis etiam, hominibuſque qui deos multum venerabantur, 284
Eumelia, 37
Εὐσέβεια, elegantiſſimi & varii ſenſus vox, 286
Exomis, 150

F.

FAbulæ Philoſophiæ veteris pars, 124
Facere Ποιεῖν pictoribus, ſculptoribus, & ſimilibus artificibus tribuitur, 135
Fides Orationis quid apud Oratores, 112
Fortuna alata, 177. Prænestina à Domitiano valde culta, 248
Fulmen datum Impp. Romanis, 205
Furiæ alatæ, 179

G.

GLobi terreſtris & cœleſtis forma, 130, 147. Impp. Chriſtianis illi crucem impoſuere, 148. Italiæ & Britanniæ in nummis additur, 149
Gratiæ veſtitæ & nudæ, earumque numerus diverſus, 27, 28
Gutturnium, vas ſacrificantium, 70

H.

HAbitus Idoli, 166
Harpyiarum forma, 263
Haſtæ pro diis cultæ, 22
Heroica carmina ad lyram cantata, 9, 184
Homeri carmina varii carpſerunt, 4. plurimi ſummis laudibus extulerunt, 5, 63, 137, 180, 200. ſtatuæ ipſi poſitæ, 6, 7. nummi vultu ejus ſignati a variis populis 9. carmina illius ad lyram cantata, 9. Deus factus, 11. Sacrificiis cultus à gentilibus & Carpocratianis hæreticis, 12. templa meruit, 13. inſtar Iovis ornatus, 15, 18. diademate cinctus, 19. umbra ejus apud inferos, 20. barbatus, 21. ſceptrum vel haſtam tenet, 22. Πολυσωτότατος omnium poëtarum, 37. Magniloquus, tonans, 38. ab Apolline, Muſis vel Pallade doctus, 62. omnium poëtarum, tragicorum, comic. Satyric. Sillographorum & Epigram. dux, 63, 64, 78. Poëtarum antiquiſſimus, 65. fabulas germanas ex multorum opinione ſcripſit, 65. ſcripta allegorice alii explicant, 66. Hiſtoricis accenſetur, 67. Tragicorum & Comicorum dux, parens ac choragus, 77, 78. Poëta αὐτοδίδακτος, 86. Rerum naturalium eximiam cognitionem habuit, 87. Mathematicis, Aſtrologis, & Aſtronomis accenſetur 91. præco virtutis, 94. à variis reprehenſus, 98. Philoſophiæ moralis auctor, 100. multarum rerum antiquarum, ut, hiſtoriarum, nominum urbium, dialectorum variarum memoriam ſervat, 103. Religionem, cultum, formaſque deorum docuit, 106, 107. à nonnullis eo nomine reprehenſus, 108. ab aliis laudatus, 109. Theologus, 111. Oratoriæ artis & Rhetorices origo, 112. eloquentiæ fons, 113. omnium dicendi generum auctor, 114. Orator, 115. Philoſophus & Philoſophorum Princeps, 119. Philoſophia ejus apud multos in pretio & à variis illuſtrata, *ibid.* omnium ſectarum auctor, 121. ab aliis Philoſophorum numero eximitur, 123. num fuerit Stoicus an Epicuræus, an Peripateticus dubitatur, 126. Geographus, 128, 130. Cæcum eum fuiſſe multi negant, 129. Græciam accuratiſſime deſcripſit, 130. nomen ejus datum viris, qui in arte aliqua excellunt, 135. Indi carmina ejus cantarunt, *ibid.* & 199. Hymni num ab eo ſcripti ſint variatum, 108
Hyrcani Aſiam minorem etiam incoluerunt, 226. Illi qui Aſiam majorem ad mare Caſpium inhabitaverunt, nunquam ſignarunt nummos in honorem Rom. Impp. 277

I.

I & H. Græcorum ſæpe promiſcue ponuntur,
Ilias & Odyſſea inter deas relatæ, 29. filiæ Homeri, 47. utra prior compoſita ſit dubitatum, 49. Ilias enſem, Odyſſea, apluſtre manu tenent: raphſodi eam rubris, hanc vero recitaturi cæruleis veſtibus induebantur, 51
Indiæ populi non percuſſerunt nummos in honorem Rom. Impp. 224
Infantes vocantur ineruditi, 93
Interpres vox Πολύσημος, denotat proxenetam

tam & legatum, 273. Interpretes legatorum in Senatu verba explicabant, 274. procoſs. & proprætoribus, &c. aderant, 275. Interpretes ſacri, vel dii, vel homines, 276. Interpretes in conciliis apud Chriſtianos, 278
Jupiter alatus, 169. Domeſticus, 278. ejus nomen & habitum varii Romani Impp. ſumpſerunt, 206. Medicus, 301
Junonis nomen datum uxoribus Impp. 208. ea caput velatum habet, 209
Juſtitia alata, 177

L.

LAmpſacii cultri, Lampſacii verſus, 298
Laurus ante fores Auguſti, 215. arbor fatidica & Apollini ſacra, 250
Lecti funibus tenti apud veteres, 140
Luna alata, 179

M.

MAgi multi Epheſi, 270
Magniloquentia, 38
Malea Laconicæ, & *Malium* Cretæ promontorium male confunduntur, 295
Mammis multis inſignes fuerunt ſtatuæ Dianæ, Iſidis, & φύσεως, non autem Cereris, 253
Mammoſa Dea, non eſt multimammia, 253
Matres Deæ. 265, 266. Matris nomen datum variis deabus, & quidem Virginibus Dianæ atque Minervæ, 265
Margites, Homeri ex nonnullorum ſententia opus, 80
Mauſolei vera figura, 237. ſequentibuſque.
Medicinam exercuerunt varii Dii, 301
Meles fluvius, Homeri pater, 8
Memoria vel Μνήμη Homero ſacrum facit, 102
Menſium nomina data viris & mulieribus, 272
Mercatores Πλανῆται καὶ σχεδιαῖοι, 304
Mercurius Ægyptius capite canino, 245
Midæ artes, Dardaniæ artes ſunt artes Magicæ, 270
Minerva Victoria, alata, 171. Medica, 300. Cabardia vel Cabardiacenſis, 302
Momus alatus, 177
Montes, deorum ſedes, iiſque ſacrati, 15
Mortuorum conſecratorum, vel cælo illatorum umbræ apud inferos, 20, 21. mortui Charonti naulum ſolvebant, 235
Muſarum inventa, 26. earum numerus diverſus, 27. alatæ, 170

N.

NOvus Jupiter, Novus Bacchus, Νέα Ἶσις, Νέα Δημήτηρ, & aliis nominibus Reges, Reginæ, Imperatoreſque dicti, 285
Nox alata, 179
Nudis pedibus ſacra celebrabant gentiles, 185
Nummi ſignati vultibus doctorum virorum & fœminarum; 3. In iis nonnunquam Regum & Impp. Rom. nomina leguntur, cum figuræ deum deamve, vel aliud quid repræſentent, 248
Nymphæ nomen, datum etiam Junoni, & nuptis, 300

O.

OBolus Charonti pro naulo à mortuis datus, 235. excipiebantur Ægialenſes, 236
Ὄγκος tragicarum perſonarum, 82
Οἰκουμένη vel terrarum Orbis Homero coronam imponit, 195

P.

PÆnula clavata, 191
Palla pro tunica, 182
Pallium quadratum, 156, & 155. abſque tunica illud pueri geſtabant, 184
Pan αὐτόξυλος, 86. bellis & armentis præſidet, 246
Panthea ſigna, 176
Patagium, 187
Pater alicujus rei vocatur is, qui illius auctor, ut poëta v. c. carminum, 48
Pax alata, 178
Peninus Deus, 16. Pénina Dea, 252
Peplus, 145
Φάρος, 165
Philoſophia & omnium Philoſophorum ſententiæ originem ſuam Homero debent, 121
Pia carmina Homeri, 108
Pii dicuntur dii & homines, 286. Pietas vox elegantis & varii ſenſus tam in nummis quam Inſcript. & auctoribus, 288. & ſequentibus.
Pileus Ulyſſis qualis, 29. Illius Homerus non meminit, ſed primus eum ita pinxit Apollodorus vel Nicomachus, 30. Pilei Laconici, Theſſalici, & Arcadici, 155
Πίστις ab Oratoribus eleganter uſurpatur, 112
Platonis & Homeri concordia, 110. num recte ille hunc ejecerit dubitatum; *ibid.* Plato alumnus & diſcipulus Homeri, 120. Platonici ſectatores Homeri impios eſſe judicant, 109. Homerum rejiciunt & damnant, 119
Poëtæ primi libros ſcripſerunt, 55. non omnia fingunt, 55. falſatores, 57. σοφοὶ & Sophiſtæ dicti, 117. illorum & verſificatorum differentia, 58. natura an arte fiant diſputatum, 84. αὐτοδίδακτοι, 85
Poëtice prima fuit Philoſophia, 118
Priapus genitus Baccho & Venere vel Nympha, 299

Digitized by Google

Prienę urbs Ioniæ, 134
Pueri ſacrificiis intererant, 69. ita eleganter vocantur imperiti, 93

Q.

Quadratæ veſtes, 157

S.

Saliorum veſtitus, 188
Salitæ, Pannoniæ populus, 224
Sapientia pro Philoſophia, 117
Scribendi vetuſtiſſ. ratio in marmoribus ſæpe ſervata, 40
Sirenum forma, 263
Socrates Homeri diſcipulus, 120
Somnus alatus, 178
Σοφοὶ appellati artifices; artificibuſque σοφία & ſapientia tributa, 115, 186
Stantes qui gladiatores pugnare dicuntur, 303
Statuæ poſitæ viris & mulier. eruditis, 2
Stola, 153
Stroppus, ſacerdotalis infula, 138
Stymphalidum avium vera forma, 261
Suppedanea ſtatuarum ſedentium, 45
Συνάγοντα eleganter Græcis res dicuntur, quæ in arctum coëunt, 158

T.

Taurus Iovi immolatus, 74
Tempus alatum, 43
Terra rotunda ex opinione Homeri, 130
Theologi gentilium, 111
Torulus, 139
Tragicorum parens, dux & choragus Homerus, 77
Tragœdia viro, Comœdia fœmina repræſentatur, 80
Triumphantium libri curru triumphali una vehebantur, 204
Triumvir locorum publicorum perſequendorum, 297
Trojanum bellum apud Græcos initium hiſtoriæ, 41
Tunica cucullata, 141. χιτὼν, 143. manicis carens, 146, 180. χειρίδωτοι Tragicorum num fuerit cincta dubitatur, 183

V.

Venti alati, 178
Venus alata, 173
Verſificator, 59
Victoria alis carens, 170
Vinum ſacrificiis adhibitum, 70
Virtus pro fortitudine, 94. poetis Oratoribus præſtantibus tribuitur, 96
Ulyſſes in mari extero, vel ut alii cenſent, in mediterraneo errarit, 53. Νάνος dictus, *ibid.* pileum geſſit, 29
Undulatæ veſtes, 184

Z.

Zona cingebantur mulieres ſub papillis, 153
Zonas quinque ex Homero ſumpſerunt Geographi, 130

ERRATA.

Pag. 8. lin. 9. ſcribe *chartas*: pag. 14. l. 15. legere licet: *ari intiſum inde.* pag 26. l. 12. poſt *referatur* ponenda eſt altera parentheſeos nota: pag. 31. l. 37. prima parentheſeos nota ponenda eſt ante hæc verba, *unde &*: pag 39. l. 3. *eloquentiamque) coronam, ſi conjectura* l. 24. pro *poëtis* ſcribe *coronis*: p. 48. l. 31. *denique* p. 55. l. 3. poſt *Ulyſſis* adde; *&* procellis agitatus vehementiſſimis eſt. p. 58. l. 32. pro *contra* ſc. *inſuper*: p. 61. l. 17. pro *ſcripta, libri*: p. 64 l 5. *δώρον*: p. 73. l. 1. *vivario*: p. 77. l. pen. poſt *laudandis* adde *vocatur*: pag 52 l 17. ſc. *circulis*: p. 57. l. 31 *hortis*: p. 32. *Gerhardus*: p. 101. l. 2. *hominum*: pag. 102. l. 4. *Proclum Lycium Diadochum* ſublatis diſtinctionibus, quia una eademque perſona eſt: 104, 21. *gerat*: 107, 25. *ille & Pherecydes*: 117, 33. verba parentheſi incluſa ſunt Quintiliani, & alio charactere imprimi debent: 119, 29. OENOMAUS. 128, 8. *conatur probare*: pag. 130. in margine lege: *ad initium Catalogi*, quod vitium etiam commiſſum eſt pag. 135. alibique 134, 27 poſt ΛΙΘΟΙΕΙ, adde, *occurrunt*: 142. l. pen. *Leonardum*: 155, 23. *Parrhaſia*: 159, 8. *habet*: 177, 4. pro *volucrem* ſcr *alatam*, l. 9. *antiquitatibus*: 210, 13. *nec alium*: 218, 21. *munere*: 249, l. 3. *Æliano*: 253, 30 *eamque*: 255, 19. pro *Iovem* ſcribe *Saturnum*: l. 28. *deſert.* 273, 6. *Aſconius*: 275, 1. *ſunt*: 277, 19. poſt *faciebant*, adde, *interpretabantur*: 287, 12; *Αἴγιδας*: 288. 7. poſt *Diana*, adde, *fuiſſe*; *illamque dea huic templum exſtruxiſſe*: 296. Inſcriptiones Græcæ plane corruptæ ſunt; nam in pleriſque vocibus E pro A. poſitum eſt, & in una, T. pro Θ. Hæc ſunt præcipua errata; alia forte oculos meos ſubterfugerunt, ut litterarum, interpunctionum, accentuum in Græcis vocibus, nec non capitum librorumque ad oram libri laudatorum: quæ omnia rogo æquum Lectorem, ut ipſe emendare velit. Mihi publicis negotiis occupato non licuit ſemper ea quæ edita ſunt corrigere, vel quæ irrepſerunt ſphalmata tollere.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by G

Digitized by Google